STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00932

GEZAMELTE DRAMEN

Peretz Hirschbein

Permanent preservation of this book was made possible by
Brown's R Inn Family Foundation
in memory of
Bess & Roy Brown

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געזאמעלטע דראמען

פון

פרץ הירשביין

ד ר י ט ע ר ב א נ ד.

ארויסגעגעבען פון די ליטעראריש־דראמאטישע פעראיינען אין אמעריקא.
ניו יארק, 1916.

Copyright by Peretz Hirschbein
1916.

אינהאלט פון דריטען באנד :

דער לעצטער

ביים ברעג

דער תקיעת־כף

דאָס קינד פון דער וועלט

דער לעצטער

פּראָלאָג

פערזאָנען:

ר׳ בנימין

שרה — זיין פרוי

יחיאל — זייער זוהן

דינה — שרה׳ס ברודער׳ס אַ טאָכטער
און יחיאל׳ס פרוי.

ערשטער אקט

אין ר׳ בנימינ׳ס הויז. אַ גרויס ליכטיג צימער. רעכטס צוויי פענסטער און אַ טיר אויף דער גאַס אַרויס. לינקס צוויי טירען: די טיר העכער, פיהרט צו רב בנימינ׳ען אין צימער און נידריגער איז יחיאל׳ס צימער. אין הינטערגרונד אַ גרויסער פענסטער, קומט אַריין אין אַ גאָרטען. דאָס מעבעל איינפאַך, אלטמאָדיש. ביי די װענד פּאָליצעס ספרים. פאַר־נאַכט.

ר׳ בנימין

זיצט ביים טיש, וואָס שטעהט נעבען פענסטער אין הינטערגרונד. פאַר איהם ליגט אַן׳אָפענער ספר, נאָר ער קוקט אַריבער דעם ספר, ווייט פון זיך. ער פיהרט לאַנגזאַם, פערקלערט דורך זיינע פינגער צווישען די לאַנגע, זילבערנע האָר פון זיין באָרד.

שרה

זיצט נים ווייט פון איהם די הענד אויפ׳ן האַרצען פערלעגט: קענ־טיג זיי זיינען ביידע אנטשוויגען געוואָרען נאָך אַ לאַנגען, ערנסטען שמועס.

ר׳ בנימין

ווי פאַר זיך אַליין.

אריבעו׳קוקען אויף יענער זייט ספר, הייסט עס — זיך שטעלען אויפ׳ן שאַרף פון אַ שווערד און איך וועל עס נישט טהאָן.

שרה

טהו עס נישט. בעדאַרף מען נישט. ווער קען דען העלפען דער־ביי? און נישט פאַר דיינע כחות איז עס.

ר׳ בנימין

וואָס קען דערביי פועלן דעם מענשענס האַנט?

שרה

ווען שטאָדט וויל דוקא, דו זאָלסט ביי זיי רב ווערען, וואָס קען זי אויסען זיין? כ'וויים, א שטאָדט שרעקט זיך, טראכט זי: טאָמער אנ'עצה.

ר' בנימין

נעהמען א שטאָדט אויף די פּלייצעס, הייסט עס — פערדעקען דעם קאָפּ, אז די אויגען זאָלען די ליכטיגע זון נישט זעהן. איך זאָל זיין רב... טראָגען א שטאָדט נארישקייטען און א שטאָדט צרות אויף מיין קאָפּ... איך זאָל זיין רב — נישט פאר מיינע כחות. א גרינגערען פון מיר בעדארפען זיי האָבען; גרינג זאָלען זיי איהם קענען, העכער איבער זייער אייגענעם קאָפּ ארויפהויבען. אפשר צוליעב חיונה? קען איך דען גאָר טראכטען פון וואנען מיין חיונה שטאמט? ס'וועט מיר שוין אזוי אויך גענוג זיין. און ליידען פאר כלל? בפרסיה? עס וועהטאָגט דאָס הארץ אזוי אויך גענוג....

שרה

ביסט גערעכט.

ר' בנימין

און אפשר צוליעב כבוד? וועגען דעם ענין בין איך שוין מיט זיך לאנג דורכגעקומען.

געהט אום אויף און אָב.

שרה

ווילסט שוין אוועקגעהן? כ'האָב וועגען נאָך עפּעס געוואָלט מיט דיר רעדען.

ר' בנימין

סודות?

שרה

נישט קיין סודות, ווייסט אליין גאנץ גוט.

ר' בנימין

למשל?

ש ר ה

כ'ווייס... א וועלט מאכט חתונה קינדער; א וועלט האט נחת פון קינדער. — בנימין, כ'וויל — ס'זאל שוין אנ'עק נעהמען.

ר' ב נ י מ י ן

אדרבה, לעהרן דו מיך, ווי איך זאל זיך איצטער בעגעהן. ווי זאל איך זיך שוין איצטער בעגעהן? — אפשר האסטו וואס צוגעקלערט?

ש ר ה

איך וויל דיר קיין עגמת נפש נישט אנטהאן; אבער ס'איז איבער מיינע כחות. זאל שוין נעהמען א סוף. איין קינד; איין אויג אין קאפ. זי געהט ארום ווי א שאטען; ער — ווי א שאטען. וואס דארט קומט פאר אין זייערע הערצער — איין גאט אין הימעל ווייסט.

ר' ב נ י מ י ן

נישט איך מייד איהם אויס. ער זאגט, איהם איז שווער א איד צו זיין. איך גלויב איהם. שווער איז צו זיין א איד, ווען מען פיהלט נישט דעם חסד, וואס גאט האט געטהאן מיט דעם אידען, ווען ער האט איהם פאר אזעלכען בעשאפען. אז מען איז מקבל עונש און מען ווייסט נישט פארוואס, טהוט עס דאפעלט וועה. ווייס איך עס. זעהנען דאך צייטען געווען, ווען דער איד האט גרעסערע גזרות אויסגעשטאנען: ווען מען האט אין פייער זיין לייב געברענט, געוואלט די אמונה ביי איהם צונעהמען; אויף קדוש השם האט מען זיך איבערגעגעבען און גארנישט. און ליעב איז אלץ געווען; און זיס זעהנען די יסורים געווען. אכטען גאטס נאמען אוים יסורים איז א גרויסע זכיה, און נישט יעדער דור איז זוכה דערצו. אזוי ווייסען מיר, אידען. אזוי האבען אמאליגע דורות געוואוסט.

ש ר ה

וואלסטו אפשר מיט איהם רעדען.

ר' ב נ י מ י ן

האב איך איהם דען אנדערש געלערנט? האב איך איהם דען געלערנט א פרעמדע תורה? איך האב איהם איבערגעגעבען דאס, וואס כ'האב אליין געוואוסט... איך האב מיין אייגענעם גלויבען אין זיין

נשמה געפלאנצט; און אויב די פרות זענען אנדערע, איז דאך מסתמא אזוי דער ווילען פון דעם וואס לעבט אייביג. ער וויל ווי־סען, פארוואס גאט שיקט צרות אויף זיין פאלק ישראל? ער וויל זיך אונטערגראבען אונטער'ן רעכטען יסוד... ער וויל עס!...

ש ר ה

איך וואלט וועלען, אז ביי מיר אין שטוב זאל ווידער ליכטיג ווערען.

ר' ב נ י מ י ן

וואס קען איך דערביי העלפען? די פינסטערניש טראגט זיך צו מיר אין שטוב אריין פון אומעטום: פון דער גאס, דורך מיינע פענסטער; אין מיין שטוב — פון יעדען ווינקעלע.

ש ר ה

אזוי פיעל אידיש בלוט איז פערגאסען געווארען — נישט איין הארץ איז דערפון געריררט געווארען.

ר' ב נ י מ י ן

און נישט איין שכל, וואלסטו זאגען, איז דערביי פערפיהרט געווא־רען.

ש ר ה

און אלץ, דאכט זיך, האט געמיטען. וואו ס'זענען יתומים געבלי־בען, הערט זיך שוין אויך א לעבעדיג ווארט; זעהט זיך שוין אויך א פרעהליכער שמייכעל — און וואס איז מיט מיין שטוב? און דא קען נאך אלץ נישט ליכטיג ווערען... צוויי יאהר נאך זייער חתונה — און ווי א שטיין וואלט אין איהרע גערערים ליעגען. וויסט און פינסטער געהט זי ארום.

ר' ב נ י מ י ן

דאס לאזט מיך נישט רוהען.

ש ר ה

און וויל איך רערען צו איהר — פערשטעהט זי שוין מיין בליק. ווערט זי בלאס און ווידער רויט און טרעהרען בעווייזען זיך אין איהרע אויגען: פערקלעמט מיר מיין הארץ. שווייג איך שוין.

ל, נ, ש

ר׳ בנימין

און דאס לאזט מיין הארץ נישט רוהען.

שרה

איך וויל, איהר זאלט אנהויבען רעדען.

ר׳ בנימין

רעדסט ווי א קינד. האב איך דען מיט איהם א מחלוקת געהאט? זענען איהם מיינע ווערטער וואלוועל געווארען, האט ער אויפגע־הערט צו רעדען מיט מיר. און אז איך וועל שוין נאכגעבען, אויף מיינס מותר זיין, וואס וועט דערפון ארויסקומען? איך וועל איהם נאר צו א זינד ברענגען. רעדט ער נישט, איז שוין גלייכער.

דינה

קומט אריין פון דער גאס און בלייבט שטעהן נעבען דער טיר. אויפ׳ן קאפ א לייכט ווייס טיכעל, אזוי, אז איהרע בלאנדע האר זעהען זיך ארויס. איהר געזיכט איז צערטליך בלאס — און איהר יוגענדלי־בעס אויסזעהן דריקט אויס איינזאמקייט און בענקען. איהרע בעווע־גונגען — שטילע.

ר׳ בנימין

ווארום ביסטו אויפ׳ן שוועל געבליבען?

דינה

אפשר בעדארף איך ניט הערען.

שרה

נישט פון קיין סודות האבען מיר גערעדט.

ר׳ בנימין

נו, וואו ביסטו געוועזן?

דינה

הינטער׳ן שטאדט בין איך געוועזן.

ר׳ בנימין

בעגלייסט דעם זומער?

דינה

יא, איך בעגלייט דעם זומער. זי קוקט אריין אין דעם אפענעם ספר,

וועלכען רב בנימין האָט געלאָזען אויפ'ן טיש. זאָגט מיר, פּעטער, וואָס שטעהט אויף דעם בלאַט געשריבען?

ר' בנימין

שמייכעלט

נישט פאר דיר, מיין קינד.

דינה

איך וועל עס נישט קענען בענעהמען.

ר' בנימין

איך מיין אַזוי.

דינה

און מיט איין בלאַט פריהער וואָס שטעהט געשריבען?

ר' בנימין

אויך דאָס איינענע.

דינה

און ביי אייך אויפ'ן שטערן, פּעטער, איז נאָך א קנייטש צוגעקור־מען. ווי אותיות אויסגעקריצטע, אזוי זעהען אוים די קנייטשען אויף אייער שטערן — זאָגט, וואָס איז דאָרט אָנגעשריבען?

שרה

מסתמא נאָך א דאגה אין הארצען צוגעקומען. צרות אין הארצען מאַכען אין קניטשען דעם שטערן.

געהט אָב אין איהר צימער לינקס.

ר' בנימין

ביסט הינטערן שטאָדט געוועז — דערצעהל, ווי האלט עס מיט'ן זומער?

דינה

די זון פערגעהט שוין הינטער'ן וואלד פון דער לינקער זייט שטאָדט.

ר' בנימין

הייסט עס ,דער זומער אוועק.

דינה

בלעטער פאלען שוין פון די ביימער.

ר׳ בנימין

הייסט עס, דער בוים האָט שוין זיין נוצען געבראַכט; בעשיצט האָט ער דאָס לעבעדיגע פון דער הייסער זון און איצטער ווארפט ער פון זיך זיינע בלעטער אראָב.

דינה

נאָר צוליעב דעם אליין גרינט ער, דער בוים?

ר׳ בנימין

אלץ האָט גאָט בעשאַפען אויף דער ערד דעם מענשען צום נוצען. וואָלט דען ווער געקענט אזוי זיינע וואונדער אָבשאצען, ווי דער מענש וואָס געהט אום אויף דער ערד?

דינה

דאַכט זיך, אזוי איז עס... און דאָך, וואַקסט דאָך מסתמא דער בוים דאָרט, וואו דער מענש האָט נאָך אפילו קיין פוס ניט געשטעלט?

ר׳ בנימין

אָבער וואו איז דען דער אָרט, וואו דער מענש איז נאָך מיט זיין געדאנק נישט געווען? איז דען א חילוק?... זיצסטו דאָ, אין דער דאָזיגער שטאָדט, אין דעם דאָזיגען שטוב, און מיט׳ן געדאנק דיי־נעם אויב דו טראַגסט זיך נישט אוועק ווייט־ווייט פון דעם שטוב, ווייט פון דער שטאָדט — איז עס גלייך ווי דו וואָלסט גאָר גאָט נישט געדיענט... וואָס האָסטו זיך אזוי פערקלערט?

דינה

גאָרניט, גאָרניט.

בלייבט אין פערלעגענהייט.

ר׳ בנימין

האָסטו היינט יחיאל׳ן געזעהן? ער איז אויך געווען הינטערן שטאָדט.

דינה

קוקט איהם אָן פערוואונדערט, ווי זי וואָלט ניט וויסען וואָס צו ענטפערן.

ר׳ בנימין

האָסט נישט פערשטאַנען, וואָס כ׳האָב געפרעגט?

דינה

איך? געווים... ניין, ער איז ניט געווען מיט מיר הינטערן שטאָדט... מיך וואונדערט זעהר, איהר זאָלט עס פרעגען.

ר' בנימין

ער איז דאָך מיין קינד.

דינה

רעגט זיך.

יא,אמת... וואָס האָב איך צו זאָגען... פלוצלונג מיט אַ ציטעריגער שטי־מע. זייט ניט אין כעס אויף איהם, פעטער. דאָס איז שווער פאַר איהם, פאַר אַלעמען.

ר' בנימין

קען איך דען אויף מיין קינד אין כעס זיין? איך האָב געמיינט... זעהסטו, שטאָדט וויל מיך, צו דער עלטער, פאַר א רב נעהמען און איך מוז מיך דערפון מסלק זיין.

דינה

און וואָס ווענדעט זיך עס דען?

ר' בנימין

און ווער וועט נאָך מיר מיין אָרט פערנעהמען? אזוי בעדאַרף קיי־נער מיין אָרט נישט פערנעהמען. מיין אָרט איז ביי דעם דאַווענען טיש;ביים פענסטער, דורך וועלכען עס ווערט פאַר מיר דאָס ליכט געשיקט... א מוטער זוינט איהר קינד, ווען אפילו דאָס הארץ איהרס איז קראַנק, — דאָס עופעלע זוינט און ווייסט נישט, וואָס ביי דער מאַמען אין הארצען טהוט זיך. אָדער דער בוים — זיין הארץ איז שוין קראַנק, פוילט, און ביים זייט גרינט זיך א צווייגעלע... קענסטו מיר אפשר זאָגען, וואָס פאַר ספר ער שרייבט? האָט ער מיט דיר דערפון גערעדט?

דינה

זעהר ווייניג.

ר' בנימין

אָבער דאָך?

דינה

ס'איז ניט אזוי ווי איהר שטעלט זיך פאר.

ר' בנימין

אבער ער שרייבט דעם ספר?

דינה

וואס קען איך אייך זאגען?

ר' בנימין

איז עס געגען זיין אייגענעם פאטער?

דינה

איך ווייס ניט.

ר' בנימין

געגען גאט און זיין פאלק?

דינה

רעדט הייס, ווי זי וואלט וועלען איהר מאן בעשיצען.

ניין, ניין... פון גאט רעדט ער מיט מיר יעדעס מאל. אין גאט האט ער ניט אויפגעהערט צו גלויבען. קיינמאל נישט, קיינמאל נישט...

ר' בנימין

אין וואס בעשטעהט דאס גלויבען?

דינה

קוקט איהם אן גאר פערלארען.

ר' בנימין

קענסט מיר נישט זאגען, אין וואס בעשטעהט זיין גלויבען?.. אומזיסט שרעקסטו זיך, איך האב צו דיר גארנישט. איך מיין, אפשר וואלסטו מיט מיר אנשטאט איהם געקענט רעדען. וואלט איך וויסען. — אז מען פיהרט מיך ארום אין דער פינסטערניש.

דינה

ניין, ניט געגען גאט שרייבט ער זיין ספר.

ר' בנימין

ניט הערענדיג.

סודות, כסדר סודות... איך קוק צו די ווענד פון מיין שטוב — אפשר

וועלען זיי מיר עפּעס דערצעהלען; אפשר וועלען זיי מיר זאָגען — פאַרוואָס מיין קינד, מיין איינאונאיינציג קינד, רעדט מיט מיר נישט שוין באַלד צוויי יאָהר... צייטענווייז דאַכט מיר, ער האָט רע־דען פערגעסען; אָדער ער האָט שוין גאָר קיין ווערטער נישט אונ־טער זיין צונג, וואָס זאָלען זיך צופּאַסען פאַר מיר . . .

דינה

ווען איך בלייב אַליין מיט אייך, פערליר איך מיך גאָר אינגאַנצען.

ר׳ בנימין

גערט אויף און אַב.

דו גערסט אום הינטערן שטאָדט און דו בעקלאָגסט דיין יונגענד — און ער וואָס טהוט? און ער וואָס טהוט?!

דינה

ניין, איך בעקלאָג ניט מיין יוגענד. מיר פעהלט גאָרניט, פעטער.

ר׳ בנימין

גאָרנישט... עס פעהלט דיר גאָרנישט... און ס׳הארץ וואָס זאָגט? עס פעהלט דיר גאָרנישט...

דינה

גערט אַב אָן אַ זייט.

ר׳ בנימין

זאָגסטו, אז דער ספר איז נישט געגען גאָט... און דאָס וואָס ער טהוט איז אויך נישט געגען גאָט? ווען מענשען לעבען אָט אזוי וויסט, ווי דער דאָרנבוים — דאָס איז נישט געגען גאָט? אויף דעם וואָס זאָגט ער?

דינה

שווייגט.

ר׳ בנימין

נאָר גאָרנישט. איך בייזער מיך און דו קענסט מיינען, אז אויף דיר בייזער איך זיך עס. איך וויים גוט, אז אין דעם ביסטו נישט שולדיג.. אויסער די יסורים וואָס דער וואָס אין הימעל שיקט אויפ׳ן כלל, אויף זיין גאַנץ פאָלק, שיקט ער נאָך נסיונות אויף דעם איינציגען.

קיין קשיות פרעג איך נישט. דו ביסט געווים נישט שולדיג... דו וויינסט ?... דאָס וויינען איז איבריג.

ד י נ ה

ווען איהר וואָלט וועלען, וואָלט ער מיט אייך יאָ גערעדט.

ר׳ ב נ י מ י ן

איך וויל עס געווים. איך וויל מיר קלאָר מאכען וואָס איך האָב נאָך פון איהם צו וואַרטען. און דערצו... אויף מיר וואַרפט מען גאָר דעם שולד ארויף... אפשר בין איך טאקע שולדיג ? אפשר האָב איך טאקע פערגעסען ?... יאָ, גוט, גוט... שרה! שרה!

ד י נ ה

איך קען זי געהן אריינרופען, אויב איהר בעדאַרפט זי.

ר׳ ב נ י מ י ן

ניט פערשטעהענדיג.

איך האָב זי גערופען ? ניין, איך בעדאַרף זי נישט...

ער מאַכט צו דעם ספר וואָס אויפ׳ן טיש און געהט אַרוים פון שטוב גאַרנישט זאָגענדיג מעהר.

ד י נ ה

בלייבט אַליין, זי ווישט די טרעהרען, וואָס פאַלען פון איהרע אוי־גען אין דער שטיל. זי דערהערט טריט, בעמיהט זי זיך צו מאַכען אַ רו־היג געזיכט און פערבאָרגט איהרע טרעהרען.

ש ר ה

קומט אַריין.

דער פעטער האָט מיך גערופען ?

ד י נ ה

דער פעטער האָט אייך גערופען, נאָר ער איז אַרויסגעגאַנגען.

ש ר ה

וואָס האָט ער מיר געוואָלט זאָגען ? ווייסט נישט ?

ד י נ ה

איך ווייס גאַרנישט... איצטער ווייס איך גאַרנישט... זי פאַלט שרה׳ן

אויפ׳ן האלז. וואס וועט זיין? וואס וועט זיין?

איהר קערפער ציטערט פאר שטילען איינגעהאלטענעם געוויין.

ש ר ה

נו, בערוהיג דיך, ווין נישט. זעה וואס דו טהוסט... וויינסטו — איז מיר דאך שווערער; ווייס איך דאך שוין גארנישט, וואס מיט אייךביידען טהוט זיך. וואס איז דען היינט אנדערש ווי שטענדיג?

ד י נ ה

איך פערליר מיך אינגאנצען.

ש ר ה

האט דער פעטער אזעלכעס מיט דיר גערעדט?

ד י נ ה

דער פעטער רעדט מיט מיר; ער פרעגט מיך, און איך ווייס ניט וואס איהם צו ענטפערן. איך ווייס ניט וואס איך זאל איהם זאגען.

ש ר ה

איז דען צו בעשרייבען, ווי דער פאטער זיינער האט איהם ליעב. מיט זיינע הענד האט ער איהם געוויעגט, ווען ער איז נאך א קינד געווען. אליין מיט זיינע הענד — און ער האט איבער זיין וויעג געציטערט. און איך, וואס האב איך איבערגעלעבט? און שוין שפעטער, ווען ער איז שוין אויסגעוואקסען... די אווענדען ווען זיי פלעגען דאביידע זיצען און לערנען; די בעגינענס... איך בין געלעגען אויף מיין געלעגער און ווי אין חלום האב איך געהערט זייערביידענס געזאנג. מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז פון שטוב געהט דאס געזאנג ארויס און ביז צו די הימלען גרייכט עס. האט דען דער מאמעס הארץ נאך עפעס מעהר פערלאנגט? עפעס מעהר בעגעהרט? אבער שפעטער, אז יחיאל׳ס קול איז שטיל געווארען, איז דער פעטער אויך ווי פערשטומט געווארען. און מיר דאכט זיך אויס, אז איצטער קוקט ער מעהר אריבער, אויף יענער זייט ספר, ווי אין ספר אריין... זיי בלייבען א ווייל א אזוי זיצען, דינה איהר קאפ אנגעשפארט אויף שרה׳ס האנד. וואס רעדט ער מיט דיר?

דינה

ער מיט מיר?

שרה

ס'הארץ זאָגט מיר, אז ווייט, זעהר ווייט וועט איהר פון אונז אוועק־געהן.

דינה

איך וויים גאָרניט. וואוהין קען איך דען געהן? אָדער וואוהין קע־נען מיר ביידע געהן?

שרה

מיר דאכט זיך אויס, אז די שטוב איז שוין בעצייטענס ליידיג גע־וואָרען: אז...

דינה

אוי, בעסער רעדט עס ניט, רעדט עס ניט.

שרה

אָבער פאַרוואָס געהט ער בעזונדער אום און דו בעזונדער?

דינה

וואָס קען איך העלפען? איך בין אין דעם געווים ניט שולדיג.

שרה

טאָ ווער דען איז שולדיג, וואָס מיין שטוב איז וויסט?...

דינה

זאָל שוין זיין. אז מען שווייגט איז שווער, נאָר אז מען הויבט אָן צו רעדען ווערט נאָך שווערער...

בלייבען ביידע שטיל.

יחיאל

קומט אַריין. שלאַנק געוואַקסען. ס'איז צו מערקען זיין אינער־ליכע אונרוהיגקייט, האָטש אויסערליך האַלט ער זיך גאַנץ רוהיג. זיינע שוואַרצע אויגען קוקען טיעף פון אונטער זיין הויכען בלאַסען שטערן אַרויס. ווען ער קומט אַריין, שטעלען זיך ביידע, שרה און דינה, אויף.

שרה

אַט איז יחיאל.

יחיאל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך געה אין צווייטען צימער אריין.

שרה

מען בעדארף שוין דארט אפשר ליכטיג מאכען.

יחיאל

נו, וואס, דינה, זענען פארהאן א סך מוטערס אזעלכע?

שרה

זאל איך דיר דארט א ליכט אָנצינדען?

יחיאל

איהר האט געוויס זעהר א טיעפען שמועס געפיהרט, אז איהר הערט גארניט, וואס מען רעדט צו אייך. איך פרעג, דינה, ווי געפעלט דיר מיין מוטער?

דינה

וואס פרעגסטו עס אזוי פלוצלונג?

יחיאל

גאנץ איינפאך, איך פרעג ווי זי געפעלט דיר?

דינה

ווי זי וואלט נישט פערשטעהן, קוקט איהם אָן.

יחיאל

פערשטעהסט מיך ניט?

דינה

איך פערשטעה זעהר גוט.

שרה

און איך פערשטעה נישט.

יחיאל

וואס האסטו דען געוואלט פערשטעהן פון מיינע איינפאכע ווער־טער?

שרה

איך וויים... כ'בין געוואוינט געווען אין דיינע ווערטער, אינ'ם טאַ־

טענ'ס ווערטער צו געפינען עפּעס אַ געדאַנק. און איצטער פערשטעה איך נישט אַזוי גוט.

יחיאל

ס'איז דאָך קיין תורה ניט. תורה, האָט יעדעס וואָרט זיין נשמה, זיין תוך, אָבער איינפאַכע, וואָכעדיגע ווערטער... וואָס ניט, דינה?

דינה

איך האָב אויף דעם גאָרניט וואָס צו ענטפערן.

יחיאל

איהר האָט זיך ביידע ווי אָנגערעדט מיר ניט צו ענטפערן. ער קוקט זיך נעהנטער איין אין שרה'ס אויגען. האָסט געוויינט, מאַמע?

שרה

קעהרט זיך אָב.

יחיאל

דינה, די מוטער האָט געוויינט?

דינה

ניט קענענדיג געוועלטיגען מיט זיך, געהט זי פּלוצלונג אַרויס פון צימער דורך דער גאַס־טיר.

יחיאל

קוקט איהר נאָך פערוואונדערט.

זאָג מיר, מאַמע, וואָס איז דאָ אַזעלכעס פאָרגעקומען? אַ שטילער טרויער רוהט דאָ איבער'ן שטוב. פאַרוואָס ענטפערסט דו מיר ניט? וואוהין איז דינה פּלוצלונג אַרויסגעגאַנגען?

שרה

זי הויבט אָן ווישען די טרעהרען און אַזוי שווייגענדיג געהט זי אָב צו זיך אין צימער לינקס.

יחיאל

בלייבט אַ ווײַלע ווי פערשטיינערט. זיין געזיכט דריקט אויס ניט קיין פערוואונדערונג, נאָר ווי אַנערקענונג זיין אייגענער שולד, אָדער שפּירענדיג אַן'אויסמיידליכען אונגליק. רעדט פאַר זיך אַליין:

אָבער אנדערש קען איך דאָך ניט מאַכען... מוטער!... דינה!... וואו

ביסטו? ער געהט צום פענסטער וואָס אין הינטערגרונד און רופט:
דינה, וואו ביסטו? דינה, וואָס איז מיט דיר? ווילסט גאָר ניט
אריינגעהן צו מיר אין צימער?... ווילסט מיר גאָר ניט ענטפערן?
ער בלייבט נאָך אַ ווײַילע אַזוי שטעהן קוקענדיג אין פענסטער. לאָזט
זיך אראָב אויפ'ן פּלאַץ, וואו רב בנימן איז פריהער געזעססען, פערבאָרגט
זיין קאָפּ אויפ'ן אָרעם.

דינה

קומט אריין, טראָגט אין האַנד אַ גרין צווייגעלע. דערנעהנטערט
זיך צו יחיאל'ן און לעגט דאָס צווייגעלע אויף זיין קאָפּ.

דינה

ביסט ברוגז אויף מיר, וואָס כ'האָב מיך ניט באלד אָנגערופען?

יחיאל

ניט אויף דיר בין איך אין כעס. צי קען איך אויף דיר אַ כעס טראָ-
גען?

דינה

זעהסט, וואָס פאר אַ גרינע צווייגעלעך עס שפּראָצען נאָך איצטער
פון די בוימער ארוים? ווי ס'וואָלט איצטער צו פריהלינג געהן...
ביסט נאָך אַלץ אויף מיר ברוגז? קושט איהם אויפ'ן קאָפּ. ווילסט מיר
גאָר ניט קוקען גלייך אין די אויגען אריין.

יחיאל

ער ווענדט אָב זיין קאָפּ צום פענסטער.

דינה

זעה, יחיאל וואָס דו, טהוסט... פארוואָס לאָזט דו מיר אַזוי שטעהן?
איך האָב גערעכענט אויף דיר ברוגז זיין, דעריבער בין איך אין
גאָרטען אוועק; צום סוף האָט זיך נאָר אויסגעלאָזט פערקעהרט.

יחיאל

איך וויל וויסען, וואָס איז דאָ אַזעלכעס אין שטוב געשעהען פאר די
עטליכע שעה, וואָס איך בין דאָ ניט געווען? אַלץ אין הויז דאָ
ארום קוקט אויף מיר מיט פערדאכט . . .

ד י נ ה

איך בין אין דעם גאָר ניט שולדיג. איך ווייס אליין ניט וואָס מיט מיר איז די לעצטע צייט געוואָרען. איך האָב אויפגעהערט אליין זיך צו גלויבען און צו פערשטעהן. צייטענווייז קלערט זיך פון אזעלכע שרעקליכע זאכען, אז איך קען עס גאָר אליין אין מיין קאָפּ ניט פערטראגען. איך קען אליין פאר זיך ניט ערב זיין, וואָס מיט מיר וועט ווערען.

י ח י א ל

וואָס מיינסטו דערמיט?

ד י נ ה

וואָס קען איך מיינען דערמיט? צי קען איך דען מיינען אַזעלכעס, וואָס פאר דיר זאָל עס פרעמד זיין?... נאָר אז מיר קומט אויס גאָר אליין צו בלייבען, כאפּט מיך אָן אַ שרעק, כ'ווייס אליין ניט קלאָר פארוואָס. עס שרעקט מיר: פאר זיך אליין; פאר דיר. אַט היינט אפילו; דו האָסט מיר צוגעזאָגט ארויסצוקומען אין פעלד און זעהן ווי די זון פערגעהט סוף זומער — און איך האָב מיך אזוי גע־פרעהט.

י ח י א ל

מיט וואָס אייגענטליך?

ד י נ ה

מיר דאכט זיך אלץ, אז איך בעדאַרף דיר ניט שטערען, כ'בעדאַרף ניט. כ'ווייס, מיר דאכט זיך אלץ אויס. און ווען דו האָסט געזאָגט, אַז דו וועסט צו מיר אין פעלד ארויסקומען, איז מיר אין הארצען אזוי ליכטיג געוואָרען.

י ח י א ל

בין איך דען צו דיר איצטער אנדערש געוואָרען? בין איך דען גע־גען דיר א פערברעכען בעגאנגען?

ד י נ ה

איך שפּיר אז דיינע געדאנקען ווערען דיר שווערער. איך בין הינטערן שטאָדט אומגעגאנגען, געקוקט ווי די זון קלייבט זיך צו

פערגעהן און האָב געפיהלט, אז דו געהסט ערגעץ אום איינער אליין אויף דעם אנדערן זייט שטאָדט און קלערסט אפשר אויך דאָס איי־גענע...

יחיאל

ניט דאָס אייגענע.

דינה

ניט דאָס אייגענע?

יחיאל

אך, צו וואָס איך האָב דיך געבראכט! איך בין, דינה, זעהר שולדיג געגען דיר, נאָר ניט מיט דעם, וואָס כ'בין אליין הינטערן שטאָדט געוועזן, ניט מיט דעם.

דינה

רעגט זיך.

איך? אין אמת'ן... מעגסט מיר ניט זאָגען.. כ'האָב נאָר געטראַכט: אפשר ווען דו ביסט ניט אין שטוב, הינטערן שטאָדט ביסטו פרעה־ליכער.

יחיאל

מיינע שווערע געדאנקען פערלאָזען מיך ניט, וואו כ'זאָל ניט זיין. ווען איך בין אליין הינטערן שטאָדט, איז מיר נאָך פיעל שווערער. ווען איך בין אליין הינטערן שטאָדט, הויב איך נאָך שטארקער אָן צו שפירען מיין איינזאמקייט. ווען נאָך שפירט זיך אַ איד אזוי איינ־זאם און עלענד ווי הינטערן שטאָדט, אין פעלד ביים זונענפערגאנג? און דערצו נאָך פון יענער צייט אָן, צייט יעדער בוים האָט פאר מיר אנ'אנדערען בעדייט בעקומען. יעדעס גרעזעלע, יעדעס בלימעלע האָט פאר מיר גאָר אנ'אנדערען אויסזעהן בעקומען. יענע וועלטען, יענע פעלדער און יענע בלומען זענען פערשוואונדען געוואָרען, אין איין אויגענבליק זענען זיי פערשוואונדען געוואָרען, און גאנץ אנדערע זענען אויסגעוואקסען אויף זייער אָרט. אָט וואָס איך שפיר דאָרט, ווען איך בין אליין. און אז איך קום אהיים און בעגעגען די שטומע, טרויעריגע בליקען פון אלע זייטען.

ד י נ ה

וואָס מיינסטו דען, האָבען מיר גערעדט?

י ח י א ל

איך ווייס דאָך גאַנץ גוט, אז ווען איך טרעף אייך אַלעמען טרויעריג זיצען — בין איך דאָך געוויס דער שולדיגער אין דעם.

ד י נ ה

דער פאָטער האָט היינט אזוי ליעב און צערטליך גערעדט צו מיר.

י ח י א ל

מיט אַ שמייכעל.

דאָס קלינגט אין זיין שטימע דער קלאַנג פון דער תורה, וואָס איז ווי אַ קוואל אין זיין הארצען פערבאָרגען.

ד י נ ה

רעד ניט אַזוי; מיר דאכט, אז דו מאכסט חוזק פון דיין פאָטער.

י ח י א ל

צי דען קען איך גאָר שפּעטען פון מיין פאָטער? נאַריש קינד. צי דען רייסט זיך אליין אָב דער צווייג פון'ם בוים? סבות זענען פאַרהאַנען: אַ ווינד רייסט די צווייגען פון בוים, אָדער זיי הויבען אָן צו טריקענען און פאַלען אליין אראָב — אָדער אַ מענשענס האַנד רייסט זיי אָהן רחמנות אָב... איך קוק, דינה, אין דיינע ליכטיגע, אונשולדיגע אויגען און טראכט: ווער ווייסט? אפשר האָסטו גאָר בעדאַרפט זיין די מוטער פון דעם קינפטיגען פרומען אידען, וואָס וועט זיין גלויבען ארומוואַשען, זיין נשמה אויסלייטערן און ווידער זיך אומקעהרען מיט זיין פנים צו גאָט — צום אַלטען אידישען גאָט, און בעטען ביי איהם כחות, ער זאָל קענען זיין גלויבען דורך די ביטערע צייטען טראָגען... ווידער זיין לעהרער ביי די פעלקער... איך בין, מיין טייערע, דער א י ב ע ר ג אַ נ ג ס־מ ע נ ש — פערשטעהסט, דער א י ב ע ר ג אַ נ ג ס־מ ע נ ש, וואָס די נשמה זיינע ציהט איהר השפעה פון דעם אידישען קוואַל. איך זעה מיט מיינע אויגען די פערגאַנגענהייט, די געגענוואַרט און די צוקונפט. וואָס איז די געגענוואַרט פון דעם איצטיגען אידען?

פון יסורים געוועבט! פון יסורים געשפונען... פארוואס, אייגענט־ליך, איך רעד ניט מיט'ן פאטער? איז דען א פערברעכען, ווען איך וויל ניט זיין פאלש? און וואס וועט שוין דערפון ארויסקומען, אז איך וועל קומען צו איהם און זאגען: פאטער, זיי וויסען, אז אלע מיינע געדאנקען ביז איצטער, וואס זענען אייגענטליך א טייל פון דיין תורה — בין איך, דיין זוהן און דיין תלמיד, צו זיי ניט מסכים? וואס, פרעגט זיך, וועט דערפון ארויסקומען?

ד י נ ה

עס זענען דאך פארהאנען צייטען, ווען א פאטער מיט זיין קינד קען גאר פון עפעס אנדערש רעדען און פיהלען, ווי א געליעבטער, ווען ער רעדט מיט זיין טרייער אין די מינוטען ווען זייער הארץ פילט אז בלויז ליעבע אליין, און מעהר קיין זאך ניט.

י ח י א ל

יא, ווען דאס הארץ פילט אז בלויז ליעבע אליין און מעהר קיין זאך ניט...

ד י נ ה

פארוואס זאל איך בעדארפען אזוי פיעל ליידען, ניט וויסענדיג פארוואס און פאר ווען?

י ח י א ל

ווי טרויעריג!

ד י נ ה

אנטקעגען וואס זאגסטו עס?

י ח י א ל

אט טוליעסט זיך איצטער אזוי צו מיר, און מיר דאכט זיך, אז אין דיין פארשטעלונג עקזיסטירט גאר איצטער קיין אנדער זאך ניט אויסער מיך. ווילסט וויסען, וואו איך בין אומגעגאנגען אין דער צייט, ווען דא האסט געקוקט ווי די זון פערגעהט?

ד י נ ה

אויב דו וועסט מיר דערצעהלען.

י ח י א ל

איך בין אויפ'ן בית־עולם געוועז.

ד י נ ה

אויפ'ן בית־עולם?

י ח י א ל

יאָ. עס וואונדערט דיך זעהר?

ד י נ ה

כ'ווייס ניט ווי איך זאָל דיר זאָגען. ביסט געגאַנגען זעהן די קברים פון די קדושים?

י ח י א ל

ניין. יענע קברים האָבען פאר מיר איצטער קיין בעדייט ניט. ניט זייער טויט האָט מיין געדאנק בעשעפטיגט — נאָר די ה אַ ק, וואָס האָט זייערע קעפּ צושמעטערט, און די האנד, וואָס האָט די האק איבער זייערע קעפּ אויפגעהויבען.

ד י נ ה

ווי שרעקליך...

י ח י א ל

יא, דאָס איז שרעקליך... איך בין אויפ'ן בית־עולם אומגעגאַנגען צווישען די קברים, געקוקט אויף די שטומע מצבות און געטראַכט. אָט ליגען דאָ מענשען, וואָס האָבען געלעבט און געליטען; אָט איז דער אוהל, וואו ס'ליגט דער גרויסער רבי יחזקאל. פערבראַכט האָט ער דאָס גאַנצע לעבען אין תענתים, אין תפילות; געקלאָגט, וואָס די שכינה האָט זיך אָבגעטאָן פון דעם אידישען קאָפּ, און האָט געזאָגט, אַז די שכינה קען איבער דעם מענשען ניט רוהען, ווען ער איז טרויעריג; — „וואו טרויער איז — דאָרט איז גאָט ניטאָ“ — און דאָך האָט ער דעם גאַנצען לעבען זיינעם געטרויערט. און איצ־טער ליגען זיינע ביינער רוהיג אין דער ערד, פוילען דאָרט — און ביי זיין צוקאָפּענס שטעהט זיך אַ שטומער שטיין, אויף וועלכען דער יונגער דור האָט געהייסען טיעף אויסקריצען „זאָל זיין נשמה אייביג לעבען“... און זיין נשמה לעבט זיך ווידער, שוועבט פון איין

אידיש הארץ אין דאָס צווייטע — פון איין דור צום צווייטען...

ד י נ ה

מסתמא בעדאַרף דאָך דאָס לעבען אַזוי זיין. אויב מיין מזל איז אויך אַזעלכער, וואָס קען איך דען מאַכען אַנדערש?

זי צינדט אָן אַ לאָמפּ.

י ח י א ל

ער קוקט איהר נאָך, שמייכעלט.

זעהסטו, אַז מען צינדט אָן אַ לאָמפּ, איז ליכטיגער.

ד י נ ה

וואָס זאָל איך טהאָן? דאָס איז אַלץ, וואָס איך קען. און דעריבער בין איך אויף אַלץ גרייט.

י ח י א ל

שווער צו זאָגען — אויף אַלץ גרייט. אונזער לעבען בעשטעהט פון אַ סך מ אָ ר ג ע נ ס און פאַר אַזעלכע מענשען, ווי דו, ווי מיין פאָטער, איז שווער צו וויסען, וואָס דער נאָהנטסטער מאָרגען טראָגט מיט זיך.

ד י נ ה

קען מען דען זיך וועהרען?

י ח י א ל

אָ, ניין. מען בעדאַרף זיך ניט וועהרען. וועהרען זיך הייסט עס מלחמה האַלטען אַליין מיט זיך; אַליין מיט'ן אייגענעם שאָטען אויף'ן וואַנד. און פון דעם אייגענעם שאָטען איז דאָך ניט צו בע־פרייען זיך.

ד י נ ה

שווערע געדאַנקען.

י ח י א ל

שווערע געדאַנקען... האָב איך דען ניט בעקומען אָט די אַלע גע־דאַנקען, צוליעב די דאָזיגע וואָס האָבען פון קיין סבות ניט גע־וואוסט? ! ווער האָט געפונען, אַז דאָס לעבען בעשטעהט אין דעם אייביגען קאַמפּף? ! פון איין זייט מלחמה האַלטען מיט'ן יצר־הרע

וואָס אין זיך, און פון דער אנדערער זייט — מיט דעם נאַרישען מענשען? טראָגען אויף די פּלייצעס דעם שווערען יאָך און אין דער שטיל שעפּטשען א תפילה צו גאָט, וואָס ער גיט מיר כחות צו שלעפּען אויף די פּלייצעס דעם דאָזיגען שווערען יאָך. צייטענווייז חלום'ט מיר, אז גאָר אויף א שרעקליכען אופן וועט דער מענש אויסגעלייזט ווערען: ס'וועט קומען א טאָג און א צויבער־ווינד וועט זיך דורכטראָגען פון עק וועלט ביז עק וועלט און דער מענש פון דער גאנצער וועלט וועט זיך אויף איין אויגענבליק אָבשטעלען, אויף אַן אויגענבליק וועט דער ווינד דעם געדאנק זיינעם אויסלייטערן; און אין יענעם שרעקליכען אויגענבליק וועט דער מענש אין זיין אייגענעם לעבען אריינבליקען; ער וועט דערשפּירען דעם ביטערען סוד פון זיין „זיין", דעם גורל זיינעם וועט ער דערקענען — און זיין הארץ — ד אָ ס ה א ר ץ פ ו ן ד ע ר ו ו ע ל ט — וועט צוריסען ווערען...

ד י נ ה

צי דען שפּירט דער פאָטער אויך אזוי?

י ח י א ל

מיין פאָטער גלויבט, אז די וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען. ער גלויבט ווי יעדער פרומער, גלויביגער איד. ער ליידט און גלויבט. די יסורים האָבען ביי איהם דעם גלויבען געשאַפען.

ד י נ ה

ניין, יחיאל, ביי מיר האָט דער גלויבען די יסורים געשאַפען. ווען איך וואָלט ניט גלויבען אין די פיעל זאכען, אין וועלכע איך גלויב אין גרונד אזוי בלינד, וואָלט איך גאָר אפשר אזוי פיעל ליידען ניט בעדאַרפט פערטראָגען. אבער רעד ניט אזוי צו מיר; נעהם פון מיר דעם גלויבען ניט צו.

י ח י א ל

איך טהו עס ניט.

ד י נ ה

פארוואָס רעדסטו אזעלכע שרעקליכע ווערטער.

י ח י א ל

ניט איך בין אין דעם שולדיג.

ד י נ ה

דער קאָפּ ווערט מיר פול מיט די דאָזיגע ווערטער און מיר דאכט זיך, אז כ'וועל זיי גאָרניט קענען פערטראַגען. זיי נאָהנטער צו מיר. זיי צו מיר ווי אַמאָל. איך האָב זיך דאָך מיין גאַנץ לעבען אַזוי געריסען צו דיר, ווי אַ פויגעלע וואָס שוועבט אום צווישען הימעל און ערד און זוכט אַ צווייגעלע וואו זיך אַבצושטעלען, אַזוי האָב איך אליין אומגעבלאָנדזשעט און שטענדיג זיך געצויגען צו דיר; געוואָלט לעבען פאר דיר און צוליעב דיר; דיין לעבען זאָל מיינער זיין און דיין טויט זאָל מיינער זיין... איין וואָרט אַזעלכעו זאָג מיר ארויס. ער זאָל מיר דערמאָהנען אָן די אַמאָליגע טעג.

י ח י א ל

צווישען יענע טעג און היינטיגע האָט זיך אויסגעברייט אַ גרויסער, גרויסער אידישער בית־עולם. אַ בית־עולם פון מענשען אויסגע־שטאָרבענע מיט'ן גוטען ווילען און מיט זייער גלויבען אין האר־צען; און מענשען געגען זייער ווילען געשטאָרבענע און געגען זייער ווילען אויף יענער וועלט מיט צובראָכענע גליעדער געקומענע. מיט אויסגעשטאָכענע אויגען צוריק זיך אין דער ערד אומגעקעהרט....

— און דאָס איז אַלץ אין דעם נאָמען פון לעבען געשעהן. איבער דעם דאָזיגען בית־עולם שוועבט איצטער אום די נשמה פון מיין אַלטען געשטאָרבענעם גלויבען און זוכט תיקון. אַ, מיין אונשולדיג קינד! זעהסטו, אין דער צייט וואָס איך האָב געהאָפּט, אז איך וועל נאָהנט נעבען זיך האָבען אַ צווייטע הארץ, וואָס זאָל מיר מיט־פיהלען; וואָס זאָל מיר פיליכט צו הילף קומען — שטעהט גאָר נעבען מיר אַ ליעבער אונשולדיגער מענש און זוכט פון מיר הילף.

ד י נ ה

קושט זיין קאָפּ.

רעד ניט מעהר.. איך וועל מיר מאכען גלייך ווי איך האָב גאָרניט

געהערט דאס, וואס דו האסט נאר־וואס געזאגט... גלייך ווי איך וואלט גארנישט פערשטאנען, וואס דו האסט איצטער געזאגט... לאז מיך נאר איין ווײלע נעבען דיר זײן... אבער ניין גארניט, גארניט. איך פערשטעה גארניט. רבונו של עולם, ווי קינדעריש איך בין!

יחיאל

ביסט געגליכען צום שניי, וואס איז ארויסגעפאלען ערגעץ אין טיעפען וואלד, און קיין איינציגער טריט איז נאך אויף איהם ניט אריבערגעגאנגען.

דינה

פערלאז מיך ניט, יחיאל.

יחיאל

וואס מיינסטו דערמיט?

דינה

זי ציטערט מיט איהר גאנצען וועזען.

גארניט, גארניט. ניין, איך מיין גארניט היינט. איך קען אהן דיר קיין איין מינוט ניט לעבען. מאך אזוי, אז מיינע יסורים זאלען ניט זיין בעזונדער — נאר מיט דיר אינאיינעם זאל איך ליידען. בעזעץ מיך אין דיין הארצען. מאך אזוי, אז איך זאל זיין א טייל פון דיין נשמה; האטש דער קלענסטער טייל פון דיין נשמה זאל איך זיין — איך זאל ניט בעדארפען קלערען איבער דיינע ווערטער, נאר איך זאל זיי פיהלען... איך וויל, דו זאלסט היינט אנהויבען צו רעדען מיט'ן פאטער. נאר רעד מיט איהם ווי א קליין קינד רעדט צו א פאטער. אהן ווערטער, נאר מיט די אויגען, מיט די וואונקען זאלסטו צו איהם רעדען; דאס וויל איך, מיין טייערער.

יחיאל

ווי אונטערטעניג.

דו ביסט דאך געוועזען דער שענסטער חלום מיינער; ווען כ'האב מיר געוואלט פארשטעלען אמאל אין חלום א שעהן לעבען האב איך עס אהן דיר קיינמאל זיך ניט געקענט פארשטעלען.

ד י נ ה

אלץ אמאל.. געשעהן און געווען. און איצטער... זי בעפרייט זיך פון איהם און געהט אום אויף און אב. פינסטערער איז היינט ווי שטענ־דיג. זי צינדט אן נאך א ליכט.

י ח י א ל

געהט אריין צו זיך אין צימער.

ד י נ ה

„ווי דער שניי אין טיעפען וואלד, וואו קיין טריט איז אויף איהם נים אריבערגעגאנגען"... נאר די זון קומט אהין ניט צו; קיינמאל קומט זי אהין ניט צו...

ר' ב נ י מ י ן

קומט אריין.

ד י נ ה

בעמיהט זיך צו בערוהיגען און אנצונעהמען איהר געוועהנליכען אויסזעהן. זי טהוט אן אויפ'ן קאפ צוריק איהר ווייס טיכעל, וואס זי האט פון זיך פריהער אראבגעווארפען.

ר' ב נ י מ י ן

קוקט זיך ארום.

ליכטיגער ווי שטענדיג איצטער אין שטוב. ווער האט עס אזוי פיעל ליכט דא געמאכט?

ד י נ ה

שווייגט.

ר' ב נ י מ י ן

דו האסט אנגעצונדען? שעמסט זיך צו דערצעהלען? גוט האסטו געטהאן. גלייכער ליכטיגער.

ד י נ ה

ניט איך האב אנגעצונדען.

ר' ב נ י מ י ן

פארוואס האסטו מיר גלייך נישט געוואלט ענטפערן? עפעס א סוד? וואו איז די מוהמע?

דינה

איך ווייס ניט.

ר' בנימין

געהט אום אויף און אָב אונרוהיג.

און יחיאל וואו איז? שוין געקומען?

דינה

יאָ, שוין לאנג.

יחיאל

בעוויזט זיך אויפ'ן שוועל פון זיין צימער. ער איז בלאַס און אויפגערעגט. ער מאַכט אַ טריט צו ר' בנימינען, נאָר ער בענוצט זיך דער־מיט, וואָס דער פאָטער האָט איהם ניט בעמערקט, ציהט ער זיך צוריק צו זיך אין צימער אריין.

ר' בנימין

ווענדט זיך אין יענעם אויגענבליק אום צו יחיאל'ס זייט און זייערע בליקען בעגעגענען זיך.

דינה

שטעהט פון דער ווייטענס און קוקט צו דער דאָזיגער שטומער סצענע.

יחיאל

געהט צו איהם.

ר' בנימין

אָט אזוי, נו, געוויס...

יחיאל

ער פאלט מיט'ן קאָפּ אויפ'ן פאָטערס אַקסעל.

ר' בנימין

גלעט מיט ליעבע זיין קאָפּ.

נו, געוויס אזוי. האָט עס דען אַנדערש געקענט זיין? . . . ביסט פון ווייטען וועג צו מיר געקומען. מיעד ביסטו. זאָל זיין דיין קומען געבענשט. און אויב דו וועסט ווידער פון מיר, ערגעץ ווייט אוועקגעהן, בין איך דאָך א פאָטער... זאָל זיין דיין אוועקגעהן געבענשט. איין דור בעדאַרף דעם אנדערן דור פאר'ן

שטארבען זיין ברכה געבען. נו, פונדעסטוועגען רעד אויס א ווארט. פאר א פאטער מעג מען. פאר א פאטער מאכט נישט אויס. איז דער טאטע א בייזער, בעשטראפט ער מיט א ווארט אדער מיט א מחשבה אין הארצען. איז דער פאטער א גוטער, רייסט ער אפילו די בייזע מחשבה אויך פון הארצען ארויס און ער פערוואַרפט זי פון זיך. נו. וואס מאכסטו?

יחיאל

ווי שווער ס'איז צו זיין א איד!

ר' בנימין

נאר דאס האסטו מיר געהאט צו זאגען? אויב דאס אליין, געפעלט עס מיר... לאנג האט געדויערט ביז דו ביסט צו דער רעכטער מחשבה געקומען... אפשר האט דאס ווארט פאר דיר אנ'אנדער בעשייד — ווייל איך פון איהם נישט וויסען. יעדערער בעשיידט דאס ווארט „איד“ אויף זיין לשון. — לאז מיר שוין די ווערטער דיינע פערשטעהן ווי איך וועל קענען...

שרה

קומט אריין און בלייבט איבערראשט, זעהענדיג יואל'ן מיט'ן פאטער צוזאמען.

ר' בנימין

אט איז די מאמע אויך... זעהסטו, דו ביסט געקומען שפעטער פון אלעמען. — יחיאל איז דאך געקומען צו אונז צופאהרען. — דו דערקענסט איהם נישט?...

יחיאל

ניין, מיין פאטער, איך וויל אליין דעם בעשייד פון מיינע פריהערדיגע ווערטער דיר ערקלערען.

ס'הערשט א טויטע שטילקייט.

ר' בנימין

נידערגעשלאגען דער קאפ זינקט אויף זיין ברוסט.

▽

צווייטער אקט

א גאָרטען ; פערלאָזען און ניט אויפגעפּאסט. די בלעטער אויף די בוימער געלבען שוין און האַלטען ביים אראָבפּאַלען. רעכטס אַנ'איינפּאַכע אַלטע הילצערנע באַנק אין דער ערד איינגעגראָ־בען. אין דעם הינטערגרונד זעהט זיך אַ וואַנד פון ר' בנימינס הויז און דאָס פּענסטער וואָס קומט אַרויס אין גאָר־טען אריין. דורך דעם פענסטער זעהט זיך ר' בנימין אויף זיין שטענדיגען אָרט, נעבען טיש, ביים אָפענעם ספר. מען זעהט ווי ער שטעהט אויף פון זיין אָרט און געהט אום אויף און אָב איבער'ן צימער, און באלד ווידער פערנעהמט ער זיין פּלאַץ. אין צוים פון גאָרטען, לינקס, צום הויז צו, איז פּאַר־האַנען אַ פּערטעל, ארויסצוגעהן פון גאָרטען. פריהמאָרגען.

ד י נ ה

זיצט אויפ'ן באַנק, דער קאָפּ אראָבגעלאָזען, די הענד אויףביידע קניה ; האָפנונגסלאָז.

ש ר ה

קומט און רופט :

דינה ! ביסט אין גארטען ?

ד י נ ה

הויבט לאנגזאם אויף איהר קאָפּ. אויפ'ן געזיכט רוהט אַ שטילער טרויער. זי וואַרט שווייגענדיג ביז די אַלטע וועט זיך צו איהר דער־נעהנטערן.

ש ר ה

כ'האָב פערשטאנען, אז דאַ ביסטו. זיצסט שוין דאַ לאַנג ?

ד י נ ה

גאנץ גלייכגילטיג.

איך וויים אליין ניט ווי לאנג איך זיץ דאַ.

ש ר ה

דו וועסט אפשר געהן אין שטוב אריין ?

ד י נ ה

נאָך וואָס ? דאָ איז דאָך בעסער.

ש ר ה

וואָלסט דאָך אין שטוב אריינגעגאַנגען.

ד י נ ה

נו, געווים וועל איך אין שטוב אריינגעהן... איך האָב געמיינט, אז נאָר ביים זונפאַרגאַנג איז שעהן — די פריה־מאָרגענס, סוף זומער, זענען נאָך שעהנער.

ש ר ה

אויף דער גאַס איז זומער שעהן און ווינטער שעהן ; פאַרנאַכט שעהן און בעגינען שעהן — אָבער אין שטוב ביי מיר וואָס טהוט זיך..

ד י נ ה

איז דען איצטער אנדערש ווי ס'איז געווען נעכטען, אָדער מיט צוויי טעג פריהער ?

ש ר ה

ס'האָט נעכטען דער טרויער איבער מיין שטוב גערוהט און איצטער איז אויך דאָס אייגענע.

ד י נ ה

בין איך דען שולדיג אין דעם ?

ש ר ה

קען איך גאָר דיך בעשולדיגען ? איך וואָלט נאָר וועלען פון דיין פנים דעם טרויער אראָבנעהמען.

ד י נ ה

נאָך א טאָג, נאָך א טאָג און מיר וועט שוין גוט זיין.

ש ר ה

האָסטו דען גערעדט מיט יחיאל'ן אזעלכעס ?...

ד י נ ה

איך ? גאָרניט.

ש ר ה

טאַ וואָס דען רעדסטו אַזעלכעס?

ד י נ ה

איך זאָג, אַז ניט שטענדיג ליידט דאָך אַ מענש. ניט שטענדיג איז דאָך דאָס הארץ פערקלעמט.

ש ר ה

אודאי בעדאַרף מען שטענדיג האָפען צו גאָט, מיט זיין חסד איז אַלץ.

ד י נ ה

וואָס דאגה'ט איהר אַזוי פיעל? וואָס קלערט איהר אַזוי פיעל?

ש ר ה

ווישט די טרעהרען.

ד י נ ה

איך זאָג דאָך אייך, אַז נאָך אַ טאָג, נאָך אַ טאָג — און מיר וועט גוט זיין...

ש ר ה

נעכטען האָב איך אַליין מיינע אויגען נישט געגלויבט, ווען איך בין אין שטוב אריינגעקומען און דערזעהן זייביידען אַזוי נאָהנט איינער צום אנדערן. ווער צו וועמען איז צוגעגאַנגען?

ד י נ ה

ס'האָט ביידען, איינעם צום אנדערן געצויגען. האָבען זיך ביידע גע־וואָלט, איינער פאַר'ן אנדערן אויסרעדען.

ש ר ה

און וואָס האָבען זיי גערעדט? גאָרנישט!

ד י נ ה

זיי האָבען גאָרניט גערעדט, ווייל זיי וועלען זיך ביידע שוין קיינמאָל ניט קענען צוזאַמענרעדען. אפשר וואָלט גלייבער געווען, ווען זיי בלייבען נעכטען אויך פון ווייטען איינער פון דעם אנדערן.

ש ר ה

וואָס שאַדט עס?

ד י נ ה

כ'ווייס, אפשר שאדט עס. פריהער האָב איך נאָך געהאָפּט און איצ־טער איז שוין די לעצטע האָפנונג באַלד פערלאָשען געוואָרען.

ש ר ה

וואָס איז דער חילוק?

ד י נ ה

איך האָב געמיינט, אז דער פעטער וועט מיט איהם רעדען, וועט ער זיך אפשר פערענדערן. וועט ער איהם אפשר קענען בעווייזען, אז ניט גוט טהוט ער.

ש ר ה

מיט דעם וואָס ער האָט זיך אזעלכע געדאַנקען אין קאָפּ אריינגע־נומען?

ד י נ ה

ניין; נענען זיינע געדאַנקען וויל איך גאָרניט האָבען. איך האָב גאָר קיין העזה ניט צו טראַכטען וועגען זיי און זיין איהם מיט עפּעס דער־ווידער. ניט פאַר מיין שכל איז עס צו בעגרייפען.

ש ר ה

וואָס זשע דען?

ד י נ ה

כ'האָב געמיינט... אך, וואָס איך האָב געמיינט...

זי פערדעקט דאָס געזיכט מיט די הענד.

ש ר ה

זעצט זיך נעבען איהר און ביידע שווייגען א לאַנגע צייט.

ד י נ ה

און מיט'ן פעטער וואָס האָט איהר גערעדט?

ש ר ה

ער ווייסט פון אַלץ. קיין זאַך פון איהם קיין סוד נישט. און איך ווייס אויך אַלץ וואָס דיר קומט אויס איבערצוטראַגען... אז זייער הארץ איז גאָר אנדערש; דו קענסט זיך גאָר צו זיי נישט אויפהויבען. און וואָס מיינסטו האָב איך געוואָלט? איך האָב געוואָלט זיין דאָס שטוי־

בעלע פון אונטער זיינע הייליגע פיס. און וואס? קענסטו אפילו צום שטויבעלע אויך נישט זיין געגליכען.

ד י נ ה

און אז איהר זענט יונגער געווען?

ש ר ה

מיט מיר איז דעמאלט געווען גאר עפעס אנדערש.

ד י נ ה

וואס האט איהר דעמאלט, אין מיינע יאהרען, געפיהלט?

ש ר ה

אז ביי מיר איז געווען צוויי יאהר נאך דער חתונה, האב איך שוין יחיאל'ן אויפ'ן האנד געטראגען; און א יאהר נאך מיין חתונה האב איך איהם שוין אונטער'ן הארצען געטראגען.

ד י נ ה

וואס האט איהר יעמאלט געשפירט? געטראכט?

ש ר ה

פון וואס דעמאלט טראכט א מאמע? דאס איז שוין, מיין לעבען נישט אויסצודערצעהלען... ווען דאס קינד האב איך נאך אין מיין לייב געפיהלט, אין מיינע אדערן געפיהלט, האט מיין לייב א ליע־בע ווארימקייט דורכגענומען און ליכטיגע חלומות האבען זיך אין מיין קאפ געשפונען. און אז איך האב אונטערן הארצען זיין גופע־לע צום ערשטען מאל דערשפירט — איז דעמאלט די גאנצע וועלט אויף איין רגע ווי פערשטעלט געווארען; נאר באלד האט זי זיך ווידער בעוויזען פאר מיר, אבער שוין א שעהנערע, א ליכטיגערע... און מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז אין מיטען וועלט, אויף א גרויסען, גאלדענעם שטוהל זיץ איך — די מאמע, וואס טראגט א קינד אונ־טער איהר יונגען הארצען.. און אז איך האב די ערשטע וועהען דערפיהלט, איז מיר מיין לייב קאלט און ווידער היים געווארען און איך האב געשפירט, אז איך אליין שטארב שוין; עס שטארבט די פריהערדיגע ארימע שרה און עס ווערט געבארען אנ'אנדער שרה: — א רייכערע, מיט גאטס חסד בעשאנקען און מיט זיין גוטען רצון

בעוועליגט... און אז מיר איז ווידער אין די אויגען ליכטיג געוואָרען און מען האָט מיר בעוויזען מיין נייגעבאָרען עופ'עלע — בין איך שוין דעמאָלט נישט די אייגענע געוועזן. א קול פון א מלאך אין הימעל האָט אין מיינע אויערן געקלונגען: „אַ מאַמע ביסטו.... א מאַמע ביסטו". און גאָר אָהן א סוף געזאַנגען האָבען זיך ארום מיר געגאָסען און געזונגען: „אַ מאַמע ביסטו... א מאַמע ביסטו". און אַז איך בין פון דעם זיסען געזאַנג מיעד אנטשלאָפען געוואָרען, האָט זיך מיר גע'חלום'ט: אויף א גאָלדענעם בעט האָט מען מיך אנידערגעלעגט און גאָט'ס מלאכים טראָגען מיך מיט'ן בעט אין הימעל אריין און ווינקען דערביי: „אַט איז די מאַמע... אַט איז די מאַמע"...

ד י נ ה

און ווייטער...

ש ר ה

און ווייטער... וואָס קען איך דיר נאָך אַזוינס דערצעהלען, איך זאָל דיר דיין הארץ גרינגער מאַכען?

ד י נ ה

וועט עס גאָר קיין סוף ניט נעהמען?

שטעהט אויף און געהט אום אויף און אָב.

ש ר ה

קוקט נאָך דינה'ן און שאָקעלט פערזאָרגט מיט'ן קאָפּ.

ד י נ ה

איך וויל אמאָל זיין שטארקער פון זיך אליין. איך וויל אמאָל טראַכטען, אַז מיט דער דאָזיגער שטוב האָב איך שוין קיין שום שייכות ניט; אַז די שטוב איז נישט מעהר ווי א דירה, וואו איך בעדאַרף זיצען און פון דערווייטענס נאָכקוקען זיינע טריט. לעבען מיט זיינע מחשבות, וואָס איך פערשטעה ניט אַזוי גוט און וועלכע ער האָלט אַזוי פערבאָרגען פון מיר; הערען אמאָל זיין שטימע און ניט דערוויידערן זיינע פערלאַנגען, וואָס איך פערשטעה ניט אַזוי גוט...

י ח י א ל

קומט אָן פערקוקט אין בלעטער פאַפּיר פערשריבענע. ער מערקט זיי נים.

ש ר ה

אָט, געהט יחיאל, גוט וואָס ער געהט. איך וועל אליין מיט איהם רע־דען.

ד י נ ה

טהוט עס ניט, כ׳בעט אייך. דאָס איז איצטער זעהר ווייט פון איהם.

ש ר ה

רעד דו מיט איהם.

ד י נ ה

אָט זעהט איהר דאָך, אז ער מערקט מיך גאָרניט.

ש ר ה

ניין, מיין קינד, דאָס זוכט ער דיך; זעהסט דאָך, אז ער זוכט דיך.

ד י נ ה

אפשר.

ש ר ה

ער געהט אהער — רעד מיט איהם, רעד מיט איהם.

זי געהט אַרויס פון גאָרטען.

ד י נ ה

בלייבט זיצען. קוקט נאָך אָנגעשטרענגט יעדע בעוועגונג יחיאל׳ס.

י ח י א ל

דערנעהנטערט זיך, פערקלערט צו דינה׳ן. ער בעמערקט זי פּלוצלונג, ווי ער וואָלט זיך דערשראָקען.

ד י נ ה

ציטערט אויך אינסטינקטיוו אויף שיער ניט אויסשרייענדיג. ביידע בלייבען אַ ווײַלע שטעהן. פערוואונדערט.

י ח י א ל

וואָס האָסטו זיך דערשראקען?

ד י נ ה

דו האָסט זיך אויך דערשראָקען.

י ח י א ל

איך האָב געמיינט, אז דו שלאָפסט נאָך. איך האָב ניט געקלערט צו טרעפען דיך אזוי פריה אויף דעם אָרט.

ד י נ ה

שטעהט אויף.

איך וועל דיך לאָזען. איך געה אין שטוב אריין.

י ח י א ל

פאַרוואָס דען?

ד י נ ה

דו ווילסט דאָך געוויס אַליין בלייבען.

י ח י א ל

פון וואַנען ווייסטו עס?

ד י נ ה

האָסט דאָך אויסגערעכענט, אז איך שלאָף נאָך.

ביידע שווייגען, קוקען זיך גלייך אין די אויגען.

ד י נ ה

וואָס וואונדערט דיך אזוי, וואָס איך בין היינט פריה אויפגעשטאַנען? איך שלאָף ניט ביינאַכט דעריבער שטעה איך פריה אויף.

י ח י א ל

שלאָפסט ניט ביינאַכט...

ד י נ ה

האָסטו צער דערפון. וואָס מיינסטו איז די סבה? ס'איז זיך גלאַט אזוי.

י ח י א ל

ווילסט מיך בערוהיגען? ס'איז ניט נויטיג.

ד י נ ה

נישט נויטיג?

יחיאל

ווייל מיך בערוהיגען איז שוין איצטער שווער.

דינה

איך וויים עס אליין זעהר גוט.

יחיאל

זעץ זיך, דינה; גוט, וואס כ'האב דיך דא געטראפען. איך וויל מיט דיר וועגען עפעס וויכטיגעס רעדען.

דינה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אן.

יחיאל

איך מיין, אז גלייכער איז, איך זאל דיר פערטרויען וואס איך טראכט; ווארום צו דיין הילף וועל איך דאך בעדארפען אנקומען.

דינה

דו צו מיין הילף?

יחיאל

אנדערש וועט עס ניט קענען זיין. איך בין געקומען צו דעם בעשלוס, אז כדי קיינער פון אונז זאל קיין אומזיסטיגע ליידען ניט האבען, זאל איך פון מיין פאטערס הויז אוועקגעהן.

דינה

איך האב עס אליין געטראכט. כ'האב נאר ניט געוואלט דיר די ערש־טע זאגען וועגען דעם.

יחיאל

ווי זאל איך וויסען, וואס פאר א ווירקונג דאס קען אויפ'ן פאטער און אויף דער מוטער האבען? אייגענטליך האט עס מיר די מוטער אליין געהייסען: גלייכער, זאגט זי, אז דו וועסט אונז צורוה לאזען.

דינה

דו ווילסט ווארטען ביז דער פאטער וועט זיך צו דיר ווענדען? כ'מיין, אז דאס וועט קיינמאל ניט געשעהן. אויב ער האט געקענט גאנצע צוויי יאהר מיט דיר ניט רעדען און אין דער אייגענער צייט זיין אין הארצען אזוי נאהענט צו דיר, אזוי ליעב צו דיר בלייבען....

איך וועל דעם נעכטיגען אבענד קיינמאל ניט פערגעסען.

י ח י א ל

איך וועל עס אויך קיינמאל ניט פערגעסען. מיט קיין זאך אין דער וועלט וואלט ער מיך ניט געקענט אזוי מנצח זיין ווי מיט זיינע איינפאכע פאטערליכע ווארימע ווערטער נעכטען אין אווענד. אזוי פיעל יסורים פערטראגען; אזוי פיעל ליידען און אין דער אייגענער צייט אזוי קענען שלום מאכען מיט'ן, אייגענעם גורל. — אויף דעם איז נאר פעהיג דאס נארישע, און אין דער אייגענער צייט — וואונדערליכע יודישע הארץ —

ד י נ ה

מיט וואס איז ער נאריש?

י ח י א ל

ווייל קיין שום הארץ קען נישט איבערטראגען אזוי שטיל בעליידי־גונגען ווי דאס יודישע, און איך געפין, אז מענשען בעדארפען ניט ליידען; און קיין מענש אין דער וועלט האט נישט דאס רעכט אנצוהענגען דעם צווייטען יסורים און פיין בלויז דערפאר וואס ער אליין קען אלץ גרינג פערטראגען. ווען מיך זאל ניט שמירען אין קייטען דער חוב פון „כבוד אב ואם", וואלט איך מיט דער גרעסטער דרייסטקייט צו מיין פאטער זיך געווענדעט און איך וואלט ביי איהם געפרעגט: „פארוואס, פאטער, האסטו מיך אויף דער וועלט גע־בראכט? מיט וואס פאר א רעכט האסטו א מענש בעשאפען אויף דער ערד, ער זאל א איד זיין; א פערוואלגערטער זיין צווישען טויזענדער פרעמדע וועלטען? !" און אויב אלע מענשען ליידען, ליידט דאך דער יוד פיעל־פאכיגער, און אזוי ציהט זיך עס דורות־לאנג און פאר וואס? .... צוליעב וואס, דינה? — איך וויל ניט אז נאך מיר זאל בלייבען נאך איינער, אזעלכער ווי איך, און וועל־כער זאל אומגעהן מיט אזעלכע פינסטערע געדאנקען ווי איך, און וואס זאל אויף מיר, דעם ליידענדען, ווי אויף א מערדער קוקען — טראגענדיג א קללה אין הארצען און דאך פערבייסען די ליפען ביז בלוט — און שווייגען; פערבייסען די ליפען ביז בלוט און ניט

קענען ארויסרעדען דאָס וואָס די נשמה לעבט איבער בלויז דערפאַר וואָס די עלטערן מיט זייער נאַרישער ליבע האָבען דיר דיין מויל פערשלאָסען פון א קללה און לעסטערונג....

דינה

און וואָס זאָל איך מיט מיינע געפיהלען טהאָן? קען איך זיך דען פון מיין הארץ אבזאָגען?

יחיאל

מען מוז זיך אַמאָל צום שכל צוהערען.

דינה

ווען איך זאָל וועלען פאָלגען, וואָס מיין שכל הייסט מיך, האָב איך דיר בעדאַרפט אוועקוואַרפען: צורייסען מיט דיר, מיט דער דאָזיגער שטוב: אַז אַלץ פערגעסען און אנטלויפען פון דאַנען וואוהין די אויגען וועלען מיך טראָגען. איך קען עס אָבער ניט. ווי מיט אייזערנע קייטען בין איך צו דער שטוב צוגעבונדען. איך קען קיין מינוט ניט איבערלעבען, איך זאָל דיך ניט זעהן און דיין קול ניט הערען. איך געה דיר נאָך ווי א שאָטען איך וויים, אַז איך מאַך דיר אויף יעדען טריט שווער און דאַך....

יחיאל

איך טראַכט שטענדיג וועגען דיר ווי פון דעם מענשען, וואָס טראָגט א שווערען לאַסט אויף די פּלייצעס ניט וויסענדיג פאַרוואָס מען האָט איהם אויף די פּלייצעס ארויפגעלעגט.

דינה

וואָס קען איך אָבער מיט מיין הארצען מאַכען? שוין באַלד צוויי יאָהר נאָך אונזער חתונה.... איך קען ניט מעהר... דער פאָטער מיט דער מוטער קוקען מיך אַז מיט שטומע בליקען און איך ווער רויט פאַר בושה. איך וויים וואָס זיי פרעגען ביי מיר מיט זייערע בליקען.... איך שעם מיך און וויים אליין ניט פאַר וועמען און פאַרוואָס... דו ביסט ביי זיי דער איינציגער און מיר דאַכט זיך, אַז אויב דו וועסט זיין דער לעצטער דאָ אין שטוב, וועל איך אַליין דעם שולד דערפון בעדאַרפען טראָגען.

יחיאל

יא, דער לעצטער...

דינה

און איך אליין, איך וועל עס ניט קענען איבערטראגען. צי ווייסטו דען ניט די חובות פון א אשה און דאס הארץ איהרס? איך קען עס שוין ניט מעהר. הער ווי איך רעד צו דיר; דערקענסטו דען ניט אין מיין קול ווי איך לייד? זעה דאך, ווי א קליין קינד רעד איך צו דיר. איך טאר עס ניט.... איך ליעג ביינאכט אויף מיין געלעגער מיט אפענע אויגען און איך חלום... און איך זעה זיך אליין ווי איך בין א מוטער געווארען. אינ'ם וויגעלע שלאפט דאס קינד מיט ראזיגע, ליכטיגע בעקלאך און איך זיץ פון ווייטען מיט איינגעהאלטענער שמחה. די מילך אין מיינע בריסטען קלייבט זיך און וועקט אין מיר מוטערליכע לוסט, און איך ווארט אונגעדולדיג, מיין קינד זאל שוין אויפשטעהן און איך וועל עס מיט מילך פון מיין איינגענעם לייב אנזויגען... און דערנאך וועט עס ווידער די אויגעלעך פערשליסען און איך שטעה ווידער נעבען דעם און קוק פון ווייטען מיט אזוי פיעל מוטערליכע ליעבע... וואס קומט ארויס איך רעד און דו פערשטעהסט עס ניט.

יחיאל

וואוהין ווילסטו פון דאנען אוועקגעהן?

דינה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אן.

יחיאל

וואס קוקסטו מיך אזוי אן?

דינה

מיינסט אין אמת'ן, איך זאל אוועקגעהן?

יחיאל

וואס ציטערסטו אזוי?

דינה

וואס האסטו איצטער, נאר-וואס געזאגט?

י ח י א ל

איך מיין — וואוהין וואַלסטו געגאַנגען, אויב דו מיינסט די שטוב צו פערלאָזען ?

ד י נ ה

איך וועל דאָך גערן מיט דיר; וואוהין דו וועסט וועלען — אהין וועל איך געהן.

י ח י א ל

האָב איך שלעכט פערשטאַנען.

ד י נ ה

ווילסטו, איך אַליין זאָל פון דאַנען אַוועקגעהן ?! .... וואָס שווייגסטו ? זאָג מיר. וועסט הייסען, וועל איך פון דאַנען אַוועקגהען.

י ח י א ל

ניין: איך וויל ניט, דו זאָלסט פון דאַנען אַוועקגעהן.

ד י נ ה

זי טוליעט זיך צו איהם ווי אַ צושראָקענע טויב.

רעד עס ניט מעהר: רעד עס ניט מעהר — קיינמאָל ניט.

י ח י א ל

האָסט דאָך פריהער אַליין געזאָגט, אַז צייטענווייז ווילט זיך דיר פון דאַנען אין גאַנצען אַוועקגעהן.

ד י נ ה

ווי קען איך גאָר זאָגען אַזעלכעס ? ווי קען איך גאָר טראַכטען דערפון ? אַז איך האָב זיך איינגאַנצען מיט דיין נשמה צוזאַמענגעוואַקסען ? און אַז איך רעד מיט דיר, ציטערט מיין גאַנצער וועזען. ניין; ביז דו וועסט מיר ניט הייסען, וועל איך קיינמאָל פון דער שטוב ניט אַוועקגעהן. צוליעב דיר נאָר שעץ איך דיין פאַטער אַזוי שטאַרק. ווייל ער האָט דיך, מיין נשמה, אויף דער וועלט געבראַכט. די גאַנצע צוויי יאָהר וואָס ער האָט מיט דיר ניט גערעדט, בין איך דאָך ווי אַ ליכט אויסגעגאַנגען. און נעכטען, אַז ער האָט צו דיר דאָס ערשטע וואָרט אויסגערעדט, האָבען זיך פאַר מיר אַלע הימלען אויפגעעפענט.

י ח י א ל

יחיאל, ווי אומגליקליך דו ביסט!

ד י נ ה

מיט דעם וואס איך שפיר זיך אזוי נאהענט צו דיר?

י ח י א ל

יא.

ד י נ ה

האסט עס ביז איצטער ניט געוואוסט?

י ח י א ל

אויף אזוי פיעל האב איך ניט געוואוסט.

ד י נ ה

וואס וועט איצטער זיין? אך, מיין גאט...

י ח י א ל

איצטער איז מיין פערצווייפלונג נאך גרעסער געווארען.

ד י נ ה

גאט מיינער! פארוואס? צו געה איך דען אפריהער אויף דיין וועג? איך שטער דיר ניט. בלויז ווי א שאטען געה איך דיר נאך און מיט אלע כחות בעמיה איך מיר דיר ניט צו שטערען.

י ח י א ל

ס'איז ניט אמת.

ד י נ ה

ווי דען?

י ח י א ל

דו געהסט אפריהער און פערשטעלסט מיר מיין וועג.

ד י נ ה

איך?!

י ח י א ל

יא, דו.

ד י נ ה

ווי קען עס גאר געמאלט זיין? ווער בין איך? וואס בין איך?

א שטויבעלע און מעהר גארניט.

י ח י א ל

זאג מיר פעסט און קלאר:—ווילסטו מיר אין מיין וועג ניט שטעהן?

ד י נ ה

איך זאל דיר ניט שטערען... ווי קען עס גאר אנדערש זיין?

י ח י א ל

זיי וויסען, דינה, אז פון מיר וועסטו קיינמאל קיין מוטער ניט ווע-
רען.

ד י נ ה

פארוואס?

י ח י א ל

איך האב פריהער דיר וועגען דעם עטוואס אנגעוואונקען, נאר דו האסט מיך ניט פערשטאנען. איך וועל דיר איצטער אלץ קלאר און אפען ארויסזאגען — דו זאלסט מיך פערשטעהן.

ד י נ ה

פארוואס? שוין זאג מיר, פארוואס? ...

י ח י א ל

דו וועסט פון מיר קיין קינד אונטער דיין הארצען ניט טראגען, ווייל איך וויל קיין פ א ט ע ר ניט זיין און וויל ניט ברענגען קיין ק י נ ד ע ר אויף דער וועלט.

ס'הערשט א טויטע שטילקייט.

ד י נ ה

ניין, ס'איז ניט אמת!....

י ח י א ל

דו האסט דאך אליין פערלאנגט פון מיר, איך זאל דיר אלץ קלאר און אפען זאגען.

ד י נ ה

ווי קענסטו גאר אזעלכעס פון דיין מויל ארויסזאגען?

י ח י א ל

איך האב געוואוסט, אז דאס וועט זיין פאר דיר דאס שרעקליכסטע:

און לאַנג קלייב איך זיך שוין דיר עס צו זאָגען. פריהער, דו ביסט נאָך יונגער געווען, האָסט נאָך אַזוי פיעל פון מיר ניט געמאָהנט; דיינע אויגען ווען זיי האָבען געבליקט צו מיר האָבען ניט אויסגע־דריקט אַזוי פיעל חנינה. — נאָר איצטער איז די צייט געקומען, אַז איך זאָל פון דיר מעהר קיין סודות ניט בעהאַלטען —
מיין פאָטער איז אַ גרויסער יוד. אַזוי האַלט פון איהם גאַנץ שטאָדט; אַזוי טראַכט וועגען איהם די גאַנצע געגענד און איך אַליין, אַזוי טראַכט איך איצטער אויך וועגען איהם. און יעדעס מאָל, ווען די ווערטער האָבען זיך מיר פון הארצען געריסען און איך האָב זיך געוואָלט ווענדען צו איהם, ארויסזאָגען איהם דאָס, וואָס פאַר איהם וואָלט דאָס שרעקליכסטע געווען; וואָס איהם — אַלס פרומען יודען וואָלט עס די גרעסטע שמערצען פערשאַפט, — דאַן האָב איך ביז בלוט מיינע ליפען פערביסען און יענע ווערטער פאַר׳ן מויל ניט ארויסגעבראַכט .... יאָ, האָט מיך מיין פאָטער געלערנט צו וויסען, אַז איך בין אַ איד. און ווען צרות האָבען זיך געצויגען ווי וואָלקען איבער אונזערע קעפּ האָט ער דעמאָלט ווי אַ צושראָקענער פויגעל איבער מיר געציטערט און שטיל מיר אין אויער געשעפּטשעט: „אַ איד ביסטו, אַ איד ביסטו!“... און אידען — זאָגט ער — זענען אויף דער וועלט בעשאַפען געוואָרען, די וועלט צו לערנען. מיר זענען גאָטס עדה; אויף דעם האָט אונז גאָט בעשאַפען. און שכר פאַר אונזער תורה בעדאַרפען מיר מיט שטראָף בעקומען. דער־מיט וואָס אַלע בעשטראָפען אונז... הערסט? מיר זענען די לעה־רער, וואָס אונזערע תלמידים צאָהלען אונז מיט בלוט פון אונזערע אייגענע קינדער!... פון אָנהויב האָב איך אין דעם געגלויבט גאָר בלינד. נאָר מיט דער צייט איז דער גלויבען אין מיר אַזוי שטאַרק געוואָרען, אַז איך האָב שוין שפּעטער אַלץ כמעט מיט׳ן שכל פער־שטאַנען. — וואָרום איך קוק אויף מיין פאָטער און איך קען קיינעם צו איהם ניט גלייכען: געבאָרען געוואָרען אַ מדריך צו זיין און דאָך איז ער יעדע מינוט גרייט עונש אָבצוקומען. יעדע רגע גרייט דאָס לייב זיינס אונטער דעם אייזערנעם קאַם אונטערצושטעלען ... אַזוי

האָט עס לאַנג גערויערט. נאָר מיט אַמאָל האָט מיין געדאַנק אויפ־
געפלאקערט און כ׳האָב דערזעהן ווי ווייט איך האָב אַ טעות ; ווי
ווייט איך אַליין בלאָנדזשע, מיט דעם, וואָס איך גלויב מענשען,
וואָס בלאָנדזשען שוין דורות לאַנג. און מיט אַלע מיינע חושים,
מיט׳ן גאַנצען וועזען מיינעם האָב איך דערשפירט, אז אַלץ, אין
וואָס כ׳האָב אזוי זיכער און רוהיג געגלויבט, איז נאַריש געווען. —
ניט פאַלש, נאָר נאַריש און אונזיניג.....
לעבט אַ פאָלק שוין טויזענדער יאהרען און זיין גרויסקייט בע־
שטעהט אין דעם, וואָס ער ווייסט צו דערצעהלען, און צעהלען ווי־
פיעל מאָל מען האָט איהם אויפ׳ן פייער געברענט ; וויפיעל מאָל
מען האָט זיין לייב געריסען. ווי אין דעם וואָלט אונזער גרעסטער
גליק בעשטאַנען, וואָס מיר קענען אָהן אַ סוף אונזערע צרות אויס־
רעכענען .... — אָבער צוליעב וואָס איז דאָס לײדען געגעבען גע־
וואָרען ? דאָס לײדען אַליין — צוליעב וואָס ?! אויב דער איד
בעדאַרף די פעלקער לערנען און אויפ׳ן ריכטיגען וועג אַרויפ־
פיהרען — דאַן זאָל ער דורך זיין אייגענעם לײדען צו דער תורה
קומען, אז **דאָס לײדען בעדאַרף פערניכטעט**
ווערען און אומקומען! אומקומען דאַרף צו ערשט דער
וואָס ווייסט, אז זיין גורל איז צו פלאַגען זיך זיין גאנצען לעבען!...
זאָל עס וויסען יעדערער, סיי פון אונזער פאָלק, סיי פון דער פרעמד,
וואָס האָט אַ האַרץ און דאָס האַרץ פלאַגט זיך — **אז דורך א**
טעות לעבט דער מענש אויף דער ערד.
צוליעב אייגענע נאַרישקייטען איז ער
פערוואָגעלט; און די וואָס האָבען שוין דערשפירט דעם
ביטערען סוד פון לעבען **זאָלען זיי די לעצטע**
אויף דער ערד זיין און מיט זיי אַליין
זאָל זיך זייער אייגענער לעבען ענדי־
גען! ....

דינה

אַ, ווי שרעקליך עס איז!

יחיאל

זאל עס זיין שרעקליך פאר די וואס ווילען לעבען אויף דער ערד ווי ווערים: זיך פרוכפערן און נייע דורות נאך זיך אויפשטעלען.

דינה

אבער וואס זאל איך טהאן?

יחיאל

אויב דו ביסט א אידישע טאכטער — גיב זיך אונטער דיין גורל.

דינה

און שטענדיג לײדען?

יחיאל

אפשר ניט שטענדיג.

דינה

בעדארף איך דאך דערצו שטארבען און נאך אמאל געבוירען ווערען, מיט אנדערע כחות, מיט אנדערע געדאנקען, איך זאל עס קענען איבערטראגען... אבער איך וועל עס ניט קענען... א, יחיאל....

זי הויבט זיך אויף פון איהר ארט און הייבט אן וויינען אויפ'ן הייכען קול, ווי איינער וואס בעקלאגט א גרויס אומגליק, און מיט דעם געוויין לאזט זי זיך געהן אין צווייטען עק גארטען.

יחיאל

בלייבט אויף זיין ארט, דער קאפ צו דער ערד געזונקען. אין יענער צייט קומט אן ר' בנימין אנגעלעהנט אויף א שטעקען.

ר' בנימין

קוקט זיך ארום, ווי ער וואלט עמיצען זוכען.

ווער וויינט עס דא אין גארטען?... כ'האב שוין לאנג אזא געוויין נישט געהערט: אזוי אויפ'ן הויכען קול...

יחיאל

שטעלט זיך אויף, ווען ר' בנימין דערנעהענטערט זיך צו איהם.

דאס האט דינה געוויינט נאר-וואס, איידער דו ביסט אנגעקומען.

ר' בנימין

דינה? וואס איז די סבה?

יחיאל

צוליעב מיר האָט זי געוויינט.

ר׳ בנימין

האָסט עס מיט דיין אייגענעם ווילען געמאכט אזוי, זי זאָל וויינען?

יחיאל

יאָ ...

ר׳ בנימין

מסתמא נישט איצטער ערשט האָט זיך די סבה אָנגעהויבען, צוליעב וועלכער זי האָט געוויינט?

יחיאל

נים איצטער.

ר׳ בנימין

אין וואָס בעשטעהט עס?

יחיאל

זי וויל, איך זאָל געהן געגען מיין אייגענעם פערשטאַנד — זי וויל, איך זאָל איהר קינדער געבען.

ר׳ בנימין

דאָס הייסט, זי פערלאַנגט פון דיר, דו זאָלסט זיין א איד, און דו ווילסט נישט. דאָס מיינסטו?

יחיאל

שווייגט.

ר׳ בנימין

האָב איך הייסט עס נישט פערשטאַנען?

יחיאל

זי פערלאַנגט פון מיר קינדער: נאָר וויל איך בין א איד, קען איך איהר פערלאַנג נים ערפילען.

ר׳ בנימין

גאַנץ איינגעהאַלטען.

איך פערשטעה נישט, דערקלער מיר.

י ח י א ל

איך בין צו דעם דורך מיין אידישקייט געקומען.

ר׳ ב נ י מ י ן

דורך דיין אידישקייט?

י ח י א ל

יאָ, דורך מיין אידישקייט.

ר׳ ב נ י מ י ן

דאָס הייסט, איך אַליין האָב עס דיך געלערנט?

י ח י א ל

דיין תורה איז געווען דער פערפלאָנצטער בוים, אויף וועלכען דער דאָזיגער געדאַנק האָט אויפגעבליהט ... דו האָסט מיך געלערענט: א מדבר איז די וועלט; א מדבר מיט ווילדע חיות. און אין דעם מדבר, צווישען די ווילדע חיות לעבט א שעפעלע אַליין און אַלע חיות שאַרפען אויף איהם זייערע צייהן. און דאָס הארץ פונ׳ם שעפעלע פּאָכט פאַר שרעק; טאָג און נאכט פּאָכט ער פאַר שרעק. — נאָר צורייסען וועט עס קיינער ניט, ווייל דאָס שעפעלע מוז ל ע ב ע ן, חאָטש אין שרעק — נאָר לעבען מוז עס, ווייל אזוי וויל גאָט....

ר׳ ב נ י מ י ן

אזוי וויל גאָט ... און דו גלויבסט נישט אין דעם?

י ח י א ל

דורך דעם גלויבען בין איך צום געדאַנק געקומען, צוליעב וועלכען דינה האָט נאָר וואָס געוויינט.

ר׳ ב נ י מ י ן

נישט אמת! נישט דורך דעם גלויבען ביסטו דערצו געקומען. קיינמאָל ברענגט נישט דער גלויבען צו טרעהרען און צו וויינען.... קיינמאָל נישט! ... שעהן איז דער קוואַל וואָס קוועלט אין פעלד צווישען די גרינע גראָזען; שעהן איז דאָס שטראָמיגע וואסער ווען די זון רייסט פון דעם דאָס אייז אראָב; שעהן איז דער הימעל ווען דער ווינד האָט פון זיין אויסגעשטערענטער בלוי־

קייט די וואָלקען פערטריבען: אַלץ איז דאָך שעהן און פיין — נאָר שעהנער פון דעם אַלעמען איז די נשמה פון דעם מענשען אין דער מינוט ווי זי גלויבט... דעמאָלט שפּיגעלט זי זיך אָב דעם לויטערען קוואַל צווישען די גרינע גראָזען; דעם מעכטיגען טייך ווען ער שטראָמט צווישען זיינע ברעגען; און אמאָל נאָך ווייט איבער זיינע ברעגען גרייכט ער; און אַלע זיעבען הימלען מיט אַלע זייערע ליכטיגע שטערען שפּיגעלט דעמאָלט די נשמה אין זיך אָב... גלויבען, גלויבען.... ביז צו דער לעצטער רגע פון דעם מענשען זאָל דאָס הארץ דער גלויבען נישט פערלאָזען. און גלויבענדיג זאָל די נשמה זינגען... און גלויבענדיג זאָל זי זיך דערהויבען און בליהען...

י ח י א ל

יאָ, דאָס איז זעהר שעהן...

ר׳ ב נ י מ י ן

נאָר וואָס דען ווילסטו?

י ח י א ל

איך וויל מיך בעפרייען פון דעם גלויבען, אַז י ס ו ר י ם זענען שעהן און אַז מיר זענען דאָס פייער, דורך וועלכען די וועלט בעדאַרף זיך לייטערן פון איהר שמוץ... און אַז אין דעם פייער פון אונזערע הייזער לייטערט זיך די נשמה פון דער וועלט...

ר׳ ב נ י מ י ן

ער שפּירט זיך שוואך; ער דערנעהענטערט זיך צום באַנק און בלייבט דאָרט שטעהן. רעדט שוואַכער, מיט אַנ׳אײנגעהאַלטענער אונרוהיגקייט.

און נאָך דעם אַלעמען מיינסטו נאָך און דו גלויבסט, אַז דו ביסט אַ איד און מיינס אַ קינד?

י ח י א ל

יאָ, איך גלויב... און אפשר וועט אונזביידען גרינגער ווערען, ווען דו וועסט מיך אויסהערען ער לעזט פון אַ פּאַפּיר, וואָס ביי איהם אין האַנד. מיין פאָלק, מיין הארציג פאָלק!

ר׳ בנימין

וואס איז עס?

יחיאל

דאס וועט זיין מיין צוואה אלס איך לעזט מיין עלענד פאלק . . . . א טהייל פון דיין גרויסער נשמה איז מיר דורך מיינע עלטערן איבערגעענטפערט געווארען. אין מיינע אדערן שלאגט דאס בלוט פון דעם ערשטען פון דיינע קינדער וואס האט אויף זיך דעם נאמען דעם אויסדערוועהלטען אנגעהויבען צו טראגען און אין זיין הארצען טראגט ער דעם וועהטאג פון דעם ערש־טען וואס גלייך מיט דעם אויסדערוועהלטען נאמען זיינעם האט ער זיך פון דער ערד אבגעריסען. אויף מיינע פלייצעם טראג איך א שווערען יאך. מיין לייב איז געבונדען מיט שטריק, נאך אין די אוראלטע צייטען געפלאכטענע, און פון אונטער די שטריק טריפט בלוט אויף מיין וועג און אויף מיין שטעג. איך בין איינער פון דיי־נע קינדער, וואס פיהלט דעם וועהטאג אזוי שטארק און אזוי ביטער. און ווי ליעב איך זאל דיך ניט האבען און ווי טייער דו זאלסט מיר ניט זיין, קען איך מיין פערשאלטען בלוט נאך מיר קיינעם ניט מאכען ירש׳ענען, און די יסורים פון מיין הארץ קיינעם ניט פער־טרויען; און מיין גורל נאך מיר זאל אינגאנצען פערלארען ווערען — — — איך וויל אז מיין הארץ זאל אינגאנצען פערשטיינערט ווערען: זאל קיין טרעהר פון קיין ליעב קינד איהם ניט בעריהרען; זאל קיין וואונקען פון ליעבע פרויען איהם ניט ווייכער מאכען און זאל אפילו דער עלענד אליין מיר ניט מנצח זיין, כדי איך זאל זיך אין דער שוים פון א צווייטען אין מיין געשטאלטווארפען און אויף איין אויגענבליק זיך פערגעסען, נאר שפעטער זיך אויפוואכען נאך עלענדער, נאך פערלארענער און לאזען נאך זיך א גרויסען זינד א פערזייטען, פון וועלכען ס׳זאל שפעטער נאך מיר א דור וואקסען... א דור מיט לוסט און לעבען אין דער יוגענד ווי איך — און שפעטער גלייך ווי איך, דערשפירען אין הארצען אנ׳אבקלאנג פון אלטע ציי־

טען: — קירכען גלאָקען און געוויין פון קליינע קינדער; תפילות בעטענדע און טרעהרען פערגאָסענע; א ריח פון בשמים און ווייַרעך מיט׳ן ריח פון מענשען־פלייש געבראָטענע... איך וויל זיין דער לעצטער פון מיין פאָטערס הויז און נאָך מיר זאָל קיין נעדעכעניש ניט בלייבען....

ר׳ בנימין

דער לעצטער.... דער לעצטער....

יחיאל

יאָ, דער לעצטער מיין פאָטער.

ר׳ בנימין

הויבט אָן פון שוואַכקייט צו פאַלען אָן א זייט.

יחיאל

שטיצט איהם פאָרזיכטיג, לעגט ער איהם אַנידער אויף דער באַנק.

דריטער אקט

דאָס אייגענע צימער ווי אין ערשטען אַקט. ארום האלבען טאָג.

ר׳ בנימין

בעווייזט זיך אין טיר פון זיין צימער, געפיהרט אונטערן האַנד פון שרה׳ן. ער איז שטאַרק געעלטערט געוואָרען, אָבגעשוואכט. ער קוקט זיך אַרום וואו צו פערנעהמען אַנ׳אָרט.

שרה

איז געעלטערט און נידערגעשלאָגען.

אפשר זאָל איך דיך גאָר אויף דער גאס ארויספיהרען?

ר׳ בנימין

דאָס וועט שוין זיין א ביסעל צופיעל פאר מיר.

שרה

איך וואָלט דיך אין גאָרטען ארויספיהרען.

ר׳ בנימין

אך, דער גארטען. צו שפעט א ביסעל.

שרה

וואָס הייסט, צו שפעט?

ר׳ בנימין

שוין דער זומער אוועק. שוין באלד אלע בלעטער אראָבגעפאלען. וועסט מיך צופיהרען צו מיין אלטען אָרט נעבען פענסטער, און דאָס פענסטער עפענען.

ער זעצט זיך אויף זיין אָרט נעבען פענסטער.

שרה

דאָ וועט דיר טאקי גוט זיין. עפענט דאָס פענסטער. דוכט מיר, אז עס ציהט א קעלט פון דאנען.

ר׳ בנימין

ברייטער עפען אויף, וועט קיין ווינד ניט ציהען.

שרה

זי עפענט אויף ברייט דאָס פענסטער. עס בעווייזען זיך צווייגען מיט פערגעלבטע בלעטער.

ר׳ בנימין

בייגאכט מוז שוין זיין קאַלט, וואָס די בלעטער זענען מיט אמאָל געל געוואָרען.

שרה

איך וועל דיר עפּעס אונטערלעגען אונטערן פּלייצע, דיר זאָל גרינגער זיין צו זיצען.

ר׳ בנימין

וועט שוין רעכט זיין. איצטער וועסטו מיר דערלאַנגען מיין ספר פון יענעם חדר.

שרה

וויל געהן.

ר׳ בנימין

וואַרט נאָר איין ווייל׳ע.

שרה

זי קוקט איהם אָן אונרוהיג.

ר׳ בנימין

שטיל אין שטוב. א מערקווירדיגע שטילקייט. גאָר נישט ווי אין האַלבען טאָג.

שרה

זאָל איך דיר ברענגען דעם ספר?

ר׳ בנימין

הערסט ווי דער זייגער טיקט? פון דעם דריטען חדר הערט זיך דאָס טיקען זיינס. א מערקווירדיגע שטילקייט.

פון צווייטען צימער הויבט זיך אָן צו הערען יחיאל׳ס שטימע, וועלכע געהט ביסלעכווייז איבער אין אַנ׳אויפגעקלערטען ניגון וואָס ביים לערנען. ביידע וואַכען אויף און מיט גרויס כונה הערען זיי זיך צו. ס׳ווערט ווידער שטיל.

שרה

האסט געהערט?

ר׳ בנימין

וואס זאל עס הייסן?

שרה

ער לערנט.

ר׳ בנימין

און דו ביסט שוין דערמיט צופרידען?

שרה

כ׳וויים, מיר דאכט זיך אלץ, גאט וועט מיין צער אננעהמען; ער וועט איהם זיין הארץ צוריק אומקעהרען.

ר׳ בנימין

גאר נישט דאס...

שרה

איך פערשטעה נישט.

ר׳ בנימין

איך הער אין דעם קול גאר עפעס אנדערש. נישט מיט דעם קול האט ער געלערנט, ווען די תורה אונזערע איז פאר איהם הייליג געווען. דאס מיינט ער דעם אלטען ניגון צופאסען צו זיינע נייע ווילדע גע־דאנקען. דער ניגון יענער קען זיך אבער נישט צופאסען — און קיינמאל וועט עס נישט זיין.

שרה

אפשר זאלסטו מיט איהם נאך אמאל רעדען?

ר׳ בנימין

ס׳איז איבעריג.

שרה

איך וועל איהם ארייגרופען אהער.

ר׳ בנימין

עס וועט צו קיין שום תכלית נישט ברענגען. אנדערש איז דאך נישט געמאלט וואס ער בעהאלט זיך אזוי פון מיר. און אפשר וויל ער זיין

טרויעריג פּנים נישט בעווייזען. אפשר וויל ער נישט בעווייזען, אז זיין געמיט איז נאָך שווערער פון מיינעם. מען בעדאַרף נישט... וואָס איז מיט איהר?

ש ר ה

זי רעדט גאַרנישט. נאָך איינמאָל האָט זי ווי אַ קליין קינד געוויינט און מעהר נישט; איז ווי שטום געוואָרען און געהט פון איהר חדר נישט ארויס.

ר׳ בנימין

נעכטען, ווייזט אויס, האָט זי יאָ געוואָלט מיט מיר רעדען, נאָר זי האָט עס נישט געטאָן.

ש ר ה

פון וואַנען ווייסטו עס?

ר׳ בנימין

זי איז צו מיר אריינגעקומען. אַ צייט איז זי ביים טיר געשטאַנען, האָט מיך אָנגעקוקט און איז דערנאָך צוריק ארויסגעגאַנגען. שפּע־טער האָט זי ווידער די טיר געעפענט, אַ פּאָר טריט געמאַכט איבער דער שוועל און ווידער קיין וואָרט נישט ארויסגערעדט. און אַזוי שווייגענדיג האָט זי זיך צוריק אומגעקעהרט... דאָס האָב איך שוין גאָר נישט פערשטאַנען.

ש ר ה

אפשר האָט זי געמיינט, אז דו שלאָפסט?

ר׳ בנימין

איך בין געזעסען אויף מיין געלעגער.

ש ר ה

וואָס וועט זיין דער סוף?

ר׳ בנימין

ער זאָגט, אז ער וויל זיין דער לעצטער... ער זאָגט.

ש ר ה

אָבער דער סוף וואָס וועט זיין?

ר׳ בנימין

נישט ביים מענשען אין דער האנד ליעגט דער גורל פון דער וועלט. וועט גאָט וועלען, וועט ער ווידער א מבול ברענגען; וועט ער ווידער אלע מענשען פון דער ערד אבמעקען — און אז ער וועט וועלען, וועט ער דאך אנ׳אויסדערוועהלטען איבערלאָזען, וואָס וועט ווידער די ערד בעפרוכטפערן.

שרה

אבער מיט אונזער שטוב?

ר׳ בנימין

און ווען מיר וואָלטען גאָר אינגאנצען געווען חשוכי בנים? ווייסט און גאָרנישט?

שרה

גאָט האָט אבער אזעלכעס מיט אונז נישט געטהאָן. ער האָט דאך אונז א קינד יאָ געגעבען...

ר׳ בנימין

איז עס א נסיון געווען; און דערצו איז דאך נישט יעדערער זוכה.

שרה

מיט וואָס האָב איך עס פערזינדיגט ביי גאָט?

ר׳ בנימין

פערזינדיגט? נישט אויף דעם זינדיגען שיקט גאָט זיינע נסיונות. איז אברהם אבינו ריין פון זינד געווען און גאָט האָט אויף איהם א נסיון געשיקט, ער זאָל אָהן איין קינד בלייבען.

שרה

צי דען איז עס פאַר די כחות פון א מאַמען אזעלכע נסיונות איבער־צוטראָגען?

ר׳ בנימין

שטאַרק זיך. זאָג: איך דאנק דיך, גאָט, און איך ליב דיך, וואָס דו האָסט מיך געבענשט, און דיין קללה, וואָס דו האָסט אויף מיר אנ־געשיקט, האָב איך עס שפּעטער אויך פאַר א ברכה אָנגענומען. וואָ־רום דיינע קללות וואָס דו שיקסט אויף א מענשען — זענען עס

ברכות"... מיר. גאָט בעשעפּעֲנישען, זענען איינס פון זיינע וואונ־דער, און דעם געדאנק וואָס ער האָט אונז געגעבען איז עס צו בע־גרייפען זיינע וואונדער — און זיין גרויסקייט צו לויבען. אזוי איז עס געשעהן און אזוי וועט עס שפּעטער, אין די וויטערדיגע דורות, אויך דויערן. און אויב איינער מיינט, אז ער קלערט אנדערש, הייסט עס, אז גאָט האָט אויף אַ רגע זיין חסד אראָבגענומען פון דעם דאָזיגען מענשען... און אָט אזוי טרעפט עס אמאָל מיט אַ גאנצען דור: — גאָט נעהמט אראָב זיין חסד פון אַ גאנצען דור.

ש ר ה

ווי פאר זיך.

און ער האָט געמאכט, אז עס זאָל וועה טהאָן: יסורים זאָלען אויפ'ן מענשען פאלען איבער זיינע כחות....

ר׳ ב נ י מ י ן

אין דעם בעשטעהט דער גרויסער סוד פון דער בריאה. אלץ ווערט מיט וועהטאָג און מיט יסורים גרויסע געבארען. איז דען פארהאנען אַ גרעסער גליק פאר דער מוטער, ווי דעמאָלט, ווען זי ברענגט איהר קינד אויף דער וועלט? און דער וואָס אין הימעל האָט נאָך איהר גליק פערגרעסערט מיט דעם, וואָס ער האָט אויף איהר שווערע יסורים אַנגעשיקט, כדי דאָס גליק זאָל איינגאנצען איבער איהר אָנ־הויבען צו געוועלטיגען... געהט זיך עס שוין אזוי פון אָנהויב וועלט אָן אינאיינעם געפלאָכטען דאָס גרויסע גליק מיט די גרויסע צרות און ליידען.

ש ר ה

אפשר זאָל איך גאָר שווייגען... פערשליסען דאָס מויל; פערשליסען דאָס הארץ...

ר׳ ב נ י מ י ן

נישט שטענדיג איז דאָס שווייגען אַ צייכען פון אונטערטעניגקייט.

ש ר ה

דורך שווייגען וועט מען דאָך אבער קיין זינדיג וואָרט נישט אויס־רעדען.

ר׳ בנימין

אויב דו פערשטעהסט אזוי — בין איך געווים צופרידען. האב איך געגעען דעם גארנישט... לאמירביידע שווייגען... שוין ביידע שוויי־גען.

בלייבען שטיל. ווידער הויבט זיך אן צו הערען, ווי פריהער, יחיאלס שטימע.

ר׳ בנימין

גאר אונגעריכט שטעלט ער זיך ענערגיש אויף און מאכט עטליכע טריט אין דער זייט פון וואנען ס'הערט זיך יחיאלס קול.

שרה

דערשראקען.

וואס ווילסטו טהאן?

ר׳ בנימין

צו איהם, איך וויל...

די ווערטער רייסען זיך איבער. ער קען ניט בעהאלטען זיין אויפ־רעגונג. עס שיינט, א ער וואלט וועלען זיך אליין גובר זיין און ניט געהן. יחיאלס שטימע ווערט מיט אמאל אנטשוויגען און ר׳ בנימין ווי ער וואלט מיט אמאל זיין פריהערדיגע אונגעריכטע ענערגיע פערלארען און ער בלייבט שטעהן אין פערצווייפלונג.

שרה

וואס איז מיט דיר? יחיאל, וואו ביסטו? יחיאל...

ר׳ בנימין

נישט... נישט רוף... ס'איז מיינע יסורים; מיינע אייגענע מיינע...

געהט אב צו זיך אין צימער, געשטיצט פון שרה'ן.

יחיאל

קומט אריין, קוקט פערוואונדערט זיך ארום. צו מערקען, אז זעהר פיעל האט ער איבערגעלעבט פאר דער לעצטער צייט.

וואס איז דא געשעהן? מוטער! האסט מיך גערופען?

ניט בעקומענדיג קיין ענטפער, דערנעהנטערט ער זיך צו ר׳ בנימינס

צימער און ער הערט זיך צו. ס'הערט זיך שׂרה'ס שטימע רעדט אויף יע־נער זייט טיר.

שׂ ר ה

נו, גוט, איך וועל דיך לאָזען... ווי קען איך עס אָבער טהאָן... ווילסט נישט, איך זאָל דיך זעהן טרויעריג... ווילסט נישט, איז גוט... איז גוט...

זי קומט אריין און פערמאַכט אָהן חשק די טיר הינטער זיך. קענ־טיג, זי האָט נאָך עפּעס געוואָלט זאָגען, נאָר בעמערקענדיג יחיאל'ן, פערענדערט זיך מאָמענטאל דער אויסדרוק פון איהר געזיכט, און עס בעקומט אַ מוטערליכע צארטקייט, און אַ מוטערליכער שמייכעל בעווייזט זיך ארום איהרע ליפּען, נאָר באַלד פערשווינדט דער שמייכעל. זי זאָגט גאָרניט. לאָזט זי זיך אַראָב אויף אַ שטוהל, נעבען פענסטער.

י ח י א ל

מיט אַ בעהאַלטענער אונרוהיגקייט.

וואָס איז מיט דיר?

שׂ ר ה

דעם פאָטער איז פריהער נישט גוט געווארען.

י ח י א ל

איך האָב זיך דערשראָקען און האָב דיך גערופען.

י ח י א ל

און איצטער וואָס איז מיט איהם?

שׂ ר ה

איהם איז בעסער. איהם איז היינט בעסער ווי נעכטען.

עס זעהט אויס, אַז זי וויל פון איהם פערבאָרגען ר' בנימינס צו־שטאַנד. איהרע אונרוהיגע בליקען זענען יעדעס מאָל צו ר' בנימינס טיר געווענדעט.

י ח י א ל

וואָס בעהאַלטסטו זיך פון מיר?

שׂ ר ה

מיין קינד...

יחיאל

ווילסט ניט, איך זאָל רעדען?

שרה

אָט טהו דיר דאָס וואָס דו ווילסט און וואָס דו פערשטעהסט.

יחיאל

ווילסט זיך פון מיר דערוויטערן?

שרה

קוקט איהם אָן.

יחיאל

איך וועל דיך אליין לאָזען — דיר זאָל גרינגער זיין.

שרה

איך האָב דיך גערופען... מיר איז שווער אליין צו זיין אין שטוב. איך קען עס שוין מעהר נישט פערטראָגען.

יחיאל

און אז דו זעהסט מיך נעבען זיך, איז דען דיר גרינגער? ביסטו דען ניט אליין? נאָך אזוי פיעל שמערצען וואָס איך האָב דיר פערשאפט און דו....

שרה

א קינד פערשאפט א מאמען קיין יסורים נישט.

יחיאל

דאָס איז, מאמע ניט ריכטיג.

שרה

ווי דען פערשטעהסטו?

יחיאל

איצטער, קוקענדיג אויף דיר, טראכט איך פערשעלטען בעדארף די מוטער דעם טאָג, וואָס זי האָט איהר קינד געבאָרען; פערשעלטען די מינוט, וואָס זי איז א מוטער געוואָרען. זאָג מיר, וואָס בין איך פאר דיר?

שרה

ביסט פאר מיר דאָס, וואָס יעדעס קינד איז פאר א מאמען.

יחיאל

וואס גיב איך דען אזעלכעס דיין מוטערליכען הארץ, וואס פלאגט זיך אזוי?

שרה

אלץ, וואס א קינד איז נאר בכח דער מוטער צו געבען.

יחיאל

מיט מיין שכל בעגרייף איך עס ניט.

שרה

א מאמע, אז זי ליעבט איהר קינד, טראכט זי דערביי גארנישט. א מאמע שלאפט און דאס קינד זויגט איהר ברוסט. נישט דאס קינד ווייסט, אז די מאמע שלאפט, און נישט די מוטער ווייסט, אז דאס קינד זויגט איהר ברוסט. אזוי איז עס געשעהן. איינער אהן דעם אנדערן איז גארנישט. — ווען נישט דאס קינד, וואלט קיין מוטער נישט געוועזן.

יחיאל

און ווען דאס קינד ווערט עלטער?

שרה

ווען דאס קינד ווערט עלטער, איז שוין דעמאלט די מאמע אינגאנצען נישטא; נאר איהר קינד איז פארהאנען. די מאמע איז שוין דעמאלט נישט מעהר ווי א שאטען וואס בעשיצט דאס שוואכע גרעזעלע פון דער ברענענדיגער זון.

ביידע שווייגען לאנג.

יחיאל

און מעהר האסטו מיר גארנישט וואס צו זאגען?

שרה

איך קען דיר זאגען נאר אזעלכע ווערטער, דורך וועלכע איך זאל דיך נישט ברענגען, חלילה, צו קיין עבירה.

יחיאל

איך פערשטעה ניט.

שרה

איך וועל דיך עפּעס הייסען, דו וועסט מיך נישט פאָלגען, און דער־נאָך וועסטו דעם שולד בעדארפען טראָגען. וועל איך שוין בעסער גאָר שווייגען. שווייגען; אַלץ אין הארצען פערבארגען און דערביי נאָר פון דעם אַלמעכטיגען גאָט טראכטען.

יחיאל

איך ווייס, אז דו וועסט מיך צו קיין עבירה ניט ברענגען.

שרה

איך האָב פריהער געהערט דיין קול פון יענעם חדר און כ'האָב גע־מיינט, אז די אמאָליגע טעג די ליכטיגע קעהרען זיך צו מיר ווידער אום. עס קעהרען זיך אום די שעהנע ליכטיגע נעכט, ווען איך בין אויף מיין בעט געלעגען, געמאַטערט זיך נישט איינצושלאָפען, כדי איך זאָל קענען הערען אייער ביידענס געזאנג... איך האָב מיך אָן דעם דערמאנט.

יחיאל

איך האָב עס טאקע געטהאָן.

שרה

דיין קול איז דאָך אזוי גלייך צו זיינעם.

יחיאל

איך בין גאנץ אליין געבליבען און איך האָב געוואָלט אזוי מאכען, אז איך זאָל מיך אָן מיינע יונגע יאָהרען דערמאָהנען.

שרה

דיינע יונגע יאָהרען... און איצטער?

יחיאל

איצטער איז מיין הארץ געוואָרען א דירה פאר פרעמדע און אייגענע לײדען און די יוגענד איז פארביי... האָסט מיר מעהר גאָרניט וואָס צו זאָגען?

שרה

איך ווייס נישט.

יחיאל

איך פערלאנג עס פון דיר. איך וויל, דו זאלסט צו מיר נאך רעדען... דו ביסט פאר מיר דאס הייליגע געשטאלט, וואס שוועבט אום אין די שטילע נעכט אויף די אידישע בית־עולם'ס און פערגיסט אויף יעדען קבר אין דער שטיל הייסע טרעהרען, און אז דער מארגענ־שטערן געהט אויף, פערשווינדט דאס הייליגע געשטאלט, לאזענדיג אויפ'ן בית־עולם א סוד א בעהאלטענעם, וואס קיינער ווייסט ניט זיין בעשייד.

שרה

טרעהרען פערמאג איך ווי יעדע מאמע; אבער איך וויל דיר, מיין קינד, קיין טרעהרען נישט שענקען.

יחיאל

ניין, איך בעט פון דיר קיין טרעהרען ניט. איך בעט פון דיר, אז דו זאלסט אויף מיר דיינע אויגען ווארפען, ווי אויף א קליין פערשטיפט קינד, וואס די מאמע שלאגט אז איבער די הענדטלעך און דערנאך ווען עס וויינט, ווישט זי איהם די טרעהרען אב און קושט איהם אויף זיינע פערוויינטע בעקעלעך... און אז דאס קינד ווערט אנטשלאפען, שטעהט זי, די מוטער, ביי זיין וויעגעלע און זי מסר'ט ביי זיך אין הארצען אליין אויף זיך... „כ'האב עס, נעביך, אומזיסט איבער די הענדטלעך געשלאגען"...

שרה

זי ווערט בעגייסטערט פון זיינע רייד. זי קוקט איהם מיט ליעבע אין די אויגען אריין, פערגעסענדיג זיך איינגאנצען.

יחיאל

וועסטו מיר דאך עפעס זאגען...

שרה

איצטער ביסטו שוין פון מיין רשות ארויס; אין דעם רשות פון גאט ביסטו.

יחיאל

אלץ וואָס דו וועסט מיך הייסען, וועל איך פאָלגען, גלייך ווי גאָט אליין וואָלט עס מיר הייסען.

שרה

און דו וועסט נישט פאָלגען.

יחיאל

שווייגט.

שרה

איך וויל פון דיר איין זאַך בעטען — דיין מאַמע פערלאַנגט עס פון דיר. — ניין, זי בעט עס פון דיר. געה אריין צו דינה'ן אין איהר חדר אריין. טרייסט זי. געפין פאַר איהר אַ פּאָר ווערטער. איך קען עס נישט. איך קען נישט שטעלען קיין גרעניץ פאַר מיינע טרעהרען, ווען מיינע אויגען בעגעגענען זיך מיט איהרע — אָבער דו .... האָסטו דען נישט דיין גאַנצע יוגענד וועגען איהר גע־חלום'ט ? .....

יחיאל

אַ, מיין חלום!

שרה

געהסטו נישט ?

יחיאל

וואָס זאָל איך איהר זאָגען ? מיט וואָס פאַר אַ ווערטער זאָל איך זיך צו איהר ווענדען ?

שרה

ווייניג ווערטער זענען פאַרהאַן אין הארצען, וואָס טראָגט ליעבע ?

יחיאל

ווי שרעקליך, אונדערבאַרעמדיג דיינע ווערטער זענען! דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער ברענען אומ'רחמנות'דיג ... דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער, מיט בשמים געזאַלבטע, און מיט שמער־צען געזאַלבטע. נו, שוין ; איך וועל צו איהר אריינגעהן, אָדער זי וועט גאָר אַהער אריינקומען .... נו, איך וועל זי רופען און זי וועט

אהער אריינקומען מיט איהר בלאַס, פער'חלומ'ט געזיכט; מיט איהרע פער'חלומ'טע אויגען — זי וועט אריינקומען און פרעגען: וואַס האָסטו מיך גערופען? וואָס ווילסטו מיר זאָגען? .... — וואָס זאָל איך איהר ענטפערן? איך האָב דאָך פאַר איהר קיין ענט־פער ניט .... ניין, איך האָב ניט וואָס צו ענטפערן ....

ש ר ה

קיין איין וואָרט האָסטו נישט פאַר איהר?

י ח י א ל

און זי בעדאַרף עס ניט. איך וועל ניט זיין דער דאָזיגער, וואָס וועט מאַכען, זי זאָל זיין אַזוי אומגליקליך ווי דו איצטער. אַט זיצסטו איצטער און קוקסט מיר אין די אויגען מיט חנינה און שרעק צו־זאַמען. צי דען בעדאַרף איך דיינע ווערטער? צי דען ווייס איך ניט, וואָס דו לעבסט איצטער איבער און וויפיעל דו האָסט שוין איבערגעלעבט ביז דו ביסט געקומען. אַז דו ווילסט מיר גאָר ניט ענטפערן אין דער צייט, וואָס איך דיין קינד, דיין אייננאויינציגער קינד פערלאַנג עס פון דיר....

ש ר ה

זי בייסט די ליפען פאַר שמערצען, מען זעהט אז זי שטרענגט אָן אַלע קרעפטען איהרע ניט צו וויינען, רעדט און ווערגט זיך מיט די ווערטער.

זאָג, וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס שטעהסטו נעבען מיר? אַט זענען צוויי טירען; איינע רעכטס איינע לינקס. געה, עפען אויף איין טיר און בעוויין דיין אמאָליגען ליכטיגען פּנים: עפען אויף די צווייטע און רעדט אוים א פּאָר פרעהליכע ווערטער. — וואָס נאָך קען איך דיר הייסען? — איך, צופלאָגטע מאַמע....

י ח י א ל

איך, צופלאָגטע מאַמע! .... דאָך זיך מודה געוועזן! ....

ש ר ה

וואָס דען האָב איך בעדאַרפט זאָגען, ווען מיין שטוב איז אַזוי פער־פינסטערט געוואָרען?

יחיאל

יאָ, די שטוב איז פערפינסטערט געוואָרען .... און פאַר דינה'ן האָב איך קיין איינציג וואָרט ניט, וואָס זאָל איהר גרינגער מאכען. ווייל זי איז ווי דו און אַזוי זענט איהר אַלע בלויז די שפּראָצונגען פון דעם מוטערליכען געפיהל, וועלכער געוועלטיגט מיט אונרעכט צייט די וועלט האָט איהר נאָמען בעקומען. איך וויל ניט, אז דורך מיר זאָל זי זיין אַזוי אומגליקליך ווי דו.

שרה

ווי זי וואָלט איצטער ערשט אָנהויבען צו פערשטעהן, וואָס ער האָט מיט איהר גערעדט און וואָס עס קומט פאָר אין שטוב אין אַלגעמיין. זענדעט זיך צו איהם פערוואונדערט.

וואָס הייסט? און די שטוב? און א געדעכעניש? ....

יחיאל

מיין לעבען און מיין טויט איז מיט מיר אַליין פערקניפּט. מיין געדעכעניש לעבט מיט מיר אַליין און מיט מיר וועט עס זיך ענדיגען. איך בעדאַרף קיין קינדער ניט!

שרה

אַט דאָס האָסטו געמיינט? און דאָס, הייסט עס, האָט דער פאָטער אויך פריהער געמיינט .... זאָג מיר, מיין קינד, וואָס זאָל עס בעדייטען? ....

יחיאל

איינפאַך: ווי נאָר דו קענסט פערשטעהן.

שרה

און אַזעלכעס האָסטו געזאָגט איהר, דינה'ן?

יחיאל

כ'האָב עס איהר געזאָגט גאַנץ קלאָר און אָפען.

שרה

און צוליעב דעם איז דער פאָטער קראַנק.

יחיאל

אפשר יאָ און אפשר ניט.

ש ר ה

דאָס קען נישט זיין. דאָס וועט קיינמאָל נישט זיין .... איך וועל זי אליין פרעגען.... דינה !

י ח י א ל

אַך, מוטער, דאָס איז אינגאַנצען איבעריג. רוף זי ניט.

ש ר ה

איך וויל אַליין ביי איהר פרעגען, וואָס דו האָסט איהר אַזעלכעס געזאָגט זי געהט צום טיר און רופט. דינה, איך קען צו ד״ אריינגעהן ?

זי עפענט אויף די טיר און קוקט אין צימער פערוואונדערט, גלייך ווי זי זאָל דאָרט עטוואָס אונגעוועהנליכעס מערקען. זי טרעט אָב אַן אַ זייט און דינה קומט אַרויס.

ד י נ ה

איז יום־טוב׳דיג אין העלען אָנגעטהאָן; די בלאָנדע האָר איהרע אין צוויי גרויסע צעפּ אויסגעפלאָכטען. איהר בלאָס טרוימעריש אויסזעהן איז ליכטיגער ווי שטענדיג : ווי יונגער וואָלט זי געוואָרען. העלער און יונגער קלינגט איהר שטימע. מיט אַ שמייכעל בעקוקט זי אַלץ אַרום.

ש ר ה

נאָט אין הימעל וואָס איז דאַ געשעהן ?

ד י נ ה

טרוימעריש

ווי שעהן איז היינט דער טאָג ! ווי ליכטיג איז היינט דער טאָג !...

י ח י א ל

דינה ....

ד י נ ה

וואָס קוקט איהר מיך אַזוי פערוואונדערט אָן? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע קליידער אָנגעטאָן ? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע צעפּ אויסגעפלאָכטען ?

ש ר ה

וואס ווילסטו טהאן? וואס האסטו די קליידער... וואס איז דא?

ד י נ ה

צו יחיאל'ן, וועלכער שטעהט נאך אלץ ווי פערגליווערט

מיין ליעבסטער! מיין אויסדערוועהלטער! וואס קוקסטו אויף מיר אזוי פערוואונדערט? איך וועל באלד דערצעהלען וואס מיט מיר איז געשעהן... איך האב א שעהנעם חלום געזעהן און ער האט מיר צוריק מיינע מיידעלשע יאהרען אומגעקעהרט.

י ח י א ל

ניין, דאס איז שוין מעהר קיין חלום ניט!

ד י נ ה

קיין מוטער וועל איך דאך שוין ניט זיין — בעדארף איך דען מיין קאפ צודרעקען? איך האב שוין אמאל געהאט זיעבען זיהן און זיעבען טעכטער, איינס אין דעם אנדערען זענען זיי געראטען גע־ווען: אזעלכע צעפ ווי מיינע האבען די טעכטער געהאט; צוויי צעפ גאלדענע האט יעדע פון זיי געהאט... אייך וואונדערט עס? איך האב זיי אלע אין חלום געזעהן נעהמט ארום שרה'ן ארום האלז, קוקענדיג מיט ליעבע צו יחיאל'ן.

י ח י א ל

ווי גליקליך ביסטו, וואס דיינע קומענדיגע טעג האבען זיך אין אזא שעהנעם חלום פערביטען!

ש ר ה

קושט דינה'ן

רעד נישט, רעד נישט: ווארום איך וועל עס גאר נישט איבער־טראגען.

י ח י א ל

וואס שרעקסטו זיך, מוטער? זעה, בעסער,ווי שעהן די וועלט איז פאר דעם, וואס דאס גאנצע לעבען האט זיך אין א חלום פער־וואנדעלט.

ד י נ ה

גיין, מיין טייערער, דאָס איז דאָך דיין חלום אויך געווען... די זיעבען זיהן און די זיעבען טעכטער, וואָס איך האָב אין חלום גע־זעהן, זענען דאָך דיינע אויך געווען... טרוימעריש אַלע, אַלע האָבען זיי מיך אַרומגערינגעלט, אַלע, אַלע האָבען זיי אַרומגע־שטיפט און אין איין נאַכט זענען זיי פון מיר פערשוואונדען גע־וואָרען... עמיצער האָט זיי ביי מיר צוגענומען; אַנ'אַכזר, אָהן רחמנות איז ער געווען... אויף מאָרגען האָב איך אויפ'ן בית־עולם פיערצען קברים'לאָך געפונען: זיעבען פון מיינע זיהן און זיעבען פון מיינע טעכטער... האָב איך זיך אַהיים אומגעקעהרט, מיין קאָפּ מיט אַ זילבערנעם קאָם צוקעמט; אויף איהם מיינע גאָלדענע מיידעלשע האָר צוקעמט און כ'האָב מיינע מיידעלשע יום־טוב'דיגע קליידער אָנגעטאָן... איצטער וועל איך אויף דער גאַס געהן און וועל זינגען.

זינגט מעלאַנכאָליש מיט אַ ציטריגער שטימע, אין וועלכער עס קלינגט אונענדליכער עלענד און ליידען:

מיידע־לאָך, איהר שעהנינקע;
מיידע־לאָך, איהר פיי־נינקע;
הערצע־לאָך, איהר רייג־ינקע;

אין וואָס פאַר אַ לאַנד
ט'איהר מיינע קינדער גע־זעהן?...
מיינע קינדער געזעהן?...

ש ר ה

לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטוהל און איהר גאַנצער קערפּער ציטערט פאַר איינגעהאַלטענעם געוויין.

י ח י א ל

שטעהט ניט ווייט פון אַרויסגאַנג טיר, ניט אַראָבנעהמענדיג זיינע אויגען פון דינה'ן.

ד י נ ה

ווען מען בעוויינט איהר, מאַמע מיינע? מיך אָדער די קינדער מיינע?... ניט וויינט, ניט וויינט. אַט שטעהט מיין געליעבטער, אַט שטעהט מיין שעהנסטער: ווידער וועל איך נאָך אַ קינד מיט מיינע הענד וויעגען... זי קוקט אַמאָל צו שרה'ן, אַמאָל צו יחיאל'ן. אויף איהר געזיכט רוקט זיך אַ וואָלקען אָן. טרוימעריש: איהר האַט שוין פאַר מיר קיין איין וואָרט ניט... קיין איין וואָרט... קיין איין שמייכעל ניט... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין . . .

זי פערדעקט איהר געזיכט מיט ביידע הענד.

י ח י א ל

ניין: מיין לעבען וועט זיך שוין אין קיין חלום ניט פערוואַנדלען. איך וועל מוזען אין דער ווירקליכקייט לעבען און ווער ווייסט ווי לאַנג עס וועט נאָך דויערן?...

ענדע.

ביים ברעג

פערזאָנען:

שאול אשכנזי

פּאַולאַ — זיין צווייטע פרוי

לעאָניד } זיינע קינדער פון דער ערשטער פרוי
אידע }

רחיל — פּאַולאַ׳ס טאָכטער פון דעם ערשטען מאַן.

יעקב לעווענשטיין

גאַלאַ

הויז־מיידעל

ערשטער אקט

בײַ שאול אשכנזי. אַ זומערװאױנונג בײַם ברעג ים.

אַ גרױס צימער, צװײ פענסטער און אַ גלעזערנע טיר אין הינטערגרונד. די טיר פֿירט אױף דער טעראַסע אַרױס, פֿון װאַנען עס זעהט זיך דער ים. לינקס אַ טיר צום אַל־טען פֿאַרפֿאַלק און נידעריגער אַ טיר, װאָס פֿיהרט צו די טרעפּ אױפֿ'ן אױבערשטיבעל און אױף דער גאַס אַרױס. רעכטס אַ טיר צו ליאַליען און אידען. רעכטס, בײַם װאַנד, אַ פּיאַ־נאָ. לינקס, בײַם װאַנד, אַ דיװאַן. אין מיטען צימער אַ טיש, איבער װעלכען ס'הענגט אַ לאָמפּ.

שאול אשכנזי

זיצט אױף דער טעראַסע אין שלאַפֿראָק; אַ זײַדענע יאַרמאָלקע אױפֿ'ן קאָפּ, קוקט צום ים אַרױס.

רחיל

קומט אַראָב פֿון אױבער־שטיבעל, אָנגעטאָן װי צום שפּאַצירען געהן. בעמערקט דעם אַלטען און װאַגט איהם ניט צו שטערען, בלײַבט זי אַ װײַלע שטעהן אין טיר.

שאול

בעמערקט זי

דאָס ביזטו רחל?

רחיל

איך. כ'האָב מיך איבערגעטאָן, געדעכענט שפּאַצירען געהן.

שאול

און איך האָב געמײנט — ביסט מיט די קינדער געגאַנגען, װאו איז די מאַמע?

רחיל

איז געװײס מיט די קינדער בײַם ברעג.

ש א ו ל

ווארום געהסטו ניט?

ר ח י ל

מיר ווילט זיך בעסער אין דער היים בלייבען.

ש א ו ל

איך קוק, ווי רוהיג דער ים איז, — גאר ניט ווי אין פריהלינג, און אין דרויסען איז אזוי ווארים, גאר ניט ווי ביים ים.

ר ח י ל

יא, דער ים איז איצטער זעהר רוהיג... ווען דער פאפא וועט געהן, געה איך אויך.

ש א ו ל

ניין, מיין קינד, איך וועל שוין בלייבען אין שטוב. מיר וואונדערט נאר, וואס די קינדער האבען זיך בעזונדער אבגעטיילט.

ר ח י ל

אין דעם בין איך אליין שולדיג. זיי האבען מיך גערופען און איך האב זיך געמאכט ניט הערענדיג, ווייל כ'האב זיך נאר־וואס גענומען איבערטאן און האב ניט געוואלט, זיי זאלען אויף מיר ווארטען.

ש א ו ל

קיין בייז, ווען זיי וואלטען א ביסעל ווארטען; קיין בייז... ער קומט אריין. דיין מוטער האט מיך געמאכט פאר א ליידיגגעהער און מיר איז שווער אויף אן ארט איינצוזיצען.

ר ח י ל

מיינט איהר, אז אין שטאדט איז אהן אייך אן אונארדנונג?

ש א ו ל

גראדע נישט. איך האב מיך אויף וועמען צו פערלאזען. ס'איז א חרפה צו דערצעהלען; איך שפיר מיר דא ווי א פרעמדער.

ר ח י ל

אך, ווען די מאמע וואלט עס הערען, וואס איהר האט איצטער גע־זאגט.

ש א ו ל

האסט מיך שלעכט פערשטאַנען. כ׳האָב גאָר עפּעס אַנדערש גע־מיינט. ס׳טהוט מיר באַנג, וואָס כ׳האָב מיר ביז איצטער ניט אויס־געבויט קיין אייגענע זומער־וואוינונג; זאָל מעהר זיין צוגעפּאַסט צו מיין געשמאַק. דאָס האָב איך געמיינט.

ר ח י ל

און איך האָב מיך ווי דערשראָקען.

ש א ו ל

ער זעצט זיך אין אַ געפלאָכטענעם לעהנשטול.

אַט, אפילו דער שטוהל איז אויך ווי פאַר קליינע קינדער געמאַכט.

ר ח י ל

זי שטעהט אין מיטען צימער פערקלערט.

ש א ו ל

האסט דאָך פון מיר געהערט; האָב איך דאָך דיר שוין ערקלערט און דו ביסט נאָך אַלץ אונרוהיג.

ר ח י ל

איך פערשטעה אייך זעהר גוט. גלויבט מיר, ווען איך זאָל מיך דאָ שפּירען פרעמד, וואָלט איך דעם זעלבען טאָג פון דאַנען אוועקגע־פאָהרען. פאַר דער וואָך צייט, וואָס כ׳בין דאָ.. האָב איך מיך גע־קענט איבערצייגען.

ש א ו ל

דיין פאָטער האָב איך נישט געקענט, און מיר דוכט, אז כ׳קען נאָך דיין מוטער אויך נישט ווי עס בעדאַרף צו זיין; וואָרום, ווירקליך, וואָס קען מען זיך פאַר צוויי חדשים פון דעם אַנדערנס כאַראַקטער דערוויסען? און דערצו בין איך שוין אריבער זעכציג יאָהר. איך האָב געמיינט מעהר פאַר מיינע קינדער אַ מוטער צו געפינען איי־דער פאַר זיך... נאָר נישט דאָס, נישט דאָס... מיר וואָלט זיך זעהר וועלען, ביי מיר אין שטוב זאָלען קיין בעזונדערע צוויי וועלטען נישט זיין. פרידען וואָלט זיך וועלען, זאָל אין מיין שטוב הערשען... איך האָב צו דיין מוטער, חלילה, גאָרנישט. האָט זיך איהרע זיטען —

אדרבה, מיר געפעלט עס. זי ווייסט, ווער זי איז. און ווען דו ביסט אין דיין מוטער געראָטען, געפעלט עס מיר אויך. מיט מיינע קינדער קען מען אויסקומען. מען קען מיט זיי אויסקומען.

ר ח י ל

ווארום זאָגט איהר עס מיר?

ש א ו ל

סתם אזוי. אָט, ביסטו אליין אין שטוב געבליבען... כ'וואָלט וועלען טרעפען, אז דיר בענקט זיך פון דאנען אוועקצופאָהרען. נו, נו שעם זיך נישט. כ'האָב נישט געטראָפען? זאָל זיין אזוי, בין איך געווים צופרידען, און אז יאָ — שאדט אויך ניט; מען איז יונג, בענקט זיך.

ר ח י ל

איהר גיט דעם אלעמען צו אזוי פיעל ווערט, בעסער קוקט ניט אויף דעם אלעמען...

ש א ו ל

ביסט ביי מיר פערדעכענט פאר איין אייגען קינד.

ר ח י ל

אויף מיר האָט דער ים געמאכט א שטארקען איינדרוק. און דערצו כאפט זיך אמאָל בענקען אויך אביסעל... נאָר אז אויג פערמאָגט איהר — בעדארף איך אייך מאכען א קאָמפלימענט.

ש א ו ל

נו, וועסטו אפשר געהן צו די קינדער?

ר ח י ל

טהוט אויס דעם הוט, לעגט אויפ'ן טיש און בלייבט זיצען דאָרט.

ניין, איך וועל שוין היינט אין ערגעץ ניט געהן.

ש א ו ל

שטימונג איז זיך שטימונג און...

ר ח י ל

לאַכט זיך שטאַרק פונאַנדער, שלאָגט דעם אַלטען איבער.

שאול

אַט, אַזוי געפעלט מיר. אין דיינע יאָהרען בין איך שטענדיג לוסטיג געווען. מיין ליאַליע איז אַ ביסעל אין מיר געראַטען.

רחיל

נעהמט איהם געאָרעמט.

איהר וועט געהן מיט מיר שפּאַצירען? כ'וועל וואַרטען, ביז איהר וועט זיך איבערטאָן.

שאול

ניין, איך וועל וואַרטען, ביז די מאַמע וועט קומען. איך וועל גאָר שיקען די קינדער זאָלען אַ היים קומען.

רחיל

אויב צוליעב מיר, בעדאַרף מען ניט.

זי טהוט אָן איהר הוט, קושט דעם אַלטען די האַנד און געהט אַרויס.

שאול

ער געהט אַרויס אויף דער טעראַסע.

רחיל

זי קעהרט זיך אום צוריק און אונבעמערקט פון דעם אַלטען געהט זי אַרויף אויבען.

פּאַאולא

קומט אַריין.

ביסט אין שטוב גאַנץ אַליין געבליבען. ווען איך וואָלט עס וויסען: כ'וואָלט זיך אַזוי לאַנג ביים ברעג ניט געזאַמט.

שאול

ער קוקט אַריין אין צימער.

כ'האָב ביז איצטער מיט רחיל'ן פערבראַכט.

פּאַאולא

וואו איז זי דען?

שאול

נאָר־וואָס שפּאַצירען געגאַנגען. מיך וואונדערט, וואָס דו האָסט זי נישט בעגעגענט.

פּאַאולאַ

נאָר אַליין איז זי געגאַנגען?

שאול

יאָ: זי האַלט זיך גאַנץ בעזונדער.

פּאַאולאַ

עס וואונדערט מיר. איך קען מיין קינד זעהר גוט. אַלעמפּאַלס בעדאַרף זי זיך דאָ ניט שלעכט פיהלען.

שאול

אפשר בענקט זי אַהיים?

פּאַאולאַ

וואו איז דען איהר היים? נעבען מיר איז זי אויסגעוואַקסען. און ווען זי איז געווען אין קאָנסערוואַטאָריום, בין איך אויך מעהר נעבען איהר געווען.

שאול

אַט געהט זי אַפילו צום קלאַוויר נישט צו. איך וואָלט וועלען, איהר זאָל גוט זיין, איהר זאָל ניט זיין אומעטיג... וואָלט זי שפּיעלען אמאָל. כ'קען מיט איהר וועגען דעם נישט רעדען. מיט מיינע קינדער קען מען אויסקומען.

פּאַאולאַ

אויף אַזוי פיעל זיך בעאונרוהיגען איז ניט כדאי. זי איז דאָך קיין קליין קינד ניט. זי קלינגט. אויפ'ן שוועל בעווייזט זיך דאָס הויזמיידעל. ווערסט טיי מאַכען.

הויזמיידעל

דער טיי איז שוין פאַרטיג.

אָב.

פּאַאולאַ

צינדט אָן דעם לאָמפּ.

ניט געוואוינט. די קינדער האָבען מיך געוואָלט אין שיפעל נעהמען און איך האָב מורא געהאַט.

ש א ו ל

ווער איז דען געפאהרען?

פ א א ו ל א

לעאניד און אידע האבען געוואלט פאהרען.

ש א ו ל

שטיפערס קינדער.

פ א א ו ל א

וואוילע קינדער. כ'האב צו זיי נארנים.

ש א ו ל

ער געהט צו צום פיאנא און בעוועגט די קלאווישען אזוי זיך.

ה ו י ז מ י י ד ע ל

ברענגט דעם זודיגען סאמאוואר. אב.

פ א א ו ל א

פערנעהמט זיך מיט'ן טיי.

און דו, שאול, ביסט היינט עפעס אויך אומעטיגליך.

ש א ו ל

איך? פארנאכט, ס'איז דא א ביסעל צו שטיל. שפעטער, נאך אין א פאר וואכען ארום, וועט דא טומעלדיגער ווערען. איך ליעב נישט די שטילקייט פון קינדוויוז אן.

ל ע א נ י ד און א י ד ע רייסען זיך מיט ליארעם אריין אין שטוב.

פ א א ו ל א

אט אזוי, קינדער, מאכט פרעהליך דעם פאפא; ער זאגט, ס'איז איהם צו שטיל.

א י ד ע

אך, האבען מיר זיך געשיפט, פאפא! ווען דו זאלסט זעהן, ווי מיר האבען זיך געשיפט. די מאמע האט מורא געהאט. יא, אמת, איהר האט מורא געהאט?

ל ע א נ י ד

וואו איז רחיל?

פ אַ או ל א

איהר האָט בעדאַרפט רופען די יונגע לייט טיי טרינקען.

ש א ו ל

ווער איז עס?

פ אַ או ל א

וואוינען דאָ ביים ברעג.

ל ע אַ נ י ד

רחיל איז שוין לאַנג אוועקגעגאַנגען?

פ אַ או ל א

ניט לאַנג.

א י ד ע

פאַהרען אין אַ שיפעל אַזוי גאַר איינער אַליין... און לאָזען דאָס שי־פעל שווימען וואוהין עס וויל — מוז זיין זעהר אינטערעסאַנט.

ל ע אַ נ י ד

שנעלט אידען איבער'ן נאַז.

דו ווייסט שוין אויך, וואָס עס איז אינטערעסאַנט?

א י ד ע

איך מוז איהם אָבגעבען... מיין ניט, אַז כ'וועל דיך ניט כאַפּען... אַזוי, דו קריכסט אויפ'ן שטוהל... כ'וועל דיר אויך כאַפּען.

ל ע אַ נ י ד

מיין נאָז צו שנעלען איז פערבאָטען.

א י ד ע

פאַרוואָס?

ל ע אַ נ י ד

ווייל איך בין אַ קלוגער און דו ביסט אַ נאַר. האָסט דען געזעהן, אַז אַ קלוגער זאָל זיך לאָזען איבער'ן נאַז שנעלען?

א י ד ע

אויב אַזוי, מוזטו איהם שוין פון מיר בעקומען.

ש א ו ל

וואָס מאַכט איהר זיך נאַריש, קינדער?

א י ד ע

טאַ זאָג איהם, ער זאָל זיך לאָזען אַבגעבען צוריק.

ל ע אַ נ י ד

און ווען ניט, ועסטו אָנהויבען וויינען ?

א י ד ע

זאָג, פאפא, ליאָליען, ער זאָל זיך לאָזען אַבגעבען.. איך וועל דיר ניט לאָזען אראָבקריכען פון דעם שטוהל אפילו ביז מארגען.

שטעהט אויף דער וואך.

ל ע אַ נ י ד

דאָ איז גאָר ניט שלעכט; ווען עמיצער וואָלט מיר נאָך א גלאָז טיי דערלאנגען.

ש א ו ל

שעם זיך — אזא גרויסער בחור און האָט פאר מיר מורא.

ל ע אַ נ י ד

ער נעהמט אָן אַ פאָזע פון אַ רעדנער.

אַט וועל איך באלד גאָר האלטען א רעדע דאָ אויפ'ן שטוהל שטעהענ־דיג... געעהרטע דאמען און העררען...

ר ח י ל

זי קומט אראָב פון אויבען. אַנ'אַלגעמיינער געלעכטער.

ל ע אַ נ י ד

שפרינגט אראָב פון שטוהל.

זיך האָב געוואָלט האלטען א פראַטעסט־רעדע און איהר האָט מיר איבערגעשלאָגען.

פ אַ א ו ל א

ביסט גאָר אין דער היים געווען ?

ר ח י ל

געגען ווע‏מען האָט איהר עס געוואָלט פראַטעסטירען ?

ל ע אַ נ י ד

אַט געגען דעם קליינעם טייוועל.

שנעלט איהר ווידער אין נאָז.

א י ד ע

דאָס וועט איהם שוין ניט געשוויגען ווערען.

זי לויפט צו רחיל'ן און וויינט זיך פונאַנדער, בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף רחיל'ס האַנד.

ש א ו ל

פע! קלוג, קלוג — און דאָך זיך בענארישט.

ר ח י ל

קום מיר וועלעןביידע געהן איהם אָבגעבען.

א י ד ע

שיסט אויס מיט אַ קלינגענדיג געלעכטער.

ל ע אָ נ י ד

אדרבה, זאָגט, ווער איז דער נאר און ווער דער קלוגער?

א י ד ע

רעדט ניט מיט איהם, רחיל. קומט לאָמיר זיך זעצען ביי יענעם זייט טיש, נעבען דער מאַמען.

פּ אַ א ו ל א

דאָס געפעלט מיר שוין דוקא. טרינק טיי; וועסט זיך שוין מיט איהם אָברעכענען אַנ'אַנדערש מאָל.

ש א ו ל

רחיל מוז גאָר הונגעריג זיין.

ר ח י ל

דער פּאַפּא היט מיך אָב ווי אַ קליין קינד. איך שעם מיר ווירקליך.

ש א ו ל

ווייל דו ביסט ווי א קליין קינד. כ'זאָג עס דער מוטער אין די אויגען. פערשטעהסט מיך... איך האָב גערעכענט, דו ביסט געגאַנגען שפּאַצירען, און דו ביסט גאָר אויבען אליין געזעסען...

ר ח י ל

נו, איך זאָג אייך צו, פּאַפּאַ, זיך אויפצופיהרען ווי אמבעסטען. איך וועל זיך בעמיהען גוט צו זיין.

ש א ו ל

אויב מען בעדארף זיך בעמיהען, טויג נישט. איך בין א פּראָסטער מענש און דערצו נאָך מיט א גראָהען קאָפּ, וועסט דאָך אויף מיר קיין פּעריבעל נישט האָבען, ווען איך זאָג דאָס, וואָס איך טראַכט...

ל ע אָ נ י ד

מיר דוכט, פּאפּא, אז דו ביסט שוין צו ליעבענסווירדיג.

ש א ו ל

ס'איז זעהר מעגליך; דאַן וועל איך רחיל'ן בעטען, זי זאָל מיר ענט־שולדיגען.

פּ אָ א ו ל א

עס שאדט ניט, עס שאדט ניט...

א י ד ע

גיט רחיל'ן פּלוצלונג אַ קלינגענדיגען קוש. דאָס רופט אַרויס אַ גרויס געלעכטער ביי אלעמען. פערשעמט.

וואָס לאכט איהר פון מיר?

ש א ו ל

שטיפערקע דו...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן און ג א ל א קומען אַריין. בעגריסען זיך, שטעלען זיך פאַר פאַר די הויז־לייט.

ל ע אָ נ י ד

וואו זענט איהר פערפאַלען געוואָרען? איך האָב אויף אייך גע־ווארט א לאַנגע צייט ביים ברעג.

א י ד ע

מיר האָבען זיך געשיפט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ביז פריילין גאלא האט זיך צוגעקליבען, איז שוין געוואָרען שפּעט. מיר האָבען געזעהן, ווי איהר זענט פון ברעג אבגעשוואומען.

ג אָ ל א

איך האָב קיין חשק געהאט צום ברעג געהן.

לעווענשטיין

קומט דער אווענד, ציהט אהין וואו ס'איז ליכטיג. פאר די דריי וואכען, וואס איך וואוין דא, זענען געווען גאר קאלטע אווענדען און ס'האט זיך שטארק געבענקט ערגעץ אין א ווארימע שטוב אריין.

פאולא

שוין באלד דריי וואכען, אז איהר וואוינט דא?

לעווענשטיין

פרייליין גאלא וואוינט דא שוין מעהר ווי א מאנאט.

פאולא

איז אייך ניט געווען קאלט צום שלאפען?

גאלא

א־א, ווי נאך קאלט! כ'בין איין נאכט אומגעגאנגען אז אנגעטאנע־נע. כ'האב אלטע צייטונגען געברענט און זיך געווארימט. כא־כא־כא.... כ'האב דאס שאכטעל פון מיין הוט אויך פערברענט.

לעאניד

און איהר האט זיך גוט אין סאזשע איינגעשמירט?...

גאלא

א שאד, וואס כ'האב דאן קיין ביכער ניט געהאט, כ'וואלט זיי ביז איינעם פערברענט. צו רחיל'ן. און איהר זענט שוין דא לאנג?

רחיל

שוין באלד א וואך.

לעווענשטיין

געפעלט אייך דער ים?

גאלא

וועמען געפעלט ער דען ניט?

לעווענשטיין

פארהאנען געוויס מענשען, וואס מערקען גאר דעם ים ניט. פאהרען אהער ארוים בלויז דערפאר, ווייל אנדערע טהוען עס אויך.

ג א ל א

דאָס איז ניט ריכטיג. איך ווייס, אז אויף מיר האָט דער ים... יאָ — דער ים! ...

ר ח י ל

איך האָב דעם ים קענען געלערנט פון דער מאַלעריי, און דער געמאָלטער ים האָט אויף מיר אַ גאַנץ אַנדערן איינדרוק געמאַכט.

ג א ל א

אויב איהר זענט דאָ בלויז איין וואָך, האָט איהר נאָך דעם ים ניט געזעהן שטורמענדיג.

ר ח י ל

אין געגענטייל, מיט זיין שווייגען האָט ער אויף מיר אַ גרויסען איינדרוק געמאַכט: איבערהויפּט מיט זיין פערשלאָפענקייט. מיר דוכט, אז ווען דער ים שווייגט, הייסט עס ניט, אז ער איז רוהיג — נאָר גלייך ווי ער וואָלט זיך פערשלאָפען אליין אין זיך און מיט זיך. אויף אייך מאַכט ער דען ניט אזא איינדרוק?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר האָט דעם ריכטיגען אויסדרוק פאַר'ן בילד געפונען.

ר ח י ל

ווען איך בין אַ מאַלערין, וואָלט איך פאַרגעשטעלט דעם ים אין זיינע שטילסטע און רוהיגסטע מאָמענטען און וואָלט אונטען אַנשרייבען: „דער פערבאָרגענער שטורם"

ל ע א נ י ד

דעם ים... איך אנערקען איהם נאָר, ווען ער איז ו ו י ל ד און ש ט ו ר מ ד י ג.

א י ד ע

איך וואָלט אויסגעמאָלען דעם ים, ווען ער איז שטיל, גאָר שטיל, מיט ראָזיגע וואָלקענדליך איבערגעדעקט, און כ'וואָלט אונטערגעשריבען „דער ים שלאָפט". אַנ'אַלגעמיינער געלעכטער. וואָס לאַכט איהר פון מיר? מיר געפעלט עס זעהר.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר געפעלט עס אויך. „דער ים שלאפט" — א גלענצענדע אידעע.

ש א ו ל

האסט גאר קיין פאנטאזיע נישט, אידע.

ג א ל א

זי האט שוין איינמאל א פאנטאזיע.

ל ע א נ י ד

און איך וואלט אויסגעמאלען דעם ים אין א גרויסען שטורם און ביים ברעג וואלט איך אנידערגעזעצט אידען און אונטערן בילד וואלט איך אנגעשריבען „דער ים רוישט און אידע שלאפט".

א י ד ע

דאס שלאפסט דו ווען דער ים רוישט, אבער ניט איך. ווען דער ים רוישט, ליעג איך אויפ'ן געלעגער מיט אפענע אויגען און הער זיך צו.

ש א ו ל

דאס איז מיר א גרויסער וואונדער.

ער געהט ארויס אויף דער טעראסע און פערמאכט די טיר הינטער זיך.

ג א ל א

הער ברודער טרייבט גאר שפאס.

א י ד ע

ער לאכט שטענדיג פון מיר, גלייך ווי ער וואלט געווען קליגער פון מיר, געהט צו רחיל'ן אבי איהר לאכט ניט פון מיר... אט וועל איך אייך באלד דערשטיקען; איהר וועט זיך לאזען?

ג א ל א

דער הערר אשכנזי איז אוועק פאנטאזירען.

ל ע א נ י ד

לאכט ניט פון מיין פאפא. ער ליעבט די נאטור ווי מיר יונגע. איהר וועט נאך זעהן שפעטער א ביסעל — וועט ער אונז וועקען צום זונענאויפגאנג.

ג א ל א

ווירקליך?

ר ח י ל

איך האָב עס שוין געמערקט.

פּ אַ א ו ל א

געהט ארויס צו שאול'ן אויף דער טעראַסע און פערמאַכט די טיר הינטער זיך.

שטיל א ווײַלע.

ג א ל א

די אַלטע זענען אוועק פּאַטיזירען, און מיר יונגע האָבען זיך אויס־געזעצט ארום הייסען טיי.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איהר זענט דאָך אַ קינד פון היינטיגען דור.

ג א ל א

וואָס מיינט איהר מיט דעם צו זאָגען?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איך מיין צו זאָגען, אז מענשען רייסען זיך און ווייסען אַליין ניט וואוהין — אָדער צום ברייטען, ברויזענדען ים אָדער גאָר צו א הייסען סאַמאָוואַר...

ג א ל א

אויב איהר מיינט עס מיך צו בעליידיגען, קען איך אייך זאָגען, אז איהר ווייסט גאַנץ גוט, וועמען עס ציהט אין א וואַרימער שטוב אריין.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איך קען נאָך אייך אַזוי ווייניג; מיר איז איבערהויפּט שווער וועגען אייך וועלכע ס'איז מיינונג צו זאָגען.

ר ח י ל

איך גלויב, אז לעווענשטיין האָט אייך ניט געמיינט דערמיט צו בע־
ליידיגען

ג א ל א

אָ, אויב לעוועגשטיין זאָגט, אז ער קען מיך נישט, וועל איך איהם גלויבען; אבער איך איהם — קען זעהר גוט.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איך מיין, אז אונזער העפליכער שמועס איז דאָ פאר קיינעם ניט אינטערעסאנט.

ג א ל א

איך מיין, אז ס'איז אינטערעסאנט, קיין נאַרישקייטען רעדט איהר דאָך ניט. אלענפאלס ווילט איהר דאָך קיין נאַרישקייטען ניט זאָגען.. און דאָך וועל איך מיר נאָך א גלאָז טיי נעהמען.

גיסט זיך אָן טיי. ס'הערשט אן אונאנגענעהמע שטילקייט.

א י ד ע

צו לעווענשטיינען.

איהר זענט א פּאָעט?

עס רופט אָרוים אַן אַלגעמיינעם געלעכטער. אידע פערשעמט זיך און לויפט אַוועק צוטומעלט אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ר ח י ל

וואוהין אנטלויפסטו?

געהט נאָך אידע'ן אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ג א ל א

א פייערדיג מיידעל!

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ווי פאלט איהר עס גאָר איין צו פרעגען?

ג א ל א

ווייל איהר האָט איין אויסזעהן פון א פּאָעט.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

און דאָס געפעלט אייך ניט.

ג א ל א

איך האָב אייך דאָך שוין געזאָגט מיין מיינונג. איהר, לעאָניד, האָט שוין גראָדע נישט קיין אויסזעהן פון א פּאָעט.

ל ע א נ י ד

איהר האָט ניט געטראָפען.

ג א ל א

אָבער דאָס קען ניט געמאָלט זיין.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

פארוואָס קען עס ניט געמאָלט זיין?

ג א ל א

ווייל אין אייך איז אזוי פיעל לעבען פארהאנען, ווייל... פערשעמט זיך, ווארפט אן אונצופרידענעם בליק צו לעווענשטיינען. אך, ניט דאָס האָב איך געוואָלט זאָגען... כ'מיין, אז דאָס איז ניט ריכטיג.

ל ע אָ נ י ד

אויב ס'איז אייך אַזוי וויכטיג צו וויסען, וועל איך אייך אויסזאָגען.

ג א ל א

איך מיין, אַז איהר שרייבט ניט... זאָגט מיר אויס...

זי בעגעגענט זיך ווידער מיט לעווענשטיינס אונצופרידענעם בליק.

ל ע אָ נ י ד

נו, געוויס שרייב איך.

ג א ל א

דאָס איז ניט אמת, דאָס איז ניט אמת... און דעם ים האָט איהר ליעב?

ל ע אָ נ י ד

וואָס הייסט אויף אייער שפראך „ליעב האָבען?"

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

אויף זייער שפראך... ס'הייסט ליעב האָבען אזא זאך וואָס מען זאָל עס קענען שמירען אויף ברויט און עסען.

ג א ל א

הערר לעווענשטיין, איהר ערלויבט זיך צו פיעל.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ביטע אום ענטשולדיגונג.

ג א ל א

ס'איז מיר אייער ענטשולדיגונג ניט וויכטיג. כ'פערלאנג ניט, — איהר זאָלט מיין מיינונג ערקלערען — מיר איז עס ניט אנגענעהם.

לעווענשטיין

כ'האָב מיך איבערצייגט, אז אום צו זאָגען אַזוינס, וואָס זאָל אייך זיין אנגענעהם, איז זעהר שווער.

ג א ל א

אז איהר וועט ניט רעדען קיין נאַרישקייטען, וועל איך זיין צופריע־דען.

לעווענשטיין

נאַרישקייטען... פּי־פּי, זאָגט לעאָניד, האָב איך דען אַ פערברעכען בעגאַנגען, ווען כ'האָב געזאָגט, אַז אַ גרויסער טייל מענשען האָבען ליעב דאָס קאָנקרעטע — אָדער בעסער געזאָגט: דאָס וואָס מען קען אויף ברויט שמירען, אָדער אין קעשענע אריינלעגען?

ג א ל א

יאָ, איהר זענט גערעכט. איהר זענט פון די מענשען, וואָס בלייבען שטענדיג גערעכט.

לעאָניד

איך מיין, אַז אין דעם מאָמענט, וואָס אַ מענש רעדט אין דער הויך וועגען זיין ליעבע האָט ער אין יענעם מאָמענט אויפגעהערט צו ליע־בען. ווערטער, ווען אַפילו שעהנע ווערטער, זענען נאָך ניט קיין אויסדרוק פאר עכטע ליעבענסגעפיהלען.

לעווענשטיין

אויסגעצייכענט! פאר דעם האָב איך אייך ליעב. גיט מיר אייער האַנט.

ג א ל א

אָפּענהערציג.

לעווענשטיין

געוויס אָפּענהערציג. מיר, מענער, זענען שטענדיג אָפּענהערציג. אַך, ווי גוט, אַז מען קען אַמאָל אָפּענהערציג זיין! אַ גוטע נאַכט, לעאָ־

ניד. איהר וועט דאך שוין מסתמא, אבפיהרען דאס פרייליין א היים, יא, פרייליין גאלא?

גערט שנעל ארויס. אן אונאנגענעהמע שטילקייט.

ג א ל א

ווי אונטאקטיש! שטימונגס-מענשען.. א, ווי איך האס זיי צייטענ-ווייז פון מיין טיעפסטען הארצען!

ל ע א נ י ד

דאכט זיך, מיר האבען איהם מיט קיין זאך ניט בעליידיגט.

ג א ל א

ווי אונטאקטיש!... איהר קענט מיינען, אז איך האב דא וועלכע ס'איז שולד... יא, איך זעה, אז אייך פערדריסט עס.

ל ע א נ י ד

א גאנץ אונערוווארטעטער סיורפריז. איך וועל איהם גערן צוריקרו-פען.

ג א ל א

גערט ניט, גערט ניט.

ל ע א נ י ד

אויף מיר האט ער א גאנץ גוטען איינדרוק געמאכט.

ג א ל א

און מיר פערדריסט מיין גאנצע בעקאנטשאפט מיט איהם. שוין דאס צווייטע מאל, אז ער ערלויבט זיך אזוי אין מיין געגענווארט. איך האב זעהר ווייניג געדולד אויפצופאסען יענעמס שטימונגען.

ל ע א נ י ד

אזוי עגאאיסטיש זענט איהר? ס'ווילט זיך מיר ניט גלויבען.

ג א ל א

א, איך בין גאר א גרויסע עגאאיסטין; איהר קענט מיך נאך זעהר ווייניג. שטימט איהר מיט אייער שטיף-שוועסטער?

ל ע א נ י ד

מיר זענען דאך קיין קליינע קינדער ניט.

ג א ל א

זי איז דאָך, אין גרונד, אייערע אַ ווילד־פּרעמדע.

ל ע אָ נ י ד

איין אונערוואַרטעטע שוועסטער.

ג א ל א

יאָ, אַנ׳אונערוואַרטעט שוועסטער. זענט איהר צופרידען מיט דעם ?

ל ע אָ נ י ד

אַ, דאָס איז מיר אַלץ איינס.

ג א ל א

זעהט אויס אַ בעהאַלטענער חאַראַקטער. אַ יאָהר צוואַנציג מוז זי אַלט זיין ? איך זעה, טראַכט איהר נאָך וועגען לעוועשטיינען. נאַ־רישקייטען, ער איז עס ניט ווערט... איהר זענט אַ זשענטעלמען ; עס שטעהט אייך ניט אָן. אייך פּאַסט גאַנץ נאַטירליכער צו זיין.

ל ע אָ נ י ד

דאָס הייסט פּרעכער, וואולגאַרער זיין ?

ג א ל א

איהר האָט מיר זעהר שלעכט פערשטאַנען. כ׳מיין ווייניגער צו זיין אויסגערעכענט. מעהר מיט׳ן האַרץ לעבען... זאָגט, איהר שרייבט טאַקי ?

ל ע אָ נ י ד

לאַכט.

ג א ל א

איהר מעגט שרייבען אויך. צי דען מוזען אַלע דיכטער לאַנגווייליג זיין ?

ל ע אָ נ י ד

וואָרום האָט איהר אַזוי ווייניג מיט רחיל׳ן פערבראַכט ?

ג א ל א

עפּעס קומט ניט אויס צו רעדען מיט איהר. איהר וועט מערקען, אַז זי ענטפערט בלויז אויף דעם, וואָס מען פרעגט ביי איהר, אָבער זי אַליין ווענדעט זיך גאַנץ זעלטען מיט וועלכער ס׳איז פראַגע. וואָס,

ניט אזוי? אָבער ליעדער שרייבט איהר? איך וויל עס וויסען.

ל ע אָ נ י ד

ווילט איהר עס וויסען?

ג א ל א

איך געדענק ניט, וואו כ'האָב עס געלעזען, ערגעץ אין א בוך, אז ליעדער הויבט מען אָן צו שרייבען, אָדער אויס ליעבע, אָדער אויס נויט. כ'מיין, אז איהר שרייבט דאָך ניט קיין ליעדער אויס נויט.

ל ע אָ נ י ד

איז געוויס אויס ליעבע?...

ג א ל א

כ'מאַך מיך נאריש ווי א קליין קינד... אבער אייערע אויגען געפעלען מיר. ס'איז גאנץ זעלטען צו טרעפען א שאטען זאָל האָבען העל־בלויע אויגען... אָבער עכט בלויע אויגען! דאָס איז זאָגאר אָריגינעל.. רחיל מוז זיין אין איהר פאָטער געראטען, ווייל איהר מוטער איז א בלאָנדע פרוי... וואָס שמייכעלט איהר? וואָס כ'האָב זיך אזוי צו־פּלאָפּעלט וועגען שעהנע אויגען?

ל ע אָ נ י ד

איך שמייכעל, וואָס ליעדער שרייבט מען אויס ליעבע — ס'הייסט, ווען מען איז פערליעבט.

ג א ל א

נו, געוויס שרייבט מען דאָן ליעדער... אבער זאָגט וואָס איז שעהנער פאַר שעהנע אויגען? איהר ווילט מיר ניט ענטפערן, וועל איך מיר גאָר צוקריגען מיט אייך.

ל ע אָ נ י ד

און אז איהר וועט זיך שוין מיט מיר צוקריגען?

ג א ל א

וואָס וועט זיין, אז איך וועל זיך מיט אייך צוקריגען?... זאָגט, האָט איהר חשק נאָך היינט ארויסצופאָהרען א ביסעל, אין א שיפעל, אין ים ארוים?

ל ע אָ נ י ד

ס'איז שוין צו שפּעט.

ג א ל א

ביי אייך צו שפּעט?

ל ע אָ נ י ד

איהר קענט מיך שוין אזוי גוט?

ג א ל א

כ'מיין, אז כ'קען אייך זעהר גוט. מיר דוכט, אז כ'קען אייך זעהר גוט. מענשען מיט בלויע אויגען איז זעהר לייכט צו דערקענען.

ל ע אָ נ י ד

און מיט שווארצע אויגען?

ג א ל א

מיט שווארצע אויגען איז שוין עפּעס אנדערש. ס'דאכט זיך, אז אין דער שווארצקייט איז עפּעס פערבארגען, — וואָס ניט? דער גרעס־טער טייל מערדער מוזען זיין מיט שווארצע אויגען.

ל ע אָ נ י ד

קענט איהר מיך שוין גוט?

ג אָ ל א

געוויס, אז פרויענצימער ווילען — דערקענען זיי א מענשען. איך געפין, אז מענער פערטרויען פיעל מעהר דער פרויענצימער איידער די פרויענצימער די מענער. פרויען טאָרען ניט זיין אָפענהערציג. דאָס איז זייער גאנצע קראפט, מיט וועלכער די נאטור האָט זיי בע־שענקט. נו, זאָגט, איז דען ניט אַ פרוי קיין סוד פאר אייך, מענער? נו, געוויס אזוי! איך לייקען ניט אָב, אז די פרויען זענען מעהרסטענטייל פיעל שוואכער פון די מענער און דאך ווערען די מענער בעזיעגט. דאָס איז בלויז דערפאר, וואָס די פרויען זענען פאר די מענער א געהיימניס... ניט פאלש, נאָר געהיימניספאָל. דאָס איז אַ גרויסער אונטערשייד. ווי געפעלט אייך מיין פילאָזאָפיע? ריין ווייבערשע פילאָזאָפיע... אבער דאך אמת.. קאָקעטיש. און איך

קען אייך זעהר גוט. איך ווייס זאגאר, ווענען וואָס איהר טראכט איצט.

ל ע אָ נ י ד

ווענען וואָס?

ג אָ ל א

ניט ווענען וואָס, נאָר ווענען ווע מען — און זאגען וועל איך אייך ניט.

ל ע אָ נ י ד

ניט ווענען **ו ו אָ ס**, נאָר ווענען **ו ו ע מ ע ן**... דאָס איז שוין איין אויפגאבע.

ג אָ ל א

אז איהר וועט זיך אזוי האלטען, וועל איך אייך פיינט קריגען.

ל ע אָ נ י ד

איך פערשטעה ניט.

ג אָ ל א

איהר רעדט אזוי גרויסשטעדטיש, אָנגעצויגען — אייך פּאסט עס ניט. ביים ים טאָר מען מאנירליך ניט זיין... איהר האָט זיך בעליי־דיגט? שוין דעם צווייטען מאָל, אז איהר פערשטעהט מיך היינט זעהר שלעכט...

ר ח י ל

קומט אַראָב.

זי שעמט זיך פאר אייך. הערר לעווענשטיין. איהר מוזט זי אליין געהן איבערבעטען.. אָך, ער איז גאָר ניטאָ? ער איז אויף דער טע־ראסע?

ל ע אָ נ י ד

ער איז אוועקגעגאנגען.

ר ח י ל

אוועקגעגאנגען? מען האָט איהם גערופען? בעמערקט די אָנגעצויגע־נע שטימונג. פלוצלונג צו גאלא'ן. נו, ווי פיהלט איהר זיך דאָ ביים ים?

גאלא

זעהר גוט. איך וואוין שוין דעם דריטען זומער אויף דעם ברעג.

רחיל

וואס פאר א וואונדערליכעס קינד די אידע איז...

גאלא

איך וועל איהר געהן זאגען, אז ער איז שוין אוועקגעגאנגען.

לעאניד

זי קען נאך אנהויבען וויינען. איהר קענט זי ניט.

גאלא

און איהר, לעאניד, קענט אויך אנהויבען וויינען אין מיטען דערי־נען? איהר זענט דאך איהרער א ברודער? איהר קענט אמאל ווייי־נען? עך, כ'מאך מיך גאר נאריש. מיר זענען דאך שוין דערוואקסענע מענשען. וואס זאגט איהר, רחיל?.. א, רחיל. ווי איך זעה, האט איהר ליעב צו שווייגען.

רחיל

דא רעדט מען גאנץ אנדערש. כ'האב נאך די היגע שפראך ניט אויס־געלערנט. דא האבען זיך אנדערע געפיהלען אנגעהויבען צו וועקען, פאר וועלכע כ'האב נאך קיין ווערטער ניט. ס'איז ניט גוט, ווען מען רופט אן געפיהלען ניט ביי זייער נאמען.

גאלא

לעאניד, פיהרט מיך אב א היים. אדער לאמיר געהן שפאצירען — איהר וועט געהן, רחיל?

רחיל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך וועל בלייבען אין דער היים.

גאלא

קומט, לעאניד... מען קען מיינען, אז כ'האב מורא דא אליין ביי־נאכט אומצוגעהן אויפ'ן ברעג. אויב איהר ווילט ניט, לעאניד, קענט איהר בלייבען אין שטוב.

ל ע א נ י ד

דאַס וועט איהר שוין ביי מיר ניט פועלן. ער נעהמט זי געארמט. נו, זייט מיין פרייליין!

ג א ל א

און איהר וועט זיין א קאוואליער, יא? נו, גוט. צום ווידערזעהן, רחיל. גוט?

ביידע אָב.

ר ח י ל

זי בלייבט אַ ווײַלע שטעהן ביים טיר. ס'איז צו בעמערקען איהר ליכטע אונרוהיגקייט. געהט צום פיאנא, זעצט זיך און נעהמט אייניגע אַקאָרדען.

ש א ו ל און פ אַ א ו ל א עפענען ד טיר פון דער טעראסע. בע־מערקען רחיל'ען, ווילען זיי איהר ניט שטערען. זיי געהען אריין שטיל צו זיך אין צימער לינקס.

ר ח י ל

רופט שטיל ניט אָבוועגנדיג דעם קאָפּ.

מוטער?...

שפּיעלט.

א י ד ע

זי קומט אראָב פון אויבען. בעמערקט רחיל'ן, געהט זי צו איהר אויף די שפּיצען פינגער, פער'גנב'עט זיך הינטעראַרום ווי אַ קאַץ, נעהמט אַרום רחיל'ן צאַרט ארום האלז און קושט זי לאַנג.

ר ח י ל

נעהמט אַראָב פון איהר האַלז אידעס הענד און קושט זיי.

א י ד ע

שטיל.

זיי זענען שוין אַוועקגעגאנגען?

ר ח י ל

יא, זיי זענען שוין אוועקגעגאנגען.

א י ד ע

איך ליעב זיי ניט.

ר ח י ל

ווארום?

א י ד ע

אזוי, זיי געפעלען מיר ניט.

ר ח י ל

און דיין ברודער האסטו ליעב?

א י ד ע

איהם האב איך זעהר ליעב. און איהר האט איהם ליעב?

ר ח י ל

ועמען?

א י ד ע

מיין ברודער ליאליען?

ר ח י ל

קושט אידען שטיל.

א י ד ע

איצטער איז ער דאך אייערער א ברודער, יא?

ר ח י ל

יא, איצטער איז ער מיינער א ברודער.

א י ד ע

און מעהר קיין ברידער האט איהר דאך ניט?

ר ח י ל

ניין.

א י ד ע

פערקלערט.

האבען מיר ביידע ניט מעהר ווי איין ברודער.

ר ח י ל

קום לאמיר געהן ביידע איהם אויפזוכען, ער איז איצטער צום ים געגאנגען.

א י ד ע

קומט לאמיר געהן.

ר ח י ל

ניין, היינט וועל איך שוין ניט געהן.

א י ד ע

קומט לאמיר איהם הינטעראָרום איבערשרעקען; מיר וועלען זיך שטיל פער'גנב'ענען.

ר ח י ל

ער איז ערגעץ ווייט אוועקגעגאַנגען און מיר וועלען איהם ניט קענען געפינען.

א י ד ע

איך ווייס אַלע זיינע ערטער.

ר ח י ל

איצטער ווייסטו ניט. איצטער איז ער אויף א גאַנץ אַנדערען אָרט נעגאַנגען.

א י ד ע

פון וואנען ווייסט איהר? מיר וועלען איהם געפינען.

ר ח י ל

ווייסט ניט, ווייסט ניט, וואוהין ער איז געגאַנגען. זי נעהמט אידען צו זיך אויפ'ן האנד. ניין, דו ווייסט ניט, וואוהין ער איז געגאַנגען.

א י ד ע

איהר וועט מיך נעהמען היינט צו זיך שלאָפען אויבען?

ר ח י ל

איך וועל דיך נעהמען.

א י ד ע

איך וועל אייך עפּעס דערצעהלען ביינאַכט.

ר ח י ל

דערצעהלען?

א י ד ע

איך וועל אייך דערצעהלען, אז קיינער זאָל ניט הערען.

ר ח י ל

קיינער איז דאָך ניטאָ ; דערצעהל מיר איצטער.

א י ד ע

איצטער . . . איצטער . . . קוקט זיך ארום. איך האָב אייך אזוי ליעב, אזוי ליעב . . .

נעהמט זי פעסט ארום שטיל.

ל ע א נ י ד

בעוויזט זיך אין טיר. בעמערקענדיג רחיל'ן און אידען, ציהט ער זיך אַ ביסעל צוריק און בלייבט שטעהן אין טיר.

א י ד ע

פרעגט שטיל.

און מיין ברודער, ליאָליען, האָט איהר ליעב ? יא ? . . .

ר ח י ל

ניט ענטפערנדיג, ציהט זי אויס די הענד צום פּיאַנאָ און ווידער־האַלט די פריהעריגע אַקאָרדען . . .

צווייטער אקט

דאָס אייגענע צימער ווי אין דעם ערשטען אַקט.
בייטאָג.

א י ד ע

זי זיצט אויף דער ערד און ציהט אָן אויף א שנירעל מעערקעפּליך.

פּ אַ א ו ל א

קומט ארויס פון איהר צימער; בעמערקט אידען.

האָסט דאָך געקענט זיצען אויף דער זאָפע; אויב די זאָפע איז פאר ידיך קליין, האָסטו דאָך געקענט עפּעס פערשפּרייטען אויף דער ערד.

א י ד ע

א דאגה מיר א גרויסע. נאָר דערפאר וואָס איהר זענט גערעכט, וועל איך אייך געבען א קוש. וויל זיך שטעלען, נאָר די מעערקעפּליך שיטען זיך איהר אויס פון שירץ. בויגט זיך איין, מאמא, צו מיר, וועל איך . . .

פּ אַ א ו ל א

צופריעדען קושט אידען.

ביסט מיר אזוי ליעב, גלייך ווי איך וואָלט דיך געבוירען, מיין קינד. יאָ, יאָ . . .

עס דריקען איהר די טרעהרען. זי געהט ארויס אויף דער טעראסע.

א י ד ע

מוטער ! . . .

פּ אַ א ו ל א

האָסט מיך גערופען ?

א י ד ע

דאָס האָב איך געוואָלט אזוי זיך א געשריי טהאָן.

אין א ווײַלע ארום.

מוטער !

פערדעקט דאָס געזיכט פאר חרפה.

פ א א ו ל א

אזוי, שפיעלסט זיך מיט מיר ?

א י ד ע

קוקט ניט, קוקט ניט, כ'האב זיך פערשעמט פאר אייך ! קוקט ניט אויף מיר.

פ א א ו ל א

הער, מיין קינד, כ'וויל דיר עפעס פרעגען . . .

א י ד ע

טאקי, כ'האב מיר פערשעמט פאר אייך, דאס האט זיך אליין ביי מיר פון מויל ארויסגעשריען. כ'וויל אייך עפעס זאגען, נאר כ'האב מורא, איהר וועט לאכען פון מיר.

פ א א ו ל א

איך לאך ניט פון דיר. אדרבה, דו געפעלסט מיר זעהר. איך האב צו דיר גארניט. ביסט דאך שוין ניט קיין קליין קינד. זעהסט דען ניט, אז איך בין צו דיר ווי א מאמע ?

א י ד ע

איך רעד נאך גאר ווי א קליין קינד. מיר ווילט זיך שוין זיין א גרויסע נאר עס קומט ביי מיר ניט ארויס. אמת איך בין דאך שוין דריי־צעהן יאהר אלט און כ'זיץ נאך אלץ אויף דער ערד, און כ'ווייס, אז ס'איז אפשר ניט שעהן אין מיינע יאהרען צו זיצען אויף דער ערד.

פ א א ו ל א

דאס מאכט גראדע ניט אוים . . . האסט דאך געוואלט מיר עפעס דערצעהלען.

א י ד ע

כ'האב מורא, אז ווען איך וועל אייך דערצעהלען, וועט איהר מיך שוין ניט ליעב האבען אזוי שטארק.

פ א א ו ל א

רעד ניט קיין נארישקייטען.

א י ד ע

איהר ווייסט, אז מיין מאמע קומט צו מיר אלע נאכט אין חלום ?

פ א א ו ל א

אלע נאכט . . .

א י ד ע

ניט אלע נאכט, נאר אלע בעגינען. זי קומט אלע טאג אין דערפריה און וועקט מיך, איך זאל שוין אויפשטעהן. אויב ניט — וואלט איך שפעט געשלאפען. ווען זי האט געלעבט, פלעגט זי אזוי טהאן אלע אין דערפריה: שטיל איז זי צו מיר אין צימער אריינגעקומען, שטיל מיר א קוש געגעבען און אויפגעוועקט . . .

פ א א ו ל א

פארוואס האסטו מורא געהאט מיר צו דערצעהלען ?

א י ד ע

ווען איך שלאף נאך, קומט זי אזוי שטיל און אזוי שטיל זאגט זי מיר אין אויער א סוד, איך זאל שוין אויפשטעהן און זי קושט נאר אויפ'ן שטערן, כאפ איך זיך אויף. און אז איך עפען אויף די אויגען, איז זי שוין ניטא.

פ א א ו ל א

וואס זאגט זי דיר ?

א י ד ע

שפרינגט אויף און פאלט דער אלטער אויפ'ן האלז.

זי האט מיר געזאגט, אז איך זאל אייך ליעב האבען. אז איך זאל אייך רופען מוטער . . . ווייסט איהר שוין, פארוואס כ'האב פריהער געשריען.

פ א א ו ל א

קושט זי היים.

איך בין דיין מוטער . . . איך בין דיין מוטער אין א ווייטע ארום. זאג מיר מיין קינד, וואוהין איז געגאנגען רחיל ?

א י ד ע

זי איז געגאנגען שפאצירען.

פ אַ א ו ל א

אליין?

א י ד ע

אפשר אליין; כ'ווייס ניט אזוי גוט.

פ אַ א ו ל א

זאָג מיר, מיין קינד, איך וויל . . .

א י ד ע

בעמערקט איהר אונרוהיגקייט.

כ'ווייס ניט מיט וועמען זי איז געגאנגען.

פ אַ א ו ל א

דו זעהסט זי אַמאָל וויינענדיג?

א י ד ע

איינמאָל האָט זי געוויינט, ווען איך בין געשלאָפען מיט איהר אויבען.

פ אַ א ו ל א

האָט זי געוויינט?

א י ד ע

איז זי געזעסען נעבען פענסטער און האָט געוויינט. איך האָב איהר ניט געוואָלט פרעגען, פארוואָס זי וויינט; אפשר האָט זי עס געבענקט אהיים. איך וואָלט אפשר אויך געוויינט, ווען איך פאָהר אוועק פון דער היים אין אַ גאנץ פרעמדער שטאָדט.

פ אַ א ו ל א

וואָס רעדט זי מיט דיר?

א י ד ע

זי מיט מיר? גאָרניט. מיר רעדען, אָבער פון גאָרניט. פון וואָס קען זי רעדען מיט מיר?

פ אַ א ו ל א

מיט טרעהרען.

זאָל שוין זיין אַזוי... געוויס איז עס מיר שוין בעשערט.

א י ד ע

אין פערלעגענהייט.

זי רעדט מיט מיר אמאל, אז דא איז זעהר גוט ; אז דער ים איז זעהר שעהן. זי געהט ביי נאכט אויך צום ים ארויס. ווען מען שלאפט, געהט זי צום ים ארויס.

פ א א ו ל א

פון וואנען ווייסטו עס ?

א י ד ע

דעמאלט ביינאכט, ווען זי האט געוויינט, איז זי שפעטער צום ים ארויסגעגאנגען.

פ א א ו ל א

צו זיך אין צימער געהענדיג.

מסתמא האב איך אזוי פערדיענט . . . מסתמא בין איך אזוי ווערט . . .

א י ד ע

מעסט צום האלז דעם שנור מעערקעפליך.

אך, ווי לאנג ! איך וועל נאך אנציהען, אז מען זאל איהם קענען אין צווייען איבערווארפען אויפ'ן האלז.

פ א א ו ל א

געהט ארויס פון צימער.

דו וועסט דאך, אידע, זיין אין שטוב ; איך וועל זיך אביסעל דורכ־געהן, און טאמער קומט רחיל . . .

א י ד ע

איך וועל איהר ניט דערצעהלען פון דעם, וואס מיר האבען גערעדט.

פ א א ו ל א

ניט דאס האב איך געמיינט. טאמער קומט רחיל, זאלסטו איהר זא־גען, אז איך בין אביסעל צום ברעג געגאנגען.

געהט ארויס.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומט אריין, טראגט א שטרויס בלומען.

א י ד ע

זי בעמערקט לעוועגשטיינען. הויבט זיך פלוצלונג אויף און לויפט ארויס פון צימער.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אידע, וואוהין לויפט איהר?

ער בעקומט ניט קיין ענטפער. שטעהט א ווייל פערוואונדערט; וויל אוועקגעהן און בלייבט דאך. ער געפינט א בלומען־וואזע, גיסט אן מיט וואסער, שטעלט אין איהר אריין די בלומען און טראגט זיי ארויף אויבען. אראבגעהענדיג צוריק בעגעגענט ער זיך מיט רחיל'ן וואס קומט אן פון גאס־טיר.

ר ח י ל

איהר זענט גאר אליין? וואו איז אידע?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אידע איז ארויסגעלאפען גלייך ווי איך בין אריינגעקומען, און מיך דא אליין געלאזען.

ר ח י ל

ארויסגעלאפען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, ארויסגעלאפען און מיר גארניט געזאגט.

ר ח י ל

איז א קינד וואס לעבט מיט איהר אייגענעם שכל; מסתמא איז עס איהר אזוי געפעלען געווען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

וואס מיינט איהר מיט דעם?

ר ח י ל

איך מיין גארניט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך פערשטעה ניט . . .איהר זענט ביים טיר געבליבען, פונקט ווי איהר וואלט מורא האבען אריינצוגעהן. אט, וועל איך ארויס־געהן, וועט איהר קענען אריינגעהן.

ר ח י ל

געהט האסטיג אריין און זעצט זיך ביים פיאנא, צושטרייט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך שטער אייך ?

ר ח י ל

שווייגט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך שטער אייך, רחיל ?

ר ח י ל

איהר... צו בעדארף מען דוקא אויף דעם ענטפערן ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, איהר זענט גערעכט ; נאך וואס פרעג איך דען ?

וויל אוועקגעהן.

ר ח י ל

בלייבט דא, יעקב, איהר שטערט מיר ניט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר דאכט, אז איך בעמיה מיך שוין צו פיעל אייך ניט צו מאכען ענג.

ר ח י ל

איהר בעמיהט זיך ? ס'איז גאנץ איבריג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר ערלויבט מיר דא צו בלייבען א ווייל ?

ר ח י ל

אך, וואס פאר א דומהייטען איהר רעדט. ס'איז דען מיין שטוב ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איז בלויז צוליעב דעם ערלויבט איהר מיר דא צו בלייבען ?

ר ח י ל

איהר האט היינט געשפאצירט ביים ברעג ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שווייגט.

ר ח י ל

ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן ? . . . נעהמט אַקאָרדען ביים פּיאַנאָ זיצענדיג. ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ווען די זון איז אויפגעגאנגען, זענט איהר שוין ביים ברעג געווען ?

ר ח י ל

שווייגט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איהר ווילט מיר אויך ניט ענטפערן ?

ר ח י ל

ווידערהאָלט די אַקאָרדען.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

דאָס איז אייער ענטפער ?

ר ח י ל

ענטפערט ניט. שפּיעלט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ער פערזאינטערעסירט זיך מיט׳ן שפּיעלען, הערט זיך צו שטיל.

ר ח י ל

רייסט פּלוצלונג איבער דאָס שפּיעלען.

ווארום שווייגט איהר, הערר לעווענשטיין ? אך, וואָס פאר א מענש איהר זענט. . . ווען איהר שווייגט, ווילט זיך, איהר זאָלט רעדען, און ווען איהר רעדט, ווילט זיך, איהר זאָלט שווייגען.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

מיר דאכט, אז כ׳האָב אזא קאָמפּלימענט פון אייך ניט פערדיענט.

ר ח י ל

און איהר בעמיהט זיך צו פערדיענען עטוואָס בעסערם ?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

שפּיעלט בעסער.

ר ח י ל

און איהר וועט הערען ?

לעווענשטיין

אייער שפּיעלען איז מיר פיעל נעהנטער און פערשטענדליכער אייער אייערע ווערטער. אייער שפראך איז פאר מיר פרעמד.

רחיל

ווייל מיין אקצענט איז א פּוילישער. אזוי רעדט מען ביי אונז; אלע רעדען אזוי ביי אונז...

לעווענשטיין

אַ, ניט אַלע רעדען אזוי.

רחיל

געוויס, אלע איינגעבוירענע אין פּוילען האבען אזא אויסשפּראך.

לעווענשטיין

לאכט

רחיל

פארוואָס לאכט איהר?

לעווענשטיין

אַ, איך לאך גאָר ניט. אויב ביי אייך וואָלטען אַלע רעדען אויף אַזא אַרט און אויב ביי אייך זענען אַלע ווי איהר — כ׳שטעל מיר פאָר — וואָס פאַר שטילקייט עס וואָלט געהערשט אין אייער פּוילישער געגענד; און איך ווייס פּונקט פערקעהרט, אז אין קיין שום געגענד רעדען ניט די אידען אזוי הויך און שרייענד ווי אין פּוילען... שפּיעלט בעסער. אייערע שטענדיגע אומעטיגע אקאָרדען זענען מיר פיעל פערשטענדליכער ווי אייערע ווערטער. געהט צו איהר. שפּיעלט בעסער.

רחיל

מיין שפּיעלען פערשטעהט איהר בעסער?

לעווענשטיין

מיר דוכט, אז איהר און אייערע אקאָרדען וואָס איהר שפּיעלט איז איינס און דאָס זעלביגע.

רחיל

און איהר פערשטעהט זיי זעהר גוט?

לעווענשטיין

מיר דאכט, אז יא.

רחיל

לעגט זיי מיר איבער אויף ווערטער. נו, לעגט די אקאָרדען איבער אויף ווערטער. איך בעדאַרף זעהר נויטיג פון זיי די ווערטער האָבען: די נשמה זייערע זאָל זיך אין די ווערטער אויסדריקען. נו, שנעלער מאכט עם מיר...

לעווענשטיין

א שווערע אויפגאבע.

רחיל

קענט איהר ניט? זעהט איהר, אפילו אזא קליינינגקייט קענט איהר ניט.

לעווענשטיין

איך וועל באלד פרובען איבערשפּיעלען. שפּיעלט, אָבער פאלש.

רחיל

זי לאָזט פאלען דעם צודעק פון די קלאוווישען איהם אויף די פינגער.

לעווענשטיין

אוי! כ'האָב מיך ווירקליך דערשראקען; וואָס האָט איהר געטהאָן?

רחיל

איך האָב געוואָלט א נאטירליכען אויסגעשריי הערען.

לעווענשטיין

וואָס ווייטער ווערט אלץ מעהר אייער נשמה פון מיר אָבגעקעהרט. רחיל, זאָגט, צו וואָס טהוט איהר עס? נו, זאָגט... כ'האָב זיך פריהער אויסגעדריקט, אז כ'בעמיה מיך אייך ניט צו שטערען; ווירקליך איך בעמיה מיך...

רחיל

נעהמט איין אַקאָרד.

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

דאָס איז אייער ענטפער? אויב דאָס איז אייער ענטפער בין איך צופרידען.

ר ח י ל

ס'איז ווייט קיין ענטפער ניט. דאָס איז בלויז א פראגע, מיין פריינד.

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

שפּאַצירט אום איבערן צימער. שטעלט זיך ביים טעראַסע און קוקט צום ים.

ר ח י ל

איהר האָט א היים, הערר לעווענשטיין?

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

רחיל?

ר ח י ל

לאַכט.

איהר פערשטעהט מיך נישט. אך, ווי שלעכט איהר האָט מיך פערשטאַנען.

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

וואָס מיינט איהר דען?

ר ח י ל

איינפאַך, איך פרעג צי איהר האָט א היים, עלטערן?

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

איך? א היים?... ס'קלינגט מיר גאַנץ אונהאַרמאָניש.

ר ח י ל

אונהאַרמאָניש?

ל ע וו ע נ ש ט יי ן

רחיל, איך האָב אייך בלומען געבראַכט.

ר ח י ל

איך האָב לאַנג געוואַרט, איהר זאָלט מיר בלומען ברענגען.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

נאָר פון מיר האָט איהר עס ערוואַרטעט?

ר ח י ל

נאָר פון אייך. כ'האָב פערשטאַנען, אז איהר קענט בלויז בלומען ברענגען. ס'האָט מיך נאָר געוואונדערט, פאַרוואָס אזוי לאַנג מיין מיינונג איז נאָך ניט פערווירקליכט געוואָרען.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

אזוי פיעל קענט איהר מיך שוין?

ר ח י ל

צי דען בעדאַרף מען פיעל קענען א מענשען, אום צו פערשטעהן, מיט וואָס ער קען דיר דינען? אידע האָט געזאָגט, אז איהר זענט א דיכטער, און זי האָט ניט אינגאַנצען געטראָפען. אָך, בלומען, בלומען... אזוינע מענשען ווי איהר ליעבען זעהר בלומען. יאָ, הערר לעווענשטיין? איהר האָט דאָך מיר ניט דערצעהלט, צי איהר האָט א היים. —

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איך האָב אייך בלומען געבראַכט און איהר ווילט זיי פון מיר ניט צונעהמען.

ר ח י ל

פאַרוואָס זאָל איך זיי ניט וועלען פון אייך צונעהמען? אינגענענטייל. ווער ס'זאָל ניט געבען קיין בלומען, איז שעהן, און בפרט נאָך פון אייך.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

איהר מאַכט שפּאַס.

ר ח י ל

צי דען, אז מיר קענען זיךביידע ניט צוזאַמענרעדען, הייסט עס, אז כ'מאַך שפּאַס? אויב אזוי האָב איך דאָך רעכט צו דענקען, אז איהר מאַכט שפּאַס פון מיר. זאָגט, יעקב, צי דען איז ניט גלייכער, ווען צוויי מענשען שפּירען דייטליך, אז זיי רעדען ביידע ניט צו דער זאַך, אז זיי קענען זיך ביידע גאַר ניט צוזאַמענרעדען? —

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איך מיין, אז כ'וואָלט גראָדע געהאַט די מעגליכקייט מיט אייך זיך צוזאַמענרעדן.

ר ח י ל

אָ, ניין, ניין. איהר האָט א גרויסען טעות! איהר האָט מיר היינט אויף קיין זאַך נישט געענטפערט. נאָר בלויז, ווען כ'האָב דעם צודעק פון פּיאַנאָ אויף אייערע פינגער אַראָבגעלאָזען, האָט איהר צו דער זאַך געענטפערט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איהר זענט דאָך אויך אַזוי?

ר ח י ל

איך בין אויך אַזוי. איהר בעמיהט זיך מיך צופרידען צו שטעלען. יאָ, איהר האָט עס אפשר בעמערקט...

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איהר האָט דאָך מיר געקענט זאָגען גלייך, אַז איהר ליידט מיך ניט און פערלאַנגט ניט, איך זאָל דאָ אין צימער בלייבען —

ר ח י ל

פערקעהרט. איך האָב פיעל פערגניגען, ווען איהר קומט. זעהט איהר, אַז איך האָב אייך געפרעגט, צי איהר האָט אַ היים, האָט איהר ניט געענטפערט.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

איהר האָט עס געוואָלט ערנסט וויסען?

ר ח י ל

ניין, איך האָב עס ניט געוואָלט וויסען. צו וואָס נוצט עס דען מיר? אַך, ווי גוט איהר זענט, הערר לעווענשטיין! איהר זענט אונבעגרענצט גוט. קומט איך וועל אייך אויסלערנען די אַקאָרדען, וועלכע איהר האָט אַזוי ליעב... איהר ווילט ניט? זיי געפעלען דאָך אייך. איהר האָט דאָך פריהער אַליין געוואָלט זיי אויסשפּיעלען.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

שווייגט.

ר ח י ל

געהט פלוצלונג אַרויף צו זיך אויבען, לאָזענדיג איהם אַליין.

לעווענשטיין

בלייבט זיצען אויף דער זאָפע, בעלײדיגט און פערוואונדערט.

נאלא

קומט אַריין, בעמערקט לעווענשטײנען.

איהר זענט גאַר אליין?

לעווענשטיין

יאַ, פאַסט אליין.

נאלא

וואָס זעהט מען עס אייך ניט די לעצטע צייט? איהר זענט ברוגז אויף מיר... איהר האָט דאָך אַזוי פיעל גערעדט וועגען אייער שטאַרקען, אויסגעהאַלטענעם כאַראַקטער — צום סוף לאָזט זיך אויס.

לעווענשטיין

ס'איז דען אַנ'אונטערשייד?

נאלא

מיר איז קיין אונטערשייד ניט.

לעווענשטיין

און מיר איז דאָס אויך ניט קיין אונטערשייד.

נאלא

איז דאָך נעווים גוט. דאָס בעווייזט, אַז אַ מענש פערשטעהט צו שעצען בלויז זיין אייגענע נאָז און ווייטער פון זיין נאָז בעמיהט ער זיך ניט צו זעהן.

לעווענשטיין

ווענינגער פון אַלץ איז עס שייך צו מיר.

נאלא

מעהר פון אַלץ איז עס עהנליך אויף אייך.

לעווענשטיין

ווען איך וואָלט, ווירקליך, זיין אַזוי ווי איהר רעכענט אויס, וואָלט

איך איצטער מיט אייך קיין בעזונדערען שמועס ניט געמאכט.

ג א ל א

פארוואס?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ווייל איהר זענט עס ווערט. איהר האט עס פערדיענט.

ג א ל א

לאכט.

איך האב פערדיענט... אבי מיין מוטער זאגט, אז כ'וועל אין לעבען קיינמאל ניט קענען פערדיענען.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

לאכען קענט איהר זעהר גוט.

ג א ל א

איז עס א חסרון?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

פערקעהרט, איך האלט עס פאר א גרויסע מעלה. אז מען קען שעהן לאכען, איז זעהר גוט. ערשטענס איז עס געזונד.

ג א ל א

זעהר געזונד, אמת?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

פון זיך האט איהר שוין געפרובט אמאל לאכען?

ג א ל א

א, זעהר פיעל. איצטער לאך איך אויך פון זיך אליין.

לאכט ווידער.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

אבער צופיעל איז אומגעזונד.

ג א ל א

צופיעל? איך פלעג קינדווייז, אין דער היים, אזוי פיעל לאכען, אז אלע אין שטוב האבען פערשטאפט די אויערן. מיין פאפא פלעגט זאגען, אז צוליעב מיין געלעכטער וועט ער נאך אמאל טויב ווערען. היינט קען איך שוין ניט אזוי קלינגענדיג לאכען.. איז גאר קיינער

אויסער אייך איז שטוב ניטאָ? עמיצער וועט אריינקומען און מיי־נען, אז מיר האָבן זיך אין אַ פרעמדער שטוב א ראנדעוואו בע־שטעלט.

לעווענשטיין

איהר זענט געקומען צו רחיל׳ן?

גאלא

איך? וואָס מאכט עס דען אייך אוים?

לעווענשטיין

כ׳מיין, אויב צו איהר, קען איך אייך זאָגען, וואו זי איז.

גאלא

לאַכט.

איך דאנק אייך זעהר... איך בין גאָר צו אייך געקומען. נו, זענט איהר שוין צופריעדען? אה, לעווענשטיין, איהר זענט מיר עפּעס געוואָ־רען; אין גיכען וועט שוין אויף אייך אָנהויבען וואקסען גראָז.

לעווענשטיין

ניין, מיין פריינד, דאָ האָט איהר שוין ניט געטראָפען. קיין גראז וועט שוין דוקא אויף מיר ניט אַזוי גיך וואקסען.

גאלא

לאַכט.

ווייל, אז איהר וועט וועלען שטארבען, וועט איהר זיך אין ים אריינ־ווארפען? אין ים זיינען אויך פאראן גראָזען... אַזוינע לאנגע, נאסע גראזען, וואָס פּלאָנטערן זיך געווים איין אין די האָהר... איהר האָט געזעהן, ווי די פישער רייניגען די נעצען פון די ים־גראזען? הא, איהר האָט געזעהן, לעווענשטיין?

לעווענשטיין

לאַכט איינגעהאַלטען.

גאלא

איך מיין, אז איהר וועט זיך שוין אין ים אריין דוקא נישט וואר־פען. ניט אַזעלכע מענשען ווי איהר ווארפען זיך אין ים אריין. אַזעלכע מענשען ווי איהר זיינען בעשאפען געוואָרען, אהן אויפהער

אומצוגעהן און אבקומען אויף דער וועלט. אליין ניט לעבען און ניט לאזען דעם צווייטען לעבען. נו, זאגט דעם אמת, איהר קענט ליידען, ווען איך לאך? איהר שווייגט?... געווים פערטראגט איהר עס ניט. א, איהר וועט זיך שוין אין ים אריין ניט ווארפען.

לעווענשטיין

איך האב גאר ניט געוואוסט, גאלא, אז איהר קענט אזוי שעהן רעדען.

גאלא

איהר האט געמיינט, אז כ׳קען בלויז לאכען? און דאס איז אייך ניט געפעלען געווען, אמת? אט, וועל איך אייך באלד נאך עפעס זאגען. וועט איהר מיך אפשר אנהויבען ליעב צו קריגען.

לעווענשטיין

צו שעצען, אבער ניט ליעב צו קריגען.

גאלא

צו שעצען... און וויפיעל בעדארף איך האבען, אז איהר זאלט מיך שעצען? זאגט, וואס בעדארף איך טהאן, אז איהר זאלט מיך אנהויבען שעצען?

לעווענשטיין

זעהר פיעל.

גאלא

ס׳איז א ליגען! א, זעהר ווייניג בעדארפט איהר האבען, אז איהר זאלט אונז קענען שעצען. זעהר ווייניג. זאגט, ווארום געפעלט אייך ניט, ווען איך לאך? ווייל אייך דאכט זיך אויס, אז כ׳לאך פון אייך? יא. אבער ווען כ׳זאל לאכען פון א צווייטען און צו אייך שמייכלען. זים שמייכלען — וואלט איהר מיך שוין געשעצט — כ׳מיין גע־ליעבט... ניין, כ׳לאך ניט פון אייך, כ׳האב פון אייך ניט געלאכט...

לעווענשטיין

איהר געדענקט, פון אנהויב פריהלינג, דאן ביינאכט, ווען איהר האט אליין מורא געהאט א היים צו געהן...

גאלא

איך געדענק, אַט, דאַן ווען כ'האָב אייך געבעטען, איהר זאָלט מיך בעגלייטען, יאָ, איך געדענק.

לעווענשטיין

פארוואָס האָט איהר דאַן אַזוי וועניג פילאָזאָפירט? ס'איז אייך פינסטער געווען צו געהן, האָט איהר געבעטען, איך זאָל אייך נעהמען געארעמט.

גאלא

איך געדענק, ווי דען? דאַן האָט איהר מיך געשעצט. זעהר געשעצט. איהר האָט מיר דאַן אייערע „יוגענדס־טרוימען" פאַרגעלעזען; איהר האָט מיר דאַן נאָך מעהר ווי געשעצט. די „יוגענדס־טרוימען". זעהט איהר, איך געדענק זאָגאר ווי זיי האָבען זיך אָנגעהויבען. נו, זאָגט, איהר שעצט מיך אָדער ניין? איהר שטערט זיך אָדער איהר ווילט מיר נישט זאָגען דעם אמת. און איך וועל אייך אָפען דעם אמת זאָגען: איך שעץ אייך זעהר און זעהר...

לאַכט.

לעווענשטיין

דאָס זאָגט איהר אַ ליגען!

גאלא

לאַכט.

איהר וואָלט וועלען, ס'זאָל זיין אַנ'אמת?

לעווענשטיין

מיר איז אַלץ איינס — מיין מיינונג וועגען אייך וועל איך ניט בייטען.

גאלא

קיינמאָל ניט בייטען?

לעווענשטיין

מיין מיינונג וועגען אייך און וועגען נאָך אַזעלכע ווי איהר איז ביי מיר גאַנץ קלאָר.

גאלא

קען זיך ניט איינהאַלטען פון געלעכטער.

ענטשולדיגט מיר, לעווענשטיין, כ'לאַך ניט פון אייך. ניין, ניט פון אייך. כ'האָב מיך גראדע איצטער אָן עפּעס דערמאָנט. אויב איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען, איהר ווילט?

לעווענשטיין

ניט נויטיג. אייער געלעכטער אָהן אַן ערקלערונג איז פיעל אינטערעסאנטער.

גאלא

פיעל אינטערעסאנטער, זאָגט איהר? און איך האָב עס גאַר קיינמאָל ניט געוואוסט; קיינמאָל ניט געוואוסט.

לעווענשטיין

איהר קאָקעטירט זעהר שעהן.

גאלא

דער קאָמפּלימענט געפעלט מיר זעהר. אלע זאָגען, אז איך [illegible] ניט קאָקעטירען, און איך האָב שוין באלד אָנגעהויבען צו גלויבען. ווען אַ פרויענצימער קען ניט קאָקעטירען, איז זי גלייך צו אַ פויגעל מיט אונטערגעשוירענע פליגלען.

לעווענשטיין

שעהן אָבגעשאצט.

גאלא

געפעלט אייך ניט די פערגלייכונג? נו, איז זי געגליכען צו טולפּען, אסטריען, גיאָרגיניען און חריזענטעמען — בלומען, וועלכע זעהנען אויסערליך שעהן, אָבער דופטען ניט. אַ בלום, וועלכע דופטעט ניט, פון ווייטען, איז ניט אָנציהענד. הערר לעווענשטיין, איהר ליעבט געאָרגינען?

לעווענשטיין

איך ליעב זיי זעהר. איך ליעב זיי דערפאר, ווייל נאָך אין שפּעטען הערבסט בליהען זיי, ווען פון אלע אייערע קאָקעטירענדע בלומען

איז שוין קיין זכר ניט געבליבען. בלומען, וואָס בליהען אין הערבסט — ווי קען מען זיי ניט ליבען?...

ג א ל א

מיט אַ געמאַכטער ערנסטקייט.

און איהר ליעבט דעם הערבסט מסתמא אויך זעהר שטארק?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יאָ, איך ליעב דעם הערבסט אויך זעהר שטארק.

ג אַ ל אַ

און היינטיגען הערבסט וועט איהר נאָך דאָ פערבלייבען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט.

ג א ל א

לעוועשטיין, איהר וועט עס גאָר צו מיר קיין שמייכעל ניט געבען? אין מיטען זומער און אַסיענדיג געשטימט. אין מיטען זומער און אַסיענדיג געשטימט...

ר ח י ל

קומט אַראָב. זי טראָגט דעם בלומענשטרויס, וואָס לעוועשטיין האָט ארויפגעטראָגען אויבען. בעמערקענדיג גאַלען ווערט זי מונטערער.

הא, גאלא, פארוואָס זעהט מען עס אייך ניט? כ'האָב פון וויטען אייער געלעכטער דערקענט. דאָס האָט לעוועשטיין אייך אזוי לאַכענדיג געמאכט? איהר זעהט, גאלא, וואָס פאר א בלומען ס'האָבען געווארט אויף אייך?

זי גיט דעם בלומענשטרויס גאַלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שטעהט פון ווייטען ערשטוינט.

ר ח י ל

זיי געפעלען אייך, גאלא?

ג א ל א

ענטציקט.

די רויזען נאָר־וואָס פון צווייג געשניטען... וואָס פאר א שטארקען

ריח לעווקאי האט! אמת, דער ריח פון לעווקאי איז פיעל עהנליך צום ריח פון נ ע ל ק ע ן, נאָר פיעל שטארקער?... קושט רחיל'ן. אַט, דאָס האָט איהר פון מיר... לעווענשטיין, אייך געפעלען די בלו־מען? חאָטש איהר האָט פריהער געזאָגט, אז איהר ליעבט ניט קיין קאָקעטירענדע בלומען — זאָגט, די בלומען געפעלען אייך?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

זיי געפעלען מיר זעהר.

ג א ל א

ווייל איהר האָט מיר דאָס מאָל דעם אמת געזאָגט, וועל איך... רחיל, איהר וועט מיר ערלויבען אוועקצושענקען אַט די רויטע רויז לע־ווענשטיינען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; זאָגאר צוויי קענט איהר שענקען.

ג א ל א

אַט די רויז וועל איך אייך שענקען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט, געהט אַרום אויף דער טעראַסע.

ג א ל א

פארוואָס ווילט איהר פון מיר קיין רויז ניט נעהמען? לעווענשטיין, איהר בעליידיגט מיך דערמיט.

ר ח י ל

שטעהט ביים פיאַנאָ בלאָס.

ג א ל א

איהר ווילט ניט, רחיל, איך זאָל איהם פון די בלומען געבען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; חאָטש צוויי קענט איהר איהם געבען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קעהרט זיך אום זעהר אויפגערעגט, שרייט אויס.

ס'איז נאַריש פון אייך, רחיל... איהר האָט ניט דאָס רעכט יענעמס געפיהלען צו טרעטען!...

ער נעהמט די רויז פון גלאָס האַנד, צורייסט זי מיט אַ נערוועזע שנעלקייט און שלײַדערט זי צו רחילס פיס, געהט האַסטיג אַרויס פון צימער. אַ דריקענדע שטילקייט.

ג אַ ל אַ

וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַנען פערוואונדערט, לאַכט זיך פלוצלונג פונאַנדער.

אַט דאָס הויבט מיר שוין אָן צו געפעלען! כ'האָב גאָר ניט געוואוסט, אַז לעווענשטיין איז פעהיג אויף אַזאַ זאַך. זי קלייבט צונויף די בלעטלעך פון דער צוריסענער רויז. אַט וואָס עס ווערט פון אייך, רויזען, ווען איהר פאַלט אריין צו אַ נאַר אין די הענד. שיט די בלעטלעך אויף רחילס קאָפּ, ענטציקט: ווי בלוט־פלעקען זעהען אויס די רויטע בלעטלעך צווישען אייערע שווארצע האָר!

ר ח י ל

שטעהט בלאַס, ענטפערט ניט.

ג אַ ל אַ

איך האָב זיך זעהר ליעב צו רייצען מיט אַזעלכע לייט. בשעת זיי זענען אויפגערעגט, זענען זיי נאָך עהנליך צו אַ שטיקעל בעשעפעניש; נאָר אַז זיי ווערען סענטימענטאַל, איז חאָטש דינג פאַר זיי אַ מאַמע, זי זאָל זיך פּיעשטשען מיט זיי. איך האָב פיינט סענטימענטאַלע מענשען... איהר האָט זיך בעליידיגט פון זיינע ווערטער, רחיל?

ר ח י ל

ענטפערט ניט, זי געהט אַרויס אויף דער טעראַסע און קוקט אין דער ווייטקייט.

ג אַ ל אַ

בלייבט נאָך אַ ווײַלע שטעהן אויף איהר אָרט, ציהט אין זיך טיעף דעם דופט פון די בלומען. רייסט אַ בלום פון שטרויס און שפּיליעט צו איהר בלוזע אויפ'ן בוזעם. איך געה שוין אוועק, רחיל! מיין שטימונג הויבט מיר אָן קאַליע צו ווערען.

לעאניד

קומט אריין, זומערדיג ווייס אָנגעטאָן.

גאלא

איהר האָט געטראָפען ווען צו קומען; כ'האָב שוין געוואָלט אוועק־געהן.

לעאניד

רחיל איז עס דאָרט אויף דער טעראסע?

גאלא

יא, רחיל.

לעאניד

אזוי פיעל בלומען ביי אייך.

גאלא

איך וועל שוין אוועקגעהן; מיר איז דאָ געוואָרען אומעטיג. קומט מיט מיר.

לעאניד

איך וועל באלד געהן.

גאלא

דערלאנגט איהם די בלומען צום נאָז.

ווי די בלומען שמעקען! אמת? נו, וועט איהר געהן מיט מיר? קומט גאָר צו מיר אהיים. איהר וועט געהן? איהר זענט איצטער אזוי שעהן, ליאָליא, אין דעם אנצוג... אייך קליידט זעהר די ווייסע פאנאמע. קושט איהם. מיר אַרט ניט, ווען רחיל וועט אפילו זעהן. אמת, רחיל?

רחיל

ווענדט אום איהר בלאס געזיכט, קעהרט זיך באלד אָב צוריק.

לעאניד

מיר וועלען היינט ביינאכט ארויספאָהרען אין ים אריין; כ'האָב שוין א שיפער בעשטעלט.

גאלא

ווער נאָך וועט פאָהרען?

ל ע אַ נ י ד

אויב איהר ווילט קען איך רחיל'ן פאַרלעגען.

ג א ל א

ניין, ניין, קיינעם ניט . . . נאָר אויב איהר ווילט, קענט איהר זי מיטנעהמען. ווארט איך אויף אייך היינט אין אָווענט. ביי זיך, איהר הערט ?

געהט ארויס.

ל ע אַ נ י ד

זעצט זיך ביים פּיאנאָ און הויבט אָן צו שפּיעלען עפּעס אַ מעלאָדיע.

ר ח י ל

קומט אריין.

איהר זענט שוין לאנג געקומען, לעאָניד ?

ל ע אַ נ י ד

וואָס זענט איהר בלאַס, רחיל ? בלאַס און אויפגערעגט.

ר ח י ל

בלאַס און אויפגערעגט ? ס'קען זיין.

שטיל אַ ווײלע.

ל ע אַ נ י ד

וואו איז די מאמע ? אידע ?

ר ח י ל

אוועקגעגאנגען.

ל ע אַ נ י ד

איהר ווילט שפּיעלען ?

ר ח י ל

ניין, איך וויל ניט שפּיעלען. איהר קענט זיצען אויף אייער פּלאַץ.

ל ע אַ נ י ד

שפּיעלט וואָס, רחיל, וועל איך הערען. איהר שפּיעלט געוויס בלויז, ווען קיינער איז אין שטוב ניטאָ ; אָדער ווען איך בין אין שטוב ניטאָ. זאָגט, אויב איהר ווילט שפּיעלען, וועל איך אוועקגעהן.

ר ח י ל

וואס פאר א נארישקייטען רעדט איהר ? שפיעלט איהר און איך וועל הערען.

ל ע א נ י ד

איהר וועט מיין שפיעלען ניט קענען הערען.

ר ח י ל

פארוואס מיינט איהר עס אזוי ? פערקעהרט, איך גלויב, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש.

ל ע א נ י ד

איהר קענט אויך זאגען קאמפלימענטען ? פאר אייך פאסט עס גארניט. פאר אייך פאסט נאר ערנסט צו זיין ; אייך פאסט שטענ־דיג דעם אמת צו זאגען.

ר ח י ל

איך דאנק אייך פאר אייער הויכער מיינונג איבער מיר. נאר צי דען מיינט איהר, אז קאמפלימענטען מוזען זיין ניט ערנסט, אדער א ליגען ? איך גלויב, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש. עס קען זיין, אז איהר קענט גארניט שפיעלען ; אבער דאס שליסט אייך ניט אויס פון צו זיין מוזיקאליש. א. א צו הויכע מיינונג האט איהר פון מיר.

ל ע א נ י ד

איך וועגען אייך האב זעהר א הויכע מיינונג. מיר דאכט, אז אייך וואלט איך קיינמאל ניט געקענט בעליידיגען. איך וואלט קיינמאל קיין דרייסט ניט געהאט צו זאגען עטוואס פרעכעס פאר אייך אין די אויגען.

ר ח י ל

און איהר זענט דען פעהיג צו זאגען אדער צו טהאן אזוינס אי־בערהויפט ?

ל ע א נ י ד

איך מיין, אז מענש, ווען ער בעזיצט ניט אין זיך א געוויסע מאס פרעכהייט, איז איהם זעהר שווער צו לעבען אויף דער וועלט.

ר ח י ל

און איהר וואָלט געקענט ווען ס'איז בעלייִדיגען ? ניין, לע־אניד, איהר קענט ניט.

ל ע אָ נ י ד

איך שפּיר מיך גאַנץ דרייסט . . . איהר שמייכעלט ? געווים, יעדער מאַן מוז בעזיצען דרייסקייט ; ניט צו לאָזען זיך טרעטען מיט די פּיס.

ר ח י ל

און דעם צווייטען טרעטען ?

ל ע אָ נ י ד

דאָס איז גלאַט אַ קליינליכע ארבייט. דאָס איז אַ נארישע בעשעפ־טיגונג. מענשען וואָס האָבען פּערדיענט, אָדער דערוואַרט, מען זאָל זיי טרעטען מיט די פּיס, זענען קיין מענשען ניט. אַזעלכע בעשעפּע־נישען מייד איך אויס .

ר ח י ל

דאָס איז בלויז ווערטער ; דאָס איז שעהן בלויז, ווען דאָס בלייבט אין דעם וואָרט. מען האָט מיר געזאָגט, אַז די רויטע רויזענבלעטער אויף מיינע שוואַרצע האָר זעהען אויס ווי בלוט־פּלעקען, ס'איז אמת ?

ל ע אָ נ י ד

עס זעהט אויס, ווי אָבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף אַ שוואַרצען קאָפּ.

ר ח י ל

ווי אָבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף אַ שוואַרצען קאָפּ.

ל ע אָ נ י ד

ער זעצט זיך נעבען רחיל'ן.

ר ח י ל

מיט אַנ'איינגעהאַלטענער אויפרעגונג.

פון וואַנען האָט איהר געוואוסט, אַז כ'וויל איהר זאָלט זיך זעצען נעבען מיר ? איהר האָט פריהער געזאָגט, אַז איהר בעזיצט פּרעכ־

הייט.... טהוט אוים דאָס ווייסע מיצעל פון קאָפּ. עס קליידט אייך גאָרניט. אָהן א היטעל איז בעסער. אָט אזוי . . . דער קאָפּ איז דאָס שעהנסטע, וואָס א מענש פערמאָגט. און אז מען פערמאָגט א שעהנעם קאָפּ בעדארף מען איהם ניט פערדעקען. אייך איז דאָ לאַנגווייליג נעבען מיר? טאָ וואר וואָס האָט איהר זיך געזעצט נעבען מיר? איך האָב דאָך אייך ניט געבעטען. פאר־וואָס געהט איהר ניט אוועק? זעהט, איהר האָט נאָר וואָס געזאָגט, אז איהר בעזיצט פרעכהייט . . . יאָ, אפשר דרייסט זענט איהר, אָבער נישט פרעך. אייך קומט עס איצטער אוים זעהר פרעך אויפצוהויבען זיך און אוועקגעהן? איהר ווילט עס מיר ניט טהאָן. לעאָניד, פארוואָס שווייגט איהר? זאָגט איין וואָרט, יאָ אָדער ניין. . . זייט אויף א סעקונדע, אויף איין אויגענבליק, אזוי פרעך צו מיר ווי צו אנ׳אַנדערן . . . נו, טהוט עס; וואָס זיצט איהר נעבען מיר? זאָגט, וואָס זיצט איהר איצטער נעבען מיר? איהר קענט מיך ניט בעליידיגען. אָ, איהר קענט מיך ניט בעליידיגען . . .

לעאָניד

ער וויל זיך אויפהויבען.

רחיל

אָה, ניין! געהט ניט, געהט ניט. איך האָב שפּאָס געטריבען, איך האָב ,בלויז שפּאָס געטריבען. כ׳האָב ניט געמיינט ערנסט . . . ליאָליא, מיך בעליידיגט אייער בעציהונג צו מיר. זייט וויסען, אז עס בעליידיגט מיך . . .

לעאָניד

איהר אליין זענט אין דעם שולדיג.

רחיל

איך וואָלט וועלען זיין מיט עפּעם שולדיג, מיר זאָל אזוי לאַנג־ווייליג ניט זיין.

ל ע א נ י ד

איהר זענט שולדיג מיט דעם, וואס איהר רופט צו זיך בלויז ארויס אכטונג.

ר ח י ל

בלויז אכטונג. ווי לאנגוויילינג ! . . . יא, איך איז דא שווער געבען מיר ? טהוט מיר די טובה — געהט אוועק פון דאנען. נו, כ'בעט אייך.

ל ע א נ י ד

איהר, רחיל, זענט פאר מיר א דונקעלער סוד . . . איך האב פאר אייך ניט קיין מורא — נאר מיר ווילט זיך אייך אויסמיידען.

ר ח י ל

אויסמיידען ?

ל ע א נ י ד

צייט איהר זענט געקומען אהער... איהר האט מיט זיך געבראכט אנ'אטמאספערע פון אנ'אנדער וועלט. מיין מוטער איז זעהר א שטאלצע געווען, דאך איז זי מיר נאהנט געווען. א מוטערליכע שטאלצקייט איז זעהר שעהן. איך האב עס געוואוסט ווי אבצושאצען. נאר איהר . . . — און ווען איך הער אייך איצטער רעדענדיג, דאכט זיך מיר אויס, אז דאס רעדט גאר אנ'אנדערער, אבער ניט איהר.

ר ח י ל

איהר ווילט איך זאל היינט אוועקפאהרען ?

ל ע א נ י ד

דאס ווענדט זיך אן אייך. איך האב געזאגט.

ר ח י ל

שפאצירט אום געהיימניספאל, רופט פלוצלונג :

ליאלא ! . . .

ל ע א נ י ד

איהר ווילט מיר עפעס זאגען ?

ר ח י ל

זי געהט צו איהם, נעהמט איהם פאר ביידע הענד און קוקט איהם שטאַרק אין די אויגען.

ניין, גאָרניט. כ׳וויל אייך גאָרניט זאָגען.

ל ע אָ נ י ד

איך וויל וואָס זאָגען . . .

ר ח י ל

ניין, ניין, מען בעדאַרפט ניט.

ל ע אָ נ י ד

רחיל . . . וואָס איז מיט אייך?

ר ח י ל

זי לאָזט זיך אראָב נעבען איהם אויף דער זאָפע, בעהאַלט איהר קאָפּ אויף זיין אקסעל. איהר גאַנצער וועזען ציטערט פאר אינערליכען שטורם. זי הויבט אויף אַ ווײַלע איהר קאָפּ, רעדט שטיל, צושטרייט:

איהר ווייסט, ליאָליא, איך האָב געהאַט אַ חבר, דאָס איז געווען מיין פאָטער, איז ער געשטאָרבען. ער איז זעהר שטאַרק געווען. איז ער געשטאָרבען... מען זאָגט, אז איך בין אַ יתומה. מען זאָגט אזוי . . . מען האָט מיך גערופען אין דער היים „די שטאָלצע יתומה“ . . . אמת, זעהר איטערעסאַנט? געהט אום איבער דער וועלט אַ שטאָלצע יתומה . . . ס׳זענען פאַרהאַן מענשען. וואָס קענען זעהר שעהן לאַכען — איהר ווייסט עס, ליאָליא?

ל ע אָ נ י ד

קושט זי שטיל אויפ׳ן קאָפּ.

ר ח י ל

שעפּטשעט.

ניין, ליאָליא, ניין, לאָזט מיך. אַך, ניין. זייט שטאָלצער. אַך ניין. ניט דאָס האָב איך פון אייך פערלאַנגט, ניט דאָס... כאַ־כאַ־כאַ — „די שטאָלצע יתומה“ האָט מען מיך גערופען . . . וואָס זענט איהר אזוי בלאַס, כ׳האָב אייך שמערצען פערשאַפט? . . . נו, געווים האָב איך קיין פאָטער ניט, יאָ. עס פערשאַפט שמערצען...

זי בעפרייט זיך פון איהם און פערבאָרגט איהר קאָפּ אויפ'ן זאָפע. אַ צוים שטיל.

ל ע אָ נ י ד

בלאַס, אויפגערעגט. גלייכט זיך אויס, טהוט אָן זיין היטעל און געהט ארויס, ניט ווארפענדיג זאָגאר קיין בליק צו רחיל'ס זייט.

ר ח י ל

בלייבט נאָך אַלץ אין איהר פריהערדיגער פּאָזע ווי פערגליווערט.

א י ד ע

קומט אריין, זי טראָגט א לאנגען שנור מיט מעערקעפלעך אָנגעציוי־גען. זי בעמערקט רחיל'ן, פער'גנב'עט זי זיך צו איהר אויף די שפּי־צען פינגער און וויל איהר אָנטאָן אויפ'ן האלז דעם שנור.

דריטער אקט

ביים ים. א הויכער ברעג, שיטער בעוואקסען מיט גראָז. סוף זומער. דער מזרח־הימעל איז גראָה און עס פערנעהמט זיך אויף טאָג. פון צייט צו צייט לויפט אָן אַ כוואַליע צום ברעג. ס'הערט זיך אַ גערויש. ווען זי צושלאָגט זיך צווישען די שטיי־נער, און באלד ווערט ווידער שטיל.
ש א ו ל פ א א ו ל א און א י ד ע קומען אָן.

פּ א א ו ל א

ס'איז מיר שוין קאַלט געוואָרען.

ש א ו ל

געגען טאָג כאַפּט שטענדיג קיהלער די לופט.

פּ א א ו ל א

ס'איז מיר קאַלט און ס'איז מיר הייס. אַ מאַמעס הארץ פּלאָגט זיך. מיינסט געוויס, עס ציהט מיך זעהר צו זעהן, ווי די זון געהט אויף.

א י ד ע

איהר בעדאַרפט נאָר איינמאָל זעהן, ווי די זון קומט פון ים ארויס, וועט איהר שוין וועלען אַלע מאָל אויפשטעהן.

ש א ו ל

דו האָסט שוין איצטער געמעגט שלאָפען. א מיידעל פון צוועלף יאהר זאָל וועלען נאָכטהאָן אַלץ, וואָס די גרויסע טהוען.

א י ד ע

נעכטען האָסטו געזאָגט, אז כ'פיהר מיך אויף ווי א קליין קינד, און היינט זאָגסטו, אז איך טהו נאָך די גרויסע.

ש א ו ל

האָסט שוין איצטער געמעגט שלאָפען און ניט נאָכגעהן, הערען וואָס יענער רעדט.

א י ד ע

האלב וויינענדיג.

איך הער זיך גאר ניט צו ווענען וואס מען רעדט.

ש א ו ל

רעדסט נארישקייטען.

פ א א ו ל א

זאל זיין, שאול: זאל זיין . . . מען זעהט זיי ניט און מען הערט זיי ניט.

ש א ו ל

דאכט מיר, אז דא האבען זיי זיך בעדארפט געפינען.

פ א א ו ל א

זעה, אידע, דאס שיפעל שטעהט ביים ברעג?

א י ד ע

לויפט אראב צום וואסער און שרייט פון דארטען:

צוגעבונדען!

פ א א ו ל א

איך וועל עס ניט איבערטראגען, שאול, איך וועל עס ניט איבער־טראגען. איך בין דאך א מאמע און איך זאל ניט וויסען, וואס ביי מיין איין און איינציג קינד אויפ׳ן הארצען איז . . . כ׳וועל עס ניט איבערטראגען.

ש א ו ל

בערוהיג זיך, ביסט נערוועז. אויף דיר האט דאס וואוינען ביים ים נים גוט געווירקט.

פ א א ו ל א

אך, דער ים... וואס געהט מיר דא אן דער ים? וואס קריך איך דא אום אזוי שפעט? וואס טהו איך דא? וועמען זוך איך דא? מיר איז שלעכט. זי האט דאך אן מיר קיין מינוט ניט געקענט זיין. ביי מיר אויף די הענד איז זי אויסגעוואקסען. כ׳האב זיך שטענדיג צוגעהערט צו איהר הארץ ווי עס קלאפט און געוואוסט וואס עס בעדייט. דאס איז אונערטרעגליך פאר מיר...

ש א ו ל

ס'איז גאַנץ נאַטירליך. קינדער־מוזען דאָך אַמאָל זעלבסטשטענ־דיג ווערען.

פ אַ א ו ל א

זעלבסשטענדיג... צי דען וויל איך עס פון איהר רויבען? צי דען פערלאַנג איך פון איהר, זי זאָל מיר רעכנונג אָבגעבען פון אַלץ וואָס זי טהוט? צי דען בין איך אַזוי? זאָל איך נאָר אַ צופרידען פּנים איהרס זעהן, איז דאָך שוין פאַר מיר גענוג. זי מיידט אָבער אויס מיר גלייך אין די אויגען צו קוקען; ווי זי זאָל מורא האָבען, איך זאָל אין איהרע אויגען ניט דערקענען וואָס ביי איהר אין הארצען איז . . . און טראַכטען טראַכט זי פון גאָר ניט קיין פרעהליכעס. קיינער וועט מיר שוין ניט איבער־רעדען.

ש א ו ל

אידע! וואו ביסטו דאָרט?

א י ד ע

איך זיץ אין שיפעל!

ש א ו ל

יעדע זאַך האָט זיך איהר צייט. איך געפין עס פאַר גאַנץ נאַטירליך.

פ אַ א ו ל א

אַ, מיר איז עס שווער ארויסצורעדען. מיין הארץ האָט מיך נאָך קיינמאָל ניט אָבגענאַרט.

ווייגט.

ש א ו ל

מיר געהען אַהיים. זעהסטו, דאָס געפעלט מיר שוין גאָרניט פון דיין זייט. ווילסטו בעגעגענען די זון מיט אַ פערוויינט פּנים. קום לאָמיר זיך חאָטש ניט פערשעמען פאַר די יונגע. אידע! מיר געהען אַהיים! . . .

א י ד ע

איך וועל בלייבען דאָ אַליין, ביז די זון וועט אויפגעהן.

ש א ו ל

משוגע ביסטו? וואס הייסט דו ווערסט בלייבען?! ...

פ א א ו ל א

קום, מיין קינד, אהיים. מיר איז קאלט, כ׳קען דא לענגער ניט בלייבען.

א י ד ע

קומט אן

בלייב דא, מאמא, איך בעט אייך. איך וועל אייך נאך מיין טוך געבען, אייך זאל ווארימער זיין — בלייבט דא, איך בין שולדיג אז איהר ווילט שלאפען? איך האב מיט רחיל׳ן געקענט געהן.

ש א ו ל

זעהסטו דאך, אז רחיל האט דיך גאר ניט געוואלט מיטנעהמען.

א י ד ע

איך וועל זיי אויפזוכען... ר—חיל! ר—חיל!

ש א ו ל

וואס שרייסטו גלאט אין דער וועלט אריין?

פ א א ו ל א

רוף מיין קינד נאך אמאל אפשר וועלען זיי דערהערען.

א י ד ע

ר־חיל! לא־לא!

פ א א ו ל א

איך קען גאר פון דעם ארט ניט אבטרעטען זעצט זיך ניין, איך וועל דא בלייבען, ביז די זון וועט אויפגעהן.

ש א ו ל

מאכסט זיך נאריש; און דערצו קען איך דאך פון דיר פערלאנגען, דו זאלסט ניט וויינען. כ׳וועל דיר זאגען דעם אמת: צו טרעהרען בין איך ניט געוואוינט.

פ א א ו ל א

איך געה אהיים; איך געה אהיים.

ש א ו ל

איך קען דאָ בלייבען מיט דיר, אויב דו ווילסט.

א י ד ע

איך געה אויך אהיים. קומט, מאמא. איך געה אויך אהיים. דאָס האָב איך נאָר אויף א געלעכטער געזאָגט, אז כ'וועל דאָ בלייבען. דעק זיך צו גוט, מיין קינד; ס'איז זעהר קאַלט געוואָרען אויף דרויסען.

א י ד ע

ס'איז גאָר ניט קאַלט.

ש א ו ל

איך קען דאָך בלייבען, אויב דו געפינסט עס דורכאויס פאר נויטיג.

פ אָ א ו ל א

איך געה, איך געה... געהט און קעהרט זיך יעדע ווײלע אום הינטער זיך און הערט זיך צו, ביז זיי ווערען אינגאַנצען פערשוואונדען.

ר ח י ל און ל ע װ ע נ ש ט י י ן

קומען אָן

ר ח י ל

איך האָב קלאָר געהערט אידעס קול.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

זעהט איהר דאָך אז קיינער איז ניטאָ.

ר ח י ל

בעשטימט געהערט. וואָס קען זי דאָ טהאָן אזוי שפּעט? אָך, סאַרא קינד דאָס איז! כ'האָב זיך אזוי שטיל פון איהר אָבגעגנב'עט.

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

אייך האָט זיך נאָר אויסגעדאַכט, מען הערט קיינעם ניט.

ר ח י ל

זעהט, לעווענשטיין, דאָס שיפעל שטעהט דאָ אונטען?

ל ע װ ע נ ש ט י י ן

ער געהט אראָב צום וואַסער.

ר ח י ל
עס שטעהט דאָרט?

ל ע װ ו ע נ ש ט י י ן
ס'איז פאַרהאַן: נאָר צוגעשלאָסען צו קייט.

ר ח י ל
און די רודערן?

ל ע װ ו ע נ ש ט י י ן
צוגעשלאָסען צום שיפעל.

ר ח י ל
קוקט זיך אַרום אונרוהיג.

ל ע װ ו ע נ ש ט י י ן
קעהרט זיך צוריק.

נאָך אין אַ האַלבע שעה װעט די זון אױפגעהן. זעהט איהר, װי עס בייטען זיך די פאַרבען אױפ'ן האָריזאָנט? און דער ים, זעהט איהר, װי ער װאַלט זיך דאָרט ביים האָריזאָנט אױסגעבױגען האַלב־קיילעכדיג אַרױף און זיך צוזאַמענגעגאָסען מיט'ן הימעל? ערשט װען די זון װעט אױפגעהן, װעט איהר ריכטיג דערקענען, װאו איז הימעל און װאו איז װאַסער. מערקװירדיג! איהר האָט פיליייכט געמערקט: אין דעם מאָמענט, װען די זון קלייבט זיך אַרױס פון װאַסער צום הימעל אַרױף, איז זי װי צוזאַמענגעדריקט, פון איין זייט שמעלער — איהר האָט עס געמערקט?

ר ח י ל
איך?...

ל ע װ ו ע נ ש ט י י ן
ענטשולדיגט מיר; איך האָב פערגעסען, אַז איהר האָט פיינט, װען מען בעװאונדערט די נאַטור אױפ'ן הױכען קול.

ר ח י ל
פון װאַנען װייסט איהר דען, אַז כ'ליעב ניט צו בעװאונדערן די נאַטור אין דער הױך?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

ווייל כ'האב קיינמאל ניט געהערט אייך רעדן וועגן דער נאטור, אויסער אין דעם ערשטען אווענד פון אונזער בעקאנטשאפט האט איהר האראקטעריזירט דעם שטילען ים. איך געדענק זעהר אייער פערגלייך.

ר ח י ל

וואס האב איך געזאגט?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

אז ווען דער ים שווייגט, מאכט ער אן איינדרוק, ווי ער וואלט זיך פערשלאסען אליין מיט זיך און אין זיך. יא, ריכטיג?

ר ח י ל

ריכטיג.

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

זעהט, ווי האראקטעריסטיש: מען זאל צוזאמענרעכענען, וועט אויסקומען, אז אויף מיינע צוואנציג ווערטער ענטפערט איהר מיט איין ווארט.

ר ח י ל

וואס בעווייזט עס, צי איך רעד וועניג, אדער איהר רעדט צופיעל?

ל ע וו ע נ ש ט י י ן

מיט קיינעם רעד איך ניט אזוי פיעל ווי מיט אייך. איהר ווייסט, אז נעבען אייך קען איך די שטילקייט ניט פערטראגען. איהר ווייסט, צייטענווייז ביי מיר אין צימער רעד איך אליין מיט זיך. דאס איז אזוי די לעצטע צייט געווארען. עס טרעפט צייטענווייז, אז די שטילקייט ביי מיר אין צימער פערקערפערט זיך, בעקומט א פיזי־אנאמיע. און מיר ווילט זיך זי ארויסטרייבען פון מיין שטוב. דאן הויב איך אן רעדען אליין צו זיך, — צוגיסט זי זיך, די שטילקייט, אין אלע־ווינקעליך און ווערט פערשוואונדען; ווי באלד נאר אבער איך ווער אנטשוויגען, הויבט זי צוריק אן ארויסקריכען פון אלע ווינקעליך און פילט אן מיין צימער . . . נאר צו וואס דערצעהל

איך עס אייך? איך זעה, אז אייערע גערדאַנקען מיט אייערע גע־פיהלען זענען פון דאַנען ערגעץ גאַנץ ווייט.

ר ח י ל

יאַ, „אייערע געדאַנקען, אייערע געפיהלען" . . . זאָגט שוין: „און אייער הארץ" . . .

לעווענשטיין

יאַ, טאַקי, און אייער הארץ, — נאָר גאָט אַליין אפשר ווייסט, וואָס אין אייער הארצען טהוט זיך; וואָס אין אייער הארצען וועבט זיך.

ר ח י ל

איהר ווילט וויסען וואָס איצטער וועבט זיך אין מיין הארצען? איך וועל אייך דערצעהלען: איך וואָלט וועלען צוקלערען די צווייטע העלפט פון א געשיכטע, וואָס מיין ניאַניע האָט מיר קינדרוויז אָנ־געהויבען צו דערצעהלען. די ערשטע העלפט האָט זי מיר דער־צעהלט און די צווייטע העלפט האָט זי מיר צוגעזאָגט, מיר דערצעה־לען, ווען איך וועל גרויס ווערען — איז זי אָבער געשטאָרבען איי־דער איך בין גרויס געוואָרען. אָט אַזוי האָט זי מיר דערצעהלט — פאַלט אריין אין א קינדערשען טאָן . . . אויף איין זייט טייך איז א גרויסער וואַלד געוואַקסען, נעבען וועלכען ס'האָט זיך זיין דאַרף ארויסגעזעהן; און אויפ'ן צווייטען זייט טייך האָבען זיך גרינע לאָנקעס געצויגען, פון וואנען ס'האָט א הייזעל ארויסגעקוקט — דאָרט איז איהר היים געווען. ער האָט ביים ברעג וואַלד זיין פאַ־טערס שאָף געפיטערט, און זי האָט צווישען די גרינע לאָנקעס איהר מוטערס גענז געפיטערט. ער האָט שטענדיג אין הימעל געקוקט און האָט אויף א הילצערן פייפעל עפּעס אויסגעפייפט און זי האָט אין דער ווייט קוקענדיג שטענדיג אַ מעלאָדיע געזונגען. אָהן ווערטער איז זיין מעלאָדיע געווען און אָהן ווערטער איז איהר ליעד געווען. נאָר ער האָט פערשטאַנען, וואָס איהר זינגען בעדייט, און זי האָט גע־פיהלט, וואָס זיין פייפען בעדייט. און איינמאָל, אַליין ניט וויסענ־דיג פאַרוואָס, האָט זי צווישען די גרינע לאָנקעס בלימעלעך געקלי־בען: הימעל־בלויע בלימעלעך, וואָס וואַקסען ארויס פון צווישען

די גראזען : „פערגעס מיך ניט", „פערגעס מיך ניט" . . . פון די בלומען האט זי א קראנץ אויסגעפלאכטען. דעם קראנץ האט זי א ווייסער גאנז אויפ'ן האלז אנגעטאן, מיט א גראז צום האלז צו־געבונדען און די גאנז אין וואסער אריינגעטריבען. זי האט געוואלט, אז די גאנז זאל דעם טייך אריבערשווימען און איהר בלומענקראנץ אויף דער צווייטער זייט אריבערברענגען . . . די גאנז אבער האט זיך גלייך מיט'ן שטראם אראבגעלאזען. גלייך מיט'ן שטראם איז זי געשוואומען, טראגענדיג דעם הימעל־בלויען בלומענקראנץ אויף איהר קלאר ווייסען האלז . . .

לעווענשטיין

און ווייטער?

רחיל

ווייטער האט זי מיר ניט דערצעהלט. זי איז געשטארבען, — אדרבה, בעקלערט אליין, וואס איז ווייטער געווען מיט'ן בלומענקראנץ. איהר וועט עס מיר מארגען דערצעהלען, גוט?

לעווענשטיין

זעהר א שעהן בילד, ווי די ווייסע גאנז שווימט מיט'ן שטראם און טראגט אויפ'ן האלז א הימעל־בלויען בלומענקראנץ.

רחיל

געפעלט עס אייך?

לעווענשטיין

דערצעהלט נאך עפעס... ווארום זיך זיצט איהר ניט? זעהט, די גאנצע צייט זיץ איך און איהר שטעהט . . . נו, דערצעהלט נאך עפעס.

רחיל

אבער דאס ערשטע געפעלט אייך דאך זעהר, וואס בעדארפט איהר דען נאך?

לעווענשטיין

איהב בעליידיגט מיך . . . ס'קען זיין, אז איהר אליין פיהלט עס ניט.

ר ח י ל

איהר האָט דאָך אַליין געזאָגט, אז אייך געפעלט וואָס כ'האָב נאָר וואָס דערצעהלט — און אז איהר וועט ביז מאָרגען דערקלערען די צווייטע העלפט. פון ווייטען הערט זיך א שטימע רופען: „לעווענשטיין, יע—קב!" איהר הערט, מען רופט אייך. ווער רופט עס אייך?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומט, איהר געהט?

ר ח י ל

איך בלייב דאָ.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך קען דאָך אייך אַליין ניט לאָזען.

מען רופט ווידער.

ר ח י ל

נו, געהט, מען רופט דאָך אייך.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ער איילט אין דער זייט, פון וואַנען דאָס רופען הערט זיך.

ר ח י ל

זי נעהמט ארויס פון קעשענע א בינטעל שליסעלעך און געהט אַראָב צום ברעג. אין א ווייילע ארום קעהרט זי זיך אום צוריק, טראָגט דעם שלאָס פון שיפעל. זי בעהאַלט איהם אין גראָז.

ל ע אָ נ י ד

קומט אָן

רחיל! איהר זענט נאָר אַליין?

ר ח י ל

ליאָליא? איהר האָט עס גערופען לעווענשטיינען?

ל ע אָ נ י ד

איך. ער איז דאָ געווען?

ר ח י ל

ער איז דאָ געווען

ל ע אַ נ י ד

אין וועלכער זייט איז ער אוועקגעגאַנגען ?

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, ליאַליא ?

ל ע אַ נ י ד

ס׳איז זעהר מעגליך.

ר ח י ל

דאָס האָט איהר גערופען און איך האָב אייער קול ניט דערקענט.

ל ע אַ נ י ד

יאָ, איך האָב גערופען.

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, לעאָניד ; איך פּאַסט ניט צו זיין אויפּגערעגט. דעריבער האָב איך אייער שטימע ניט דערקענט. אידע איז דאָ געווען. כ׳האָב געהערט פון וויטען, זי האָט מיך גערופען . . . איהר זענט אויך געקומען זעהן, ווי די זון געהט אויף ? לאַכט מיט א שטילען איינגעהאַלטענעם געלעכטער. כ׳מיין, אז די זון וועט גאָר היינט ניט אויפגעהן . . . זעצט זיך נעבען מיר, לעאָניד, זעצט זיך און מיר וועלען אין די וויטקייט קוקען . . . אָט אַזוי. איצטער גיט מיר אייער קאָפּ, לעאָניד . . . אָט אַזוי . . . און איצטער דערצעהלט מיר, וואָס איהר זענט אַזוי אויפגערעגט. ניין ? איהר וועט מיר ניט דערצעהלען ? . . . מיט אַ קינדערשען טאָן. א פויגעלע איז א מאָל אין וואַלד אויף א צווייגעלע געזעסען און דער ווינד האָט דאָס צווייגעלע געוויגט, איז דאָס פייגעלע איינגעשלאָפען . . . האָט זיך דעם פויגעלע א חלום גע׳חלומ׳ט : אין וואַלד איז אנ־אַלטער האַלץ־העקער געקומען און טראָגט א גרויסען, גרויסען האַק — און די האַנד פון האַק איז א לאַנגע, אַ לאַנגע ! . . . האָט זיך דער העקער מיט זיין גאַנצען כח פערמאָסטען און מיט׳ן האַק אי־בער׳ן בוים דערלאַנגט. די האַק האָט זיך אזוי שטאַרק אין דעם בוים איינגעשניטען, אַז דער העקער האָט איהר צוריק פון דעם בוים ניט געקענט ארויסנעהמען . . . ער האָט מיט אלע כחות די האַק

געצווייגען, געוואַלט פון דעם בוים ארויסנעהמען, נאַר די האַנד פון האק האָט זיך אָבגעבראָכען און די האק איז אין דעם בוים געבליבען. דאָס פויגעלע האָט זיך פאר שרעק פון שלאָף אויפגעכאַפּט...

ל ע אַ נ י ד

ער הויבט אויף דעם קאָפּ און קוקט פערדעכטיג רחיל'ן אין די אויגען אריין.

ר ח י ל

וואָס קוקט איהר מיך אַזוי אָן? איהר דערקענט מיך ניט?

ל ע אַ נ י ד

איך דערקען אייך ניט.

ר ח י ל

לעווענשטיינען האָב איך בלויז איין העלפט פון א געשיכטע דערצעהלט און די צווייטע העלפט האָב איך איהם געהייסען בעקלעהרען און אייך, זעהט איהר, האָב איך אינגאַנצען דערצעהלט. איהם האָב איך עטוואָס אַנדערש דערצעהלט און אייך גאַנץ אַנדערש . . . וואָס קוקט איהר מיך אַזוי פערוואונדערט אָן?ווירקליך, איהר דערקענט מיך ניט . . . דערצעהלט ווי פריהער א וואַנדערער אין וועג איז אמאָל שטאַרק מיעד געוואָרען, האָט ער זיך ביים זייט וועג, אונטער א בוים, רוהען געזעצט. ווען ער האָט זיך שוין אויסגערוהט און געוואָלט זיך ווייטער אין וועג אריינלאָזען, האָט ער בעמערקט, אז אין דעם בוים, אונטער וועלכען ער האָט גערוהט, איז אַן אויסגעהוילטער אָרט פאַרהאַן. „אָט וועל איך אַ צייכען לאָזען, אז איך האָב אויף דעם אָרט אמאָל גערוהט", — טראַכט זיך דער וואַנדערער. האָט ער גענומען א שטיין פון וועג און האָט אין דעם בוים אריינגעלעגט און איז זיך ווייטער זיין וועג געגאַנגען. דער בוים אָבער האָט מיט דער צייט טריקענען אָנגעהויבען, ביז ער איז אינגאַנצען פערטריקענט געוואָרען . . . און מענשען, וואָס געהען פארביי מיט'ן וועג, שטעלען אָב זייער בליק א ווייל אויף דעם פערטריקענטען בוים און פרעגען ביי זיך אליין אַהן ווערטער: „פאַרוואָס טריקענט דער

בוים?"... וואָס זענט איהר אזוי בלאַס, לעאָניד? איהר מיינט, אז די זון וועט היינט ניט אויפגעהן? דאָס האָב איך שפּאַס גע־מאַכט. דער הימעל ווערט אַלץ העלער און העלער; איהר וועט באַלד זעהן, ווי די זון וועט אויפגעהן... לעוועשטיין זאָגט, אז ווען די זון געהט פון ים אַרויס און הויבט זיך אָן אויפ'ן הימעל אַרויפגליטשען, איז זי ווי צוזאַמענגעדריקט. ניט אמת, לעאָניד? ער זאָגט...

ל ע אָ נ י ד

רחיל! וואָס איז מיט אייך, רחיל?...

ר ח י ל

וואָס איז מיט אייך, לעאָניד? מיט מיר איז גאָרניט. איהר האָט נאָך מיט מיר קיינמאָל פאַר'ן זונענאויפגאַנג ניט געשפּאַצירט. איך בין שטענדיג אזוי. בייטאָג שווייג איך און ביינאַכט רעד איך. וואָס איהר גלויבט ניט?... איהר גלויבט דאָך אַלץ וואָס איך זאָג אייך. איהר געדענקט, אַמאָל האָט איהר מיר געזאָגט, אז צו מיר מוזט איהר זיך בעציהען בלויז מיט אַכטונג... נו, איצטער וועט איהר מיר שוין אפשר אָנהויבען א ביסעל ווענינער צו אַכטען?... האָ, לעאָניד? זאָל איך אייך אפשר נאָך עפּעס דערצעהלען? וואָס מיינט איהר, דערצעהל איך אייך דען? דאָס איז דאָך בלויז מיינע קינדערשע געשיכטען, וואָס די ניאַניע האָט מיר דערצעהלט... זי האָט מיך זינגען אויך געלערנט, איך געדענק נאָך איין לידעלע נאָך א קינדערשעס — ווילט איהר, איך זאָל עס אייך זינגען?...

ל ע אָ נ י ד

ער נעהמט זי פעסט פאַר די הענד

רחיל, איך בעט אייך, איהר זאָלט שווייגען, רחיל, איך בעט אייך...

ר ח י ל

איהר ווילט, איך זאָל שטיל זיין?

ל ע אָ נ י ד

רחיל...

ר ח י ל

אך, סארא פעסטע הענד איהר האט!

ל ע א נ י ד

רחיל, לאזט מיך אב. איך וויל אוועקגעהן פון דאנען.

ר ח י ל

איהר האלט דאך מיך פאר די הענד...

ל ע א נ י ד

איך וויל, איהר זאלט אוועקפאהרען, רחיל.

ר ח י ל

איך האב דאך שוין לאנג געוואלט אוועקפאהרען.

ל ע א נ י ד

פאהרט אוועק פון דאנען.

ר ח י ל

נו, גוט. איך האב דאך שוין לאנג געוואלט אוועקפאהרען.

ל ע א נ י ד

אט בעסער שווייגט. רעדט גארניט. גארניט...

ר ח י ל

איהר זענט נאך גאר א קינד, לעאניד. איך וועל שווייגען...

שווייגען ביידע.

ל ע א נ י ד

מיט א ציטערנדער שטימע.

פארוואס זענט איהר בייז אויף מיר, רחיל? איהר פערפאלגט מיך. צי דען בין איך שולדיג? פארוואס פערפאלגט איהר מיך? איהר האט אונזער שטוב אנגעפילט מיט א געהיימניספולע דונקעלהייט. איך האב מורא פאר אייך... א י ך ל י ע ב ג א ל ע ן.... איך שעם מיך ניט פאר אייך און איך לייקען ניט פאר אייך... וואס קומט מיר דערפאר?... פארוואס פערפאלגט איהר מיך?... ווען איהר שווייגט, איז מיר שווער, און ווען איהר רעדט, איז מיר נאך טויזענד מאל שווערער. רעדט וועגען וואס איהר טראכט; רעדט וועגען

גען וואָס איהר פיהלט... איהר אָבער רעדט וועגען גאַנץ אַנדערש... איך ליעב גאַלען...

ר ח י ל

פאַרוואָס האָט איהר זי אַליין געלאָזען?

ל ע אָ נ י ד

איך האָב מיט איהר אָבגערעדט, זי זאָל אַהער קומען.

ר ח י ל

פאַרוואָס האָט איהר זי אַליין געלאָזען? פאַרוואָס האַלט איהר מיך אַזוי פעסט פאַר די הענד? זעהט, איהר האָט מיר שוין געוויס צייכענס געמאַכט אויף די הענד.

ל ע אָ נ י ד

רחיל... איך טוליע מיך צו אייך ווי אַ קליין קינד... מיר איז שלעכט, רחיל... נו, פיהלט מיר מיט בלויז איין מינוט; בלויז איין אויגענבליק. פאַרוואָס זענט איהר אַזוי שרעקליך?...

ר ח י ל

אַך, מיין קליין קינד... איהר זענט דאָך שלעפריג, מיין קליין קינד... אַז די זון וועט אויפגעהן, וועל איך אייך אויפוועקען...

זינגט צערטליך מיט אַ ציטעריגער שטימע:

שלאָף מיין קינד,
שלאָף מיין קינד,
אַ ווייסער מלאך שוועבט אין רוים...
שלאָף מיין קינד,
עס וועהט אַ ווינד
און טראָגט פון ווייט פאַר דיר אַ טרוים...

זעהט איהר, דאָס ליעדעל האָט מיר אויך מיין ניאַניע געזונגען. די מעלאָדיע אַליין האָב איך געדענקט, אָבער די ווערטער ניט. נאָר קיין אַנדערע ווערטער האָבען צו דער מעלאָדיע ניט געקענט זיין... אַך, ווי בלאַס איהר זענט, לעאָניד... ווען אייער געזיכט איז בלאַס, זענען אייערע אויגען נאָך פיעל בלויער...

ל ע א נ י ד

ניין, איך ליעב זי ניט, גאלען. רחיל, דאס האב איך בלויז פון זיך אליין שפאס געמאכט. איך האב געוואלט הערען, ווי עס וועלען קלינגען די ווערטער: „לעאניד ליעבט גאלען"...

ר ח י ל

איהר זעהט, ווי דער הימעל איז שוין ראז געווארען? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען אויף'ן ים בעגעגנען דעם זונענאויפגאנג? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען?

ל ע א נ י ד

שווייגט.

ר ח י ל

אך, ווי גוט, אז מען וואוינט ביים ברעג! נארישע מענשען זאגען, אז צום מענשענס וועג איז קיין ברעג ניטא. איהר זעהט, לעאניד, מיר זיצען דאך ביים ברעג... אמת? ווייטער געהן קען מען דאך ניט. אמת, לעאניד? א נארישקייט, וואס מען האט צוגעקלערט א מיטעל, ווי אזוי דעם ים איבערצושווימען פון איין ברעג צום צווייטען... דאס האט געווים א בייזער לץ צוגעקלערט, כדי צו פערלענגערן דעם מענשענס וועג און אזוי זאל ער אומבלאנדזשען דעם גאנצען לעבען פון וועג צו וועג... איהר זעהט, דער בלויער פאס אויף'ן הימעל איז מיט א ראזען זוים אונטערגעשלאגען... איהר שלאפט, לעאניד?... טרעהרען אין אייערע אויגען? אך, ניין... כ'האב מיך שוין געוואלט צולאכען. אייך פאסט ניט, איהר זאלט וויינען. דאס איז גאר דער מארגענטוי אויף אייערע אויגען געפאלען, און אז די זון וועט אויפגעהן, וועט זיך אין דעם טוי, אבשפיגלען די פארבען פון דעם זונענאויפגאנג. זי בעפרייט זיך פון איהם. ער בלייבט אויף זיין ארט. זי געהט אום ביים ברעג און קלייבט גראזען׳ איך האב אמאל פון גרינע גראזען שעהנע קרענץ געקענט פלעכטען, אט וועל איך זעהן אויב איך געדענק נאך... אט פון דעם בוימעלע וועל איך אויך צווייגעלעך אריינפלעכטען. אך, האב איך געקענט קינדוויין

קרענץ פלעכטעז! ניט שעהן זענען די גראזען, וואס וואקסען ביים ברעג. קוקט זיך ארום. רופט: א־הו! א־הו!... קומט אהער!

ל ע א נ י ד

ועמען רופט איהר?

ר ח י ל

גאלא איז דא געווים פארהאן ערגעץ נאהענט... אהו! אהו!... קומט אהער!...

ל ע א נ י ד

רופט ניט קיינעם... איך וויל אייך וואס זאגען...

ר ח י ל

וואס דארפט איהר מיר זאגען? איך וויים דאך אלץ. טהוט איהם אן דעם קראנץ אויפ'ן קאפ. ווי שעהן איז אייער קאפ מיט דעם קראנץ בעציערט... קומט לאמיר צום וואסער אראבגעהן, וועט איהר אין דעם וואסער־שפיגעל זעהן.

ל ע א נ י ד

ער נעהמט אראב דעם קראנץ פון קאפ.

אין ים ציטערט דער וואסער־שפיגעל.

ר ח י ל

לאכט געהיימניספאל.

אין ים איז זיך שווער צו שפיגלען אהו! אהו... אט געהט שוין גאלא אהער!

ל ע א נ י ד

נאך וואס האט איהר זי גערופען?

ר ח י ל

איהר האט דאך מיר שוין אלץ געזאגט... אט איז גאלא.

לויפט איהר אנטקעגען.

ג א ל א

קומט אן, זינגט.

א, איהר שטראהלען, מארגענספייזלען!... ברעכט די וואלקען פון מיין הארץ... זי ווארפט זיך רחיל'ן אויפ'ן האלז. ווי גוט דא איז!

די שאָטען צולויפען זיך אין אַלע ווינקעלעך: כ'האָב אַהין אַוועקגע־שיקט לעווענשטיינען אויך... ברולל, ברולל... ווי לאַנגווייליג ער איז!...

ר ח י ל

געפעלט אייך איצטער לעאָניד, רחיל?

ג א ל א

עפּעס איז ער מיר גאָר פערשלאָפען. וואָס פאַר א קראַנץ האָט איהר עס, לעאָניד?

ר ח י ל

דאָס ערוואַרטעט ער די זון מיט א קראַנץ אין האַנד. איהר זעהט, ווי דער הימעל איז רויט געוואָרען? אַט, דאָרט וואו דאָס ראָזע וואָלקענדעל הענגט, דאָרט וועט די זון ארויסשווימען עך, וועט דאָס וואָלקענדעל זיך אַנצינדען! עך, וועט זיך עס אַנצינדען... אַט באַלד וועט די זון אויפגעהן; באַלד וועל איך איהר אַנטקעגען לויפען..

זי לויפט אַראָב צום ברעג.

ג א ל א

וואוהין?

ל ע אָ נ י ד

וואוהין, רחיל?

ג א ל א

וואָס איז מיט איהר היינט? איך דערקען זי ניט היינט.

זיי קוקען ביידע אַנגעשטרענגט אין דער זייט, וואו רחיל איז אַוועק.

ל ע אָ נ י ד

זי איז צום שיפעל אַוועק!

ג א ל א

וואָס וויל זי טהאָן?

ל ע אָ נ י ד

דאָס שיפעל איז מיט קייטען צוגעשלאָסען?

נ א ל א

ניין, ס'איז ניט צוגעשלאָסען . . . אַט ריהרט זי עס ! . . . זי פאָרט דאָך פון ברעג אַב . . . רחיל, וואוהין ? מיר פאָה־רען אויך ! . . . איהר פאָהרט אנטקעגנען דער זון ? . . געוויס ניט פערשלאָסען געוועזען . . . זעה, ווי די כוואַליעס ווארפען זי ! זי שטעהט אין שיפעל, זי וועט נאָך אריינפאַלען. זעצט זיך, רחיל! איהר וועט נאָך אריינפאַלען ! . . . זי פאָלגט זיך ניט. וואָס איז מיט איהר ? . . לעאָניד, וואָס זענט איהר אזוי בלאַס ? וואָס איז מיט אייך, לעאָניד ? . . . זאָגט, וואָס איז דאָ פאָר־געקומען ? . . . לעאָניד, וואָס איז דאָ געוועזן ? . . .

ל ע א נ י ד

שטעהט די גאַנצע צייט ווי פערגליווערט און קוק צום ים. אויפ'ן האָריאָנט הויבט אָן די זון אויפגעהן.

נ א ל א

וואָס איז ? ! . . . זי ווארפט די רודערן אין וואסער אריין . . . זי צולאָזט איהרע האָר . . . . זי צולאָזט די האָר . . . ווי שעהן! האַפּט לעאָנידען מיט שרעק. פּלוצלונג : לעאָניד, איך פערשטעה אַלץ ! איך פערשטעה אַלץ וואָס דאָ איז געוועזן . . . שרייט רחיל, וואָס טהוט איהר ? ! . . . רחיל וואָס טהוט איהר ? ! . .

ביידע בלייבען שטעהן שטיל. ציטערט פאר קעלט, האַלטענדיג זיך פאר די הענד און שרייען פּלוצלונג ביידע אויס „האָ !“ . . . לאָזען זיך ביידע לויפען אראָב, צום ברעג, רופענדיג צו הילף. די שטימען ווערען בילעכווייז שטילער און אין גאַנצען שטיל . . .

א י ד ע

איהר שטימע הערט זיך פון ווייטען, שרייט:

די זון ! די זון ! . . .

קומט צום ברעג און בלייבט שטעהן א פערנאַפּטע, קוקט צום זונען־אויפגאַנג.

ע נ ד ע

.1910

דער הקיעת כּף

פערזאנען:

הענאך — אַ מילנער.

פעסיל — זיין פרוי.

חנה׳לע — זייער טאָכטער.

חאשע.

דוד — איהר זוהן.

פייע.

ערשטער אַרימאַן.

צווייטער אַרימאַן.

פראלאג.

א גרויסער צימער, רעכטס און לינקס טירען און פענסטער. רעכטס שטעהט א בעט. אויפ'ן בעט ליגט ד ו ד ' ל. נאכט. אויפ'ן וואנד ברענט א בוימעל־לעמפיל. דער בוימעל געהט אויס.

ח א ש ע

זיצט ביים בעט, קוקט אן דעם קראנקען. איהר געזיכט איז פול מיט שרעק און אונרוהיגקייט. זי הויבט זיך אויף פון איהר ארט, ווי זי זאל זיך מישב זיין אליין מיט זיך צו לאזען דעם קראנקען. זי נעהמט פארזיכטיג דאס לעמפיל פון וואנד און געהט שטיל ארויס.

ד ו ד ' ל

הויבט אן צו קרעכצען. פלוצלונג אין שרעק:

חנה'לע! ס'טעם נישט טהאן... ווארט ביז כ'וועל שטארבען. געהט, זאגט, אז כ'וועל שטארבען...

שטיל.

ח א ש ע

קערט זיך צוריק מיט'ן ליכטיגען לעמפיל. שטעלט עס אויפ'ן ארט.

ביזט וואך, מיין קינד? א וועלט מיט רשעים. נישט פערגונען מיין גליק. כ'בין ביי אלעמען אויף דער צונג געווען... שלאפסט ווידער...

הערט זיך צו.

ד ו ד ' ל וואכט אויף דערשראקען.

ח א ש ע

וואס איז, מיין קינד!

ד ו ד ' ל

ווען כ'פערמאך די אויגען... ווען כ'וויל איינדרימלען...

ח א ש ע

קושט איהם.

אויף מיר, מיין גאָט, גיס אויס דיין צאָרן... וואָס זעהסטו, מיין לעבען?

ד ו ד ' ל

כליפעט פון געוויין.

מאמע, שיק אין מיל אריין. חנה'לע ווערט פער'קנס'ט פאר אנ־אנדערען. זי וויינט . . . זי וויל נישט . . . מיט געוואלד.

ח א ש ע

ס'א חלום, מיין קינד.

ד ו ד ' ל

מיך פרעגט מען נישט . . . חנה'לע, מיך נישט. מזל־טוב, שרייט מען. הענאָך'ס שטוב איז בעלויכטען. דער שבת'דיגער הענגלייכטער, אין אלע העסעם ליכט . . .

ח א ש ע

מיין קינד, ווערסט געזונד ווערען. חנה'לע וועט דיינע זיין. מען וועט אייך ביידען אי"ה צו דער חופה פיהרען. דו ווערסט געזונד ווערען . . .

ד ו ד ' ל

רעדט ווי פון היץ.

געדענקסט, האָסט מיר דאָס וואָרט געגעבען? . . . ווערסט מיין טייבעלע זיין. אין וואלד שבת... קיינער ט'ניש געוואוסט . . . געדענקסט — ס'וואָרט געגעבען, וואָרט, ווען כ'וועל שטארבען . . .

ח א ש ע

מיין קינד, ווערסט זיין געזונד. דער, וואָס אין הימעל וועט אזוינס דיין מאמען נישט טהאָן.

ד ו ד ' ל

קלערער.

זאָג מיר, מאמע, פאר וואָס איז שוין אזוי לאנג ביי מיר חנה'לע נישט געוועזען? ווער לאָזט זי נישט אריין צו מיר? מאמע,

שיק צו הענאך דעם מילנער: איך וויל זי אליין פרעגן — היינט ווערט זי א כלה... וואס שווייגסטו, מאמע? ווייסט אלץ... זאג, דו ווייסט אלץ...

ח א ש ע

איך האב געשיקט רופען אין שול, תהילים זאגען. די רפואה, מיין קינד, וועט גיך קומען. זעה, דיין מאמע איז פערפינסטערט — פינסטער איז איהר געווארען ארום.

ד ו ד ' ל

די גאנצע שטאדט איז דארט. מענשען א פולע שטוב. מען נעהמט פון מיר חנה'לען צו...

ח א ש ע

מיין נשמה פאר מיין קינד. ווער וויל עס ביין טהאן? ווער וויל עס דער מאמען פינסטער מאכען?

א צייט שטיל.

ד ו ד ' ל

ער ציטערט אויף, פאלט שיעור פון געלעגער אראב.

מא — מע!

ח א ש ע

ווער טהוט מיין קינד?... ווער שרעקט מיין קינד?

ד ו ד ' ל

מיך לאזט מען נישט פון בעט אראב. מיך האט מען פערשפארט. איהר וועט מען באלד צו דער חופה פיהרען.

ח א ש ע

ווער צורייסט עס מיר מיין הארץ? זי קוקט זיך איין אין דוד'ס געזיכט מיין קינד, וואס זעהסטו? דו קוקסט צושראקען. זעה, דיין מאמע שטעהט נע'ם דיר. אלץ וועט זי טהאן. און אויב ס'איז א גזר דין, וועל איך איהם צורייסען... מיין קינד! מיין קינד! קוק גלייך אויף מיר. קוק גלייך אויף דער מאמען...

ד ו ד ' ל

רעדט צושטרייט:

איך בין געשטאָרבען . . . חנה'לע וויינט. רייסט זיך צו מיר. מע לאָזט נישט. דוד'ל שטאַרבט . . . חנה'לע, כ'וועל נישט לאָזען . . . מאמע, וואָס וויינסטו ?

ח א ש ע

יאָמערליך :

מיין לעבען . . . מיין לעבען . . . וואָס וויל מען פון מיין קינד ?

ד ו ד ' ל

ווייסט אַלץ. דערצעהל, דערצעהל . . . כ'ווייס אויך אַלץ. זעה, מען צוקאַמט איהרע האָר . . . מען טהוט איהר דעם חופּה־שלייער אָן . . . כ'בין נישט מוחל . . . ניין . . . קיין מאָל נישט . . . שטיל

ח א ש ע

מערקט עפּעס אונהיימליכעס אין דוד'ס פּנים. קוקט מיט שטאַרע אויגען אפשר געהט וועד. לויפט שנעל דורכ'ן טיר לינקס. אוילט גלייך צוריק. דאָס געזיכט ווייס, ווי קרייט. זי שטעלט זיך הינטער דוד'לס צוקאָפּענס. ברעכט די הענד. דערנעהנטער זיך אויף די שפּיצען פינגער, בויגט זיך איבער'ן בעט און קוקט דוד'ן גלייך אין פּנים . . .

ד ו ד ' ל

גאַנץ הויך.

מא־מע וואו ביזטו ?

ח א ש ע

דיין מאמע היט דיך.

ד ו ד ' ל

מאמע, וואו ביזטו ?

ח א ש ע

איך היט דיין געלעגער.

ד ו ד ' ל

נ . . . . ניין . . . . כ'בין ניש' מו—חל . . .

ח א ש ע

רייסט אויף זיך דאָס לייב. רייסט זיך די האָר. קוקט יעדע ווילע

צום טיר, אפשר געהט ווער. קנייפט זיך די באַקען פון שמערצען יאַמערליך.

מיין קינד ! מיין קינד !

זי רייסט איהם פאר די הענד, שרייט העכער.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינס נאָכ'ן אַנדערען קומען אריין מענשען מיט ערנסטע, בלאסע געזיכטער און בלייבען שטעהן ארום בעט.

ח א ש ע

רייסט דוד'ן.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינער פון די מענשען האלט זי פעסט פאר ביידע הענד. דער צווייטער ווינקט צו איהר, זי זאָל שוויגען.

I.

ביי הענאָך דעם מילנער.

אַ וויים, אויסגעקאַלכט הייזעל. רעכטס צוויי פענסטער. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטען צימער אַריין. אָבענד, אין שבת'דיגען הענגלייכטער ברענען ליכט.

ה ע נ אָ ך

זיצט ביים טיש, פערזונקען אין געדאַנקען.

פ ע ס י ל

קוקט צו הענאָך'ן, ווי זי וואָלט ווארטען אויף א תשובה.

ח נ ה ' ל ע

זיצט ביים פענסטער אויף א שלאָף־באַנק, דאָס פנים בעהאַלטען אויפ'ן אָרעם.

ה ע נ א ך

הויבט זיך אויף פון זיין אָרט. זיכער.

אזוי בלייבט עס. וויפיעל איז דער שיעור צו ווארטען ? דאס איז ניט פאר מיינע זינד.

פעסיל

דיר איז עס גרינג פון מויל ארויסצורעדען . . . פערגעסען, הע־נאך, די אמאליגע יסורים. ביי אונז איז אמאל א רחל'ע געווען — אויך גרייט צו דער חופה געווען.

הענאך

לאז צו רוה א ווייל'ע ! איך בין א טאטע בין איך, און דו — א מאמע, אויך ביז הונדערט און צוואנציג יאהר. טאטע מאמע מעגען נחת האבען פון זייערע קינדער. — גאט אליין הייסט —

חנה'לע

געהט צו פעסל'ען נעהמט זי ארום.

איך שרעק זיך אזוי, מאמעשי . . .

פעסיל

אליין מיט איהר האט ער דוקא געוואלט בלייבען. — האט ער צו דיר וואס גערעדט ?

הענאך

און איך וואלט עס נישט דערלאזען.

פעסיל

ווי דערלאזט מען עס נישט ?

חנה'לע

אז ער האט מיך דערזעהן, האט ער גלייך אנגעהויבען וויינען. אין דער שטיל, אז ווערטער האט ער געוויינט.

הענאך

און זכות־אבות איז אויך קיין קלייניגקייט נישט. מיין טאטע, זאל זיין אין גן־עדן, האט מיך קיינמאל נישט פערלאזען.

חנה'לע

אין זיינע אויגען איז אזוי פיעל רחמים געווען. אהן ווערטער האט ער געקוקט אויף מיר. מיר האבעןביידע געוויינט.

ה ע נ א ך

האָסט קלאָרע דבורים גערדאַרפט זאָגען. טאַטע, מאַמע וויינען, האָסטו גערדאַרפט זאָגען; אונזער שטוב ווערט פערפינסטערט; טאַטע, מאַמע ווילען פון זייער קינד א שמחה דערלבען.

פּ ע ס י ל

די מאַמע האָט שוין געגוג איהרע אויגען אויסגעקלאָגט — אזוי האָסטו גערדאַרפט זאָגען. די מאַמע האָט איהר שעהנסטעס קינד אין דער ערד בעגראָבען און איינס איז איהר נאָך אויף דער ערד פערבליבען. זאָל איהר דאָס איינאיינציגע שטערענדעל לייכטען.

ח נ ה ׳ ל ע

ווי זאָל איך איהם אזוינע ווערטער זאָגען? כ׳וועל עס איהם קיינ־מאָל, קיין מאָל נישט זאָגען. האָסט דאָך מיר אליין געהייסען, איך זאָל איהם ליעב האָבען, און איך האָב איהם, ווי דאָס לעבען, ליעב געהאַט. צו די תנאים איז ער דאָך אזוי שעהן געווען . . . האָסט דאָך, מאַמעשי, אליין געזאָגט.

קושט דער מוטער שטיל.

פּ י י ע

קומט אריין.

א גוטער אָבענד!

פּ ע ס י ל

ס׳קאָציל קומט. גאָר אליין?

ה ע נ א ך

ווער ס׳איז נישט געוואוינט אליין צו געהן ביי נאכט . . .

פּ י י ע

אז מען דאַרף — געהט מען . . . וואָס מאַכסטו, חנה׳לע? חנה׳לע זיצט נאָך ביי דער מאַמע אויף די הענד. ליכטיג ביי אייך אין שטוב. אזא ליכטיג מזל זאָל זיין!

ה ע נ א ך

די שטוב געקאַלכט; אלץ גרייט געווען.

פעסיל

אוי . . . אויף זיין נאָמען טאָר מען קיין קשיות נישט פרעגען.

העניך

איך האָב קיין מאָל קיין קשיות נישט געפרעגט.

פייע

גלעט חנה׳לען. קושט זי.

חנה׳לע, מיין קינד, וואָס ביזטו אַזוי בלייך? האָסטו זיך נישט אויסגעשלאָפען?

חנה׳לע פערשעמט זיך.

פעסיל

מיינס אַ קינד שלאָפט נישט שפּעט. מיט זון צו גלייך איז עס וואַך.

פייע

נישט אמת, חנה׳לע? ווילסט מיינע אַ טאָכטער זיין?

חנה׳לע

פערבאָרגט איהר קאָפּ.

פייע

וואָס אויף דער לונג — דאָס אויף דער צונג. אַז ס׳האָט זיך געמאַכט אַנדערש, בין איך אַ צייט ברוגז געווען. ווען זי איז נאָך אַ קינד געווען, האָב איך שוין אויף איהר אַנ׳אויג געוואָרפען . . . דאָס איז דער זיווג, האָב איך פון שטענדיג אָן געשריען. אַ מאַמע וויים, וואו דער זיווג פון איהר קינד איז. זעהט מען דאָך, וואוהין איהר זייט פערקראָכען.

העניך

האָב איך דען אַ ווילען? אַז גאָט וויל בעשטראָפען, געפינט ער דעם אָרט. מען טאָר ניט רעדען. איך בין אַ פּראָסטער מענש; אַ מילנער. נאָר דאָס וויים איך: איך זעה, אַז דער וואָס אין הימעל שיקט זיין ווינד וואָס אַ מאָל פון אַנ׳אַנדער זייט. . . . איך? אַ ווילען? . . .

פ ע ס י ל

א מאמע׳ס הארץ איז אין הוילע וואונדען. וואס האב איך געקאנט טהאן ?

פ י י ע

איצטער איז דאך אלץ קלאר ; אלץ אויף דער האנד.

פ ע ס י ל

ס׳איז נאך גאר נישט בעוואוסט. אמאל קאן איך שטעלען א נפש אין קאן.

ח נ ה ׳ ל ע

ער קאן נאך, חלילה, שטארבען. איך וויל נישט ער זאל צוליעב מיר שטארבען.

אלע קוקען פערוואונדערט צו ח נ ה ׳ ל ע ן.

פ י י ע

נאריש קינד, א מענש שטארבט פאר זיינע אייגענע חטאים — אזוי איז עס געשריבען. ס׳איז אמת. א בת־יחידה — גאט אליין איז פאר דעם מוחל.

פ ע ס י ל

איך שוויג גאר. א צופלאגטע מאמע בין איך. חלילה איין האר אויף מיין קינד זאל פאלען — וואס איז מיין לעבען ?

פ י י ע

טא הערט זשע אויס: איך געה איצטער פון רב, געה איך. איך האב דערצעהלט ווי דער אמת, האב איך. העניאך דעם מילנער׳ס טאכטער איז פער׳קנס׳ט געווארען פאר גבריאלס זוהן. און ס׳איז שוין באלד א יאהר, אז ער קרענקט — אויף וויסטע פעלדער זאל אויסגעהן, וואס פון איהם איז געווארען. חנה׳לע זאג איך, איז א יונג קינד. טאטע־מאמע ווילען פון איהר נחת האבען. א א יאהר צייט — וויפיעל איז דער שיעור ? רבי, זאג איך, איהר דארפט און איהר מוזט דעם קנופ לויז מאכען . . .

ה ע נ א ך

וואס האט ער, זאל לעבען, געזאגט ?

פ י י ע

זי אליין, זאגט ער, זאל געהן צו איהם, מיט איהר אייגען מויל בעטען, ער זאל זי פריי לאזען.

ח נ ה ׳ ל ע

איך וויל גאר נישט, איך האב מורא.

פ ע ס י ל

וועסט עס טהאן, מיין קינד ?

ח נ ה ׳ ל ע ענטפערט נישט.

ה ע נ א ך

די מאמע פרעגט דאך עפעס ביי דיר !

פ י י ע

די גאנצע שטאדט פערגיסט טרערען. אלע בעטען ביי גאט ער זאל מוחל זיין.

ה ע נ א ך

איך בין א פראסטער איד, אויב דער רבי אליין האט מיט זיין מויל געהייסען — פאלג איך.

פ י י ע

אליין פון זיין כשר מויל געהערט.

פ ע ס י ל

געהט צו חנה׳לען נעהמט זי ארום.

מיין הארץ ווערט מיר צופלאגט פאר וועהטאג און שרעק. הער זיך גוט איין. איך וועל דיר לערנען. ווי דו זאלסט רעדען.

פ י י ע

דאס גלייכסטע, דאס גלייכסטע !

ח נ ה ׳ ל ע

אוי מאמעשו, כ׳וועל נישט קאנען, כ׳וועל נישט קאנען !

פ ע ס י ל

זאלסט וויינען פאר איהם. זאלסט איהם זאגען, וועסט פאר איהם גאט בעטען.

ח נ ה ' ל ע

אוי, מאמעשי כ'וועל עס נישט קאָנען. ער האָט דאָך מיך אזוי ליעב געהאָט . . . ווייסט נישט מאמעשו ווי ער האָט איבער מיר גע־וויינט, יום־טוב, אז איך בין געווען ביי איהם.

פ י י ע

אזוינע ווערטער טאָר א אידיש קינד פאר'ן מויל נישט ארויפ־ברענגען.

ח נ ה ' ל ע

ווישט די טרערען.

ה ע נ א ך

שעהם זיך, טהוסט דעם טאַטען חרפות אָן.

פ י י ע

ח נ ה ' ל ע, אנדערש רופט מען זי נישט אין גאנצען שטאָדט. די גאנצע שטאָדט וועט פאר דיר גאָט בעטען, זאָלסט חלילה, נישט בע־שטראָפט ווערען.

ה ע נ א ך

קושט חנה'לען, רעדט צערטליך.

פאָלג דיין טאַטען. אז אַ טאַטע זאָגט, מסתמא ווייסט ער. איך אליין געה מיט דיר, ער וועט דיר מוזען מוחל זיין. איך וועל פאר דיר רעדען. זאָלסט נאָר זאָגען: טאַטע, מאמע פאָלג איך.

ח נ ה ' ל ע

וויינענדיג

טהוט מיט מיר, וואָס איהר ווילט.

פ י י ע

מיין טאַטע, דער צדיק, וואָלט לעבען, כ'וואָלט גאָר צום רב ניט גע־גאַנגען.

ה ע נ א ך

ניין. צו א רב געהן בעדאַרף מען. א רב טראָגט אַ גאנצע שטאָדט אויף זיינע פּלייצעס. חנה'לע, נאָך היינט וויל איך, זאָלסטו מיט מיר געהן.

פ י י ע

הײנט, הײנט װעט מען נאָך טעלער ברעכען! איך בין גרייט. מײן זוהן איז מסכים . . .

פ ע ס י ל

זי טראָגט ארױס פון צװײטען צימער נײע קלײדער. לעגט אױפ'ן טיש.

אלץ פארטיג, אלץ גרייט, װעה דער מאמען. געמײנט, אין זייד, אין סאמעט מײן קינד אײנהילען, צו דער חופה עס פיהרען. װעה צו דער מאמעס יאהרען. אט אזוי האָט זיך געװאָלט מײן הארץ פרעהען, אז כ'האָב רחל'ן פער'קנס'ט.

ח נ ה ' ל ע

װארפט זיך דער מוטער אויפ'ן האַלז.

אוי מאמעשי, װאָלסט װיסען, װי עס שרעקט מיך! . . . װאָלסט װיסען, װי עס קלאַפּט מיר דאָס הארץ. װי זאָל איך אזוינע װערטער זאָגען? . . . ער האָט די אלע קלײדער געזעהן. איך האָב איהם דערצעהלט, אין װאָס פאר א קלײד מען װעט מיך צו דער חופה פיהרען.

פ י י ע

חופה־קלײדער ליגען אױפ'ן טיש און איהר פילט אײער שטוב מיט טרױער אָן — אױף װיסטע פעלדער זאָל עס אױסגעהן!

ה ע נ א ך

ס'איז מײן קינד, מײן בלוט, איך האָב רשות.
איך בין אויך א מאמע פון א קינד.

ח נ ה ' ל ע

קום איך צו איהם . . . אז איך קען ניט רעדען. מאמעשי אפשר װעט ער צוריק געזונד װערען און איך װעל איהם װידער ליעב האָבען פונקט װי דו, מאמעשי האָסט איהם ליעב געהאט.

פ ע ס י ל

איך האָב איהם ליעב געהאט, מײן קינד. ער איז ביי מיר אנ'־אױיג אין קאָפּ געװען. דו ביזט אָבער מײן גאנץ לעבען. חלילה,

עפּעם אויף דיר — איז שוין דיין מאַמע אויף דער וועלט נישטאָ. קום מיט מיר, מיין קינד,ביידע וועלען מיר גערן. מיט טרערען וועלען מיר איהם בעטען ער זאָל אונז מוחל זיין... זאָל ער אונז אַנקוקען און זעהן ווי גרויס איז מיין פּיין. זאָל ער דעם תקיעת־כף מוחל זיין... וועסט גערן? יאָ?

הענאָך

דער טאַטע איז מסכים, זי וועט גערן.

פּייע

אלע מסכים . . . ציינדט נאָך ליכט אָן, ליכטיג זאָל זיין. אלע מסכים! איהר גערט און איך וועל דאָ בלייבען וואַרטען ביז איהר וועט צוריק קומען מיט אַ פרעהליך האַרץ.

חנה׳לע

פערבאָרגט איהר קאָפּ אויף דער מוטער׳ס אַקסעל. וויינט.

אוי, מאַמעשי, מאַמעשי, ווי עס שרעקט מיך מיין האַרץ . . .

II.

ביי הענאָך׳ן

אין שטוב איז האַלב־פינסטער. אויפ׳ן קוימען דערברענען שטיקלעך קין. אַ צייט איז אין שטוב קיינער נישטאָ. ס׳הערט זיך נאָר דאָס קנאַקען פון די גלימענדע העלצלעך. אונטער׳ן פענסטער רייסט דער ווינד און וויינט זיך פונאַנדער פון צייט צו צייט. אויפ׳ן טיש ליגען די חופּה־קליידער.

הענאָך

קומט אריין פון דער גאַס. אונרוהיג. ער לעגט צו שטיקלעך קין צום פייער. ס׳ווערט ליכטיגער. דער ווינד שטאַרקט זיך. ער גערט צום פענסטער און קוקט אין דער פינסטערער נאַכט אריין. רעדט צו זיך אליין:

כ'האָב עס נישט געדאַרפט. כ'האָב עס נישט געטאָרט. ס'וועט נאָך מיר דעם מיל אונטער'ן באַרג פאַרטראָגן!

דער ווינד פאַרגעהט זיך הינטער'ן פענסטער, ער אײַלט אויף דער גאַס אַרויס.

פ ע ס י ל און ח נ ה ' ל ע קומען אַרײַן. ח נ ה ' ל ע ס אויסזעהן איז פאַרענדערט פאַר שרעק.

פ ע ס י ל

ס'א קללה! פאַר וועמעס מעשים? פאַר וועמעס חטאים?

ח נ ה ' ל ע

בעהאַלט מײַנע קליידער. כ'האָב מורא צו קוקען אויף זיי.

פ ע ס י ל

טראָגט די קליידער אין צווייטען צימער אַרײַן.

מײַן בלוט, מײַן האַרץ. גאָט אין הימעל וואָס איז געשעהן? וואָס איז געשעהן? . . .

קערט זיך צוריק.

ח נ ה ' ל ע

מיר איז קאַלט, מאַמע.

פ ע ס י ל

קושט חנה'לען. דעקט זי אײַן מיט א טוך.

מײַן וועהטאָג און מײַן פײַן זאָלען זיך אין איין גרויסער תפילה פאַר דעם וואָס אין הימעל אויסגיסען.

ח נ ה ' ל ע

זיצט ביים טיש אָהן ווערטער. איהר בליק בלאָנדזשעט אום צו־שראָקען.

פ ע ס י ל

קוקט אין פענסטער.

ס'האָט זיך דער שטורם אויך אויף מײַן קאָפּ אַראָבגעלאָזען. אַזאַ בייזע נאַכט. אַליין אין מיל. ווי וועט ער עס זיך קאָנען אַליין אַנ־עצה געבען? ס'טראָגט דעם מיל גאָר אָהן רחמנות. לאָמיר געהן צום טאַטען געוואָהר ווערען.

ח נ ה ׳ ל ע

ענטפערט ניט.

פ ע ס י ל

מיין קינד, גאָט וועט אונז מוחל זיין.

ח נ ה ׳ ל ע

הער, ווי דער ווינד פייפט. הערסט, ווי ער וויינט? דאָס וויינט ער.

פ ע ס י ל

מיין קינד, מיר וועלען נאָך מאָרגען אַלע געהן. אינאיינעם וויינען דאָרט.

ח נ ה ׳ ל ע

דער ווינד רעדט ווערטער. אויפ׳ן וועג האָב איך געהערט מיט׳ן ווינד — „חנה׳לע״ . . . אָט הער זיך איין.

פ ע ס י ל

נאָר דיין מאַמען וועט גאָט בעשטראָפען, נאָר דיין מאַמען . . .

ה ע נ א ך

לויפט אריין.

איהר זענט דאָ? גיכער העלפט מיר, אונגליקליך זענען מיר! ער וועט דעם מיל צוטראָגען אויף שפּענער.

פ ע ס י ל

ברעכט אויס מיט געוויין.

נאָך אַלעמען, הענאָך נאָך אַלעמען.

ה ע נ א ך

מיר ווערען די האָר, ווי שפּילקעס אויפ׳ן קאָפּ . . . קומט מיט מיר אויף דער גאַס!

לויפט ארויס.

פ ע ס י ל

צום טאַטען קום, מיין קינד. ווינדען, שטורעמס — אַלץ אויף מיר... אַלץ אויף מיר . . .

ח נ ה ׳ ל ע

כ׳וועל אויף דער גאס נישט געהן. מאמע, לאז מיר נישט אליין!

פ ע ס י ל

ער ווייס נאך גאר נישט. ער ווייס נאר נישט. ווי זאגט מען עס איהם אן אזא קלאג?

ח נ ה ׳ ל ע

אויב איך וועל אליין נישט געהן . . . ער וועט מיך פון שטוב ארויסשלעפען, מיט געוואלד פאר די האר וועט ער מיך שלעפען . . „מיט מיר קום“, ט׳ער שרייען . . .

פ ע ס י ל

קוקט אין פענסטער.

פאמעלעך . . . פ א מ ע ל ע ך . . . וואס אין הימעל דערבארימט זיך ער האלט איין. געלויבט ביזטו, גאט! ער וועט דארט אהן כחות בלייבען. ער וועט די נשמה לאזען. געלויבט ביזטו, גאט . . .

זי קוקט אנגעשטרענגט אין פענסטער.

ח נ ה ׳ ל ע

זאג מיר, מאמע, פאוואס האבען זיי מיך ארויסגעטריבען פון שטוב? כ׳האב געוואלט איהם זעהן, בעטען . . זאג, ווייסט אלץ . .

פ ע ס י ל

ער האט איהם איינגעהאלטען! ער פערבינדט מיט קייטען די פליגעל . . . געלויבט ביזטו, גאט. . . געלויבט ביזטו, גאט!

ח נ ה ׳ ל ע

איך האב געוואלט שרייען: „דוד׳ל, כ׳בין דיינע“ און זיי האבען מיך פון שטוב ארויסגעטריבען. זאג, וואס זענען ליכט אנגעצונדענע געשטאנען אויף דער ערד? . . . מאמע, דערצעהל מיר.

פ ע ס ע ל

טרעט אב פון פענסטער. ס׳איז צו מערקען, אז זי האט גארנישט געהערט, וואס חנה׳לע האט גערעדט.

וואס ציטערסטו אזוי פון קעלט? גאט האט רחמנות געהאט. אלץ אויף מיר ווארף ארויף. אויף דער מאמען . . .

ה ע נ א ך

קומט אריין בלאס, צושראָקען. אָטעמט שווער, ווי נאָך אַ גרויסע מלחמה.

דערצעהלט, וואָס איז געשעהן? וואו האלט?

פ ע ס י ל

זעץ זיך, האָסט די כחות פערלאָרען.

ה ע נ א ך

דאָס איז נישט קיין ווינד געווען. ניין, ס'איז נישט קיין ווינד געווען. ס'האָט די פינגער אין ראָד געבראָכען. ס'האָט די ווענד געריסען. ניין, נישט געריסען — נאָר ווי א וואָלף געוויינט . . . האָט גערעדט. כ'האָב די לעכער אין אלע ווענד פערשטעקט און ס'האָט צוריק דורכגעריסען פון אלע זייטען . . . צום ערשטען מאָל טרעפט עס. כ'האָב געפּרובט די פליגעל אָן א זייט אַבדרעהען — ס'האָט נישט געהאָלפען. ער איז וואָס אמאָל פון אנ'אנדער ווינקעל פערלאָפען . . .

פ ע ס י ל

קוקט הענאָך'ן אין פּנים אריין. ווישט איהם דעם שוויס פון שטערען.

א קאלטער שוויס אויפ'ן שטערען ארויסגעטראָטען . . .

ה ע נ א ך

וואו זענט איהר געווען? און וואָס איז געשעהן?

פ ע ס י ל

ווען איז פייע אוועק?

ה ע נ א ך

ס'האָט גענומען רייסען דער ווינד, איז זי אוועק אין שטאָדט אריין. ס'האָט זי פון אָרט אַ ריס געטהאָן, איז זי אַוועק . . . שטעהט פארטראכט. זיי קוקען איהם אָן. דאָס הארץ זאָגט מיר עפּעס, האָט איהר זי גוט אָנגעקוקט? איז עס אויף געווים פייע געווען?...

דאס איז פייע געווען? . . . הא, וואס שווייגט איהר?

א טויטע שטילקייט.

ה ע נ א ך

חנה׳לע, וואס זיצטו אזוי? . . . העבער רעד. זאג מיר! ס׳שפּרינגט מיר דאס הארץ ארויס פאר שרעק. זאגט מיר . . .

פ ע ס י ל

פרעג נישט פרעג נישט. לאמיר צו גאט תפלה טהאן. זוך דעם טאטענ׳ס תהלים — זאג, זאג. הענאך, מיר זענען נישט אליין.

ה ע נ א ך

קוקט אין פענסטער.

פינסטער, מורא׳דיג פינסטער! פלוצלונג, ווי ער וואלט זיך אן עפּעס דערמאנען. דערצעהל, וואס איז געשעהן?! זעה, איך דערקען זי דאך נישט!

פ ע ס י ל

ס׳איז שלעכט, הענאך. שלעכט. א מורא׳דיגען זינד בעגאנגען.... א מורא׳דיגען זינד.

ח נ ה ׳ ל ע

ער האט אונז נישט מוחל געווען. געשטארבען און נישט מוחל געווען . . . .

ה ע נ א ך

און ער וועט מאנען זיינס! ער מאנט זיינס. שלעכט; אין מיל, אנטקעגען מיינע פענסטער, האט ער זיך פערקליבען . . . ער האט מיר דעם מיל געוואלט פערטראגען . . . פון מיל האט ער אנגעהויבען . . . צום רב! לאמיר אלע אין שטאדט ארייגגעהן — אלע!

באפט נערוועז אנטהאן זיין קאפּטען.

פ ע ס י ל געהט צו נאהנט צו הענאכ׳ן, קוקט איהם צושראקען אן.

ח נ ה ׳ ל ע

טאטע! דיין קאפּ . . . דיין בארד . . . ווייס געווארען . . .

III.

פארנאכט. אויף דער גאס. רעכטס זעהט זיך הענאד׳ס שטוב מיט א שטרויענעם דאך. פאר׳ן שטוב — א פריזבע צום זיצען. א ברונעם. אין דעם הינטערגרונד א ווינד־מיל אויף א בערגיל. ניט ווייט פון מיל א זעמדיגער וועג. הענאד זיצט אויפ׳ן פריזבע, אויף די קניע ביי איהם זיצט חנה׳לע.

הענאד
מען וואלט עס קאנען מיט א פוהר פערפאהרען אין וואלד אריין, צוזאמענגעהמען די אבגעבראכענע צווייגען. דער ווינד האט גענוג אנגעדרעהט. און ס׳בעווייזט אלץ אויף שטורם.

חנה׳לע
אזוי לאנג די מאמע נישטא. ס׳ווערט שוין באלד נאכט.

הענאד
בערג טראגט איבער דיין מאמע יעדען טאג פון ים צו ים.

חנה׳לע
אלע נאכט פאר׳ן שלאפען געהן, זאלסטו די פליגעל גוט מיט קייטען איינבינדען.

הענאד
יא, ווען ס׳וואלט העלפען!
שטיל.

חנה׳לע
ווי האסטו עס געקאנט אליין איינזיין אין מיל?

הענאד
דיין טאטע וויל נישט מיט דער טארבע אוועקגעהן. קוקט צום הימעל אויפ׳ן הימעל א רעגענבויגען . . . אויף דער ערד א שטורם.

ח נ ה ' ל ע

פאַרוואָס איז צו דער לויה פייע נישט געקומען? פאַרוואָס איז זי נישט געגאַנגען?

ה ע נ א ך שווייגט. ער לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ. ח נ ה ' ל ע קוקט איהם אָן. מיט'ן וועג בעווייזט זיך אַן'אָרימאַן. טראָגט אַ גרוי־סען פּאַק אויף די פּלייצעס. ביים זייט א טאָרבע, אין האַנד א לאַנגער שטעקען. ער פערנעהמט זיך צום שטוב. ה ע נ אַ ך און ח נ ה ' ל ע מערקען איהם ניט.

אָ ר י מ א ן

געהט צו גאָר נאָהנט.

א גוטער אָבענד!

ה ע נ אַ ך א ו ן ח נ ה ' ל ע וואַכען אויף האַלב דערשראָ־קען. ח נ ה ' ל ע זעצט זיך בעזונדער.

ה ע נ א ך

ער קומט צו זיך.

שלום עליכם! פון וואַנען קומט א יוד?

אָ ר י מ א ן

עליכם שלום! די נאַכט האָט מיך פערכאַפּט. ס'וויל זיך אויסרו־הען.

ער נעמט אראָב דעם פּעקעל פון פּלייצע.

ה ע נ א ך

פון ווייט?

אָ ר י מ א ן

גאָר ווינציג היינט דורכגעמאַכט, א וויאָרסט אכט פון דאַנען אינ־גאַנצען גענעכטיגט.

ה ע נ א ך

אינגאַנצען א וויאָרסט אכט פון דאַנען?

אָ ר י מ א ן

זעצט זיך.

עה, די פיס פאָלגען נישט. כ'פּלעג אין די גוטע יאָהרען א שפּריין

טהאָן — מיט פערד נישט געווען צו דעריאַגען.

ה ע נ אַ ך

זיפצט אָב.

אַט דאָס איז די מעשה . . . און אַלט ווערט מען אַמאָל אין איין נאַכט.

אַ ר י מ אַ ן

קוקט אָן חנה'לען.

אַ טאָכטער, מסתמא?

ה ע נ אַ ך

א בת יחידה .

אַ ר י מ אַ ן

מהום . . . .

שטיל.

ה ע נ אַ ך

איז אין יענע געגענדען, כ'מיין פון וואַנען איהר געהט . . . האָט זיך דאָרט גאָרנישט געהערט?

אַ ר י מ אַ ן

שרפות מיינט איהר, וואָס?

ה ע נ אַ ך

אַזוי מיין איך. ס'הערט זיך גאָרנישט . . . אַ ווינד האָט געמוזט זיין אַ גרויסער?

אַ ר י מ אַ ן

הא, הא! דאָס מיינט איהר? יאַ, אַ שטאַרקער ווינד געווען. ס'האָט דעכער געריסען, די שטרוי פון די שייערען, עט וואו פער־טראָגען.

ה ע נ אַ ך

בעוויזט צום מיל.

אַט שטעהט דער בעל־מפרנס מיינער. ס'האָט אַ באַרג אַש געקענט ווערען פון איהם. נאָט'ס חסד איז בייגעשטאַנען.

ח נ ה ׳ ל ע

דער טאטע האט איהם אליין פערהאלטען.

א ר י מ א ן

קריגט מען ביי אייך אביסעל וואסער, די הענד צו וואשען ?
כ'האב נאך קיין מנחה נישט געדאווענט.

ה ע נ א ך

געה, ברענג ארויס, מיין קינד, א קענדעל וואסער.

ח נ ה ׳ ל ע לויפט אין שטוב אריין.

א ר י מ א ן

א שידוך וואלט נישט שאדען צו טהאן, נחת האבען.

ה ע נ א ך

קוקט אן דעם ארימאן פערדעכטיג.

א ר י מ א ן

אין וועג איז אין אלע פיער זייטען מזרח. צום עלענדען אין וועג לוגט גאט ארויס פון אלע זייטען.

ה ע נ א ך

אך, ווי ס'איז אמת ! ווי ס'איז אמת ! מען זינדיגט אמאל מיט'ן מויל, מיט שלעכטע מעשים . . . איך בין אפראסטער מענש; נאר א פראסטער — נאר פאר איין מאל האט מען מיר די אויגען געעפענט.. בעווייזט זיינע גרויע האר אין בארד. איהר זעהט? אט דאס איז פאר איין נאכט . . .

ח נ ה ׳ ל ע

טראגט ארויס וואסער.

איך קאן אנשעפען פרישע וואסער, אויב איהר ווילט.

א ר י מ א ן

ס'גוט, ס'גוט אזוי, שעהנע טאכטער.

ה ע נ א ך

איהר פערשטעהט, רב יוד, אז א שטורם רייסט זיך ארויס, איז גארנישט צו מאכען: קערט ער איבער מערב צו מזרח, מזרח צו מערב.

א ר י מ א ן

אך, מנחה, מנחה . . .

ער וואשט די הענד.

ח נ ה ׳ ל ע

ווערסט בעטען דעם אידען, ער זאָל ביי אונז נעכטיגען.

ה ע נ א ך

איהר ווערט קאָנען איבערנעכטיגען ביי אונז, אויב איהר וועט וועלען.

א ר י מ א ן

יאָ, ס׳איז וואויל, ס׳איז וואויל.

פ ע ס י ל

קומט אָן מיט׳ן וועג טראָגט א זעקיל אויפ׳ן פלייצע. זי מערקט דעם פרעמדען, איהר געזיכט דריקט אויס וואונדער און פרייד צוזאמען. ווארפט אראָב דעם זעקיל.

גאָט האָסט אָנגענומען מיינע תפלות !

ח נ ה ׳ ל ע

קושט דער מוטער.

ביזט אזוי פרעהליך, מאמעשי, אזוי פרעהליך ! . . .

ה ע נ א ך

קוקט זי אָן פערוואונדערט.

פ ע ס י ל

כ׳האב געבען מיינע פענסטער דעם צייכען געפונען. גאָט זאָגט : ס׳איז צייט ! . . . ווער האָט אייך, ליעבער יוד, געשיקט צו מיר ?

א ר י מ א ן

די נאכט האָט מיך בעפעהלען. אמאָל, אין די יונגערע יאָהרען, אז ס׳פלעגט זיך נישט מאכען אנטקעגען נאכט א שטוב מיט א מזוזה, פלעג איך אין פעלד הינטער׳ן דאָרף אויסרוהען, אָדער אין וואלד ערגעץ אונטער א בוים. היינט מוז איך מיין עלטער אנפרעגען.

פ ע ס י ל

גאָט האָט אייך צו מיר געשיקט! מיין שטוב איז פאַר אייך אָפען. מיין ברויט, מיין זאַלץ איז פאַר אייך געגרייט. העניך! נאָך היינט וועל איך שיקען אין די נאָהנטע דערפער, אויפכאַפּען אַלע אורחים, זאָלען זיי קומען צו מיר. גלייך מיט דער זון וועל איך אויפשטעהן און פאַר זייער געזונד בעטען.

א ר י מ א ן

יאָ, הכנסת אורחים, הכנסת אורחים מאכט עלענדע פאַר אומ־עלענד...

ה ע נ א ך

ווער האָט עס דיר אַזוינע הייליגע ווערטער אונטער דער צונג געלעגט?

א ר י מ א ן

איך בין שוין נישט מיעד; שוין נישט מיעד.

ה ע נ א ך

ס'הארץ וואַקסט אין מיר פאַר שמחה, כ'וויל וויסען דעם וואונדער. דיין פּנים איז אויפ'סניי געבוירען געוואָרען.

פ ע ס י ל

דען אַזוי האָט דער רבי געהייסען: יעדען אורח אויף נאַכט־לעגער פערהאַלטען. מיט מיין ברויט און זאַלץ איהם זאַט מאַכען. פאַר יעדען אורח מיין ביטער האַרץ אויסגיסען, דערצעהלען דאָס אונ־גליק און זאָל יעדער אורח בעזונדער פאַר אייער שטוב און הויז־געזינד גאָט בעטען! חנה'לע מיין ליכט, מיין לעבען! פאַר דיר זאָל די גאַנצע וועלט גאָט בעטען . . .

ח נ ה ' ל ע

קלעבט זיך צו דער מוטער. קוקט איהר פערוואונדערט אין די אויגען.

ה ע נ א ך

מיין קינד, נאָר מיט שכל. ס'הארץ קאָן ארויסשפּרינגען פון איהר שייד. טרויער איבער דער מאָס קאָן יעדע בעשעפעניש איבער־

טראָגען. נאָר איבער דער מאָס שמחה, מיין קינד איז נישט אַזוי גרינג צו בענעהמען.

אַ ר י מ אַ ן

דערצעהלט, וואָס ס'איז געשעהן ?

פּ ע ס י ל

יעדען טאָג וועט די מאמע איהרע ליידען אויסדערצעהלען און בארימהערציגע מענשען וועלען פאר איהר אין הימעל בעטען. פער־שטיינערט איז מיין הארץ געווען, מיט שטומע אויגען האָב איך געקוקט ארום מיין שטוב. כ'האָב געוואכט ביי טאָג, כ'האָב געוואכט ביי נאכט ארום מיין קינד. כ'האָב צו מזרח, מערב, צפון, דרום מיינע אויגען געווענדעט, פון וואנען זאָל מיין הילף קומען ? . . היינט האָב איך דעם ערשטען צייכען געהאט — דער מאמעס טרערען איז פאר'ן כסא הכבוד פערגאָסען געוואָרען.

אַ ר י מ אַ ן

וואָס איז דער מער ?

ה ע נ אָ ך

אין גאָטעס ווילען וואָס איז געשעהן ?

פּ ע ס י ל

אויף מיין שטוב איז אַ קללה געלעגען, פאר מיינע זינד. פאר מיינע חטאים . . . ביז אייער קומען האָט זי נאָך אונטער מיין פענסטער געלויערט. אַ פערשאָלטענע אשה בין איך געווען. צעהן יאָהר האָב איך מיט מיין בעשערטען געלעבט, און דער וואָס אין הימעל האָט מיר מיט קיין איינציג קינד נישט געוואָלט אויפריכ־טען. אופ'ן עלפטען יאָהר זענען מיינע תפלות אָנגענומען געוואָרען און כ'האָב אַ טאָכטער געבאָרען. ס'האָט זיך זיין חסד ווידער דערבארימט און האָט מיר נאָך אַ טאָכטער געגעבען. מיין בעכער איז מיר מיט איין מאָל פול געוואָרען. דאָס גליק האָט זיך מיר איבער די ראנדען געגאָסען. פרייטאָג האָב איך ביים ארון קדש ליכט געצונדען און ביי נאכט האָב געקוקט מיט פאָרכט, אין דער שטיל, ווי עס לייכט דער מזל מיינער. איך האָב גאָט'ס שול בע־

לויכטען און ער האט מיין שטוב געבענשט. . .

ה ע נ א ך

ס'איז אמת . . . ווי זיין נאמען.

פ ע ס י ל

ווי זאנגען אין פעלד זענען זיי ביי מיר געוואקסען. איך האב מיר געפארכטען זייער נאמען אנצורופען. זאל איבריג זייער נאמען, חלילה, ביי דעם וואס אין הימעל נישט ווערען. רחל'ע די עלטסטע האט ווי די ליכטיגע זון געשיינט. פון איהר איז אונזער שטוב שטענדיג פול געווען מיט געזאנג. ווען זי איז נאך א קינד געווען איז זי שוין אין שול אריינגעלאפען איהר ליכטעלע אנצינדען. נאר מעהר האט זיין נאמען נישט געוואלט . . . כ'האב זי מיט א חתן, א נאט'ס־פארכטיגען פער'קנס'ט. און ווען די צייט איז געקומען איהר די חופה־קליידער צו נייען — איז שוין פערקעהרט געווען מיין פרייד צו לייד. איז מיר דאס מיין גאנצע לעבען פערבליבען. מיין טרייסט, מיין נשמה. כ'האב זי מיט א חתן פער'קנס'ט, איז ער אין א פינסטערער קרענק אריינגעפאלען. א יאהר צייט האט עס געדויערט. זיין גוף איז אין גאנצען געווארען ווי א צוים־שטעקיל אויסגעטריקענט. . . מיר האבען געוויינט ער זאל אונז דעם תקיעת־כף מוחל זיין — ער האט נישט געענטפערט.

א ר י מ א ן

און וואס ווייטער ?

ה ע נ א ך

דעם תקיעת־כף געבראכען.

א ר י מ א ן

און איצטער ?

פ ע ס י ל

איצטער . . . איצטער . . . שוין נאך דער לויה. ער קומט אלע מאנען זיינס.

א ר י מ א ן

ס'איז גאר נישט קיין היימליכע זאך. א ים רחמים בעדארף מען.

פ ע ס י ל

נײן. דאָס געבעט פון אַ פולע װערט אָנגענומען. אַזױ האָט ער מיט זײן כשר מויל געזאָגט. איך זאָל אורחים זוכען. מײן שטוב זאָל אַ נעסט פאַר אורחים װערען. איך װעל זײ די פיס װאַשען און ס'װאַסער טרינקען . . . זי נעהמט דעם אָרימאַנ'ס פעקלעך. צו מיר אין מײן שטוב אַרײן ! . . .

ח נ ה ' ל ע העלפט מיט.

אָרימאַן

פערטראַכט.

אַ סך רחמים, אַ סך רחמים . . .

געהט אין שטוב.

ה ע נ א ך

טרײסעלט זיך פון די פיס.

איך בין גרײט . . .

IV.

בײ טאָג. בײ הענאך'ן אין שטוב.

אָ ר י מ אַ ן

שטעהט אין מיטען שטוב, טאָרבע און פאַק אויף זיך, גרײט צום אװעקגעהן.

אַלע ברכות זאָלען אויף אײער קאָפּ רוהען.

ח נ ה ' ל ע

אַז איהר װעט טרעפען נאָך אָרימעלײט, שיקט זײ צו אונז.

פ ע ס י ל

שטופּט איהם עפּעס אין טאָרבע אַרײן.

אָט דאָס װעט איהר האָבען אויפ'ן װעג ביז איהר װעט אין אַ דאָרף אַרײנקומען.

א ר י מ א ן

א גוט יאהר אויף אייך, א גוט מזל אויף אייך!

פ ע ס י ל

שטעהט, שטעהט, איך האָב נאָך עפּעס פאַר אייך.

אײַלט אין צווייטען צימער אריין.

א ר י מ א ן

אברהם אבינו'ס שטוב, פון אלע פיער זייטען אָפען די טירען פאָר אורחים.

פ ע ס י ל

ברענגט עפּעס איינגעוויקעלט, לעגט איהם אין טאָרבע אַריין.

אַט דאָס וועט איהר ברענגען פאַר אייערע קינדערעלעך.

א ר י מ א ן

אברהם אבינו'ס שטוב . . ווי קאָן עס גאָר דער וואָס געוועלטיגט איבער אלץ זיין האנד אויף אַזאַ שטוב הויבען?

פ ע ס י ל

פון אלע עקען שיקט אורחים צו אונז. מיין שטוב איז פריי פאַר אלעמען. איך, מיין מאַן מיט מיין קינד וועלען אלעמען בעדינען.

א ר י מ א ן

הייליג, הייליג! אַזוינע מעשים וועלען נישט פערפאַלען, ניין, ניין, קיין מאָל נישט, קיין מאָל נישט . . . זייט געזונד, זייט געזונד.

גערט ארויס.

פ ע ס י ל און ח נ ה ' ל ע קוקען איהם נאָך אין פענסטער.

פ ע ס י ל

איצטער, מיין קינד וועלען מיר זיך נעהמען פאַר אונזערס.

ח נ ה ' ל ע

איך וועל איהם אַזוי לאַנג נאָכקוקען ביז כ'וועל איהם שוין מעהר נישט זעהן.

פ ע ס י ל

קוקט אויף חנה'לען פערזאָרגט.

חנה׳לע

אַבגעהענדיג פון פענסטער.

ער איז שוין נישטאָ מיר זענען ווידער אליין. וואָס קוקסטו מיר אזוי אָן, מאמעשי, פער׳דאג׳ט ?

פעסיל

לאָמיר זיך נעהמען פאר אונזערס. מיר וועלען נאָך הערען מיט וואָס דער טאטע וועט קומען פון שטאָדט . . . נו, מיין קינד.

חנה׳לע

איך וועל עס גאָר ניט קאָנען, מאמעשי.

פעסיל

דער וואקס איז ווייך און ריין.

חנה׳לע

טאָמיר וועלען היינט קיין אָרימעלייט אויף נאכט צו אונז נישט קומען ?

פעסיל

לעגט אויפ׳ן טיש וואקס און קנייטען באוועל.

איך וועל דיך צו זיך נעהמען. וועסטו זיך צו מיין האלז צוקניפּען. איך וועל די גאנצע נאכט וואכען איבער דיר.

צושניידט די קנייטען.

חנה׳לע

מיר וועלען אַלע וואך זיין.

פעסיל

די ליכט וועלגערנדיג.

ניין מאָל האָב איך געמאָסטען רחל׳עס קבר און איין מאָל דעם גאַנצען בית־עולם געמאָסטען... נא דיר, מיין קינד, א קנייטעלע און זאָג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחל׳ע זאָל פאר מיר ביי־שטעהן, אויף מיר און אויף מיין חתן זאָל קיין פּלאָג נישט פאלען.

חנה׳לע

אוי, מאמעשו, רעד עס ניט. מיר ווערט אזוי אומעטיג.

פ ע ס י ל

אַט, די ליכט איז שוין באַלד פאַרטיג. וועלגער זי און זאָג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחל'ע זאָל פאַר מיר און מיין חתן גאָט בעטען.

ח נ ה ' ל ע

אוי מאַמעשי, רעד עס ניט... מיר קלאַפּט אַזוי דאָס האַרץ... איך וויל די ליכטעלעך וועלגערען פון ריינעם וואַקס און כ'וועל, מאַמע־שי, אַזוי זאָגען: שוועסטערל מיינע, שוועסטערל ליעבע, די וועלט איז אַזוי שעהן, דאָס לעבען — אַזוי גוט — איך וויל דאָס לעבען האָבען און וועל צו דער חופּה נישט געהן...

פ ע ס י ל

וועלגער, מיין קינד, וועלגער. די קללה פון אונזער שטוב איז שוין פאַרביי. צו דער חופּה וועט דיין שוועסטערל קומען... פון'ם ארון קדש וועט מען דעם יום־טוב'דיגען פּרכת אַראָבנעהמען, אויף שטאַנ־גען אָנציהען. נעבען דער גרויסער שול וועט מען דיין חופּה שטעל־לען. אַט, האָסטו דיר נאָך אַ קנייטעלע. שוין מיט וואַקס בעלעגט. וועלגער, וועלגער און זאָג:

שוועסטערל מיינע, ניין מאָל האָט מען דיין קבר'ל געמאָסטען. ניין מאָל ט'אונזער מאַמע דיינע ביינדעלעך געמאָסטען. בעט ביי גאָט פאַר דער יונגסטער שוועסטערל, ער זאָל דעם זינד פון איהר היים אַראָבנעהמען... זאָג מיין קינד: אונזער מאַמע האָט געזינדיגט. זי האָט קיין וואָרט נישט געהאַלטען. שטראָפען זאָל מען די מאַמען, אָבער נישט איהר קינד'ס יונגע ביינדעלעך..

ח נ ה ' ל ע

אוי, מאַמעשי. אין האַרצען ווערט מיר אַזוי באַנגליך. כ'וועל ליכ־טעלעך צינדען אין שול ביים ארון קדש. און זאָגען וועל איז אַזוי: ניין מאָל האָט מיין מאַמע מיט אייערע קנייטען מיין שוועסטערס ביינדעלעך געמאָסטען. ברענט זשע, ברענט זשע, ליכטעלעך. זאָל זיך דער פייער ביז צום הימעל דערהויבען. זאָל עס אין הימעל אַלע מלאכים אויפוועקען. בעט רחמים פאַר חנה'לען, זי וויל צו דער חופּה נישט געהן.

פ ע ס י ל

[illegible] ...ין דער מאַמען! וואָס רעדט עס איהר קינד?

ח נ ה׳ ל ע

דיין שוועסטערל וועט אַ נעסטעלע זיך אויסבויען אין גרינעם וואלד אליין. ווי די שטערענדלעך אין הימעל אזוי וועט דיין שוועסטערל אליין אויף דער ערד פערבלייבען. און אז דער חתן וועט צו איהר קומען וועט זי איהם אזוי זאָגען: זיי זשע דו אַ פויגעלע וואָס איז אויפ׳ן ווינטער אין אַ ווייט לאַנד פערפלויגען. איך וועל זיין אַ פויגעלע, וואָס מען האָט אין אַ שטייגעלע פערשלאָסען און ארום — פליהט איהר געליעבטער, קלאַפּט מיט זיינע פליגעלעך אָן פערמאַכטען שטייגעלע....

פעסיל פערבאָרגט איהר קאָפּ אויפ׳ן אָרעם. איהר גאַנצער קערפּער ציטערט פאר געוויין.

ח נ ה׳ ל ע

ווארפט זיך דער מוטער אויפ׳ן האַלז.

מאמעשי, ווייז נישט איך וועל צו דער חופה געהן. אויף בלאָהען זייד־ דענם וועל איך שטערענדלעך ליכטיגע אויסשטריקען. איינס פאר רחל׳ען און איינס פאר חנה׳לען.. זאָג מיר, מאמעשי, ווער וועט איצטער מיין חתן זיין?

פ ע ס י ל

וואויל געלערענט וועט ער זיין און אויף זיין קאָפּ וועט די שכינה רוהען.

ח נ ה׳ ל ע

און וואָס זאָל איך איהם זאָגען, אז איך וועל איהם צום ערשטען מאָל זעהן?

פ ע ס י ל

איך בין אַ אידישע טאָכטער און כ׳האָב אַ כשר הארץ... תורה וועס־ טו לערנען און איך וועל זיצען אין אַ ווינקעלע, וועל צו גאָט מתפלל זיין.

ח נ ה ׳ ל ע

און כ׳וועל איהם זאָגען: איין חתן האָב איך שוין געהאט, פוילען זיינעביינדעלעך...

פ ע ס י ל

מיין קינד! מיין קינד!

ח נ ה ׳ ל ע

ווייז נישט מאמעשו, אלץ וואָס דו וועסט הייסען, וועל איך פאָלגען. און ווען איך וועל מיט מיין חתן אונטער דער חופּה שטעהן וועט ער גאָר ניט וויסען, אַז נעבען אונז שטעהט דוד׳ל און קוקט מיט זיינע טויטע אויגען. און וועט אין אויער אריין שטיל אריינרוימען: חנה׳לע האָט אמאָל א חתן געהאט, דוד׳ל האָט ער געהייסען... האָט זי איהם דאָס וואָרט געגעבען...

פ ע ס י ל

מיין קינד, די מאמע וועט פאר טרויער שטארבען...

ח נ ה ׳ ל ע

יא, מאמאשי, כ׳וועל צו דער חופּה געהן. און ווען איך וועל מיינע חתונה־קליידער אָנטאָן, וועל איך אזוי זאָגען: איין שוועסטערל האָב איך געהאט האָט מען פאר איהר זיידענע קליידער גענייט און געוואָלט צו דער חופּה פיהרען, איז דאָס מזל איהרס שלעכט געווען, האָט מען איהר אין ווייסע תכריכים׳לעך...

פ ע ס י ל

ווער רעדט עס אַרויס פון דיין יונג הארץ?!

ח נ ה ׳ ל ע

לעבען וויל דיין איינציג קינד. לעבען וויל דאָס הארץ. און אונטער דער חופּה, אינאיינעם מיט מיר וועט דער מלאך־המות שטעהן מיט זיין שאַרפער שווערד... ער וועט מיך א היים פון דער חופּה פיהרען...

פ ע ס י ל

דריקט צו זיך חנה׳לען.

שטילער, שטילער... דער מאַמעס הארץ ווערט צוריסען פאר פּיין...

שטיל. זיי בלייבען ביידע זיצען צוגעקלעבט איינס צום אַנדערען. הינטער'ן פענסטער הערט זיך אימיצענס רעדען.

חנה'לע

פלוצלונג.

כ'האָב מורא. מאמעשי, כ'האָב מורא!...

צעוויינט זיך קינדיש. קניפּט זיך אָן דער מוטער'ס האַלז.

V.

ביי הענאַך'ן. שפּעט ביי נאַכט. אין הענגלייכטער ברענט אַ ליכט. אויפ'ן טיש ליגט אַ בארג וועקסענע ליכט.

פעסיל קומט אַרוים פון צימער לינקס. אונרוהיג, קוקט לאַנג אין פענסטער. קוקט זיך אַרום אין שטוב פון אַלע זייטען. פונקט ווי אין שטוב וואָלט זי עפּעס אונהיימליכעס מערקען. אַן אַרימאַן קומט אַרוים פון צווייטען צימער.

פעסיל

לאָזט נישט מיין קינד אליין!

אַרימאַן

קיין בייז, קיין בייז, די מזוזה'ס זענען כשר'ע, כ'האָב זיי איבער־געזעהן. אין שטאָדט נאָך מענשען וואָלט אפילו נישט שאַדען.

פעסיל

וואָס רעדט איהר אַזוינס?

אַרימאַן

גאָט איז מיט אייך! איך זאָג, אַז גאָט וועט איהר שיקען זיין רפואה. בייטאָג איז זי דאָך געווען געזונד און פריש!

פעסיל

וואָס מיינט איהר מיט דעם?

אַרימאַן

קיין בייז זאָל נישט זיין, אַזוינע הייזער שטראָפט נישט דער וואָס

אין הימעל. מען וועט ווארטען ביז טאג, נעגען טאג קומט שטענדיג די ישועה!

ער געהט אין צווייטען צימער.

פ ע ס י ל

קוקט ווידער אין פענסטער.

ה ע נ א ך

קומט אריין, בלאס.

פ ע ס י ל

נו, וואס? זאג שוין, גיכער!

ה ע נ א ך

ארום אונז איז נישט פרעהליך...

פ ע ס י ל

האסט אליין מיט דיינע אויגען געזעהן?

ה ע נ א ך

אליין מיט מיינע אויגען געזעהן... דער מיל איז געשטאנען מיט די פליגעל צו מזרח. איצטער... געה צום פענסטער... קוק, אפשר איז מיר אין די אויגען פינסטער געווארען.

זיי קוקעןביידע אנגעשטרענגט אין פענסטער.

פ ע ס י ל

צום שטוב מיט די פליגעל!

ה ע נ א ך

מערב! מיט די פליגעל צו די פענסטער. נישט גוט, נישט גוט, אז איך בין שוין געריהרט. צי האב איך איהם אלייןביים קבר מחילה נישט געבעטען? וואס האט מען זיך אויף מיר אנגעזעצט?!

פ ע ס י ל

הענאך, דו זינדיגסט!

ה ע נ א ך

א לעבען פאר א לעבען — כ'וויל עס נישט צאהלען!

פ ע ס י ל

מיר דוכט, דער מיל סקריפעט... ווי מען וואלט איהם דרעהען.

ה ע נ א ך

קוקט פאַרזיכטיג אין פענסטער, שטעהענדיג פון ווייטען. שעפּ־טשעט.

ער דרעהט זיך... זעה, מיט דיינע ליכטיגע אויגען. קוק, מען פאַדערט א נפש פון מיין שטוב, מען פאַדערט.

פ ע ס י ל

זאָלען בעסער דער מאַמע׳ס אויגען אויסרינען!

אַ ר י מ א ן

קומט אַרויס פון צימער אונרוהיג.

איהר זינדיגט דאָרט מיט אייערע מיילער. עפּעס... כ׳וויים נישט אויף געווים. ס׳דוכט, איהר פּנים איז פערענדערט געוואָרען. צי שלאָפט זי...

פ ע ס י ל

איילט אין צימער אַריין.

ה ע נ א ך

שטעהט פערטראַכט. האַלט זיך פאַר׳ן קאָפּ מיט ביידע הענד.

פ ע ס י ל

רופט פון צימער.

הענאך! גיכער, מיר זענען פערביי!

ה ע נ א ך

איז זיך מישב צו געהן.

פ ע ס י ל

הענאך! הענאך!

מאַכט האַפנונגלאָז מיט׳ן האַנד. געהט אין צימער אַריין.

נאָך אַלעמען...

אַ ר י מ א ן

טאַפּט די מזוזה. שעפּטשעט וואָס.

ה ע נ א ך

לויפט אַרויס. האַלזט דעם אַרימאַן.

איך בין א פליג, א זינדיגע פליג. איך פאַלג.

א ר י מ א ן

קומט, לאָמיר משנה מקום זיין. לאָמיר זי מיט'ן בעט אהער ארייג־טראָגען!

פ ע ס י ל

הענאָך! הענאָך!

הענאָך און דער אָרימאַן געהען אין צימער אַריין. אין אַ ווײַלע אַרום קערען זיי זיך צוריק. זיי טראָגען חנה'לען מיט'ן בעט אין שטוב אַריין.

פ ע ס י ל

געהט נאָך. ברעכט די הענד.

אין אזא שעה, וואָס מען טראָגט דיך איבער אין אנ'אנדער שטוב, זאָל דאָס שלעכטס פון דיין גוף אָבגעטאָן ווערען.

זיי שטעלען די בעט אויפ'ן מיטען שטוב.

ח נ ה' ל ע

ליגט מיט פערמאַכטע אויגען אונבעוועגליך. דאָס געזיכט ליכטיג.

ה ע נ א ך

ביי דער מזרח־וואַנד שטעלען!

א ר י מ א ן

ביי דער מזרח־וואנד, ביי דער מזרח־וואַנד, פון דאָרט געהען אלע תפלות אויף...

פ ע ס י ל

נעבען די פענסטער... ניין, ניין! אין מיטען שטוב...

בלייבען שטעהן אַרום בעט.

ח נ ה' ל ע

ניט בעוועגענדיג זיך. רעדט גאַנץ קלאָר.

אלע שטעהען ארום מיר.

פ ע ס י ל

פאָטער, ליעבער!...

ה ע נ א ך

רעדט הויך, ווי ניט ביים פערשטאַנד.

הענאך! אויף דיר וועט הײנט די גאַנצע שטוב אײנפאַלען!..

פּ ע ס י ל

שוויַיג, שוויַיג!

אַ ד י מ אַ ן

שוויַיגט, קײן וואָרט!

ח נ ה׳ ל ע

ברענגט מיר אהער מײנע װײַסע קלײדער. די װײַסע קלײדער מיט די שטערענדלעך, וואָס מען האָט מיר צו דער חופּה געניַיט... ברענגט מיר דעם שלײַער אהער...

ה ע נ אַ ך

אַז מען רופט, טאָר מען זיך נישט אָבזאָגן.

פּ ע ס י ל

(ווינקט.) ער זאָל שוויַיגן.

ח נ ה׳ ל ע

מאַמע... שרעקסט זיך פאַר דײַן אײגענעם קינד. אַזוי האָב איך דאָך שטענדיג גערעדט.. ברענגט מיר מײנע חופּה־קלײדער.

פּ ע ס י ל

גאָט׳ס נאָמען האָב איך זינען, גאָט׳ס נאָמען!

ח נ ה׳ ל ע

מײנע חופּה־קלײדער. וואָס שוויַיגט איהר? ער שטעהט איבער מײַן בעט. ער לאָזט מיך נישט רוהען... ער שענקט נישט, איך זאָל מיט איהם צו דער חופּה געהן. ער ווערט פערוואָגעלט פון וועלט צו וועלט. ער וועט קײן רוה נישט האָבען, ביז ער וועט אונטער דער חופּה מיט מיר נישט שטעהן... איהר זעהט קײנעם נישט אין שטוב?...

(שטיל. אַלע קוקען זיך אום.)

פּ ע ס י ל

(שעפּטשעט.)

שטיין און ביין וויַיסען פון זײער רוה, אַזוי זאָלסטו דײַן רוה געפי־

נען. פערלאַז מיין קינד, איך וועל טאָג־טעגליך מיינע תפלות שיקען צו גאָט פאר דיין רוה!

ח נ ה׳ ל ע

ברענגט מיר מיינע חופּה־קליידער!

אַ ר י מ אַ ן

שעפּטשעט.

מען מוז פאָלגען... מען דאַרף פאָלגען...

ה ע נ אַ ך

ברענגט פון צווייטען צימער איהרע חופּה־קליידער.

ח נ ה׳ ל ע

רעדט, בעת מען ציהט אויף איהר די קליידער.

כ׳האָב קיין תקיעת־כף נישט געהאַלטען... כ׳האָב דאָס וואָרט געבראָכען... צוליעב מיר איז ער פון דער וועלט געגאַנגען... מען טרייבט איהם, ער זאָל מיך ברענגען... ער זאָל אָהן מיר נישט קומען..

אַ ר י מ אַ ן

שעפּטשעט.

אזוי וויל גאָט, אזוי וויל גאָט... איהר מוזט איהר בענעהר דערפילען...

ה ע נ אַ ך

איך וועל פאָלגען...

פּ ע ס י ל

זאָלען דער מאַמעס אויגען בלינד ווערען...

ח נ ה׳ ל ע

דעם ווייסען חופּה־שלייער!...

ה ע נ אַ ך

הענאָך דער מילנער איז אויף אַלץ גרייט!

ער טראָגט צו איהר בעט איהר חופּה־שלייער. מען טהוט איהר איהם אָן. פּעסיל קוקט אויף הענאָך׳ן מיט גרויס שרעק.

ח נ ה׳ ל ע

צינדט אָן דעם שבת׳דיגען הענגלייכטער... ליכט אין אַלע רערען..

ה ע נ א ך

צינדט אָן ליכט פון די, וואָס ליגען אויפ'ן טיש און ער צו־שטעלט זיי אין די רערען פון הענגלייכטער. ציטערט אַזש.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט און שטעלט זיך ארום מיר... מיט ליכט ארום מיר...

א ד י מ א ן

ציטערט.

זאָל מען...

ה ע נ א ך

איילט אין צווייטען צימער אריין. זיי קוקען איהם נאָך.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט ארום מיר.. אלע מיט ליכט!

פ ע ס י ל

צינדט מיט שרעק אָן ליכט פון טיש און שטעלט זיך ביי איהר צוקאָפּענס.

ה ע נ א ך

געהט אַרויס פון צימער. אַנגעטאָן אין טלית און קיטעל. שרייט: דעם טאטען א ליכט... מיר... ער צינדט אָן אַ ליכט. איך בין גרייט! הענאך דער מילנער געהט מיט זיין קינד!...

די פיס ברעכען זיך איהם אונטער הייבט אָן פאַלען נעבען קינדס בעט....

ע נ ד ע.

תרס"ח.

דאָס קינד פֿון דער װעלט

פערזאנען:

אפרים ברוינשטיין

פרוי ברוינשטיין — זיין מוטער

אדאלף פאלק

ראלאנד

לענטער

קינדער

ערשטער אקט

ביי אפרים ברוינשטיין. א גרויסער צימער אין אַן׳אלט געמויערט הויז. הויכע האַלב־קײַלעכדיגע פענסטער. אַ טיר לינקס, אין הינטערגרונד, רעכטס, טרעפּ וואָס פיהרען אויפ׳ן צווייטען שטאָק. דאָס מעביל אַלט, בעצויגען מיט ברוינעם סאַמעט. אין צימער זענען פיעל בלומען־טעפּ פאַרהאַנען. ס׳איז צו מערקען, אַז אין הויז איז פאַרהאַן אַ טיכטיגע האַנד וואָס האַלט אַלץ אין אָרדענונג. פריהלינג, ארום האַלבען טאָג, דרויסען רעגענט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַ בע׳כבוד׳דיגע אלטע פרוי, זויבער געקליידט, צושטעלט די בלומען אויף זייערע ערטער.

ל י ב ע

קומט אַריין, טראָגט א בלומען־טאָפּ.

ווי שווער עס איז! האָט מיר שיעור די הענד נים אבגעריסען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָט אזוי, זעהסטו? גאָט׳ס האַנד איז נישט קיין מענשענס האַנד, כ׳האָב זיי געוואַשען און געבאַדען דעם גאַנצען ווינטער און איין ווארימער רעגען האָט מעהר אויפגעטהאָן ווי איך מיט מיינע אלטע הענד... ס׳האָט שוין אויפגעהערט צו רעגענען דרויסען?

ל י ב ע

דער רעגען פערנעהמט זיך ערשט פון דאָס ניי.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסט, אָט דער דאָזיגער בלאָט האָט שוין אָנגעהויבען צו טריקענען א שאָד, אַלץ דער שטויב שולדיג. אזוי איז עס שוין — א מענש — אפילו להבדיל א ב ה מ ה, אז מען האַלט עס נים ריין...

ל י ב ע

די בוימער אין פעלד וואַקסען שטאַרק און הויך כאָטש קיינער ווישט

פון זיי דעם שטויב ניט אראב.

פרוי ברוינשטיין

פאר די בוימער אין פעלד בעדארפסטו שוין נישט זארגען. אויף זיי ניט שוין אכטונג א בעסערע האנד. פאר זיי איז די זון בייטאג, דער קילער טוי ביינאכט — מיר קענען די בלומען אונזערע נישט געבען נישט קיין זון און נישט קיין טוי...

ליבע

איך האב מורא אז דער רעגען איז נאך צו קאלט פאר זיי; שפעטער וועט איהר מיר שולדיג מאכען, אז איך האב אייך צוגערעדט זיי ארויסטראגען דרויסען.

פרוי ברוינשטיין

קיין בייז זאל נישט זיין, ס'וועט דיר גארנישט שאדען, טאמער בייזער איך זיך אמאל אן אויף דיר — וועסט דאפון נישט שטארבען.

ליבע

איך זאג דען, אז איהר זענט א שלעכטע?

פרוי ברוינשטיין

איך האב נאר ליעב, אז אלץ זאל זיין אין ארדענונג.

ליבע

איך ווייס עס גוט. וואס קען איך אבער מאכען, אז דער הער האט ניט ליעב קיין ארדענונג.

פרוי ברוינשטיין

אפרים'ען מיינסטו? איהם איז שוין נישט איבערצומאכען אט זעהסטו?...

פון אויבען קומען אראב אייניגע אינגלאך, קענטיג שול קינדער טראגען שפיל־צייג: מוניאטור מעביל, שטיבעלעך א. ד. ג. זיי געהן דורך, זאגענדיג „א גוטען טאג". זעהן אוים זעהר צופרידען, טאנצען אזש אונטער צום טיר קומענדיג. די אלטע קוקט זיי נאך צופריעדען.

ליבע

אייך געפעלט עס ניט?

פרוי ברוינשטיין

האָב איהם א גוט יאָהר. ווען איך זעה די קינדער דאָ, קען איך מיר נישט איינהאַלטען, איך מוז לאַכען. ווילסטו מאַכען אַן'אָרדע־נונג ביי איהם דאָרט. ביזט א נאַריש קינד — אז ער אליין איז עפּעס אזא שטיקעל מעביל וואָס פאַר דעם איז קיין פּלאַץ נישט אויס־צוגעפינען —

ליבע

איך מיין, אז ער איז שוין גאָר קיין שטיק מעביל נים. אזא קינד איז א צירונג.

פרוי ברוינשטיין

אזוי, געפעלט ער דיר גאָר? וואָס קומט אָבער ארויס, אז ער האַלט נים ביי שדוכים.

ליבע

איך מיין נים אויף אזוי ווייט. איך בין נים מעהר ווי א דינסט־מיידיל —

פרוי ברוינשטיין

וואָלט ער נאָר וועלען נעהמען א ווייב—איך וואָלט שוין מסכים גע־ווען, ביי מיר איז שטוב איז מען נישט קיין דינסט־מיידיל. ביי מיר אין שטוב איז מען א מענש. אפילו מיין אפרים איז אויך א מענש.

ליבע

אפילו אפרים? אזוי ווינציג האַלט איהר פון אייער זוהן?

פרוי ברוינשטיין

וואָס דען האָסטו געמיינט? פון אויבען קומען ווידער צוויי קינ־דער געהן דורך דעם זאַל, זאָגענדיג „א גוטען טאָג" געהן זיי ארויס. זעהסטו, א מענש שוין באַלד אכט און פיערציג יאָהר אַלט, און מיט וואָס ער פערנעהמט זיך.

ליבע

אכט און פיערציג יאָהר?

פרוי ברוינשטיין

וויפיעל דען האָסטו געמיינט?

ליבע

איך? וויפיל... איך ווייס אליין ניט.

פרוי ברוינשטיין

א מענש אין זיינע יאהרען, איז שוין ווייס ווי א טויב. איך אין זיינע יאהרען בין נאך נישט גרוי געווען.

ווישט די טרערען.

ליבע

מען קען טאקי מיינען אז איהר האט איהם פיינד.

פרוי ברוינשטיין

אין דען פאראהאנען איין מענש אויף דער וועלט וואס זאל איהם פיינד האבען? רירט ער דען אן א פליג אויף דער וואנד?

ליבע

זינט איך בין אין שטוב האט ער זיך נאך קיין מאל ניט געשאפט מיט מיר, איך לאך ווי דער הער פערבעט זיך אליין די בעט.

פרוי ברוינשטיין

ער זאגט, אז יעדער מענש בעדארף אליין פאר זיך זיין בעט אויס־בעטען.

ליבע

ער איז טאקי גערעכט. איך וואלט אויך ניט געקענט שלאפען ווען אנ'אנדערער בעט מיר אויס מיין בעט.

פרוי ברוינשטיין

ער מיינט מיט דעם עפעס אנדערש. ער איז דאך א מענש מיט גע־דאנקען. פון וואנען דאס האט זיך גענומען צו איהם? — דער גוטער יאהר ווייסט.

ליבע

מיר געפעלט זיין ארבייט.

פרוי ברוינשטיין

א שעהנע ארבייט... מען זאגט אז אלטע לייט און קינדער זענען גלייך, קינדווייז איז ער גאר געווען פערקאכט אין שפילצייג, די שטוב איז געווען פול מיט דעם, וואלט ער עס כאטש מאכען פאר אייגענע

קינדער... און בערמאַן איז עס זיין עצה געבער. וואָס אַרט עס בערמאַנען? אַבי ער האָט חיונה פון דעם, ער מיינט, אַז בערמאַן איז אויך אַזאַ נאַר און משוגענער ווי ער . . . ער רעדט אַמאָל מיט דיר?

ליבע

יאָ, ער רעדט אַמאָל... נעכטען האָט ער מיר געפרעגט אויב מיר געפעלט זיין אַרבייט? האָב איך איהם געענטפערט, אַז ווען איך וואָלט אַ קליין קינד געווען וואָלט עס מיר זעהר געפעלען און כ'האָב מיר אַליין פערשעמט פאַר מיינע ווערטער.

פרוי ברוינשטיין

האָסט איהם דעם אמת געזאָגט.

ליבע

האָט ער מיר געפרעגט פון וואַנען איך וויים, אַז איך בין שוין קיין קינד ניט? צי האָב איך עס אין שפּיגעל געזעהן? כ'האָב מיר פערשעמט. אַ מענש, זאָגט ער, וואַקסט אויס, ווערט גרעסער, אָבער ער ווערט ניט אויס קינד. דער מענש דאגה'ט — דאָס קינד לאַכט; דער מענש איז גראָב — דאָס קינד איידיל; דער מענש זאָגט ג. ליגען — דאָס קינד שעהמט זיך.

פרוי ברוינשטיין

זעהסטו, אָט איז אַ טרוקענער בלאַט אין גאַנצען טרוקען . . . און דער וואָזאָן זעהסטו, הויבט שוין באַלד אָן צו בליהען; טראָג עס ארויף צו איהם אין צימער אריין — שטעל דאָרט נעבען פענסטער.

ליבע

טראָגט דעם בלומען־טאָפּ, ביי די טרעפּ בעגעגענט זי זיך מיט אפרים ברוינשטיין, וועלכער קומט אַן פון אויבען, בלייבט שטעהן.

ברוינשטיין

זיין קאָפּ און באָרד כמעט ווייס, דאָס געזיכט יונג און פריש. בלויע אויגען, טראָגט אַ בלויער אַרבייטער בלוזע און אַ פאַרטוך, ער טראָגט אַ קליין מילבעל. ער טרעפט זיך מיט ליבען אויף די טרעפּ; בלייבט אויך

שטעהן מיט זיין מילכעל אויפ'ן האנד.

ברוינשטיין

א, דו גאט פון אברהם און פון יצחק און פון יעקב! א לעבעדיגע סטאטוע מיט לעבעדיגע בלומען!

ליבע

אין פערלעגענהייט.

אייער מוטער האט עס געשיקט.

פרוי ברוינשטיין

זאל עס שטעהן דארט; עס הייבט שוין באלד אן צו בליהען.

ברוינשטיין

לאזט די בלומען א וויילע אויף די טרעפ און קומט צוריק לאמיר אין איינעם בעטראכטען מיין נייע ערפינדונג קומט אראב. א שאד וואס גרויסע ווינד־מילען זענען שוין לאנג אויסגעקלערט געווארען: אז ניט וואלט איך געמאכט די גאנצע וועלט זאל מיך בעוואונדערען — וואס זאגסטו מוטער? צו ליבע'ן וואס שטעהט נאך אלץ מיט'ן בלומען טאפ אויף די טרעפ. איהר זעהט, די בלומען האבען זיך צו־בליהט ביי אייך אויף די הענד!

ליבע

געהט אויבען.

פרוי ברוינשטיין

שרייט איהר נאך.

שטעל נאר אויף א זיכערען ארט.

ברוינשטיין

דו בעוואונדערסט גאר ניט מיין ארבייט? אט גיב נאר א ציה פאר דעם פאדים אט אזוי . . . נו שעהם זיך ניט, ציה . . . זעהסטו ווי די פליגלען דרעען זיך? וואס, ביזט ניט צופרידען מיט מיין ארבייט?

פרוי ברוינשטיין

אפשר נאך אין א יאהר צוואנציג ארום, אז איך וועל שוין אלט זיין פינף און אכציג יאהר, אויב איך וועל צו יענער צייט דערלעבען,

אפשר יעמאָלט וועט עס מיר געפעלען זיין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי אויפ'ן שטערן.

ביזט טאַקי ניט צופרידען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

טאָמער וואָלט שוין זיין געגוג, זיך פערגעהמען מיט דעם?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס מיינסטו?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַט האָסטו געמאַכט אַ מילכעל; דער גוטער יאָהר ווייסט וואָס דאָס איז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַט ווער עס ווייסט אָבצושאַצען מיין ארבייט — בערמאַן! ער איז נאָך היינט ניט געוועזן? ער וועט דאָך טאַנצען פאר שמחה . . . און, אז אזוי פיל קינדער האָבען דיר היינט געמאַכט „א גוטען טאָג" — ביזטו ניט צופרידען, לאַכסט שוין, הא? און דאָס מילכעל גע־פעלט דיר דאָך ניט. איך גלויב, אז ניט נאָר בייטאָג — אפילו ביי־נאַכט, איידער דו שלאָפסט איין איז דיין לעצטער געדאַנק ווי אזוי צו פערזאָרגען דיין קליין עלענד קינד.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס דען מיינסטו איך האָב עס אַנדערע דאגות?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אדרבה, דערצעהל מיר, איז עס טאַקי א גרויסע דאגה? זעהר א גרויסע דאגה?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י ין

זעהסטו, ביזט שוין ווייס ווי א טויב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קענסט מיר טאַקי זאָגען פאר וואָס איך בין אזוי פריה גרוי געוואָרען?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י ין

ביזט דאָך שוין באַלד אַכט און פיערציג יאָהר אַלט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס דו זאגסט! אכט און פיערציג יאהר . . . נעבעך; א רחמנות אויף דיר מוטער. צו דער עלטער און דו מוזט זארגען פאר א אכט און פיערציג יאהריגען אידען. ער זעצט זיך נעבען איהר. נו, און וואו האלסטו שוין מיט דיין זארג — ביי אייניקלעך אדער אור אייניקלעך? זיי זיך מודה . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

מאכסט חוזק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך? ווי פאלט עס דיר גאר איין?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס וואלט מיר פעלען ווען איך זאל טאקי האבען אור אייניקלעך?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אט וואס! אור־אייניקלאך, אזא קליינינקייט. איך בין מסכים. טאקי א גרויסע עולה. א שלעכטער בן יחיד, איהם געהט עס ניט אן, ווען די מאמע קען ביי נאכט מיט קיין אויג ניט צו מאכען; פערנעהמט זיך מיט קינדערשע שפילכלאך. נו, וואס האסטו זיך אזוי פער־טראכט? הייסט עס געפעלט דיר ניט מיין ארבייט. ער שטעלט דאס מילכעל אויף איהר שוים ציהט פאר'ן שנירל און די פליגעל דרעען זיך.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אנ'איינפאל אביסעל.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אמת אנ'איינפאל?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי אזוי האסטו עס געמאכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווילסט וויסען ווי אזוי? אט שוין דערקלער איך דיר עס; זעהסט, קוק אריין דורכ'ן פענסטערל . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי זי וואלט זיך פלוצלונג ארומגעזעהן, אז זי פערנעהמט זיך מיט

נאַרישקייטען.

זעה, נעהם עס צו פון מיר איך בעט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו שפּעט האסטו זיך אָרומגעזעהן, כאַ־כאַ־כאַ — איך זעה, אז עס געפעלט דיר, שעהמסט זיך אויסצוזאָגען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך שעהם מיר; געווים שעהם איך מיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווען איך וואָלט עס געלד נעהמען פאר מיינע ארבייטען — מיר וואָלטען שוין אפשר פאר דעם געלד געקענט מאכען א גאָלדענעם דאך אויף אונזער אלטען מויער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

האסט געמעגט אמאָל אבנעמען חשבון פון בערמאנען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס הייסט חשבון, מוטער? יעדען אבענד זעצען מיר זיךביידע אנידער, איך און בערמאן, באַרפוס, און מען בענוצט אין רעכענונג גאנצע פיערציג פינגער. צוואַנציג זיינע און צוואַנציג מיינע — אַ־אַ וואָס פאר א חשבון עס איז שוין דאָרט!

ער וויל געהן צו זיך.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעה נישט — זאָל זי דאָרט מאכען א שטיקעל אָרדענונג, זי וועט זיך פערשעהמען און ארויסלויפען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זי שעהמט זיך גאָר פאר מיר און איך האָב עס גאָר ניט געוואוסט.

ל י ב ע

קומט אַראָב

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַ אָרדענונג געמאכט?

ל י ב ע

כ'האָב נאָר אבּיסעל צוגעקליבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

די געצייג אונטער'ן בעט בעהאַלטען ?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָלסט זיי טאַקי אין ערגעץ בעהאַלטען ער זאָל נישט קענען געפינען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ליבע וועט עס ניט טהאָן, איהר געפעלט דאָך מיין ארבייט — וואָס ניט ?

ל י ב ע

פערשעהמט, געהט ארויס.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

געהט שוויגענדיג צו אפרים'ען קושט איהם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאָג דעם אמת, דיר וואָלט זיך ניט וועלען, אז איך זאָל זיין נאָך גאָר א קלייניגקער — אזוי, למשל. דו זאָלסט מיר נאָך בעדאַרפען דאָס בעזעלע אבווישען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

כ'וועל פון דיר בעטען נאָר איין טובה: אז דו קומסט אראָב פון אויבען זאָלסטו דיין פארטוך אויסטהאָן, איך קען עס נישט פער־טראָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעצט זיך נעבען איהר.

איך קען דיר צוליעב טהאָן אויב דאָס שטערט דיר, וואָס זאָגסטו מאַמע, צו דעם וואָס מיין באָרד איז אזוי ווייס געוואָרען ?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָלסט אָבער זיין מיט אַלעמען צוגלייך, כ'מיין מיט אלע מענשען צוגלייך . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פראַכטפאָל ! איך פערשטעה — וואָלט הייסט עס מיין באָרד ניט גרוי געוועזן, אַט, אדרבה, איך וועל לעגען מיין קאָפּ צו דיר אויפ'ן שויס, אַט אזוי — און דו דערצעהל מיר ווי אזוי עס לעבען מענשען

וואָס האָבען ניט קיין גרויע בערד פאר דער צייט בעקומען, און ווי אזוי פיהרט זיך די וועלט ?

פרוי בראונשטיין

די וועלט לעבט ווי גאָט האָט געהייסען.

בראונשטיין

בעמיהט זיך ניט צו לאכען.

ווען דו וואָלסט געווען א גוטע מאמע וואָלסטו עס מיר אמאָל דער־צעהלען ווי איך בעדאַרף זיך פיהרען ; וואָס האָט גאָט געהייסען ? א גוטע מאמע לעהרענט איהר קינד.

פרוי בראונשטיין

קען זיך ניט איינהאלטען ניט צו לאכען.

איך זאָג עס דיר אפשר הונדערט מאָהל א טאָג.

בראונשטיין

לאכט אפענהערציג.

אָ, דו ביזט א גרויסער לץ, מאמע, דו מאַכסט מיר אזוי לאכענדיג . . . נו שוין, איך פערשטעה דאָך וואָס דו מיינסט, גוט איך בין מסכים. ווער וועט מיך אָבער וועלען ? דו אליין וועסט דאָך מיר דעם שידוך קאַליע מאכען.

פרוי בראונשטיין

ס'וואָלט שוין קיין זאָרג נישט געווען, זאָלסטו נאָר וועלען, איך וועל שוין זאָגען ווי דו זאָגסט — די וועלט האָט מען קרום אוועקגע־שטעלט . . .

בראונשטיין

לאכט.

מוטער, דו ביזט אנ'אפיקורוס, איך האָב עס קיין מאָל ניט געזאָגט.

פרוי בראונשטיין

וואָס איז מיט דיר היינט כ'בעט דיר ? גענוג דיר שוין צו לאכען. איך מיין, אז פאר מיר זענען אלע גלייך, איך וואָלט אפילו מסכים געווען דו זאָלסט נעהמען ליבע'ן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

רופט

פריילין ליבע! פריילין ליבע!

ל י ב ע

קומט בלייבט אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיין מוטער בעדארף אייך האבען.

ל י ב ע

וואס, מאדאם?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער האט חוזק געמאכט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך מיין גאנץ ערענסט, איהר וועט מיך וועלען נעהמען פאר א חתן?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער אפרים . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס האט איהר זיך אזוי פערשעהמט? קלערט איהר דען ניט אמאל וועגען א חתן?

ל י ב ע

שטעהט נאך אלץ אויף איהר פלאץ ניט פערשטעהענדיג וואס עס קומט פאר.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

הער איהם ניט, ער מאכט חוזק פון דיר.

ל י ב ע

שמייכעלט אין פערלעגענהייט, געהט ארויס.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי פאלסטו עס אוים צו טהאן אזא זאך? נעהמען און פערשעמען א מענשען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאכט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס איז מיט דיר היינט? ס'האָט זיך דיר די ווינד־מיל איינגע־געבען דאריבער ביסטו אזוי לוסטיג?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס דען מיינסטו? א קנאַפּע שמחה? דערגאנגען ווי אזוי צו מאכען, אז מיט א קורצען שנירעל זאָלען זיך אָהן אויפהער די פליגעל דרעען... פרײלין ליבע!

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס ווידער? וואָס רופסטו זי ווידער? אָבגעהעדיג צו ליבע'ן וועלכע קומט אַן. און זי הערט זיך איין, געה, ער מאכט ווידער חוזק.

ל י ב ע

אין טיר.

איהר האָט מיך גערופען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא, איך האָב איך גערופען, איך וויל אייך בעטען איהר זאָלט מיר ענטשולדיגען וואָס כ'האָב פריהער שפּאַס געמאכט. און איך וועל אייך בעדאנקען וואָס איהר האָט געמאכט א אָרדענונג אין מיין אר־ביִיט צימער... אייך געפעלט דאָס מילכעל?

ל י ב ע

ס'איז שעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווילט איהר איך זאָל עס איינאָרדענען איהר זאָלט קענען אין דעם פעפער מאָהלען? נו, געוויס פעפער, אין קיך צו מאָהלען... איהר האָט זיך פערשעמט, איך האָב פריהער אויך קיין שפּאַס נישט גע־מאכט, מיין מוטער וויל איך זאָל אייך נעהמען פאר א כלה — וואָס זאָגט איהר צו דעם? איהר זענט אַלט א יאָהר אכצען אָדער נײַנצען און איך מיט צוואנציג יאָהר עלטער פון אייך... איהר שווייגט. וואָלט איהר מיר וועלען פאר א חתן? ווען מיין מוטער זאָל אייך פרעגען וואָלט איהר געענטפערט און, אז איך פרעג — שעמט איהר זיך.

ליבע

איך האָב דעם בלומען־טאָפּ געשטעלט ביי אייך אויפ'ן פענסטער.

ברוינשטיין

א שעהנעם דאַנק אייך נאָך א מאָהל. ווילט איהר נעהמען פון מיר דאָס מילכבעל?

ליבע

קינדער זענען בילכער.

ברוינשטיין

און איהר וואָלט ניט האָבען קיין חשק זיך צו שפּיעלען מיט דעם?

ליבע

איך בין שוין צו גרויס פאַר דעם.

ברוינשטיין

ווער האָט עס אייך געזאָגט אז איהר זענט שוין צו גרויס, האָט איהר זיך עס אליין דערוואוסט?

פרוי ברוינשטיין

קומט אַן.

אימיצער קלאַפּט אין טיר, געה, ליבע, זעה ווער איז דאָרט.

ליבע

געהט ארויס.

פרוי ברוינשטיין

זעהסטו, אפרים, איך זאָג דיר אז צייטענווייז פיהרסטו זיך אויף ווי א קינד, האָסט איהר געווים ווידער געפרעגט די אייגענער נאַריש־קייט?

ליבע

אין טיר

הערר אדאָלף פאַלק שטעהט אין דרויסען אונטער'ן רעגען, ער פרעגט אויב ער קען אריינקומען.

ברוינשטיין

ווייסט ווי דען! פאַלק מיט זיינע איינפאַלען, גאָר אונטער'ן רעגען. מיט'ן גרעסטען כבוד, וואו זענען זיי?

אײלט צום טיר

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס יונגוואַרג קענען ; אין אַזאַ רעגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זײַן שטימע הערט זיך פון צווייטען צימער.

א גוטער פריינד איז דער וואָס קומט אין א רעגען און א נאַר איז דער וואָס בלייבט הינטער דער טיר וואַרטען ווען עס גיסט א רעגען.

בײַ די לעצטע ווערטער בעווײַזט ער זיך אין טיר. לאָזט אַרײַן אויף פריהער די געסט, ר א ל א נ ד ל ע נ ט ע ר און א ד א ל ף פ א ל ק קומען אַרײַן.

פ א ל ק

פרייליין ראָלאַנד האָט אַנדערש ניט געוואָלט אַריינגעהן, ביז כ'וועל ניט אָנפרעגען שטעלט פאָר. פרייליין ראָלאַנד... און דאָס איז די בעסטע און ליבענסווירדיגסטע פרוי ברוינשטיין, וואָס האָט בעגליקט דער וועלט מיט אַזאַ גוטען און אַזאַ שעהנעם און אַזאַ האַרציגען זוהן ווי אפרים ברוינשטיין, איך האָב די הערע!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וועניג שבחים. אין פריהלינג, און ווען דער רעגען גיסט און ווען...

פ א ל ק

וואַרט, וואַרט איך האָב נאָך ניט געענדיגט, און דאָס איז פרייליין לענטער, אַלזאָ, דאָס איז הערר אפרים ברוינשטיין, וואָס איז אַלט אַכצען יאָהר און וועמען ס'איז פאַר שרעק אויסגעוואַקסען א גרויע באָרד און וועלכער ס'איז אַזוי גוט הערציג, אַז ספּעציעל פאַר די פליגען פיהרט ער אימער א קיך און האַלט פאַר זיי אָפען טיר און פענסטער.

אַלגעמיינער געלעכטער.

ר אָ ל א נ ד

שעהן געוואַקסען. דרייסטע בעוועגונגען. דונקעל בלאָנד. מיט געשמאַק געקליידט.

דאָס וואָס איהר האָט נאַר וואָס געזאָגט דאַצו נאָך צוגעבען

אַלץ וואָס איהר האָט מיר ביז איצטער וועגען הער ברוינשטיין דערצעהלט — אין איינעם קומט עס אויס זעהר אינטערעסאַנט. עס געפעלט מיר זעהר און זעהר.

זי דריקט נאָך אַמאָל ברוינשטיינס האַנד.

פרוי ברוינשטיין

אַביסעל אמת איז אין דעם פאַרהאַנען.

פאַלק

זעהט איהר, די מוטער געפינט עס אויך.

ברוינשטיין

ווייל דאָס לעצטע מאָל, ווען דו ביזט דאָ געווען, האָסטו זיך מיט מיר געקריגט דאַריבער ווילסטו עס ערשט פאַריכטען — אַט, גלויבט איהם ניט. זאָג מיר נאָר אבער וואו ביזטו טאַקי געווען? פערפאַלען געוואָרען אויף גאַנצע צוויי וואָכען?

לענטער

זעהט אויס עלטער פון ראָלאַנד. מאַכט דעם איינדרוק פון אַ מענשען וואָס האָט פיעל געלעבט, די גאַנצע צייט האַלט זי זיך ווי אָבגעזונדערט. זי מערקט דאָס מילכעל אויף אַ שטול שטעהענדיג. עס רופט ביי איהר אַרויס אַ שמייכעל.

פאַלק

שוין צוויי וואכען אז איך בין ביי דיר ניט געווען. איך געפין אויך, אז דאָס איז אַ גרויסע עולה. וואָס מאַכסטו?

ברוינשטיין

מילכלאַך מאַך איך איצטער.

ער בעוויייזט זיין ווינטמילכעל. אַן׳אַלגעמיינער געלעכטער און צו דער אייגענער צייט בעוואונדערונג.

פאַלק

דו שטייגסט, ברוינשטיין! דו שטייגסט!

ברוינשטיין

אמת איך שטייג? וואו ביזטו טאַקי געווען די גאַנצע צוויי וואָכען?

פ א ל ק

כ'האָב דעם גאַנצען ווינטער פאַנטאַזירט דאָס מאָל צו בעגעגענען דעם פריהלינג ביים ים, און זעהסטו אויף מיין מזל — כ'האָב ווירק־ליך דאָרט בעגעגענט דעם פריהלינג מיט'ן ים.

צייגט אויף די מיידלאך.

ר אַ ל אַ נ ד

איך האָב שוין אָנגעהויבען אליין צו גלויבען אז איך פערדין אזוי פיעל קאָמפּלימענטען; איך האָב אין מיין לעבען זעהר פיעל קאָמפּ־לימענטען געהערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווארום זיצט איהר ניט? טאָקי צופיל שטולען אין צימער פארהאַ־נען. דאָך, וואו ביזטו פאלק געוועזען די גאַנצע צייט?

פ א ל ק

ניט אויף דער וועלט און ניט אויף יענער וועלט. צו פרוי ברוינ־שטיין. און איהר, זעה איך זענט נאָך אלץ ניט צופרידען מיט אייער זוהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך בין מיט איהם שטענדיג צופרידען געוועזען.. אפילו א שלעכטער זוהן, נאר כ'בין מיט איהם צופרידען... פארברעננט זיך דאָ, איך בין נאָך אביסעלע פערנומען.

געהט אַרויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

אייער שטימע האָב איך נאָך אפילו ניט געהאט דאָס פערגעניגען צו הערען.

ל ע נ ט ע ר

מיין שטימע וועט אייך קיין פערגניגען ניט פערשאַפען.

ר אַ ל אַ נ ד

זי איז שטענדיג אזוי! ווען עס רעגענט דרויסען האָט זי ליעב צו שווייגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זענט איהר שוין לאנג אין אונזער שטאדט?

ר א ל א נ ד

היינט געוואָרען צוויי וואָכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זענט איהר נאָך צופרידען?

ר א ל א נ ד

קאָקעטיש.

איך האָב נאָך צו זיין צופרידען. איך בין ווי די ביהן וואָס זאַמעלט האָניג נאָר צווישען בלומען. די לעצטע צייט ווערט מיר קיין פּלאַץ ניט דערעסען. אַט זעהט איהר מיין פריינדין, פריילין לענטער, וואָלט שוין וועלען יעדען טאָג א נייעם פּלאַץ. און דאַצו האָט זי זעהר פיינד דעם טאָג. זי וואָלט וועלען דער טאָג זאָל זיין וואָס קירצער און די נאַכט וואָס לענגער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

אזוי נאָר? זענט איהר פון די וואָס האסען דאָס ליכט?

ל ע נ ט ע ר

לאַכט.

פ א ל ק

זעהסטו, ברוינשטיין, דערפאר וואָס איך בין גאנצע צוויי וואָכען צו דיר ניט געקומען — האָב איך געזעהן מיין שולד אויסצוקויפען: איך בין געקומען דאָס מאָל ניט אליין. איך וויל האָפען, אז די געסט וועלען דיר זיין ווילקאָמען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בייגט זיך.

ווייסט ווי דען! אויף וויפיעל אונזער הויז קען זיין פאר זיי אינטע־רעסאנט און אנגענעהם... אויף וויפיעל איהר זעהט, דאכט זיך פריי־לין ראלאנד? יא — איז אונזער הויז זעהר אלט, פענסטער אלט־מאָדישע, נאָר גרויסע. אונזער הויז איז בלויז אביסעל אבגעריי־

סען פון דער אויסערליכער וועלט.

פ א ל ק

גלויבט איהם ניט. איהר וועט זעהן, אז ער וועט נאָך די וועלט איבערמאכען... אויב ברוינשטיין וועט אונז ערלויבען וועלען מיר ארויפגעהן צו איהם אויבען, אין זיין ארבייט־צימער און איהר וועט זעהן ווי ער האלט די וועלט אויף זיין ווארשטאט און ער... דו ווילסט עס ניט ליידען? עס שאדט ניט, אייגענע מענשען; יונגע מענשען... כא — כא — כא...

ר א ל א נ ד

מעג מען בעטראכטען דאָס מילכעל?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ביטע זעהר.

ר א ל א נ ד

צו לענטער.

זעהסט, פויגעלע, וואָס פאר א שעהנע מענשען עס זענען נאָך פאר־האן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס וועלען מיר לאָזען צורוה; ווי געפעלט אייך דאָס מילכעל? אפשר ווילט איהר עס האבען קען איך עס אייך אוועקשענקען. דאָס איז די לעצטע ערפינדונג מיינע.

ר א ל א נ ד

מיט פערגניגען. איך בין זעהר צופרידען. ווי געפעלט עס דיר, פויגעלע?

ל ע נ ט ע ר

אז גאָט וועט דיר בענטשען מיט א פּאָר קינדערלאך וועט עס דיר צונוץ קומען.

איין אונאנגענעהמע שטילקייט.

ר א ל א נ ד

ווינקט אונצופרידען צו לענטער.

פ א ל ק

ווינקט צו ראלאנד זי זאָל זיך בערוהיגען.

הערסט, אפרים, איך האָב זיי דערצעהלט פון דיר — כ'מיין פון דיין הויז — קענסט זיך נאָך בעלעדיגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס רעדסטו פאר א נארישקייטען? דו פאלק בעלעדיגסט זיך פאר מיר און דו ענטשולדיגסט זיך פאר מיר. וואָס, האָב איך אפשר א טעות?

ר א ל א נ ד

איהר האָט גאָר קיין בעסערע כאראקטעריסטיק פאר הער אדאָלף פאלק ניט געקענט צוקלערען... ווי אלט זענט איהר?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב אייגענטליך מיין לעבען אנגעהויבען פון פינף און אכציג יאָהר — נאָר איך ווער אלץ יונגער און יונגער. איך שפיר עס. איך וויל שטארבען ווען איך וועל אלט ווערען פינף יאָהר. אין דער צייט, וואָס א קינד מיינט, אז אלע שטערען זענען מלאכים־אויגען און, אז גאָט אליין איז שטענדיג אויפ'ן הימעל און צו אונז אויף דער ערד שיקט ער אלע שענסטע און אלע בעסטע מלאכים.

ר א ל א נ ד

איך גראטוליר אייך מיט אזא עלטער!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וואָלט וועלען, אז אזוי זאָל זיין די גאנצע וועלט. די וועלט זאָל ווערען אלץ יונגער און יונגער.

ל ע נ ט ע ר

שפרינגט אויף מיט איין אויסגעשריי. קוקט צום סופיט.

עס רינט דאָך גאָר ביי אייך פון סופיט! צוויי מאָל מיר א טריף געטהאָן אויפ'ן האנד — א, איהר זעהט?

דער עולם קוקט צום סופיט.

פ א ל ק

ווען די גוטע פרוי ברוינשטיין זאָל עס זעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס קען נאָר דער פריהלינג רעגען אזא אלט הויז ניט צו שעהנען.

ער געהט צו א שראנק, נעהמט ארויס אַ גרויסען, אַלטען זילבער־נעם בעכער און שטעלט אונטער אויף דעם פלאץ וואו עס טריפט.

ר א ל א נ ד

אפּלאָדירט.

ל ע נ ט ע ר

צום שטארבען... כא — כא — כא...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קיין בעסערע זאך אונטערצושטעלען האָב איך ניט. איך מיין, אז דער דאָזיגער בעכער איז אזוי אלט ווי אונזער הויז. און איהר פריילין זעצט זיך אַט דאָ. דאָ איז טרוקען — איך וועל מיר זעצען אַט דאָ און איצטער דערצעהלט מיר וואָס הערט זיך עפּעס נייס אויף דער וועלט. דערצעהלט פון וואנען איהר קומט... צו לענטער. איהר האָט זיך הערשראָקען?

ל ע נ ט ע ר

איך האָב זיך ניט דערשראָקען; כ'ליעב נאָר ניט ווען אויף מיר גיסט.

אַלע לאַכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס'איז אויך אנ'אמת... נו פאלק, ווילסט מיר טאַקי ניט זאגען פאר וואָס דו ביזט די גאנצע צוויי וואכען ביי מיר ניט געווען?

פ א ל ק

ווירקליך, איך ווייס אליין ניט ווי די צוויי וואכען זענען אריבערגע־לאָפען. אביסעל בין איך געווען פערנומען מיט מיין איינענער זו־מער־וואוינונג; אביסעל צייט האָט פערנומען ביז איך האָב איינ־געאָרדענט אַט די דאָזיגע צוויי פריילינס... איך האָב דיר טאַקי אין אמת'ען אזוי געפעלט?

ר אָ ל א נ ד

און איך האָב גאָר ניט געוואוסט, הערר פאלק, אז צוליעב אונז פער־

לאָזט איהר אַזאַ גוטען פריינד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב זיין צייט איז אוועק פאַר אַזאַ נוצליכען צוועק בין איך געווים צופרידען. איך האָב געוואָלט מיט דיר וועגען איינינע זאכען איי־בעררעדען.

פ א ל ק

האָסט דאָך מיר געקענט אנשרייבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער דאָס איז דאָך אַלץ אַזוי אונוויכטיג. עס לוינט גאָר ניט צו רעדען וועגען דעם. נו און איהר פריילין, איהר האָט זיך פריהער נוט דערשראָקען? אָך דער פריהלינגס רעגען... ווי איך זעה האָט איהר ליעב צו שווייגען.

ל ע נ ט ע ר

ס'איז איינגענעהמער צו הערען ווען יענער רעדט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וועל איך שווייגען און געבען די מעגליכקייט אנדערע צו רעדען. אַלע שווייגען. הייסט עס דאָס איז גאַנצען האָב איך אויסגעפיהרט?

פ א ל ק

דאָס וואסער טריפט זיך פון אויבען; האָט גאָר קיין דרך־ארץ ניט פאַר אַנ'אַלטען זילבערנעם בעכער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניט פון רעספעקט וועגען האָב איך איהם אונטערגעשטעלט.

פ א ל ק

מען קען ארויפגעהן צו דיר אויבען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגניגען. צו ראלאנד. אפשר ווילט איהר אויך בעקוקען מיינע ארבייטען — כ'וועל אייך פיהרען.

ר א ל א נ ד

איך וועל זיי נאָך זעהן. מיר איז דאָ אַזוי בעקוועם, אז כ'פויל מיר אויפצוהויבען פון אָרט.

לענטער

און מיר וועט איהר ערלויבען געהן צו אייך אויבען?

ברוינשטיין

געוויס, געוויס!

פאלק און לענטער געהען ארויף אויבען.

ראלאנד

דארט איז עס אייער ארבייט־צימער?

ברוינשטיין

יא, מיין ארבייט־צימער. אבער מיין ארבייט זעהט אויס פאר דער וועלט־זעהר אונוויכטיג. איך מאך שפילצייג פאר קינדער.

ראלאנד

מיר האט הער פאלק דערצעהלט. ער האט אייך זעהר ליעב. ער רעדט מיט בעגייסטערונג וועגען אייך.

ברוינשטיין

א וואונדער.

ראלאנד

ער האט אונז שוין לאנג געוואלט פיהרען בעקאנט מאכען מיט אייך. מיר זענען נאך אלץ ניט געווען איינגעאָרדענט. פרייליין לענטער, דאָס איז מיינע א פריינדין. מיר וואוינען צוזאמען.

ברוינשטיין

זענט איהר שוין לאנג דא?

ראלאנד

עטוואס מעהר ווי צוויי וואכען. אויב מיין פריינדין וועט גאר ניט האבען דאגעגען וועל איך דא בלייבען דעם גאנצען זומער. זי האט זעהר פיינד צו זיצען אויף איין אָרט. פריהער בין איך געווען אזוי און איצטער איז עס איבערגעגאנגען צו איהר.

ברוינשטיין

קומט איהר פון וויט, אויב מען קען פרעגען?

ראלאנד

איך? פון וואנען איך קום? ווי זאל איך אייך זאגען? איך בין

דאָס קינד פון דער וועלט, און געבוירען בין איך געוואָרען אין פּאַ־
ריז אונטער דעם בריק פון אלעקסאנדער דעם דריטען. אויף דעם
טייך סען איז דאָ אזא בריק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָך, דאָס איז א צו ערענסטער וויץ.

ר א ל א נ ד

ס'איז קיין וויץ ניט און ס'איז גאר ניט אזוי ערענסט ווי איהר
מיינט. דאָס קינד פון דער וועלט — גאנץ איינפאך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

עס קלינגט אזוי זאָנדערבאר.

ר א ל א נ ד

לאכט.

איך האָב ניט געגלויבט אייך צו פעראינטערעסירען מיט אזא קליי־
ניגקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געפעלט אייך פאלק? מיין פאלק — אזוי רוף איך איהם. דער
איינציגער וואָס איז צוגעבונדען צו מיר.

ר א ל א נ ד

איהר זענט דאָך אזוי ניט עהנליך איינער צום צווייטען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר פארשטעהט עס אביסעל צו איינפאך — איהר וועט מיר ענט־
שולדיגען וואָס איך דריק מיר אזוי אויס. איך בין דאָך אנ'אלטער
מאן — מעג איך דאָך געווים. איך מיין צו זאָגען, אז די איינצי־
גע צייט ווען עס ליגט א דייטליכער וועג צווישען איינעם און דעם
צווייטען איז דאָס אין דער צייט ווען מענשען זענען נאָך קינדער.
יעמאלט ליגט צווישען פערשיידענע כאראקטערע זאגאר א גלייכער
וועג. דאָס קינד וואקסט אויס און דער גלייכער, ברידערליכער וועג
ווערט מיט גראז פערוואקסען; מען בעדאַרף איהם אבער קענען
אויפזוכען. דער וועג איז פאַרהאַנען.

ר א ל א נ ד

פאלק, זעהט אוים, ווי ער וואָלט נאָך רעכענען די גאנצע וועלט איינצונעהמען און איהר...

א פ ר י ם

און וואָס וועט איהר זאָגען וועגען מיר?

ר א ל א נ ד

איהר שטעהט מיט דער פּלייצע צום גאנצען לעבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאכט גוטמוטיג.

אַ, איך וועל איהם ארויסטרייבען פון מיין שטוב. ער האָט אייך זעהר ניט ריכטיג איבערגעגעבען וועגען מיר, מיר האָבען דאָך ביידע אבגעמאכט צווישען זיך, אז צוזאמען וועלען מיר דאָס לעבען פאנגען אין אונזער נעץ און גלייך אויף גלייך זיך צוטיילען. אזוי טהוט א פריינד? מיר לאָזט ער מאכען שפּילצייג פאר קינדער און אליין — ניט שעהן; ניט שעהן.

ר א ל א נ ד

לאכט צופרידען.

ניין, ניט הער פאלק האָט מיר געגעבען וועגען אייך אזא פאָרשטעלונג, דאָס איז מיין אייגענע מיינונג. און מיט אייערע שפּילצייג — איז עס ערענסט אדער נאָר א וויץ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דער גרעסטער ערענסט אין מיין לעבען. מיינע שפּילצייג האָבען שוין א נאָמען אין דער קינדער וועלט. איך האָב מיין אלטען אגענט, בערמאן, ער פערברייט עס מיין סחורה. זעהר אָפט טרעפען שוין די קינדער צו מיר א היים. איך האָב היינט אויך שוין עטליכע געסט געהאָט. געקומען פרעגען אויף מיין ארבייט. צופרידען שטעלען קינדער, ארויסרופען ביי זיי פרייד דאָס איז מיין גרעסטער אידעאל.

ר א ל א נ ד

געהט פלוצלונג צו ברוינשטיינען, דריקט איהם די האַנד.

איך וויל זיין אייער פריינד, הער ברוינשטיין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס מיט א פריינד מעהר — אלץ בעסער. פריינד פון ווייטען, פריינד פון נאהנטען, יעדע האנד וואס ווערט אפענהארציג דער־לאנגט איז געבענשט.

ר א ל א נ ד

איך האב זעהר פיעל מיט אייך צו רעדען, איך בין זיכער, אז כ'וועל נאך האבען דעם פערגניגען אייך צו זעהן ביי אונז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואלט עס ניט הערען.

ר א ל א נ ד

קען זיך ניט בעהערשען.

איך האף, אז אין געוויסען ארט וועט איהר מיר קענען צו הילף קר־מען. איך האב זעהר פיעל... הער ברוינשטיין... איהר זענט געווען פרעהליכער ווען איך בין געקומען אהער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר זעהט, דער בעכער איז שוין פול מיט וואסער.

ער נעהמט ארויס פון שראנק א צווייטען בעכער און שטעלט אונ־טער.

ר א ל א נ ד

ווי איינפאך עס זעהט אויס ווען איהר טהוט עס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט וואס איז דען רעגען־וואסער ביליגער ווי ווייך? וויין ליעבען די גרויסע און רעגען ליעבען די קליינע. גאט, גאט, גיב א רעגען פאר די קליינע קינדערס ווענען. האט איהר עס אמאל געזונגען ווען איהר זענט נאך געווען א קינד ביי אייער מוטער — ניט ביי דער וועלט?

ר א ל א נ ד

הער ברוינשטיין, איך וויל פון אייך נאך אמאל בעטען אייער פריינדשאפט. איך וויל איהר זאלט עס מיר צוזאגען. איך וויל עס פון אייער מויל הערען.

זי לאזט אראב נעבען איהם איהר הענטשקע, און ווען ער בויגט

זיך איין דאָס אויפצוהויבען, נעהמט זי אַרום פעסט זיין גרויען קאָפּ און קוסט איהם שטיל. און ביז ער האָט נאָך צייט געהאַט זיך אויסצו־גלייכען, זיך ארומזעהן, געהט זי שנעל פון צימער ארויס.

ברוינשטיין

איבערראַשט. בעטראכט אַ רגע די הענטשקע וואָס אין זיין האַנד און באלד לאָזט ער זיך צום טיר רופענדיג: „פריילין ראלאנד!" ער בע־קומט ניט קיין ענטפער. אַ שמייכעל בעוויזט זיך אויף זיין פּנים און ער זעהט אויס ווי אַ קינד, וואָס מען האָט עס דערשראָקען און איבער־ראַשט צוזאַמען.

פאַלק און לענטער קומען אַראָב.

לענטער

מיר איז דאַ שרעקליך לאַנגווייליג.

פאַלק

אַבער כ׳בעט אייך בעלעדיגט איהם ניט.

ברוינשטיין

אייער פריינדין, ווי עס שיינט, איז אוועקגעגאַנגען.

פאַלק

ווי עס שיינט? האָט גאר קיין אבשייד ניט גענומען?

ברוינשטיין

קוקט אויף דער הענטשקע וואָס ביי איהם אין האַנד.

לענטער

דאָס איז דאָך איהר הענטשקע.

ברוינשטיין

צו לענטער.

האָט איהר זיך גאר ניט אויסגעקליבען דארט ביי מיר אויבען?

לענטער

מיר געפעלט ניט אייער ארבייט. איך האָב ליעב צו זאָגען דעם אמת.

אפרים

אמאָל איז אַ ערליכער געגנער זעהר נויטיג.

לענטער

איך זאג שטענדיג דעם אמת, נאר מיינע בעקאנטע ווילען עס ניט לײדען.

פאלק

איך האב ניט ליעב צו הערען אײער אמת. אלזא, אפרים, ווי איך זעה ווילסטו איך זאל דיך בעפרײען פון דער הענטשקע. גיב זי מיר, איך וועל זי אבגעבען פרײלין ראלאנד. א גוטען טאג, אפרים. איך וואלט נאך געבליבען אביסעל בײ דיר נאר איך בין אונרוהיג וועגען פרײלין ראלאנד.

לענטער

און דאצו וויל איך אויך א היים.

געזעגענט זיך אהן ווערטער מיט אפרים'ען.

פאלק

קוקט נאך צו אפרים'ען, ווי ער וואלט עפעס ווען דערגעהן.

לענטער

איך האב קײן געדולד ניט מעהר צו ווארטען. איך קען אלײן גע־פינען דעם וועג.

פאלק

ענטשולדיגט איך געה שוין. גרים דײן מוטער, אפרים.

געהען ארויס.

ברוינשטײן

זעצט זיך אויפ'ן דיוואן. ווי ער וואלט זיך איבערלעגען וואס דא איז פארגעקומען. ער געהט צום טיש און נעהמט דאס מילבעל זײנס; זעצט זיך צוריק אויף זײן ארט. ער ציהט פאר'ן פאדים און די פליגלען הויבען זיך אן צו דרעהען. קינדעריש בעגײסטערט.

צווייטער אקט

אַ גרויסער צימער אין אַ האָטעל ביים ים. אין הינטערגרונד אַ טיר און אַ טעראַסע צום ים אַרויס. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטען צימער אריין. רעכטס ארייננגאַנגס טיר. פריהלינג. פארנאכט. אין אַ זייטיגען צימער שפּילט מען פּיאנא.

ל ע נ ט ע ר

ליגט בעקוועמליך אין אַ וויג שטול, רויכערט אַ פּאַפּיראָס. שטעהט אויף, געהט צו א שראנק, גיסט זיך אָן אַ גלעזעלע ליקיאָר טרינקט אויס און געהט צוריק אויף פריהערדיגען פּלאַץ. רעדט צו דער טיר צו, לינקס.

וואָס טהוסטו דאָרט רונדזשע? וועסט מיר ניט ענטפערען? איז ניט. מיינסט טאַקי מיך אבצוגעוואוינען פון מיינע חטאים? אדער אפשר מיינסטו... ווילסט ניט ענטפערען. איך האָב היינט מעהר ווי ליקיאר ניט געטרונקען. וויפיעל? דאָס איז שוין קיין אונטערשייד ניט — אָבער מעהר ווי ליקיאר האָב איך ניט געטרונקען. וואָס טהוסטו דאָרט?... אזוי הייסט עס. אויף דער עלטער זיך פערליעבט און דוקא אין אנ'אלטען מאַן. כא—כא—כא... צייטען בייטען זיך, רונדזשע: אמאָל האָב איך זיך געשעמט צו זעהן ווי אויסגעלאסען דו ביזט. כ'האָב געמיינט, אז גאַנץ פּאריז וועסטו פארברענגען און וויען און בערלין, כא — כא — כא.. און איצטער הייסט עס שעמסטו זיך מיט מיר. אבער צושיידען זיך מיט מיר פאלט דיר גאר ניט איין? וואָס זאָגסטו?

ר א ל א נ ד

אין אַ ווייסען באַטיסט־פּעניואר, די האָר צולאָזען און מיט אַ קאַם אין האַנד האַלט זיך אין פארקעמען. קומט אַרויס.

ביז וואנען דו וועסט מיך רופען — רונדזשע, וועל איך דיר ניט ענטפערען.

ל ע נ ט ע ר

חנה ראַלאַנד איז שעהנער. מיט אַזא נאָמען ווי חנה מעג מען פריי־טאָג פאַר נאַכט ליכט בענשען אויך.

ר א ל א נ ד

איך וועל נאָך ליכט בענשען אויך, און איך וועל מיט פערגעניגען קוקען ווי דו וועסט פון טאָג צו טאָג אַלץ טיעפער זינקען.

ל ע נ ט ע ר

ווילסט איך זאָל דיר דערמאָנען ווער ס'האָט דיר דעם נאָמען רונדזשע געגעבען ?

ר א ל א נ ד

איך אַליין האָב מיר דעם נאָהמען געגעבען און איצטער וויל איך דעם נאָהמען ניט מעהר.

ל ע נ ט ע ר

אַדאָלף פאַלק איז אַ מענש פון היינטיגער צייט. גלייך פון דעם ערש־טען טאָג אַז בעציהט ער זיך צו דיר ווי צו איין אויסגעלאַסענע פרוי. מיינסט אפשר, אַז מיט דיין נאָהמען „חנה ראַלאַנד" וועסטו פער־דעקען דיין אויסגעלאַסענעם פּנים ? דיין פּנים איז אויסגעלאַסען. דיינע אויגען.

ר א ל א נ ד

כאַפּט איהר פאַר ביידע הענד.

איך הייס דיר שווייגען.

ל ע נ ט ע ר

ווי דיינע הענד ברענען ! דיינע אויגען ווי זיי ברענען . . . דאָס איז אַלץ פון ליעבע צום אַלטען נאַר ? וועסטו זיך אפשר שיידען מיט מיר ?

ר א ל א נ ד

איך מיט דיר ? דו ביזט מיר זעהר נויטיג, איך וועל זיך מיט דיר נאָך ניט אַזוי גיך שיידען, וואָס טיעפער דו וועסט זינקען אַלץ העכער וועל איך זיך אויפהויבען.

ל ע נ ט ע ר

נאַרישקייטען. ווען דער אַלטער מלאך וועט קומען מוז איך מאַכען ער זאָל רויט ווערען פאַר שאַנדע.

ר א ל א נ ד

דו וועסט יעמאָלט אַוועקגעהן פון שטוב.

ל ע נ ט ע ר

אַבער דו וועסט מיך ערלויבען דורך א שפּאַרינע קוקען ווי אַזוי איהר וועט אויסזעהן? ניין, פאַר מיר איז ניטאָ קיין חנה ראלאַנד, פאַר פאַר מיר עקזיסטירט נאָר רונדזשע, די געבאָרענע קאַקעטין, וואָס האָט ליעב געהאַט צו צינדען אויף רעכטס און אויף לינקס. פאַר אַנ'עפענטליכע פרוי האָסטו מיך געמאַכט, ביז דיר בין איך געווען א פליג וועמען א קליין קינד האָט געקענט פערטרייבען, ווען כ'האָב דיך דערקענט האָב איך איצטער פערשטאַנען ווער איך בין. צום טייוועל! ניט קיין קייזאַרים געוועלטיגען — עפענטליכע פרויען רעגירען אויף דער וועלט, כאַ־כאַ־כאַ, דיינע ווערטער, רונדזשע.

ר א ל א נ ד

מאַכט זיך גאָר ניט הערענדיג; רופט צו זיך לענטער, און דער־לאַנגט איהר דעם קאַם.

ל ע נ ט ע ר

שטעלט זיך אויף די קניה און קאַמט ראלאַנדס קאָפּ.

ר א ל א נ ד

ווי מיינסטו ער וועט קומען?

ל ע נ ט ע ר

מיין קאָפּ קריכט אויס און דיינע האָר ווערען אַלץ לענגער און לענ־גער.

ר א ל א נ ד

וואָס מיינסטו, ער וועט קומען?

ל ע נ ט ע ר

פאַלק אַליין וועט זעהן, אַז ער זאָל ניט קומען.

ר א ל א נ ד

פאלק? איך האב איהם פיינד: ער ווייסט עס.

ל ע נ ט ע ר

דאריבער וועט ער איהם ניט ברענגען.

ר א ל א נ ד

ער וועט יא קומען, ער וועט יא קומען!

ל ע נ ט ע ר

פאלק אליין האט איהם געזאגט . . .

ר א ל א נ ד

פאלק האט איהם גאר ניט געזאגט.

ל ע נ ט ע ר

האט ער איהם גאר ניט געזאגט. פאלק איז אייפערזיכטיג. ער וועט איהם היינט אויך ניט ברענגען ווי ער האט איהם די גאנצע צוויי וואכען ניט געבראכט. ער איז גאר ביי איהם די גאנצע צייט אפילו ניט געוועזן.

ר א ל א נ ד

אויב פאלק וועט קומען אליין, וועל איך צו איהם ניט רעדען.

ל ע נ ט ע ר

געה צו איהם אהיים.

ר א ל א נ ד

ניין ער וועט אהער קומען! און איך בעט דיר, אז ער וועט קומען זאלסטו נעהמען פאלקען און אוועקגעהן פון שטוב.

ל ע נ ט ע ר

נאר טאמער קומט פאלק אליין זאלסטו אוועקגעהן און מיר לאזען אליין מיט איהם.

ר א ל א נ ד

איך קען דיר פערשאפען דעם פערגעניגען.

ל ע נ ט ע ר

און דאצו רעכען איך איך גיבען זיך צו בעקענען מיט פאלקס פער־מעגען. ער בעריהמט זיך אז ער איז זעהר רייך. איך וויל עס טאקע

זעהן. עס וועט דאָך שוין ווייטער אויך אזוי געהן: איך וועל פער־
דינען געלט און דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט.

ר א ל א נ ד

דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט אויך.

ל ע נ ט ע ר

איך וועל פיהרען די ווירטשאפט אויך און דו וועסט פיהרען א
ליעבע.

ר א ל א נ ד

יא, איך וועל פיהרען א ליעבע... פערדעקט מיט די הענד דאָס גע־
זיכט. אַ, ווען איך פערמאך די אויגען זעה איך פאר זיך אזא ליכ־
טיגע וועלט!

ל ע נ ט ע ר

איך קלער נאָר: וואָס פערבינדט אָט די צוויי מענשען צווישען זיך?
יענער אלטער נאר וואָס מאכט שפּילכלאַך פאר קינדער און דער
פאלק, וואָס האָט אזוי ליעב מיינע שיך צו פערשפּיעלען.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך אויף איהר פריהערדיגען פּלאץ, ווינקט צו לענטער זי
זאָל איהם די האָר קעמען.

ל ע נ ט ע ר

טהוט עס.

דו ביזט די קעניגען — די פערליבטע קעניגען און איך די דינסט־
מייהעל. אַ, מיין קעניגען, דיר איז אביסעל לאנגווייליג. אפשר
זאָל איך דיר א מעשה דערצעהלען פון דיינע אלטע, גוטע צייטען
ווען דו האָסט רעגירט אויף דער וועלט? און ווער איז דען ניט צו
דיינע פיס געפאלען! פון דעם מאטראָז מיט הענד ווי ברעטלאַך
ביז צום קעניג פון אלע קעשענע גנבים. און די שעהנע יונגענד וואָס
נארט אָב דעם טאטען, נארט אָב דער מאמען...

ר א ל א נ ד

נאאיוו.

ווענען ווערטען דערצעהלסטו עס מיר?

ל ע נ ט ע ר

איך דערצעהל עס פון א קינד פון דער וועלט, וואס האט ליעב גע־האט יונגע מענער און זיסען ווײן און האט ליעב געהאט . . .

ר א ל א נ ד

ווענען ווען דערצעהלסטו עס מיר?

ל ע נ ט ע ר

אומזיסט, פאלק וועט איהם היינט ניט בהענגען.

ר א ל א נ ד

געהט צום שראנק גיסט אן א גלעזיל קאניאק, דערלאנגט לענטער.

ל ע נ ט ע ר

א דאנק. ווי דו האסט פערשטאנען מיין פערלאנג!

ר א ל א נ ד

גיסט אן ווידער.

טרינק נאך.

ל ע נ ט ע ר

מיינסט מיך אנצו'שיכורען איך זאל שווייגען? גוט.

ר א ל א נ ד

ווילסט נאך?

ל ע נ ט ע ר

קושט ראלאנד די האנד.

די פינגער וועל איך קושען, וואס האבען זיך נאך ניט אבגעוואוינט צו טהאן דאס, וואס דאס לעבען פאדערט. טרינקט. אבער דיינע ליפען קוש איך ניט מעהר, ווייל דיין מויל רעדט נארישקייטען.

זי לאזט זיך אראב אויפ'ן וויג שטול.

ר א ל א נ ד

איצטער שווייג. קיין ווארט ניט מעהר.

ל ע נ ט ע ר

לאכט.

ר א ל א נ ד

לאכען מענסטו, ווײנען מענסטו אבער רעדען — ניט. אויב דו

לאַך . . . וועסט מיר פאָלגען ווי דו האָסט שטענדיג געפאָלגט לאַך, וויפיל דו ווילסט. ווען דו האָסט יעמאלט אָנגעהויבען ביי מיר אויסצופרעגען פאר וואָס איך בין אליין אהיים אָנקלאפּען פון איהם האָב איך דיר געוואָלט דערשיסען. זי בעקומט פון לענטערס האלז, אויף א גאָלדענעם שנירעל הענגענדיג, א קליינעם גאָלדענעם רעוואָלווער. מיין רעוואָלווער טראָגסטו? גוט, איך וועל נאָך בעשטעלען דורך פאלקען קוילען פאר איהם. די צייט וועט קומען ווען דו וועסט זיך אליין ארייננשיסען א קויל אָט אויף דעם פלאַץ אויפ'ן ברוסט וואו ער הענגט ביי דיר שטענדיג . . . שווייגסט, האָב איך דיר ליעב. בעהאלט דעם רעוואָלווער אויף איהר אייגען האלז. ווען ער וועט זיין אָנגעלאדען וועל איך דיר איהם געבען. און צו מיר זאָלסטו מעהר קיין מאָל ניט רעדען; קיין מאָל ניט. און דערפאר ווען דו וועסט שוין ליגען א טויטע וועל איך דיר אָט אזוי אַ קוש געבען אויף דיינע ליפּען? שווייגסט? הייסט עס, אז דו זאָגסט צו. מעגסט טרינקען וויפיל דו ווילסט. מעגסט רעדען דאָס אויסגעלאסענסטע — נאָר פאר פאלקען . . . ביזט אטייל פון מיר אליין; א גליד פון מיינע גלידער נאָר איך שנייד דיך אב פון זיך . . . ווי ליעב איך האָב דיר איצטער!

קושט אַיהרע ליפּען, עס זעהט אויס, אַז לענטער איז איינגעשלאָפען.

ל ע נ ט ע ר

ברומט עפּעס פון שלאָף.

ר א ל א נ ד

ניט רעד, ניט רעד. אָט אזוי . . .

זי זעצט זיך נעבען לענטער אויף דער ערד. שטעלט א שפּיגעל אויף די קניה און וויקעלט די האָר ארום קאָפּ מען קלאַפּט אין טיר. זי שפּרינגט אויף פון איהר פלאַץ לאָזט פאלען דעם קאם און שפּיגעל, לויפט צום טיר, עפענט זי אויף, טרעט באלד צוריק.

פ א ל ק

קומט אריין בלייבט ביים טיר.

ר א ל א נ ד

נו ?

פ א ל ק

איך פערשטעה ניט וואָס איהר מיינט.

ר א ל א נ ד

ער וועט קומען ?

פ א ל ק

אָט בין איך דאָך געקומען.

ר א ל א נ ד

איך פרעג דאָך אויב ער וועט קומען ?

פ א ל ק

מיר איבערראַשט אזא טאָן.

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אַנ'עפּענטליכע פרוי ?

פ א ל ק

וואָס מיינט איהר מיט דעם ?

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אַנ'עפּענטליכע פרוי ? איך האָב עס אייך ניט געזאָגט, אָבער איהר אליין ווייסט עס ?

פ א ל ק

ניין, איך ווייס ניט.

ר א ל א נ ד

אויב אזוי זענט איהר קיין מאַן ניט. און איהר מיינט, אז איהר האָט ערפאָלג ביי פרויען.

פ א ל ק

אין גאָטעס ווילען, פריילין ראָלאַנד.

ר א ל א נ ד

וואָס זענט איהר אזוי פערוואונדערט ?

פ א ל ק

איהר מיינט מיך צו בעליידיגען ; צום סוף בעלעדיגט איהר נאָר

זיך אליין.

ר א ל א נ ד

איהר האָט געזעהן ברוינשטיינען?

פ א ל ק

איך וויל, איהר זאָלט מיר פריהער ענטפערען אויף מיין בעגריסונג.

ר א ל א נ ד

איהר האָט מיך ניט בעגריסט ווען איהר זענט געקומען.

פ א ל ק

מעגליך. אייער אויפנאַמע, האָט מיך אַזוי איבעראַשט.

ר א ל א נ ד

יעדען טאָג פרעג איך ביי אייך פאַר וואָס ער קומט ניט און אויפ'ן אנדערער טאָג קומט איהר ווידער אליין. איך וויל אייך זאָגען איין מאָל פאַר אלע מאָל, אז אזעלכע ווי איהר ענטרעסירען מיר ניט. אזעלכע ווי איהר האָב איך אין דער גרויסער וועלט גענוג בעגע־גענט. וועקט לענטער. פייגעלע שטעה אויף!

פ א ל ק

פריילין ראָלאנד...

ר א ל נ ד

פייגעלע שטעה אויף!

ל ע נ ט ע ר

עפענט די אויגען.

הא, הער פאלק. דערלאנגט איהם די האַנד פון איהר פלאַץ האַלב לי־גענדיג. זעצט זיך אָט דאָ.

זי ציינט איהם א פלאַץ נעהבען איהרע פיס.

פ א ל ק

מיט פערגעניגען. נאָר צו מיינט איהר ווידער מיך בעליידיגען?

ל ע נ ט ע ר

ווער בעליידיגט אייך? מיין קינד, ווער בעליידיגט אייך?

פ א ל ק

וואָס איז מיט פריילין ראָלאנד?

ל ע נ ט ע ר

זי איז פערליעבט; נאָר ניט אין אייך.

ר אָ ל אַ נ ד

גיט איהם די האַנד.

נו שוין איך פערצייַ אייך; זעצט זיך אַט דאָ, אָדער וואו איהר ווילט.

פ אַ ל ק

איהר האָט מיך בעלעדיגט און איהר פערצייעט, מיר — דאָס קענען נאָר פרויען.

ר אָ ל אַ נ ד

כ'האָב נאָר שפּאַס געמאַכט.

ל ע נ ט ע ר

זי האָט ערנסט געמיינט.

ר אָ ל אַ נ ד

אמת. איך בין גאַנץ ערנסט.

פ אַ ל ק

וואָס, אייגענטליך פערלאַנגט איהר פון מיר? איך האָב אייך דאָ אייִנגעאָרדענט; איהר שפּירט זיך דאָ גאַנץ גוט. איך קען שוין געהן פון דאַנען.

ר אָ ל אַ נ ד

נעהמט פאַלק'ן פאַר'ן האַנד און זעצט איהם, אַנידער.

דערצעהלט מיר, ווער איז דער דאָזיגער מענש צו וועמען איהר האָט מיך געפיהרט מיט צוויי וואָכען צוריק?

פ אַ ל ק

דאָס איז אפרים ברוינשטיין.

ר אָ ל אַ נ ד

ווער איז ער?

פ אַ ל ק

אַנ'אַלט קינד. איך האָב אייך גענוג וועגען איהם דערצעהלט אַנ'אַלט קינד און מעהר ניט.

ר א ל א נ ד

ס'איז ניט אמת, ער איז ווי דער פריהלינג רעגען, וואָס מאכט בליהען פערפרווירענע און פערטריקענטע לעבענס.

פ א ל ק

אפשר זענט איהר גערעכט.

ר א ל א נ ד

וואָס בינדט אייך צו צו איהם?

פ א ל ק

איך האָב איהם צייט דאמאָלס מעהר ניט געזעהן.

ר א ל א נ ד

ניט געזעהן? ווארום?

פ א ל ק

איך קען איהם מעהר ניט זעהן.

ר א ל א נ ד

איך וויל וויסען ווארום?

פ א ל ק

איך וויל ניט רעדען מיט איהם וועגען אייך.

ר אָ ל א נ ד

איהר ווייסט פאר וואָס איך בין יעמאלט פון שטוב אוועק?

פ אָ ל ק

איך שטוים מיר אָן.

ר א ל אָ נ ד

איהר ווייסט גאר ניט. איהר זענט צופיעל פערליעבט אין זיך. איהר גלויבט צופיעל אין אייער אייגענעם ערפאָלג. איהר זענט איבער־צייגט, אז פון דעם ערשטען אויגענבליק אָז קען איך גאר אָז אייך ניט פערגעסען. אָט ווער ס'איז אין אייך פערליעבט. צייגט אויף לענ־טער. זי איז שיכור. זי שלאָפט און זעהט אייך אין חלום.

פ אָ ל ק

ס'איז בלויז געווען אָז איידעלקייט פון מיר ווען איך האָב מיין צייט פערבראכט אייך איינצואָרדענען. איהר, ווי איך זעה, ווייסט עס

זאגאר ניט ווי אבצושאצען. אויב איך קום אהער, ס'איז פאר מיר
אַ פליכט — ווייל איהר זענט דאָ פרעמדע.

ר אַ ל אַ נ ד

אפשר זענט איהר גערעכט. איך בין צופיעל געוואוינט מיט דעם
אַנדערען זיך צו שאפען. אזוי האָט מען מיך געלעהרענט.

פ אַ ל ק

איהר האָט זיך מיט מיר ניט געשאפט.

ר אַ ל אַ נ ד

איך בין ניט אויסען אייך.

פ אַ ל ק

ער נעהמט איהר האַנד.

פרייליין ראלאנד, איך פערליר מיר היינט אין גאנצען ביי אייך אין
הויז. וואָס קומט דאָ היינט־פאר? אייער פריינדין — אָדער זי מאכט
זיך — אָדער זי שלאָפט אויף אנ'אמת און איהר...

ר אַ ל אַ נ ד

זעהר וויכטיגעס איז געשעהן. איהר קענט גאר קיין בעגריף ניט האָ־
בען וואָס עס איז געשעהן. זי בעקומט פון אַ קופערט אַ קעסטעלע מיט
צירונג. איהר זעהט, דאָס זענען בריליאנטען, דאָס זענען פעריל.
דאָ האָט איהר צוויי גרויסע רובינען... זעצט זיך נעבען מיר אויפ'ן
טעפיך; אָט אזוי. איהר זעהט ווי גרויס אָט דער רובין איז? איך
וועל זיי אָט אזוי אויסלעגען און איך וויל, איהר זאָלט זיי מיר שאַ־
צען וויפיעל איז איטליכעס בעזונדער ווערט.. כ'מיין ניט איהר
זאָלט שאצען זייער ווערט אין געלד. איך מיין — אָט דער דאָזיגער
בריליאנט — וויפיעל מיידלישע שעהנקייט און מענשליכען שטאָלץ
איז ער ווערט?

פ אַ ל ק

אייער שטאָלץ קען מען פאר איהם ניט אָבקויפען.

ר אַ ל אַ נ ד

אמת. נו, און דער שנור־פעריל — ווען יעדער פעריל בעטרעפט איין
ביסעלע געפיהל, איין שטראל האָפנונג — ווי גרויס בעדאַרף זיין

דאָס האַרץ וואָס זאָל קענען אין זיך אַריינגעהמען די וואָג און מאָס
האָפנונג און געפיהל, וואָס די אַלע פּעריל בעטרעפען?

פּ א ל ק

ביי אייך אין האַרץ וועט זיך עס זעהר לייכט בעהאַלטען.

ר א ל א נ ד

אַלץ שעהן. זעהר קלוג. איך בין שטאָלץ. איך האָב אַ גרויס און
ברייט האַרץ און דאָך בעדאַרף איך אָנקומען צו אייער איידעלקייט.
איהר זאָלט פערשטעהן וואָס איך פערלאַנג. איהר ווייסט, אַז איך
בין אַן עפּענטליכע פרוי? די גאַנצע וועלט בין איך אויסען געווען.
איך בין אַ קינד פון דער גאַנצער וועלט. איך האָב מיט מיין האַרץ,
מיט מיינע געפיהלען, מיט מיין שטאָלץ, מיט מיין יוגענדליכער
שעהנקייט געצאָהלט אָט פאַר די אַלע בריליאַנטען פּעריל און רובי־
נען. אָט קוקט זיך צו צו דעם בריליאַנט וועט איהר זעהן, אַז ער
שפּיגעלט אָב אין זיך דאָס אייגענע ליכט, וואָס דער שוואַרץ־
אַפּעל פון מיין אויג. זעהט איהר די פּעריל — די פאַרב פון מיינע
ציינער, — און דעם רובין זעהט איהר? שטעכט זיך דעם פינגער מיט
דער שפּילקע, וואו דער רובין איז איינגעפאַסט, אויפ'ן פינגער שפּראָצט
אַרויס אַ טראָפּען בלוט. זעהט איהר!

פּ א ל ק

וואָס האָט איהר געטהאָן?!

ר א ל א נ ד

איהר וועט באַלד זעהן, אַז איהר בלוט האָט אויך דעם אייגענעם
קאָליר. איידער פּאָלק האָט נאָך צייט זיך אַרומצוקוקען, כאַפּט זי לענ־
טערס האַנד, וועלכע הענגט אַראָב פון וויג־שטול און שטעכט מיט דער
אייגענער שפּילקע. איהר זעהט? דער אייגענער פאַרב!

ל ע נ ט ע ר

שפּרינגט אויף אַ געשריי געבענדיג. קוקט צום פינגער אויף וועל־
כען ס'האָט זיך בעוויזען אַ טראָפּען בלוט. רעדט גאָר ניט.

ר א ל א נ ד

זעהט איהר, אַז איהר בלוט איז אויך אַזוי. אבער אייער בלוט...

שרעקט זיך ניט. איך וועל אייער פינגער קיין בייז ניט טהאָן.
כאַפּט אַרום פייגעלען׳ אַ פייגעלע! שוויינסט... עס טהוט דיר וועה...
קושט זי היים אויף איהרע ליפּען.

פ א ל ק

פריילין לענטער...

ר אָ ל אַ נ ד

זי וועט אייך ניט ענטפערען.

פ אָ ל ק

איך הייב אָן צו גלויבען, אז דאָ קומט פאר א טעאטר פארשטעלונג. אויב איהר שפּילט פאר מיר ווירקליך טעאטר, בעדארף איך אייך זאָגען, אז איהר זענט אנ׳אויסגעצייכענטע שוישפּילערין.

ר אָ ל אַ נ ד

כא — כא — כא — געוויס א פארשטעלונג! און איהר האָט זיך בלויז איצטער ארומגעזעהן — אָט א קלוגער מענש!

פ א ל ק

א שעהנעם סורפּריז האָט איהר מיר צוגעגרייט. כא—כא—כא—...

ר אָ ל א נ ד

געפעלט עס אייך?

פ א ל ק

געוויס געפעלט עס מיר. און פריילין לענטער, זי שפּילט די שטומע אָדער די שלעפריגע?

ר אָ ל א נ ד

זי שפּילטביידע ראָלען צוזאמען.

פ אָ ל ק

ס׳איז אמת, פריילין לענטער, איהר שלאָפט?

ר א ל א נ ד

איצטער שלאָפט זי ניט. איצטער איז זי שטום.
קושט זי אויף די ליפּען.

ל ע נ ט ע ר

הויבט זיך אויף, נעהמט פאלק׳ן פאר׳ן האנד.

קומט מיט מיר צום ים ארויס.

פ אַ ל ק

אַט אזוי גאר? א מין כשוף? געווים צום ים. ביים ים איז איצטער בעסער. און איהר פריילין ראלאנד?

ר אַ ל אַ נ ד

איך וועל זיך לעגען שלאָפען. איך בין היינטיגע נאכט שלעכט געשלאָפען.

פ א ל ק

ביים ים וועט איהר זיך דערפרישען.

ל ע נ ט ע ר

איך אליין בין אייך ווינציג?

פ א ל ק

צוויי עמער וואסער, אין יעדער האנד א עמער, איז גרינגער צו טראָגען. געהן מיר?

ר א ל א נ ד

הער פאלק, איהר וועט קומען צו אונז נאך אמאָל?

פ א ל ק

וואָס פאר א פראגע! די פאָרשטעלונג געפעלט מיר אויסגעצייכענט.

ר א ל א נ ד

איהר גלויבט די אלע זאכען וואָס איך האָב גערעדט?

פ א ל ק

ניין.

ר א ל א נ ד

לאכט.

פ א ל ק

איהר ווילט איך זאָל יא גלויבען?

ל ע נ ט ע ר

פיהרט איהם צו צום טיר.

ר א ל א נ ד

מאכט מיט'ן האנד זיי זאָלען שוין אוועקגעהן. אימעצער קלאַפּט אין טיר גאנץ פאַרזיכטיג.

פ א ל ק

מען קען בעטען אריינגעהן ?

ר א ל א נ ד

עפענט די טיר, הער פאלק.

זי טרעט אליין אָב אין א זייט.

פ א ל ק

עפענט די טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעווייזט זיך אין טיר מיט דער הוט אין האנד.

פ א ל ק

וועמען איך זעה !

ל ע נ ט ע ר

קומט אריין, קומט אריין.

ר א ל א נ ד

שטעהט ווי א פערגליווערטע פון ווייטען קוקט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א גוטען טאג אייך אלעמען. ענטשולדיגט וואס כ'האָב אייך גע־שטערט. איך האָב אויסגערעכענט אז דאָ וועל איך איהם געפינען. ביזט מיר, פאלק, די לעצטע צייט זעהר נויטיג געווען.

פ א ל ק

וואָס שטעהסטו ביים טיר? קום אריין נעהנטער. עס פערדריסט מיר זעהר שטארק, אז דו זאָלסט מיך בעדארפען ארומזוכען. די לעצטע צייט בין איך זעהר בעשעפטיגט. געווים זעהר נויטיג, אז דו האָסט זיך געלאזט מיך זוכען ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהר פיל וויכטיגעס. איך מאך אזוי פיל פאַרשריט מיט מיין אר־בייט, כ'האָב עס איינפאך דיר געוואָלט דערצעהלען, ווייל דו ביזט

געוועזן מיין גרעסטער געגנער.

פ א ל ק

איינפאך דו שיינסט, מיין פריינד!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו געוויס. אזא זיג . . . צו ראלאנד. איך שטער אייך? איך בין אבער ניט שולדיג. וואס קען איך מאכען אז מיין אלטער און גוטער פריינד אנקלויפט פון מיר.

פ א ל ק

איך האָב זיך פון דיר ניט דערוויטערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך זעה, אז איהר קלויבט זיך געהן, איך וועל אייך ניט שטערען. איך וויל האָפען אז דו, פאלק, וועסט היינט זיין ביי מיר. מיין מו־טער וויל דיך אויך זעהן. זי איז דיינע אגרויסער פריינד.

פ א ל ק

פריילין ראלאנד, איהר געדענקט, דאָס איז דאָך הער אפרים ברוינשטיין, ביי וועמען איהר זענט די ערשטע וואָך געוועזן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס דערקען איך זיי.

פ א ל ק

וועסט אפשר מיטגעהן מיט אונז צום ים?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגעניגען. איך זעה דעם ים אזוי זעלטען.

ר א ל א נ ד

געהט צו אפרים'ן, אונטערטעניג ווי אַ קינד.

פערצייעט מיר, הער ברוינשטיין. יא, איהר פערצייעט מיר?

פ א ל ק

בלייב דאָ, אפרים; געהענדיג צוריק פון ים וועל איך דאָ אָב־טרעטען און מיר וועלען דאן צוזאמען געהן צו דיר אהיים.

ר א ל א נ ד

צו ברוינשטיינען.

איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגעניגען וועל איך דא בלייבען אויילע. מיינע אידעען ווי איך זעה ענטערעסירען אייך ניט. אין דער צייט ציהט לענטער פאלקען ארויס אויף דער גאס. וואס זאגסטו פאלק? אך, ער איז שוין אוועקגעגאנגען. א שלעכטער פריינד. האט מיך אין גאנצען אוועקגעווארפען.

ר א ל א נ ד

ענטשולדיגט מיר, איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער גאט איז מיט אייך, פאר וואס בעט איהר ביי מיר ענטשולדיגונג?

ר א ל א נ ד

איך וויים, אז איך בין בעגאנגען א גרויסען זינד. איך בין אזוי הילפלאז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך בין היינט אזוי איבערגליקליך. איינער פון די שעהנסטע טעג אין מיין לעבען. וואו איז ער, פאלק אנטלאפען געווארען? און פריילין: שאדע איך האב איהר נאמען פערגעסען — זי איז אויך אוועקגעגאנגען?

ר א ל א נ ד

זי איז אויך אוועקגעגאנגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיי וועלען, גלויב איך, באלד צוריק קומען? אדער איהר מיינט אז מיר וועט אויסקומען לאנג צו ווארטען?

ר א ל א נ ד

איך וויל, איהר זאלט ניט שטעהן ביים טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ערשט איצט וואלט ער בעמערקט אז ער שטעהט נעבען טיר. ער מאכט עטליכע טריט טיעפער אין צימער אריין. געוויס וועל איך

זיצען אויב איך שטער אייך ניט.

ר א ל א נ ד

זי ציהט ארוים א שטוהל נאהנטער צו איהם. איהר וועט זיך זעצען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס, געוויס וועל איך זיצען . . . יא, דאָ איז שעהן ; זעהר שעהן. נאָר האָטעלס — איך ליעב זיי ניט, צופיעל מענשען בייטען זיך דאָ.

ר א ל א נ ד

קינדיש.

איהר קוקט וואָס איך געה אזוי געקליידעט . . . ביים ים שטערט מען זיך ניט. איך וועל זיך געהן איבערטהאָן. ווארום זיצט איהר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י ן

זעצט זיך.

אָט זיץ איך שוין. איהר האָט דאָך געהערט, גלויב איך, וואָס איך האָב גערעדט מיט פאלקען. מיין ארבייט געהט פאָרווערטס אייך פרעהט עס, האָף איך.

ר א ל א נ ד

איך בין גליקליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר האָט זיך יעמאָלט זעהר שארפזיניג אויסגעדריקט. „א קינד פון דער וועלט". איך האָב יעמאָלט געקלערט וואָס פאר שפיעלצייג בעדארף מען מאכען פאר קינדער פון דער וועלט.

ר א ל א נ ד

האָט איהר עפּעס צוגעקלערט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר זענט שוין מעהר ניט געקומען. איך האָב געגלויבט, אז איהר זענט שוין אוועקגעפאָהרען.

ר א ל א נ ד

איך האָב יענעם טאָג אזוי פיעל געוויינט. די גאנצע נאכט האָב איך געוויינט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאר וואָס ?

ר א ל א נ ד

איך בין אין יענעם טאָג געוועזן זעהר שלעכט. אָ, וואָס איך בין יענעם טאָג בעגאנגען ! ווען איך דערמאָן מיר איצטער בין איך גרייט . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטעהט אויף.

ר א ל א נ ד

דערשראָקען.

איהר ווילט אוועקגעהן ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, ניין . . . איך האָב איך געוואָלט עפּעס דערצעהלען נאָר איהר זיצט ניט, נאָר איהר...

ר א ל א נ ד

זי זעצט איהם אנידער אויפ'ן שטול און אליין לאָזט זי זיך אַראָב אויפ'ן טעפּיך נעבען איהם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז פיין. גראדע ווי קליינע קינדער. וויפיל יאהר זענט איהר אלט ? זאָל זיין פופצען ; זאָל זיין פופציג נאָר ניט צוואנציג ; און נאָר ניט דרייסיג. יענע יאהרען ליעב איך ניט. איך האָב אמאָל זעהר פיעל געררייזט. ווענטען האָב איך דורכ־געמאכט. איך האָב יענער צייט אויסגעמעקט פון דעם חשבון פון מיינע יאהרען.

ר א ל א נ ד

פערוואונדערט.

איהר האָט פיעל גערייזט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַבער מיט יאהרען צוריק. מעהר טהו איך עס ניט.

ר א ל א נ ד

איך האָב היינט פאלקען געוואָלט ארויסטרייבען פון שטוב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אין שפּאס געווים.

ר א ל א נ ד

איך האָב עס געמיינט זעהר ערנסט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יער איז זעהר אנשטענדיג.

ר א ל א נ ד

ניין, ס'איז ניט אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קען איהם אזוי לאנג. דער איינציגער מענש וועמען איך פער־טרוי אלע מיינע גייע געדאנקען.

ר א ל א נ ד

טהוט עס ניט מעהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער איז דאָך אזוי שטאָלץ ; אזוי שעהן.

ר א ל א נ ד

ער איז ביידע זאכען ניט. איך האָב איהם היינט געוואָלט ארויס־טרייבען פון דעם דאָזיגען צימער, נאָר ער האָט עס ניט פערשטאַ־נען. האָב איך איינפאך אויף איהם מיטלייד בעקומען. פאר וואָס איז ער ביי אייך ניט געווען די גאנצע צייט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און דאריבער האָט איהם איהר געוואָלט פון צימער ארויסטריי־בען ? איהר זענט א גרויסער ווילדליגג, עס געפעלט מיר. דאָס קינד פון דער וועלט און געבוירען געוואָרען אונטער דעם בריק פון אלעק־סאנדער דעם דריטען. איך געדענק דעם וויץ. איך קען דעם פלאַץ אין פאריז אויך. לאכט גוטמוטיג. יאָ, ער איז ביי מיר די גאנצע

צוויי וואַכען ניט געווען און מיר האָט עס זעהר געוואונדערט.

ר אָ ל אַ נ ד

דאָ איז ער יעדען טאָג געווען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאָר גאָט אַליין קען אין איין צייט זיין איבעראַל — אַ מענש קען עס ניט בעווייזען. ער איז דאָך ניט מעהר ווי אַ מענש . . . איך וואָלט אייך וועלען עפּעס דערצעהלען נאָר איך קוק צו אייך — איהר זענט דאָך נאָר גאָר אַ קינד. און אַזוי פאָהרט איהר אום גאַנץ אַליין איבער דער וועלט. אַך, יאַ, איהר האָט דאָך אייער פריינדין. זי פאָהרט דאָך מיט. זי זעהט שוין אוים אַביסעל עלטער און אַביסעל ערפאַרענער.

ר אָ ל אַ נ ד

האַלט אַראָבגעלאָזען דעם קאָפּ און איהרע טרעהרען פאַלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהר שעהן פון איהם. איך בין דאָך קיין קינד ניט. אויב ער איז ביי מיר די צוויי וואָכען ניט געווען — אַבי ער האָט פאַר דער צייט זעהר פיעל גוטס געטהאָן. ער האָט אייך אייגגעאָרדענט. איהר זענט צופרידען בין איך אויך צופרידען. פּלוצלונג פאַלען טראָפּענס טרערען אויף זיין האַנד. איבעראַשט. וואָס איז דאָס? טרעהרען? וואָס איז דאָס פאַר אַ טרעהרען.

ער נעהמט זי פאַר ביידע הענד און הויבט זי אויף פון דער ערד.

ר אָ ל אַ נ ד

זי שטעהט אונטערטעניג, דער קאָפּ דערנידערט און איהרע טרעהרען פאַלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טהוט עס ניט. כ'בעט אייך. איהר רעדט דאָך אַזוי קלוג און אַזוי שעהן. אָבער כ'בעט אייך דאָס איז פאַר מיר שווער... מיין לעבען איז דאָך איצטער פערנומען בלויז מיט דעם געדאַנק, ווי צו מאַכען, אַז קינדערשע טרעהרען זאָלען וואָס ווינציגער פערגאָסען ווערען, און איהר... ער קושט איהר קאָפּ. נאָר ניט וויינען. ס'איז פאַר מיר

שוועך. נו, קינד מיינס.

ר אַ ל אַ נ ד

זי קוקט איהם אַ צייט גלייך אין די אויגען, ווי מיט חנינה.

איהר זעהט? מעהר ניט. מעהר פאַלען שוין ניט קיין טרעהרען. דאָס איז געווען די לעצטע קינדערשע טרערען מיינע.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַזעלכע ווערטער זענען אויך איבעריג.

ר אַ ל אַ נ ד

געהט אום אויף און אַב.

זעהט איהר? איצטער בין איך מעהר קיין קינד ניט. איך בין אַ שטאָלצע פרוי מיט דרייסטע טריט. מיט זיכערע בליקען. איך בין אַזוי שטאָלץ ווי אייער בעסטער און ליעבסטער פריינד אַדאָלף פאַלק. אַזוי רופט איהר איהם. איך וויל זיין גלייך מיט איהם, איך וויל פערנעהמען זיין פּלאַץ.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גלייכער ווי ווייגען.

ר אַ ל אַ נ ד

זי געהט צו איהם און נעהמט איהם פאַר ביידע הענדט.

גלייכער ווי ווייגען. קוקט מיר איצטער אין מיינע אויגען. קוקט אויף מיין געזיכט — וואָס דערקענט איהר פון מיינע אויגען און פון מיין געזיכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייערע אויגען זענען ליכטיג ווי אַלע קינדערשע אויגען נאָך דעם ווי זיי ווייגען זיך אויס אביסעל.

ר אַ ל אַ נ ד

און מעהר גאַר ניט. מיינע אויגען זענען ליכטיג... קינדערשע אונ־שולדיגע אויגען... און מעהר גאַר ניט? ווי אונערבאַרימדיג מיין האַרץ ווערט צובראָכען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואָלט איהרע ווערטער ניט הערען.

ווארום דאָס איז מיר איצטער אויפ'ן געדאנק געקומען? נאָר דער־
צעהלען ווילט זיך מיר עס אייך. ס'איז אפילו זעהר טרויעריג. דאָך
וועל איך אייך עס דערצעהלען. איהר זיצט? דאָס איז זעהר גוט.
יא, דאָס איז געווען אין לאָנדאָן אין שפּעטען הערבסט. לאָנדאָן אין
הערבסט.

ראלאנד

איך וויים.

ברוינשטיין

אזוי אין אָבענד. א גערדיכטער נעביל האָט אלץ ארומגענומען,
ווי אין לאָנדאָן. און אויף א נאַסען טראָטואר וואו ס'געהן אָהן
צאָהל מענשען,ביים שיין פון א פענסטער פון א געשעפט איז געלע־
גען א פרוי אין די מיטעלע יאָהרען, בלויז אין שמאטעס ארומגעווי־
קעלט. ס'האָט אויסגעזעהן, אז זי איז שיכור. בלויז מיט איין האנד
האָט זי בעוועגט. די האנד האָט אוטאמאטיש אבגעדעקט א טייל פון
די שמאטעס אויף איהר לייב און די ברוסט ענטבלויסט, וואָס האָט
פאַרגעשטעלט א פלאכען געלבען שארבען און צוויי צוקנייטשטע
לעדיגע הויט זעקלאך. נעבען איהר איז געשטאַנען א הויכער שטאר־
קער פּאָליסמאן אין שווארצען געקליידט מיט א שווארצע קאסקע
אויפ'ן קאָפּ און, אויך גאנץ אוטאמאטיש, האָט ער מיט דער שמור־
ציגער שמאטע איהר ברוסט צוגעדעקט. זי האָט אבגעדעקט —
זאָל די וועלט זעהן — און ער האָט ווידער צוגעדעקט. וואָס ער האָט
דאביי געטראכט וויים איך נים.

ראלאנד

וואָס איז געזעסען די גאַנצע צייט ווי פערשטאַרט מיט בריום אָפּע־
נע אויגען.

נו? מעהר גאר נים?

ברוינשטיין

מעהר גאר נים. ס'האָט אנגעהויבען א רעגען צו גיסען.

ראלאנד

גאנץ אונערווארטעט געהט זי צו דער טעראסע־טיר און הייבט אָן

צו רופען.

פייגעלע! פייגעלע! פייגעלע!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיי געהן שוין?

ר א ל א נ ד

צושראָקען.

איהר ווילט אוועקגעהן? לאָזט מיך ניט אליין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך געה נאָך ניט.

ר א ל א נ ד

איך האָב מורא. זי פערדעקט דאָס געזיכט, ציטערט פאר שרעק. גאָט מיין גאָט ווי שרעקליך!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב ניט געוואָלט דערצעהלען. ווי נאריש איך בין. איהר זענט צו יונג פאר אזעלכע זאכען און איך בין אנ'אלטער נאר.

ר א ל א נ ד

לאָזט זיך אראָב אויף דער זאָפע, בעהאַלט דאָס געזיכט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך האָב אייך נאָך געוואָלט דאָס אנדערע אויך דערצעהלען. ס'איז קיין וואונדער ניט. מיך האָט עס אלט געמאכט, א לאנגע צייט איז עס געווען פאר מיר ווי א שרעקליכער חלום.

ר א ל א נ ד

זי געהט צו איהם.

הער אפרים ברוינשטיין, וויפיעל בעדארף זיך מיין נשמה פלאָגען ביז איך זאָל קענען ווערען אַט אזוי ווי איהר זענט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פלאגען בעדארף מען זיך ניט, און גרוי ווערען אויך ניט.

ר א ל א נ ד

פון וואנען ווייסט איהר ווער איך בין?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף אייך און איך זעה אז איהר זענט אונשולדיג ווי א קינד.

ר אַ ל אַ נ ד

איז עס אמת?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שמייכעלט.

ר א ל א נ ד

איך בין פרעך און אונפערשעהמט ווען איך פרעג אייך אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין. אַלע קינדער זענען אזוי.

ר אַ ל א נ ד

בין איך דען אזוי קינדיש?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי היינט ערשט געבוירען.

ר אַ ל אַ נ ד

פערצווייפעלט.

הער ברוינשטיין...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייער וויינען און אייער לאכען בעווייזט עס.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך נעבען איהם.

לאָזט מיר זיך זעצען, אָט אזוי נאָהנט נעבען אייך, אזוי ווי א קינד. לאָזט מיר איך זאָל ארומנעהמען אייער קאָפּ אָט אזוי. לאָזט מיר קוקען אין אייערע אויגען, אָט אזוי... איהר מאכט שפּילצייג פאר קליינע קינדער. גלייכער וואָלט געווען, אז איהר אליין זאָלט צווישען גרויסע קינדער אומגעהן. — קינדער וואָס האָבען שוין זייערע אויגען אויסגעוויינט — און אנצינדען ווידער זייערע אויגען. אזוי ליכטיג זיי מאכען ווי אייערע אויגען זענען. איהר מאכט הילצערנע שפּילצייג און אייער הארץ בלייבט פאר יעדען קינד פערשטעלט...

עס זענען נאָך דאָ ריינע קוואַלען וואו דער גרעסטער זינד קען אָב־געוואַשען ווערען... איצטער האָב איך מעהר קיין מורא ניט. דער־צעהלט מיר, וואָס איהר האָט פריהער געוואָלט דערצעהלען. דער־צעהלט מיר דאָס אַנדערע אויך. איך האָב קיין מורא ניט. אַט זעהט איהר דאָך אז איך האָב קיין מורא ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז געווען אין דעם אייגענעם יאָהר. נאָר זומער. די היץ האָט שרעקליך געברענט. איך בין געגאַנגען צופוס מיט'ן זאַמדיגען וועג. אין גרויס פוילען איז עס געווען. און אונטער א בוים, ביים זייט וועג איז געזעסען א אידישע פרוי. אין די מיטעלע יאָהרען. די קליי־דער אויף איהר אין לעבער, אויפ'ן געגאָלטען קאָפּ אַנ'אַלטער שווארצער טשעפּיק. דאָס פּנים — הויט און ביין און פון דער זון פערברענט. איך האָב זי בעגריסט. דאָס איז געווען א גאַטס־פּארכטיגע פרוי נאָר מיט א פייער אין די אויגען. וואָס האָט זי גע־טהאָן אונטער דעם בוים? גערוהט גלויב איך. ווייל זי האָט זיך אָנ־געהויבען צו בעקלאָגען, אז אין דער יוגענד האָט זי קיין מורא ניט געהאט פאר'ן זאַמדיגען וועג און פאר דער ברענענדיגער זון. און דערמאָנענדיג זיך אָן דער יוגענד האָט זי אויף איין אויגענבליק אָן גאָט פערגעסען. אזוי פלינק איז עס געשעהן. זי האָט ענטבלויסט איהר נאַקעטע ברוסט, געלב און איינגעפאַלען און צוויי לעדיגע צו־קנייטשטע הויטיגע טארבעס האָבען אראָבגעהאנגען. זעהט — האָט זי צו מיר געזאָגט — דאָס איז פון מיר איצטער געבליבען... און אין דער יוגענד האָב איך ווי א רויז געבליהט.

ר אַ ל אַ נ ד

דאָס איז געווען א גאָטספארכטיגע פרוי?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יאָ. אין א שטעדטיל האָט מען א נייע ספר־תורה אין שול אריינגע־פיהרט איז זי צופוס געגאַנגען אהין, ביי דער שמחה זיין.

ר אָ ל אַ נ ד

דער קאָפּ איהרער איז געווען אָבגעגאָלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאקעט.

ר א ל א נ ד

הייסט עס, אז דער סוף איז דער אייגענער. דער אונטערשייד איז נאַר, וואָס איינע איז געלעגען אין לאַנדאָן אויפ׳ן נאסען טראטואר און די אַנדערע אונטער א בוים ביים זאַמדיגען וועג. הער ברוינ־שטיין, ווייסט איהר אפשר פון אַ דריטען וועג? אויף וועלכען די יוגענד זאָל ניט פערבליהען, די ברוסט זאָל ניט איינפאלען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דערווייל איז די וועלט אַזוי איינגעאָרדענט.

ר אַ ל אַ נ ד

און איך בין א קינד פון אַט דער דאָזיגער וועלט... ניין, איך וויל ניט!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך בין אַ קינד פון דער דאָזיגער וועלט.

ר אַ ל א נ ד

איהר? ס׳איז ניט ריכטיג. איהר זענט א בוים וואָס וואקסט ביים זייט וועג. ער וואקסט און ווייסט ניט צוליעב וואָס. איהם הארט ניט ווער עס זאָל זיך זעצען אין זיין שאטען. אַט, זאָגט מיר, ווער בין איך? פאר וואָס לאָזט איהר מיר אַזוי נאָהנט זיצען נעבען זיך. אַט האלט איהר מיך אויף אייער האנד. איהר האָט מיר געקושט אויף מיין קאָפּ. זעהט איהר וואָס פאר א לאנגע האָר איך האָב? איך קען מיט זיי זיך אליין און אייך אויך ארומוויקלען. שפירט איהר ניט פון זיי דעם ריח פון זינד? ווער זענט איהר? איך בין נעבען אייך היינט געוועזן שוין צוטרעטען און צובראכען ווי א קליין שטרויעלע און איך בין נעבען אייך שטאָלץ און שטארק, יונג און אונשולדיג. איך האָב געמיינט אז די לעצטע טרעהרען האָב איך אויסגעוויינט און איצטער שפיר איך, אז אַ קוואַל נייע, ריינע קינדערשע טרערען עפענט זיך אויף און איך וועל אין די דאָזיגע טרערען דערטרונקען ווערען.

זי קערט זיך אָב פון איהם. ברעכט די הענד פאר שמערצען. בלייבט זיצען ווי אַ פערגליווערטע, דער קאָפּ אויף די הענד געשטיצט און אויף די קניה אָנגעשפּארט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טרויעריג, דער קאָפּ געזונקען. הינטער דער טיר הערט זיך פאלקס און לענטערס שטימע. מען קלאפּט אין טיר, אָבער קיינער בעוועגט זיך ניט צו עפענען. מען קלאפּט ווידער. לענטער און פאלק קומען אַריין.

ל ע נ ט ע ר

ציהט זיך צוריק. פערמאַכט די טיר הינטער זיך און עס הערט זיך איהר לאַכען.

פ א ל ק

בלייבט צוטומעלט פון דער שטימונג וואָס הערשט אין צימער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו פאלקען.

זעהר גוט וואָס דו ביזט געקומען. איך געה שוין מיט דיר.

ר אַ ל א נ ד

בעקומט פון האַלז דעם גאָלדענעם רעוואָלווער. טהוט איהם אויס און דערלאַנגט איהם פאלקען.

איך בעט אייך בעשטעלט מיר קוילען פאר דעם.

פ א ל ק

נעהמט איהם גאַנץ אינסטינקטיוו. בעטראַכט איהם פערוואונדערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויפ'ן הארצען א גאָלדענער רעוואָלווער. אפשר איז דאָס דער דריטער וועג.

דריטער אקט

אפרים ברוינשטיינס ארבייט־צימער, אויפ'ן צווייטען שטאָק. פיער פענסטער. אַ טיר אין הינטערגרונד פון וואנען עס זעהן זיך די טרעפּ, ארונטערצוגעהן. לינקס, ביי די פענסטער א סטאַליערשער ווארשטאַט. אויף די ווענד פּאָליצעס מיט פארטיגע קינדערשע שפּילצייג.

ל י ב ע

ראמט אויף אין צימער. ווישט אַרום דעם שטויב פון די פארטיגע שפּילצייג. ס'איז צו דערקענען, אַז זי האָט שוין איהר אַרבייט לאַנג געענדיגט, נאָר זי פערווייל דאָ בכיון. ווישט דעם שטויב פון דעם בלומענטאָפּ וואָס שטעהט אויפ'ן פענסטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט אַריין. אונרוהיג און אונגעדולדיג.

ל י ב ע

וויל פערלאָזען דעם צימער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטענדיג, ווען איך בין דאָ ניטאָ גנב'עט איהר זיך אריין און מאכט ארדענונג. אויב איהר האָט דאפון פערגניגען קענט איהר עס טהאָן ווען איך בין אין צימער פארהאן, וועט איהר זעהן ווי איך מאך צוריק אונאָרדנונג.

ל י ב ע

ווען ס'זאָל שטענדיג בלייבען ווי איך מאך, וואָלט איך דאָך אויף דעם אַנדערען טאָג שוין ניט האָבען וואָס צו טהאָן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

איהר ווייסט אליין ניט וואָס פאר א גרויסען אמת איהר האָט איצטער געזאָגט. דאָס הייסט, אז איהר עקזעסטירט בלויז ווייל איך מאך אונאָרדענונג. כ'מיין חלילה ניט אייך און ניט זיך. דער וועלט

מיין איך.

ל י ב ע

ניט פערשטעהענדיג.

וואס איז דען דער חילוק — ווען איך וואלט ניט דינען ביי אייך וואלט איך געווען אויף אנ'אנדער פלאץ און דארט וואלט איך אויך דאס אייגענע בעדארפט טהאן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס, קינד, מיין איך דאך.

ל י ב ע

פערשעמט.

פאר וואס רופט איהר מיר שטענדיג „קינד“?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר ווילט דוקא זיין א גרויסע? נו גוט.

ל י ב ע

איך האב ארומגענומען דעם שטויב פון אייער ארבייט אויך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנעם דאנק אייך.

ל י ב ע

ס'איז מיין ליעבסטע ארבייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גוט, ווען אייך געפעלט עס.

ל י ב ע

איהר האט היינט געארבייט א גאנצע נאכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך? ביי־נאכט שלאף איך.

ל י ב ע

ס'האט זיך געהערט אין מיין צימער ווי איהר זענט ביינאכט אומ־גענאנגען אויף און אב. אין מיין צימער הערט מען ווען אימעצער געהט אום אויבען.

ברוינשטיין

ענטשולדיגט מיר, ליבע, וואָס כ'האָב אייך ניט געלאָזט שלאָפֿען. איך האָב ניט געוואוסט אז גראדע איבער אייער קאָפּ קומט אוים מיין צימער. איך וועל בעטען, די מוטער זאָל אייך געבען א בע־קוועמערען צימער.

ליבע

חלילה, וואָס רעדט איהר? איך האָב גאר ניט געמיינט מיט דעם.

ברוינשטיין

ס'זענען דאָך פארהאן אזוי פיעל לעדיגע צימערען. מיין מוטער וועט מיט פערגניגען אומבייטען.

וויל געהן צום טיר.

ליבע

פערשטעלט איהם דעם וועג.

איך בעט אייך טהוט עס ניט. כ'בין געוועזען אזוי נאריש, און האָב עס אייך דערצעהלט...

ברוינשטיין

איז ניט, איז ניט — כ'האָב נאָר געמיינט בעסער צו מאכען... ס'איז טאקע ריכטיג. כ'בין אומגעגאנגען ביינאכט. כ'האָב א צער. זעהט איהר, דאָ קען איך שוין ניט וויסען ווער עס מאכט אנ'אָרדע־נונג פון מיינעט וועגען.

ליבע

איהר ווילט אפשר ניט ליידען וואָס איך קום דאָ ארויף צו אייך?

ברוינשטיין

ניין, קינד. איהר שרעקט זיך אלץ פאר זיך. איהר טהוט דאָך קיי־נעם קיין בייז ניט. ער בעקומט פון קעשענע אַ בריף און הייבט אָן צו לעזען: „ווערטער הערר ברוינשטיין. פון אייער סחורה זענען מיר זעהר צופרידען. דער הויכער פרייז קימערט אונז ניט. מיר וואָלטען אייך טייערער געצאָהלט ווען איהר קענט אונז געוויסע ארטיקלען ארויסגעבען נעפארבט. אין דער אייגענער צייט בעטען מיר פון אייך איהר זאָלט אונז צושיקען פינף טוץ... כא־כא־כא — איהר

ווייסט ניט, ליבע, וואָס פאַר א טייוועל מאכט עס חוזק פון מיר?
ס'איז דאָך ניט קיין וויץ? וואָס זאָגט איהר ליבע?

ל י ב ע

אייער מוטער זאָגט שטענדיג, אז בערמאַן פערקויפט אייער ארבייט פאַר געלד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער דאָס קען דאָך ניט געמאָלט זיין. וואָס הייסט: מיין ארבייט — און געלד?...

ל י ב ע

ווען ער זאָל טאַקע טיילען אומזיסט וואָלטען אייך דאָ די קינדער די שוועלען אָבגעשלאָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר מיינט עס ערענסט?

ל י ב ע

איצטער וועט דאָך דאָס געלד אריינקומען צו אייך. איז דאָך בעסער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער דאָס קען דאָך ניט געמאָלט זיין. מיין ארבייט בעקומט מען ניט פאַר קיין געלד. ווייסט, קינדער און געלד?!

ל י ב ע

ניט די קינדער קויפען, די מוטערס טהוען עס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס'איז דאָך אָבער אונמעגליך.

ל י ב ע

אויף דער וועלט פיהרט זיך דאָך אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיר געהט ניט אָן ווי די וועלט פיהרט זיך.

ל י ב ע

ניט יעדערער קען אויספיהרען צו טהאָן ניט אזוי ווי מענשען ווילען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שוין צוואַנציג יאָהר, אז איך האָב מיט מענשען אָבגעשניטען.

כ'וויל מיט די דאָזיגע מענשען מיין לעבען ניט פערבינדען — איך וויל ניט! איך וויל ניט!

פרוי ברוינשטיין

קומט.

איך האָב געמיינט, אז פאלק איז דאָ פארהאנען און ער האָט דיך פון גערולד ארויסגעפיהרט. מען הערט דאָך דיין קול איבער'ן גאנצען שטוב... זעהסט די קינדער פרעגען זיך נאָך אויף דיר. האָבען גע־הערט, אז דאָ בעקומט מען שפּילצייג אומזיסט.

קינדער קומען אריין.

אפרים

איבערגעוועלטיגט פון שמחה, לאכט אַזש פאר נצחון.

אלזאָ וועה איז געהעכט? ס'איז אימעצענס א שפּאס און ניט מעהר. צו די קינדער. און איהר מיינע לייט — הייסט עס, איהר האָט גע־הערט אז איינער א משוגענער, אפרים ברוינשטיין, טיילט אומזיסט, כא־כא־כא — אומזיסט, אָהן געלד, שפּילצייג? אמת! אָט דאָס בין איך דער משוגענער.

ערשטער אינגעל

ביי אונז אין קלאַס ווייסען עס אַלע קינדער. נאָר די לעהרער לאָזען ניט געהן. מיר זענען די בעסטע שילער, האָבען מיר קיין מורא ניט.

ברוינשטיין

מיט שמחה.

די בעסטע שילער! דאָ זעהט מען אַז איך. און איהר ווערט געוויס זיין די בעסטע מענשען אויך. ווער האָט עס איך וועגען דעם דערצעהלט?

צווייטער אינגעל

נעבען אונזער שוהלע איז געוועזען אַן'אַלטער מאַן און האָט עס דער־צעהלט די קינדער.

ברוינשטיין

בערמאַן! געוויס איז עס בערמאַן. קיינער וועט איהם ניט איבער־

קויפען פאר קיין געלד.

פרוי ברוינשטיין

גיב זיי שוין. זאָלען זיי געהן א היים.

ערשטער אינגעל

מיר ווילען טאקע געהן א היים.

אפרים

ווען איהר קינדערלאך וואָלט וויסען וואָס איהר זענט היינט פאר מיר. ווען איהר מיינע, ליעבע קינדער, וואָלט עס וויסען... קלייבט אוים וואָס אייך געפעלט. דאָ האָט איהר ווינטמילען — מיין לעצטע ארבייט. דאָ האָט איהר שטיבער. צו פיער פענסטער אין א שטוב. דאָ האָט איהר ברינעמער. דאָס זענען שטאָלען און פון אינוועניג קור־קען ארוים קעלבלאך... דאָס איז מעבעל; טישען, בענק.

די קינדער קוקען נייגעריג.

ליבע

זיי וואָלטען ווען אלץ.

ברוינשטיין

קלייבט זיך אוים וואָס אייך געפעלט. טאָמער געפינט איהר א פעד־לער, זאָגט קען איך עס פעריכטען, אדער באלד אדער איהר וועט עס איבערלאָזען, וועט ביז מארגען פארטיג ווערען. טאָמער האָט איהר עפעס אליין געדאנקען פאר שפילצייג, זאָגט וועל איך עס פאר אייך מאכען מיט'ן גרעסטען פערגניגען... איך זעה, אז איהר האָט מורא צו בעטען דאס וואָס אייך געפעלט. איך זעה שוין אָן אייערע אויגען וואָס איהר וואָלט וועלען... אלזא, יעדערער פון אייך בעד קומט צו איין שטוב, צו איין ווינטמיל און צו איין ברונעם... אט אזוי. פאַרזיכטיג זאָלט איהר עס טראגען.

די קינדער טאַנצען אַזש אונטער פאר שמחה.

ערשטער אינגעל

אין ברונעם איז דאך ניטאָ קיין דעק.

אלע לאַכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב דו מיינסט אין איהם וואסער צו האלטען איז געווים גוט. לאז איהם דא און מארגען וועט ער שוין זיין מיט א דעק.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער קינדערלאך גערט א היים צו אייער מאמע. גערט, ליבע, דו וועסט זיי ארויסלאזען.

די קינדער גערען ארויס צופרידענע. ליבע בעגלייט זיי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט ווידער ארויס דעם בריף און קוקט אין איהם.

אבער דעם אונפעהיגסטען ליץ האט דער טייוועל צו מיר געשיקט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס האסטו דארט אזעלכעס?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעהאלט דעם בריף.

גאר ניט, גאר ניט, מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קום צו מיר, אפרים. זעץ זיך דא, נעבען מיר.

א פ ר י ם

זעצט זיך נעבען דער מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זי גלעט איהם איבער'ן קאפ.

דו ביזט אזוי אויפגערעגט, אז איך האב גאר קיין חשק ניט צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קען זיין, אז איך בין אביסעל אויפגערעגט. אבער עס שאדט ניט. פאר דיינעט וועגען בין איך גאנץ רוהיג און איך הער דיר מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט איהם אויפ'ן קאפ.

דערפאר האב איך דיך ליעב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער בין איך שוין אינגאנצען רוהיג און דו קענסט מיט מיר רעדען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וויל מיט דיר רעדען טאקע וועגען דיר אליין. א מאמען קען מען נישט נארען. איך וויל דיר פרעגען פאר וואס די שלאפסט נישט די לעצטע עטליכע נעכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האב שוין היינט איינמאל געהערט וועגען דעם. ווען מען וואלט ביי מיר ניט פרעגען וואלט איך טאקע ניט וויסען, אז איך שלאף ניט די לעצטע נעכט... יא, מוטער איך האב געוואלט ביי דיר בעטען, אז דו זאלסט געבען ליבע'ן אנ'אנדער צימער. וויל מיין ארבייט צימער קומט אוים איבער איהר. איך לאז זי ניט שלאפען ווען איך געה דא אום אדער ווען איך ארבייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, וואס דיר ליגט אין זינען? פאר דעם צווייטען בעקוועמליכקייטען. און אז איך פרעג דיר פאר וואס דו שלאפסט ניט ביינאכט — אויף דעם ענטפערסטו מיר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס ווייס איך נאך פארלויפיג אליין ניט. איך מיין אז עס וועט איבערגעהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך מיט דיר מעהר ניט רעדען וועגען דעם?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי אויפ'ן שטערען.

גיין, מעהר ניט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך דיך לאזען אליין?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, ניין.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

פערשטעהסט, דו ביזט אַלט אַכט און פיערציג יאָהר און איך זעקס און זעכציג. איך האָב פריהער געקוקט אויף דיר ווי אויף אַ קליין קינד, נאָר עפּעס דאַכט זיך מיר אַז... אָבער שאַ. איך האָב געזאָגט, אַז כ'וועל מיט דיר ניט רעדען וועגען דעם. אַז מען האָט אַ קלוגען זוהן מוז מען זיין אַ קלוגע מאַמע.

פ אַ ל ק

בעוויייזט זיך אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו? פאַלק? ווי גוט דו האָסט געטהאָן!

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב נאָך אַרבייט ביי זיך... געהענדיג צום טיר, צו פאַלקען. נישט גוט טהוט איהר, ווען איהר פערגעסט אייערע אַלטע גוטע פריינד.

פ אַ ל ק

זעהט אויס שלעכט, ווי ניט אויסגעשלאָפען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גוט האָסטו געטהאָן, וואָס דו ביזט איצטער געקומען.

פ אַ ל ק

אין דיינע אויגען קומט עס אויס, אַז איך טהו דיר זעהר גרויסע טובות מיט מיין קומען. אַך, ווי גוט און ווי נאַריש דו ביזט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאַריש בין איך אפשר — אָבער גוט? אין דעם קען מען נאָך צווייפלען.

פ אַ ל ק

דו ביזט ביידע זאַכען אין איינעם: גוט איבער דער מאָס און נאַריש איבער דער מאָס. אַ געוויסע דאָזע נאַרישקייט איז זעהר גוט. מען האָט מעהר ערפאָלג אין היינטיגער וועלט. אָבער דו, מיין פריינד, ביזט שוין צו נאַריש...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפשר זאָל איך היינט מיט דיר גאָר ניט רעדען?

פ א ל ק

איך בין געקומען היינט זעהר פיעל צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיין טאָן געפעלט מיר עפּעס ניט. ערלויב מיר עס דיר צו בעמערקען.

פ א ל ק

דאָס לאָז איבער אויף שפּעטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב זיך מיט דיר ווירקליך דערפרעהט. כ'האָב היינט אזא פּראכטפאָלען פריהמארגען. און דו האָסט עפּעס מיט זיך אזעלכעס מיטגעבראכט... עפּעס רעדסטו אזוי הויך, שרייענדיג.

פ א ל ק

לאַכט.

ביי דיר איז אזוי שטיל, אז עס קומט איינער פון דער גאס דאכט זיך דיר, אז מען שרייט אָדער מען פּויקט אויף א טערקישען פּויק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

היינט ביזטו צו מיר געקומען ווי איינער פון דער גאס אין אזא קריגירעשער שטימונג. וואָס שטעהסטו? זעץ זיך. זאָל איך דיר דערצעהלען וועמען איך האָב דאָ היינט געהאט פאר געסט?

פ א ל ק

צוויי קינדער. איך האָב זיי געזעהן ארויסגעהענדיג פון דיין שטוב פרעהליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פרעהליך זאָגסטו?

פ א ל ק

זיי האָבען געטאַנצט פאר שמחה.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס בעדארף איך דען מעהר?

פ א ל ק

דאָס איז דאָס גאַנצע אומגליק וואָס דו בעדאַרפסט ניט מעהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אומגליק זאָגסטו... אָט וואָס עס האָט מיר היינט שיעור קיין אומ־גליק ניט געבראַכט אין שטוב אריין. זעהסט?

ער גיט איבער פאלקען דעם בריף.

פ א ל ק

קוקט אַריין אין בריף.

פראַכטפאָל! וועסט דאָך מיליאָנען אנקלייבען. נעהם מיך צו פאר א שותף.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טאָרסט ניט לאַכען פון דיין אלטען פריינד. זאָג מיר, איך בעט דיר, וואָס זאָל דאָס הייסען?

פ א ל ק

איינפאַך, דיין סחורה איז געוואָרען בעקאַנט איבער'ן שטאָדט און מען פרעגט זיך נאָך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס איז מיט דיר, פאלק? ביזט ניט דער אייגענער.

פ א ל ק

איך בין דער אייגענער ווי געווען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאלק, קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין.

פ א ל ק

דו ביזט מיר היינט עפּעס אנדערש ווי שטענדיג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט צו דעם בריף. בעהאַלט איהם און קערט זיך אָב פון פאלקען.

פ א ל ק

ווערסט מיר אפשר בעטען, איך זאָל פון דיין שטוב ארויסגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס אייגענטליך האָט געבראַכט דאַצו, אז דו זאָלסט אין מיין שטוב אזא אפטער גאַסט זיין? איך זאָג שוין ניט — אזא „נאָהנטער

פריינד". אין דעם האָב איך שוין אָנגעהויבען צו צווייפלען... נאָר איך וויל קיין פריינד ניט אָנווערען. זיי זענען מיר שטענדיג געווען טייער. איך בין היינט פערצווייפעלט; איך וויים אליין ניט די סבה דערפון.

פ א ל ק

דו ווייסט. און אויב דו ווייסט איצטער ניט וועסטו עס שפּעטער וויסען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער וואָס איז עס פאר א רייד? ער געהט גאָר נאָהנט צו פאלקען און בלייבט איבעראשט. וואָס איז דאָס? ווייַן? האסט געטרונקען ווייַן?

פ א ל ק

יא, איך האָב געטרונקען ווייַן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו?...

פ א ל ק

יא איך, איך האָב געטרונקען, אָבער איך בין נאָך ביים קלאָרען פערשטאַנד. זעהסט, איך האלט מיר גאַנץ גלייך אויף די פיס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז דאָך אונמעגליך!

פ א ל ק

וואָס ביזטו אזוי פערצווייפעלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו! פאלק!... איך בין גרייט צו וויינען.

פ א ל ק

נארישקייטען. לאָז צורוה מיט דיין גוטהארציגקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער, פאלק, איך בעט דיר — ס'איז דאָך ניט אומזיסט. אפשר בין איך ווירקליך אזוי נאריש און פערשטעה שוין גאר ניט.

פ א ל ק

צוליעב דיר האָב איך געטרונקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

פ א ל ק

איך קען עס גאָר ניט בעגרייפען, אז ביי היינטיגע צייטען זענען פאַרהאַן אזעלכע מענשען. האָבען אויגען; זעהן אלצדינג און זאָגען, אז זיי זעהן ניט. הערען אלצדינג און זאָגען אז זיי הערען ניט. איך הייב אָן צו טראַכטען, אז איך האָב געשלאָסען פריינדשאַפט מיט א משוגע'נעם... א גוטען טאָג!

געהט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

כאַפּט איהם פאַר'ן האַנד.

אָבער, פאַלק...

פ א ל ק

איך שפּיר, אז איך ווער נאַרישער נעבען דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפשר ביזטו גערעכט. ניט איך האָב געוואויגען די חכמה פון דער וועלט.

פ א ל ק

עס וואונדערט מיך זעהר: א מענש וואָס איז וועלטען אויסגעפּאָה־רען... וואָס האָסטו געטהאָן אין פּאַריז — געווען א בארימהערציגע שוועסטער? אין לאָנדאָן — געפיהרט א פּאַראַליזירטען לאָרד אין א וועגעלע אויף גומענע רעדער?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז א שעהנער וויץ... אפשר טרייבסטו גאָר שפּאַס מיט מיר. מעגליך, אז דעם לעצטען חודש האָט איהר זיך אלע אנגערעדט אָבצושפּילען א קאָמעדיע ארום מיר און מיך אויך אריינגעהמען אין מיטען? ווער צושטערט מיין רוה? זאָג מיר, איך בעט דיר גאַנץ ערענסט, ווער זענען די צוויי פריילינס איך מיין...

פ א ל ק

לאכט הויך.

איך ווייס ווענען דו מיינסט. בעדארפסט מיר קיין סימן ניט געבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס לאכסטו?

פ א ל ק

מאכסט דעם אנשטעל, ווי דו וואלסט זיי גאר ניט געדענקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף דיר און איך בין אין פערצווייפלונג. דו ביזט זיבען און צוואנציג יאהר אלט. ביזט דאך קיין קינד ניט. דו האסט גע־טרונקען — אבער דו ביזט דאך ניט אזוי בעטרונקען.. אפשר האס־טו מיר צו זאגען אזעלכעס וואס זאל מיר מיט איין מאל קלוג מא־כען, טא זאג עס. לעג ניט אב.

פ א ל ק

וואס איז געשעהן צווישען אייך ביידע, ווען דו ביזט דארט צום לעצ־טען מאל געווען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו, רעד ווייטער; איך הער אויפמערקזאם.

פ א ל ק

איך האב דאך ביי דיר געפרעגט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וויל דו זאלסט אליין דעם ענטפער געבען אויך.

פ א ל ק

איך בין דאך דאביי ניט געווען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב זי איז אזעלכע ווי דו פערשטעהסט, האט זי בעדארפט אליין אלץ דערצעהלען.

פ א ל ק

לאמיר דיין איידעלקייט אוועקלעגען אן א זייט, דו ענטפער מיר...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך וויל מיין איידעלקייט ניט אוועקלעגען אן א זייט!

פ אַ ל ק

אפשר ווען איך וועל דיר ארויסברענגען פון גערולד וועסטו אָנהייבען צו רעדען מיט מיר צו דער זאך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שווייגט.

פ אַ ל ק

איך מיין גאנץ ערענסט, וואס איז געשעהן צווישען אייךביידען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטרענג.

האסט קיין רעכט ניט צו פרעגען, ווען דו ביזט די גאנצע צוויי וואָכען ביי מיר ניט געווען!

פ אַ ל ק

דו ווייסט אז זי איז אן עפענטליכע פרוי?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס הייסט עס?

פ אַ ל ק

די אויסגעלאסענסטע פרוי וואס די וועלט האט נאר אמאל געהאט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געווען. דאס האב איך געוואוסט נאך איידער זי האט עס מיר דערצעהלט.

פ אַ ל ק

זי אליין האט עס דיר דערצעהלט?!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא.

פ אַ ל ק

וואס איז דא? איך געה דאך פון זינען אראב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און מיט איהר אינאיינעם האסטו געטרונקען?

פ א ל ק

מיט דער צווייטער; איהר קרבן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אזוי האָב איך אויך פערשטאַנען. האסט מיר נאָך עפּעס צו זאָגען?

פ א ל ק

אויב אזוי האָב איך דיר מעהר גאָר ניט וואָס צו זאָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קען די צוויי פרויען. די איינע איז דער זינד פון דער וועלט. און די צווייטע איז די שעהנקייט פון דער וועלט.

פ א ל ק

איז די צווייטע ראָלאנד?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יעדערער פערשטעהט ווי ער קען.. איך מיין אז אלץ איז געענדיגט. ביזט צו מיר ניט געקומען ווי דו פלעגסט זיך אויסדריקען, צו מיין רוהיגען ליכטיגען ווינקעל. פערקערט, דו ביזט געקומען די רוה פון מיין היים ארויסצוטרייבען. און דער עיקר וואָס דו פאַדערסט פון מיר אזעלכע זאכען... וואָס ווילסטו פון מיר? ווילסט מיר צוהילף קומען — ס'איז מיר ניט נויטיג. איך זאָל דיר צוהילף קומען? — מיין הילף איז פאר דיר צו שוואַך.

פ א ל ק

ווילסט איך זאָל אוועקגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טהו ווי דו פערשטעהסט.

פ א ל ק

אפשר בין איך היינט אביסעל אויפגערעגט אבער...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אלץ וואָס עס קומט איז אזוי אונבעוואוסט; אזוי אונערוואַרטעט. איך וואַרט, וואָס וועט מיר נאָך היינטיגער טאָג ברענגען.

מען קלאַפּט אין טיר.

פ אַ ל ק

איך מיין, אז מיר זענען ביידע איצטער גאנץ רוהיג: מיר קענען אויפנעהמען — ביטע!

מען קלאפט אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

עפענט דיר טיר.

ר אָ ל אַ נ ד

קומט אריין, שווארץ געקליידט.

איך האָב געהערט, אז מען האָט מיר געבעטען אריינקומען. איך האָב געוואָלט, אז איהר זאָלט מיר די טיר עפענען. צו פאלקען. איך האָב ערווארטעט אייך דאָ צו טרעפען.

פ אַ ל ק

גלויבט מיר, אז איך האָב דעם מינדעסטען פערדאכט ניט געהאט אייך דאָ צו בעגעגענען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי ער וואָלט זי צום ערשטען מאָל זעהן.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

פ אַ ל ק

וויל אַרויסגעהן.

ר אָ ל אַ נ ד

בלייבט דאָ, הער פאלק, איך בעט אייך.

פ אַ ל ק

אפשר פערלאנגט ברוינשטיין ניט איך זאָל דאָ בלייבען, איך מיין, אפרים, דו קענסט דאָך פריילין ראלאנד?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעקומט דעם בריף און קוקט אַמאָל צום בריף און אַמאָל צו פאלק׳ן און ראָלאנד.

פ אַ ל ק

אייער פריינדין האָט זיך שוין אויסגעניכטערט?

ראָלאַנד

ענטפערט ניט.

ברוינשטיין

צו ראָלאַנד.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

ראָלאַנד

איך וויל איהר זאָלט מיר בעטען זיצען, מיר איז זיך שווער צו האַלטען אויף די פיס. איך וועל זיך אַברוהען, דאַן וועל איך אַוועק־געהן. איך וואָלט נאָר בעטען אַביסעל וואַסער.

ברוינשטיין

געהט ארויס.

פאַלק

ער וועט ניט קומען צוריק.

ראָלאַנד

דערשראָקען.

פון וואַנען ווייסט איהר דאָס?

פאַלק

איהר וועט שוין זעהן.

ראָלאַנד

געהט בעט איהם, ווי גאָט איז איהם ליעב, ער זאָל ארויפקומען.

פאַלק

לאָזט איהם, כ'בעט אייך. לאָזט איהם צורוה. ער געהט צו איהר. איהר פיהרט מיך פון זינען אראָב. צוליב אייך בין איך היינטיגע נאַכט אַזוי נידריג געפאַלען. לענטער איז אַ פינסטערער גהינום. איהר אַליין האָט מיך אין דעם דאָזיגען גהינום געשטויסען. ראָלאַנד, איך האָב נאָך קיין מאָל אַזוי ניט געבויגען מיין קאָפּ ווי איך טהו עס איצטער פאַר אייך.

ראָלאַנד

מיין פריינדין האָט אייך ניט צופרידען געשטעלט, אבער זי איז זעהר צופרידען מיט אייך.

פ אַ ל ק

איהר האָט נעבען זיך א זומפּ אויפגעעפענט און דורך אייער האנד זינק איך אין איהם.

ר אַ ל אַ נ ד

וואָס דען נאָך פערלאנגט איהר?

פ אַ ל ק

איהר זאָלט מיר אומקערען מיין שטאָלץ.

ר אַ ל אַ נ ד

איהר האָט עס קיין מאָל ניט געהאט.

פ אַ ל ק

איהר האָט איהם גערויבט פון מיר, און ווילט מיר איהם ניט אומ־קערען.

ר אַ ל אַ נ ד

איך קען א סך אזעלכע ווי איהר. איהר ווילט צוריק אייער שטאָלץ? געהט צו מיין פריינדין, פערלירט נעבען איהר א טייל פון אייער לע־בען, יעמאָלט וועט זיך צו אייך צוריק אייער שטאָלצקייט אומקע־רען. ביי מיר האָט איהר גאָר ניט וואָס צו פאָדערען.

פ אַ ל ק

איהר זענט אנ׳אויסוואורף!

ר אַ ל אַ נ ד

פאר אַזעלכע ווי איהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט, טראָגט אַ גלאָז וואסער.

ר אַ ל אַ נ ד

זי שטעלט דאָס וואסער אַוועק נעבען זיך. עס זעהט אויס ווי זי וואָלט איהם עפּעס וועלען זאָגען, נאָר איהר שטימע ווערט פערשטיקט.

פ אַ ל ק

שרייט אויס נאָך אַמאָל.

איהר זענט אנ׳אויסוואורף!

ברוינשטיין

אין גאָטעס ווילען, אָבער וואָס זאָל עס הייסען?

פאלק

זיי וויסען, אז דעם בריף האָב איך דיר געשיקט ווייל אזוי האָט זי עס פערלאַנגט. און איצטער, ווי עס שיינט, איז זי געקומען זעהן וואָס פאר א ווירקונג ס'האָט אויף דיר געהאַט. דעם בריף האָב איך גע־שריבען.

ראלאנד

קוקט צושראָקען.

ברוינשטיין

איך פערשטעהע נאָך אַלץ ניט.

פאלק

יא, זי האָט עס מיר געהייסען. געצוואונגען חוזק צו מאכען פון דיר און דיינע קינדערשע אידיאַלען.

ברוינשטיין

אויסער זיך. זיין געזיכט ווערט אויף אַנ'אויגענבליק פרעהליך און באַלד צוריק טרויעריג און ס'איז שווער צו דערקענען אויב ער וועט וויינען אָדער לאַכען. ער נעהמט מיט ציטערענדע הענד דעם בריף פון קעשענע קוקט אין איהם אויפמערקזאַם, צולאַכט זיך פלוצלונג.

דאָס איז דאָך דיין האַנדשריפט, פאלק! אַ, סאַראַ וויץ! און דו פאלק האָסט זיך ערלויבט צו מאכען חוזק פון אַנ'אַלטען פריינד — דו שטיפער איינער...

פאלק

צו ברוינשטיינען.

אַלטער נאַר...

ראלאנד

גאַנץ אונערוואַרטעט, ווייזט פאלקען די טיר.

ארויס פון דאַנען!

ברוינשטיין

גאָט איז מיט אייך, וואָס טהוט איהר?

ר אָ ל אַ נ ד

ארויס פון דאַנען!

פ אַ ל ק

פערגעסט ניט, אז איהר זענט אין אַ פרעמד הויז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער פרייליין, איך האָב דאָך קיין מאָל אזעלכעס מיט קיינעם ניט געטהאָן און בפרט — פאַלק, דאָס איז דאָך מיין אַלטער פריינד...

פ אַ ל ק

איצטער קען איך רוהיג אוועקגעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו מוזט דאַ בלייבען.

פ אַ ל ק

איך מוז געהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בלייב־דאַ. מיר וועלען אויסארבייטען אַ פּלאַן ווי צו פייערען אונזער בענייטער פריינדשאַפט.

פ אַ ל ק

דאָס מאָל מוז איך אָבטרעטען.

גערט אַרויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אַ מערקווירדיגער עקשן איז ער, דער פאַלק... דאָס וואסער איז שטעהן געבליבען... און איך בין געגאַנגען צו אונז אין גאַרטען, פון קוואַל אָנגעשעפּט. ביי אונז אין גאַרטען איז אַ קוואַל פאַרהאַנען.

ר אָ ל אַ נ ד

אזוי פיעל שטאָלצע מענשען זענען ביי מיינע פיס געלעגען און האָבען צו מיר שעהנע ווערטער גערעדט. און פון אַלע זייערע שעהנע ווערטער צו מיר, קען איך איצטער קיין איין איינציג וואָרט ניט אויסגעפינען פאַר זיך, מיט וואָס אַנצוהייבען. קיין איין איינציג וואָרט קען איך איצטער צוהילף ניט נעהמען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גאַנץ נאַאיוו.

מיט וואָס קען איך איך דינען?

ר אַ ל אַ נ ד

זי בעקומט פון קעשענע אַ גאָלדענעם רעוואָלווער, דערלאַנגט ברוינ־שטיינער. עפּענט מיר אַ וועג צו אַליכטיגען לעבען . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט דעם רעוואָלווער פון איהר האַנד, ניט קוקענדיג אויף איהם. לעגט איהם אַוועק אָן אַ זייט.

ר אַ ל אַ נ ד

לאָזט זיך אַראָב צו זיינע פיס.

פיערטער אקט

דער אייגענער צימער.

ראַלאַנד

געבויגען פאר זיינע פיס אין טיעפען שווייגען.

ברוינשטיין

נעהמט איהר האַנד, הויבט זי אויף. זי בעהאַלט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט. באַלד אָבער געהט זי אָב פון איהם, דאָס געזיכט מיט די הענד פערדעקט. זי לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטול. אַ ציוט שטיל.

ברוינשטיין

ווי צו זיך אַליין.

מענליך, אז מיין הארץ איז שוין גאַר פערשטיינערט.

ראַלאַנד

די שטימע איהרע ווען זי רעדט רייסט זיך זעהר אָפט איבער, כאָטש זי בעמיהט זיך צו זיין רוהיג. זי קוקט ניט צו איהם. איהרע פויסטען זענען צוזאַמען געדריקט. איהר געזיכט איז ווי קאָנוואולסיוו פערענ־דערט.

אַלזאָ איצטער קען איך אָנהייבען גאַר פון אָנהייב. דעם בריף האָב איך איהם געצוואונגען צו שרייבען. ס'איז געווען איין מאָמענט ווען מיך האָט ארומגעכאַפּט מיין אַלטע בייזקייט. מיין אַלטע געוואוינ־הייט.

ברוינשטיין

ער געהט צו איהר נעהמט איהר האַנד.

איך בעט אייך, פערשאַפט זיך אזעלכע שמערצען ניט מעהר — ווע־מען איז עס דען נויטיג?

ראַלאַנד

וועמען איז עס נויטיג? איך פרעג אויך שטענדיג — איך האָב עס געפרעגט ווען איך בין נאָך א קינד געווען — וועמען איז עס נויטיג וואָס איך לייד? וועמען איז עס נויטיג, אז איך זאָל אין דער צייט פון מיין רוה נאָס מאַכען מיין קישען מיט מיינע טרערען? ניין איך

ווייל ניט וויינען — איך וויל דאך אנהויבען פון אנהייב איהר זאלט אלץ וויסען...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער ס'איז אונמעגליך איך זאל עס אלץ הערען. איך בעט אייך. איהר מיינט מיר צו דערצעהלען פון זיך — פאר מיר זענט איהר ניי־געבוירען. דערצעהלען פון דער וועלט? — זי האט מיך גרוי געמאכט.

ר א ל א נ ד

איך בין אויפגעוואקסען צווישען שמאטעס און מיסטען. און ווי א פליג וואס וואקסט צווישען די מיסטען, הויבט זיך פלוצלונג אויף אויף גאלדענע פליגעל און טראגט זיך אין לופטען — אזוי איז עס מיט מיר אויך געווען. און די וועלט? איהר קענט זי? איך בין צו איהר פערקויפט געווארען. די וועלט, זי בייט יעדען יאהר איהר געשטאלט, בייט איהרע קליידער. יעדע לאנד האט אנדערע מענשען; אנדערע געזיכטער, אנדערע בעגריפען, אבער דער טייוועל וואס לעבט אין דער נשמה פון דער וועלט — ער בייט זיינע געשטאלטען ניט... דאן ווען מיין יוגענד האט בעדארפט זיין דער קרבן פון דער וועלט — יעמאלט זענען אלע קליידער געווען די אייגענע. אלע כאראקטערען די אייגענע. יעדענס בענעהמונג אויף איין און דעם זעלבען ארט. מיין שטאלץ האט יעדערער אויף דעם אייגענעם ארט געטרעטען. דאס בלוט פון מיינע אדערען האט יעדערער אויף דעם אייגענעם אופן גענאגט. אין אלע צייטען, ווינטער, זומער, הערבסט און פרהילינג. — גאנץ אנדערע נאציאנען. גאנץ אנדערע פעלקער — אבער דער פערלאנג צו מאכען דעם גענוס וואס אונפערשעמטער. וואס פרעכער און אונערבארימדיגער — דאס איז איינס. דאס קען די וועלט נאר איין וועג. און מערקווירדיג ווי אין מיר האט זיך די יוגענד בעהאלטען. מיט אוננאטירליכע כחות האבען איהרע ווארצלען מיין גאנצען וועזען דורכגעפלאכטען. אימעצער האט מיר א נאמען געגעבען „דאס קינד פון דער וועלט". אבער גענוג! איך וויל מעהר ניט זיין דאס קינד פון דער דאזיגער וועלט! איך וויל איהר מעהר

מיין יוגענד ניט געבען...

פון גרויס אויפרעגונג פאלט זי אין א היסטערישען צושטאַנד. לאכט און וויינט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גאַנץ פערלאָרען. ער פרובט זי בערוהיגען. עס געלינגט איהם ניט. ער געהט שנעל ארויס פון צימער.

ר אָ ל אַ נ ד

ס'איז צו מערקען, אַז זי אליין װענדט אַלע איהרע קרעפטען זיך צו בערוהיגען. די היסטערישע צושטאַנד געהט איבער אין אַ גאַנץ נאַטירליכען, האַרציגען געוויין.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איילט אריינצוקומען.

וועך וויינט עס? ווער וויינט עס אזוי ביטער? נעהמט צערטליך ארום ראלאנד. וועה איז דער מאמען, וואָס וויינט עס אזוי איהר קינד? גאָט מיינער, ווער האָט עס אַזוי בייז געטהאָן מיין קינד? קושט זי. נו שא, נו געגוג שוין. מען טאָר ניט אַזוי. נו שא. אביסעל וויינען איז גוט, אבער צופיעל איז אומגעזונד. ווער האָט עס בייז געטהאָן מיין קינד?..

צערטעלט זי.

ר אָ ל אַ נ ד

בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף דער אַלטערס ברוסט בערוהיגט זיך. בליפּעט אַ ווײַלע און ווערט באַלד אין גאַנצען שטיל.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא. גענוג. די וועלט צאַהלט פאר טרערען זעהר א קליינעם פרייז. גליין ווי די וועלט וואַלט עס גאַר נישט בעדארפען. טרערען בעדארף יעדערער נאָר פאר זיך אליין האָבען. נו, שא . . . אמאָל איז טרערען געגליכענט צו א קילען רעגען ווען ער פאלט ארויס נאָך דעם ווי אונטערן הימעל הענגען שווערע וואָלקענס מיט דונערן און בליצען, און אמאָל זיינען זיי גלייך צו בלוט וואָס רינט פון הארצען און קיינער זעהט נישט . . . נו שא, נו שא, גענוג זאָל דיר

שוין זיין . . . ווען א מאמע וויינט אויף דעם גורל פון איהר קינד, קען זיין אמאָל אז די טרערען ווערען אַנגענומען . . . א מאמעס טרערען האָט נאָך אַמאָל א שטיקעל ביידייט פאר איהר אליין; האָט א בעדייט פאר איהר קינד. אָבער, אז א קינד וויינט און ס'איז ניטאָ קיין מאמע וואָס זאָל עס איינשטילען, ווערט פון דעם וויינען א קללה פאר דער וועלט געבוירען . . . . נו שא, נו שא... נישט מעהר. קושט זי. צעהן ים'ען און צעהן טייכען זיינען פאַרהאַ־ נען וואו ער שטראָמען טרערען און קיינער בעדאַרף זיי ניט. און קיינעם נוצען זיי נישט.

ר א ל א נ ד

מוטער מיינע . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, איך בין אַלט. און ווער ווייסט וויפיעל ס'איז מיר באַשערט צו לעבען.

ר א ל א נ ד

איהר וועט לעבען אייביג, מוטער מיינע.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, קענסט נאָך ווידער אָנהייבען צו וויינען.

ר א ל א נ ד

איצטער היילען מיר מיינע וואונדען אייערע מוטערליכע ווערטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיינע רייד זענען קלוג. זיי געפעלען מיר. מיין שטוב איז פאר דיר אָפען אויב מיין שטוב קען דיר גוטס טהאָן.

ר א ל א נ ד

ווייטער פון אייער שטוב זענען פאר מיר אַלע טויערען פערשלאָ־ סען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

הונדערט וועגען האָט יעדער איינציגער ווען ער איז יונג.

ר א ל א נ ד

איך בין שוין אויף אַלע וועגען געגאַנגען. יעדען וועג ביז צו ענ־

דע דערגאנגען.

פרוי ברוינשטיין

קושט זי.

אַט האָסטו דיר נאָך א מאָל. איך מוז געהן. איך האָב נאָך ארבייט. וועמען זאָל איך ארויפשיקען — מיין זוהן אָדער פאלקען?

ראלאנד

דערשראָקען.

וואָס רעדט איהר?

פרוי ברוינשטיין

ווייל איך בעדארף אוועקגעהן.

ראלאנד

פאלק קען דאָך דאָ איצטער ניט זיין.

פרוי ברוינשטיין

ער איז דאָ פארהאנגען אין גאָרטען, מיט איהם איז פארהאַן די פריילין וואָס איז דאָ אמאָל מיט אייך געווען.

ראלאנד

זיי קענען אריינגעהן אלע קענען אריינגעהן.

פרוי ברוינשטיין

געהענדיג צום טיר לעגט זי גוטמוטיג, מוטערליך, א פינגער צו דער נאָז מאַכענדיג א „פאָן“ צו ראָלאַנד.

דו, דו, איך וועל דיר געבען.

געהט ארויס.

ראלאנד

שטעהט אנטקעגען טיר אין ערוואַרטונג.

ברוינשטיין

קומט אריין.

אזוי האָט מיר טאקע מיין מוטער איבערגעגעבען.

ראלאנד

געענדיגט מיט דעם אלטען לעבען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער איז מיט דער אלטער וועלט געענדיגט.

ר א ל א נ ד

ווען איך בין געלעגען געבויגען צו אייערע פיס דאכט זיך מיר, אז איך בין געשטארבען און צוריק אויפסניי געבוירען געווארען. און ליכטיג איז מיר איצט אין מיינע אויגען. ליכטיג אין מיין הארצען און אין מיין נשמה. איצטער ווארט איך אויף אייער ווארט. זאל זיין אבעפעהל — זאל זיין ליעבע, זאל עס זיין שטראף־רייד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך זעה איצטער, אז איהר זענט ווירקליך רוהיג. און אז איצט קען איך מיט אייך רעדען. איך קען מיט אייך רעדען ווי צו איי־נעם פון מיין גלייכען, ווייסט איהר, אז אונטער מיר האט זיך היינט אנגעהויבען דער באדען צו בעוועגען? איך האב אין גאנצען מיין גלייכגעוויכט פערלארען. יא, ס'איז אפשר געווען א פרוב־שטיין פאר מיין גלויבען. איצטער אבער בין איך זעהר רו־היג. מיין וועג איז אויסגעלייטערט. איך זעה איהם פאר מיר אזוי קלאר און ווייט ליגט ער דער וועג פאראויס, פאראויס, פאראויס, כא־כא־כא, ס'איז ניט אמת וואס די וועלט וועט אייך זאגען, אז יעדען מענשען טהוט מען אן א יאך אויפ'ן פלייצע גלייך ווי ער ווערט געבוירען. ס'איז ניט אמת. פריי ווערט יעדער מענש גע־בוירען. פריי ווי דאס ליכט פון פריה־מארגען. גאט האט א יאך אויפגעהאנגען אין לופטען, בלויז א שפילכעל פאר זיינע גוטע מלאכים — און די וועלט אבער שטעקט אין איהם איהר קאפ אריין. און ביז איך בין פון דעם דאזיגען יאך פריי געווארען איז מיר מיין קאפ גרוי געווארען; און גלייך מיט אייך האב פריהער געמוזט וועלטען אויספאהרען — און שטענדיג זיך געהאלטען אויף א שמאל שטעגעלע וואס ציהט זיך ביים ברעג פון אבגרונד. איך האב פאר קיין פאל ניט געקענט געפינען דעם וועג ווי צו־דערלייזט צו ווערען. נעהמען זיך דאס לעבען? — בעדארף מען

דאָך ווענינער אכטונג האָבען צו דעם גאָט וואָס לעבט אין מיר. גאָט איז מיין בעגלייטער; ער האַלט מיר פאַר'ן האנד, נאָר איך לאָז יעדעס מאָל ארוים מיין האנד פון זיין האנד און יעמאָלט הייבען זיך אָן מיינע פים צושטרויכלען. ענדליך, אָבער איז געקומען מיין אויסלייזונג. כ'האָב געזעהן, אז די שפּראַך וואָס איך רעד, קלינגט פאַלש און עקעלהאַפט — בין איך שטום געוואָרען. כ'האָב געזעהן, אז מיינע וועגען זיינען ניט ריכטיג — בין איך אויף איין פּלאַץ שטעהן געבליבען. איך האָב זיך גוט צוגעהערט ארום זיך. און וואָס האָב איך פערנומען? פון איין זייט קרעכצען און זיפצען, וואָס זיינען אַזוי צו מיינע גלייך, און פון דער אנדערער זייט די שעהנע שפּראַך פון דעם זאַרגלאָזען קינד; זיין געלעכטער וואָס איז ליכט; זיינע טרעהרען, וואָס ער איז דער טוי פון הימעל — אהין האָב איך מיין וועג געלעגט, און איך שפּיר ווי גאָט האַלט מיין רעכטע האנד און ער פיהרט מיך.

ר א ל א נ ד

איך זעה, ווי מיין וועג ווערט מיר ליכטיגער, ליכטיגער . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יאָ, איהר זעהט עס . . . אונזער לעבען קען דאָך נאָך שעהן זיין.

ר א ל א נ ד

פאַלט אין זיינע אָרעמס. ער קושט איהר קאָפּ. זי קוקט אין זיינע אויגען און רעדט מיט גרוים ליעבע:

מיין שניי־ווייסער מלאך. מיין שעהנער, ליכטיגער חלום . . . אַלץ האָב איך דערלעבט. אַלץ האָב איך איבערגעלעבט. וואָס נאָך פעהלט מיר? . . יא זיי זענען אין גאָרטען און איך וועל זיי לויפען אָנזאָגען אז אַלץ האָב איך . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קוקט פערוואונדערט צום טיר וואו זי איז ארוים. באַלד דערהערט זיך אַ שאָס. ער רירט זיך נישט פון אָרט ווי פערגליווערט קוקט נאָך אַלץ צום טיר.

פ א ל ק

קומט אָן אין איילעניש פיהרט ביים האנד לענטער. זי איז שכור פאלט פון די פיס. ער זעצט זי אנידער ווענדעט זיך צו ברוינשטיינען.
קום גיכער אין גאָרטען, ראלאנד האָט זיך דערשאָסען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פערדעקט מיט די הענד זיין געזיכט שעפּטשעט:
יא, איך ווייס...

ע נ ד ע